BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
13
14 C
23
13-21.e.53

XIX B 57

DE IVRE STATVS
SIVE
DE IVRE DIVINO
ET NATVRALI
ECCLESIASTICAE LIBERTATIS
ET POTESTATIS
EPITOME,

AVCTORE
THOMA BOZIO EVGVBINO
Presbytero Congregationis Oratorij.

ROMAE, Typis Bartholomæi Bonfadini. M D C.
SVPERIORVM PERMISSV.

Reuerendiſsimo P. F. Ioanni Mariæ à Briſichella Sacri Palatij Magiſtro.

Legi diligenter Libros, quibus Titulus DE IVRE STATVS, ſiue de Iure Diuino, & Naturali Eccleſiaſticæ libertatis, & poteſtatis, apprime Reuerendi Thomæ Bozij, &c. Nihilque in ijs deprehendi, aut cum fide catholica pugnans, aut Chriſtianæ Reipub. bonisque moribus aduerſum, noxiumve, ſed quin maxime conforme, conſentiensque. Quin ita in hoc opere copiosè orthodoxè, ac ſolidè omnia explicantur, vt libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ propugnaculum non immerito dici poſſet. Quare eruditum imprimis, doctumque, a omnibus partibus abſolutum opus ſtudioſis perutile cenſeo, dignũque cum his, tum aliis de cauſis, vt publice edatur, exiſtimo. Hanc autem conteſtationem manu propria ſcripſi, ſubſcripſique. Romæ Anno Salu. 1600.

Antonius Perſius Materanus V. I. art. & S. Theologiæ D. inter omnes minimus.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſsimo M. S. P.

P. Epiſcopus Iſernien. Viceſg.

Imprimatur

F. Gregorius Seruantius Mag. & Soc. Reuerendiſs. P. M. Sac. Pal.

SANCTISSIMO PATRI ET D. N. CLEMENTI VIII. PONT. MAX.

Thomas Bozius Congregat. Oratorij Presbyter Sempiternam Felicitatem.

NATVRA humana tota omni in re, atque omni momento ſic appetit Deo coniungi, vt hoc inſeparabiliter eſſentiæ ipſius ingenitum, fluensq; ab illa eidem iugiter dominetur; neq; fingi poſſit pũctum, resve, quo poſſit velle in eum non ferri: contra ſemetipſam pugnat, ſi quando nolit eo ferri: ſomno vacat, vt obediat eius iuſſis, vegetior ad illa explenda exurgat. Verum non poteſt hoc aſſequi, niſi eodem iure, omni in re, omni momẽto velit parere Eccleſiæ Sãctæ, ſiue eſſe è populo Dei, ac veluti illius Ciuem quælibet agere. *Neque enim poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrẽ.* Quocircà hæc toti humanæ naturæ omni in re, atq; omni momẽto ſimiliter eodẽ iure naturali, ac diuino nobis ingenito dominatur. Quod Sãcti oẽs, ac Doctores omnium maximi perpetua doctrinæ ſucceſſione tradunt. Hinc, ſiquãdo illi vlla in re nõ obeditur, turbata humana natura neceſſariò naſcũtur turbæ, iniuriæ, rapinæ, ſeditiones, bella, vaſtationes, & omnium ruinæ. Stare enim nequit, niſi in loco cõcupitæ quie-

Cap. 1. Ex quo Eccleſia Sancta eſt totius Mundi Regina iure naturali, ac diuino.

Cypr. de vnit. Eccle.

tis vltimo, qui eſt Deus, actiõ ſęmita ad *illum* du-
cente, q̃ ſola Eccleſia monſtrat. Ac licèt cæca, ſentit
tamẽ intimè, quæ ſibi repugnant. Hoc ſcilicet ius ve-
L.1.de acq. rer.dom. hemẽtiſſimę propenſionis, à Deo ingenitum, non mo
do cũ genere humano, quod ait Caius, proceſsit, ſed
Cap. II. illi eſt coeſſentiale. aliud adhuc ſecundo loco, ius na-
turale intimè fluẽs ab ipſis rerũ naturis, ipſiſq; à Deo
ingenitum eſt, vt homini ſeruiãt tendenti ad Deum.
nihil namq; eſt creatum, quod ex tota eſſentia ſua nõ
ad hunc vniuerſalem finem ſit factum, fiatve; neq; eſt
punctũ, quo poſſit vllo iure ſeruire in alium finẽ, qui
non ſeruiat omnino huic omnium finium fini; ſit con
tra omnium rerum naturã, ſit cõtra ius illis immuta-
biliter innatũ, cui ſunt ineuitabiliter illæ ſubiectæ;
ac proinde Eccleſiæ Sanctæ mundi Reginæ eodẽ iure
ſubiectæ, cum nihil ſeruiat in Deum tendenti, niſi
aperiant aditum ad illum claues regni cæleſtis, quæ
datæ ſunt Petri ſucceſſoribus Eccleſiæ Paſtoribus ſu
1. Cor. 3. Rom. 8. premis. Hinc legimus, ***Omnia veſtra ſunt, omnia cũ illo***
Cap. III. ***nobis donauit***, Iure quidẽ. nam tertio loco veluti qua-
rumlibet rerũ diuinitus inſito, ac naturali iure ſunt
diuerſi gradus, ſic hominum quoque, ad explicandã
potentiã, ſapiẽtiam, bonitatemq; diuinam. Hinc ne-
ceſſario ſunt ex hominibus ſciẽtes, neſcientes, poten-
tes, ac non potentes; ac proinde qui poſſunt, ac ſciunt
infallibiliter homines perducere ad Deũ, ſingulaſq;
res eodem modo ordinare. Ab initio quidem Deus
Adamo, Noe, poſteriſq; eorum delectis ingenuit ſu-
pernaturalem ſcientiã, poteſtatemq; ab æterna ſapiẽ
tia, ſiue æterno potentiæ paternæ charactere, qui ſin-
gula quæq; ordinat, participatam. Deinde eamdem
Clericis, Sacerdotibus, Epiſcopis, Epiſcoporũq; Epi
ſcopo

ſcopo indelebiliter ingenerat, ac ſupra intellectus, potentięq; naturalis mætas attollit illos, *Quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei viui, quæ eſt colũna, & firmamentũ veritatis*, Idcirco excidunt, & corruunt in tenebras viri quavis rerum ſcientia præpollentes, qui Dæmonas rerum naturalium cognitione excellẽtiſſimos imitati, nõ ſubiiciunt hanc Eccleſiæ Sanctæ, *In captiuitatẽ redigentes omnem intellectum* (πᾶν νόημα omne intellectum, & omnem intellectum,) *in obſequiũ Chriſti, qui eſt ſplendor paternæ gloriæ, figura* (Græcè character, vnde noſter participatur) *Subſtantiæ eius portãs omnia verbo virtutis ſuæ:* Ordinatiſſimè vniuerſa. Nam quarto loco Deus, vt homines ad ipſum perueniãt intime cuncta naturalia mouet, Angeli ſingulis rebus præſidentes ad hunc finem lege ſempiterna quibuſlibet creatis pręſunt, & Chriſto homine (vt Sãcti Dionyſius, Iuſtinus, Irenæus, Clemens, alijq; omnes tradunt) iubente, ſingula quæq; ordinant, dant, tollunt humanarũ rerum varia viciſſitudine, vt hoc iure perducant homines ad Deum; ad quem ſemper illi aſpirant, ad quem cuncta tendunt, & ad quem ſola ſcit, ac poteſt Eccleſia Regina euehere mortales. Nõ enim ſatis quasvis doctrinas, & artes callere, ſed ijs vti eſt neceſſe eo modo, quem ſola ſcit in tempore Eccleſiæ Sãctæ clauis, & character, qui vel ſolo aſpectu Dæmonas fugat, mentes purgat, & occultorũ notitia licet reluctãtes, quod ſuo loco dicetur, illuſtrat. Hinc legimus, *Vniuerſa, propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, & Pater vſque modo operatur, & ego operor.* Cum Deus itaq; cũcta efficiat, ac moueat intime, Angeliq; ordinent immutabili, atq; interna lege rebus præſidente, vt homines ad Deum perducant, eodem

Act. 20. *1. Tim. 3.* *2. Cor. 10.* *Cap. IV.* *Prou. 16* *Ioan. 5.*

iure,

iure,ac legē præſidet eis ſola ad illũ perducēs mundi Regina, cuius Paſtori eſt dictũ, diciturq; quotidie,

Matth. 16. *Super te ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues* (quæ ſunt eædem cũ charactere) *regni cælorũ, & dabo illi poteſtatem,*

Apoc. 2. (ἐξουσίαν dominium deſpoticũ) *ſuper gentes, & reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli cõfringentur, ſicut & ego accepi à Patre meo.* Quocirca ad inferorũ portas pertinet, quodcumq; non ſubiicitur Chriſti Sponſæ. ab illa ſe abiungens, qua parte ſe abiungit, eſt in Dæmonis, & omnium malorum poteſtate. Atqui *non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullũ timeret, omne ſublime videt, ipſe eſt Rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ.*

Iob. 4. Sola tãtæ Reginæ ſupernaturalis poteſtas illi imperat efficiens, ne ſterilitates, morbos, peſtes, terræmotus, turbines portẽtoſos, inundationes, incẽdiaq; immittat; immittuntur, ea contẽpta. & quãdo non poteſt poteſtas naturalis hominum vitã tueri aduerſus illum, ſingulos, vbi libitum fuerit, occiſurũ ſecumq; ad infera perducturum, poteſtas ſupernaturalis Eccleſiæ Sanctæ per merita, & preces vim deſumentes à Chriſti corpore oblato, ac per Angelos adminiſtros, charactereq; participatum penetrãs totius Orbis creaturas (ait S. Cyrillus) eam tuetur, atq; hoc primum bonum, ac poteſtas in humanũ genus ab Eccleſia Sancta.

I. Bonum, & poteſtas in homines deriuata per Eccleſiam Sanctam.

II. Huic ſecundum ſuccedit, nõ poteſt poteſtas naturalis homines tueri aduerſus dæmonem, ne adducat illos in perpetua Nabuchodonoſori ſeſe in beſtiã mutatum verè credentis deliria, vel in Saulis, aliorũve huiuſmodi furores, quod exoptat hoſtis ille, & efficere valet veneficijs adhibitis, & humoribus corporum perturbatis. Eccleſia Sancta Orbẽ ter-

ræ cōplectēs ſupernaturali poteſtate, poteſtati natu-
rali opem fert,ne in hæc mala corruat. Tertiū ſequi- III.
tur.non poteſt ſe cōtra illum tueri,nè præcipitetur p
humorum concitationem, maleficia, præſtigiaq; in
facinora Neronis,Domitiani,Læſtrygonum,Cyclo-
pum.Sola Eccleſię Sanctæ poteſtas efficit ne id cōtin-
gat.Quartum vero eſt.Cum iugi coeſſentialiq; appe- IV.
titu homo quærat Deum cognoſcere, illi aſſimilari,
in quibus eſt finis naturæ;nō poteſt hoc:neq; eſt pun-
ctum,quo cōtrarius ei non ſit, affirmetq; abſurda de
illo contra lumen naturæ abſq; infallibili doctrina
& poteſtate ſupernaturali.Eccleſię Sanctę, ſeu gratia
Dei. Quamobrē nullibi conquieſcit, numq̄ ſuæ natu-
ræ,iuriq; ab hac iugiter fluēti ſatisfacit,niſi in omni
re,atq; omni momento ſupernaturalem finem,viáq;
in illum nanciſcatur; neceſſarioq; hanc licet ignara
vult, ſine qua finem naturalē,quem videt,non habet:
quod ſi illā ſciret, eliceret appetitionis actum. bonū
namq; ſemper vult,maximè autem maximum, quale
eſt ſupernaturale ; quod ſolum totā capacitatem na-
turæ explet, à cuius fine finis naturalis diuidi ab ap-
petentibus non poteſt; ſed vt noſcens appetat, habe-
atq; illud, Quinto loco habet à Mundi Regina, quæ
vel inuitis, ac remotiſsimis opem fert,ac proinde di- V.
mouet oīa mala, affert oīa bona,poteſtatemq; ad illa,
ob id huius res,loca,perſonas,iuſſaq; ſpernens totius
Orbis bona,ordinem, compagemq; impugnat;adi-
tum facit ad omnia mala:quod probè ſciens S.Petrus
non tēporalia,quæ nihili faciebat,ſpectans Ananiæ,
Saphirçq; mortē immiſit;Deus verò,vt alia taceamus,
omnes,vt videbimus,clades inducit : tanti eſt vlla in
re Chriſti,& Eccleſiæ ſponſæ lædere maieſtatē. quas
ob

ob cauſas non potui non occurrere vna cum pueris Hebræorum Chriſto Regum Regi deſcendenti vna cum ſuis è monte Oliuarum, ſecumq; deferenti poteſtatis, ac ſapiētiæ ſupernaturalis oleum, (quod aiunt S. Auguſtinus, Arator, Amenus, & Beda) neque potui non clamare. *Benedictus qui venit Rex in nomine Domini:* Nec fuit cor ſaxo durius videnti quot mala oriantur, niſi dicamus Chriſtum, vel Eccleſiam Sanctam omnibus naturę humanæ bonis diuino, ac naturali iure dominari. Nam dicentibus Chriſto. *Magiſter increpa diſcipulos tuos,* Hic reſpondit. *Si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Ad ſummam nil boni poteſt poteſtas humana ſine Eccleſiæ Sanctæ poteſtate. Omnis humana ad bonum poteſtās nō eſt immediatè a Deo, ſed intermedia poteſtate Sponſæ Chriſti. Ab hac ſunt omnia bona in terris; cui cum præſideāt Sacerdotes, merito cum ſapientibus cunctis dixit S. Ignatius, *Sacerdotium eſt ſumma omnium bonorum, quæ in hominibus conſiſtunt.* Tanti autē Sacerdotij, tantæq; Reginæ cum S. V. teneat eminentiſſimam Sedē, quæ vocatur fons, apex, caput, Solque totius Regiæ & Sacerdotalis poteſtatis, eique omne bonum debeatur, ob idà me minimo libellus hæc explicans defertur ad B. V. collocatam in altiſsimo culmine actionis, contemplationis, & virtutum, quibus Ruthenos ad Boreā, Ægyptios ad Auſtrum in ſinum matris Eccleſiæ reduxit; Reges Occidentis maximos pace deuinciens feraliſſima bella extinxit; Turcas ab Ortu, Arcto, Notho irrumpentes auxiliari ope repreſsit; vndiq; hoc anno Iubilæi ad omnium bonorum fontem mortales ab Orbe ad Vrbem trahit. Inde humilia reſpiciens mihi benedicere, ac precari ne dedignetur.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
S. R. E. CARDINALI
PETRO ALDOBRANDINO

Ius ſtatus eſt vnum fieri cum Deo. Chriſtus Eccleſiaq; vna cum Deo ſunt. Huic eadem cum Chriſto in omnia mundi temporalia propter Sacerdotium corona, & Regia poteſtas. à qua ſint quælibet humani generis bona, ac pendeat omnis omnium mortalium legitima poteſtas.

BOnorum temporalium ſtatum, iuraq; illius non aliunde eſſe, & pendere diuino, ac naturali iure directius, quàm à ſtatu eccleſiaſticæ libertatis, & poteſtatis cuncta propè euenta ab exordio mundi repetita, naturaliumq; rerum curſus apertiſsimè oſtẽdunt. Suffragantur huic veritati argumenta vndecunq; conquiſita. Illud nanq; gentes crediderunt, à Deo deriuari bona cuncta in humanum genus non potiſsimum per aliarum rerum ſtudia, vel artes, aut eos, qui diligenter his operam ſuam darent, ſed per illos, quos addictos rebus diuinis ſciendis procurandis tradẽdis antiqui Sacerdotes, nos paſsim ſolemus eccleſiaſticos vocare. Adhũc enim finem Deus naturalia cuncta, noſmetipſos eſt fabricatus, ad hoc ille, ad hoc natura nos noſtra impellit, vt Deũ colamus, illi quã maxime coniũgamur. hic omniũ finis: hic omniũ rerũ Status: hic firmiſsima & imperturbata omninò quies. Ad hunc finem quam directiſsimè dantur à Deo, naturaq; illius ancilla, & ab hominibus, qui Deum Naturamq; inſitam ſequuntur, quæcuuq; ſunt naturalia, vel temporalia bona, quæcunq; eſt temporalis poteſtas; vt Deo coniungamur. Sed quoniam Deo cõiungimur, quoties Eccleſiaſticæ, ac Sacerdotali poteſtati, ac doctrinæ obedimus, hinc fit,

ab Eccleſiaſtica poteſtate,Sacerdotioq; cuncta in humanū genus bona dimanare,ipſamq; temporaliū bonorum copiā,temporaliū poteſtatē,qđ vt intelligamus ita cōmodè videtur explicari poſſe.

Altiſsimus naturæ totius Artifex(PETRI ALDOBRANDINI Card.ampliſsime)eſt maximè ſibi vnus, ac maximè ſtat, licet in eo diſtinctiſsimæ ſint tres perſonæ. Poſt Deū Chriſtus (quem non modò Hebræi, ſed etiā cunctæ gentes, vti ſecundo libro eſt explicatum,fore totius orbis, Vniuerſitatiſq; rerum ſiue temporalium, ſiue æternarū directiſsimum Regem prædicauerunt)eſt maximè Deo,ſibiq; vnus,maximè ſtat,quãuis in eo ſint duæ Naturæ diſtinctiſsimæ diuina & humana in vna perſona diuina ſubſiſtētes. Poſt hos Eccleſia Sancta maximè Deo Chriſto,ſibiq; vna & coniuncta maximè omniū ſtat in ſuos ordines triplici Hierarchia Trinitati reſpondentes diſtincta militans in terris,triumphãs in Cœlo; quæ quidem primum diuinitatis vno eodemque Spiritu ob animi bona admirabiliter, & maximè connexa cum Deo, Chriſtoq; conſiſtit; Nec ſpiritu ſolum quoad animi bona; ſed etiam corpore cum Chriſto Deoq; quoad eius bona Deo, Chriſto, naturæq; recto appetitui,quæ ad finem ſuum naturalem peruenire haud poteſt abſque ſupernaturali, ſeruitura mirabilius coniungitur per Euchariſtiæ Sacramentum. Quamobrem Chriſtus non modo caput Eccleſiæ,ſed etiam corpus eſſe aſſeueratur. *Nam ſumus membra eius*,ait Paulus, *de carne eius, & de oſsibus eius*. Hoc proprijs libris cōfirmāt Algerius,Paſchaſius,Guitmūdus;tradunt Irenæus lib.3.Cyrillus Hieroſolymitanus catheчheſis 5.Alexandrinus cap. 15. Ioannis lib. 10. Hilarius lib.8. de Trinitate. Atq; huc referūt verba illa Ioannis cap. 15. *Ego ſum vitis,& vos palmites*, & alia apud eumdem c.17. *Rogo Pater vt omnes* (Apoſtoli ac Diſcipuli) *ſint vnum ſicut tu Pater in me,& ipſi in nobis, vnum ſint, vt credat mundus,quia tu me miſiſti,& claritatem, quam dediſti mihi,dedi eis,vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus, ego in eis, & tu in me, vt ſint conſumati in vnum*. Propter hanc igitur Eccleſiæ cum Deo Chriſtoq; coniunctionem quoad animam, & corpus ſponſa eſt illa,Ita, *vt non poſsit habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem*. Cyprianus ait libro de vnitate Eccleſiæ ſubijciens huius poteſtatē eſſe vt in fonte, ac ſole in Pontifice Sūmo,penes quem clauis eſt infallibilis veritatis perducens hoīes ad vltimū ſuū finē. Cum ſit igitur Eccleſiæ non aliud caput quam Chriſtus, rurſuſq; huius,& Eccleſiæ ſit idē corpus per Euchariſtiæ Sacramentum neceſſario ſequetur, vt vtriq; eadem corona Regiæ poteſtatis imponatur, & eadem ſint bona corpori ſeruientia diſtribuenda pro diuerſitate membrorum corporis,eorumq; functio-

ctionibus. Nam quibus idem corpus, eadem ſunt etiam bona; Quod ſi Chriſtus eſt Rex Regum, Dominus Dominantium, ſimili modo Regina, ac Domina erit Eccleſia, ac ſi ille eſt Dominus omnium temporalium, Domina ſimiliter hæc erit non tollens, ſed continens, ac perficiens inſtar Dei temporalia, naturaliaq; ſimul aliorum dominia. Hæc apertè Iſaias cecinit. nam cum capite 60. dixiſſet, fore, vt ad Eccleſiam gentium fortitudo afferatur cum Regibus ſuis, & adorentur veſtigia pedum eius, & quidquid pulchri eſt, ac pretioſi, ei detur, ponatur in ſuperbia ſeculorum, ſugat lac gentium, Mamilla Regum lactetur: & ſequenti, fore, vt eius Sacerdotes fortitudinem gentium comedant, & in gloria eorum ſuperbiant, quæ ſingula ad temporalem fœlicitatem ſpectare, S. Cyrillus, Procopius Gazeus, Thomas, alijque omnes tradunt, ſubijcit deinde idem Propheta. *Gaudens, gaudebo in Domino, & exultauit anima mea in Deo meo, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumentis Iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.* Hæc Iſaias quæ Origenes in c. 26. Geneſeos, ac Tertullianus aduerſus Marcionem lib. 4. ad Chriſtum referunt, Euſebius Cæſarienſis lib. x. c. 4. ad Eccleſiam, S. Auguſtinus ad vtrumque ait ſpectare, quia caput Eccleſiæ Chriſtus, & Chriſti igitur corona eſt Eccleſiæ corona, rurſus Eccleſiæ, Chriſtiq; eſt idem corpus, idcirco ambobus eſt eadem non modò Regiæ Poteſtatis corona, ſed etiam ſunt eadem ſeruientia bona, quæ ſcilicet eo modo, quo degimus in terris, participari ab humana natura poſſunt, ſic ille in Pſal. 30. & 1. ad Cor. c. 12. ad Honoratum ep. 120. de vnitate Eccleſiæ Catholicæ lib. 1. cap. 7. de doctrina Chriſtiana lib. 3. c. 31. Hinc in expoſitione Epiſtolæ Ioannis tract. primo. *Sponſus,* inquit, *verbum eſt, & ſponſa eius caro. Vnde ſcriptum eſt, erunt duo in carne vna, & Dominus in Euangelio: Igitur non duo, ſed vna caro: & Eſaias optimè docet vnum eſſe hos duos, loquitur enim ex perſona Chriſti, & dicit, ſicut ſponſo impoſuit mihi mitram, & ſicut ſponſam ornauit me ornamento. vnus videtur loqui, & ſponſum ſe ſponſamque facit, quia non duo ſed vna caro, quia verbum caro factum eſt, illi carni adiungitur Eccleſia, & fit Chriſtus totus caput & corpus.* Hæc Sanctus, quin ex Hebraico vertunt alij. *Induit me Deus Ieſus pro veſtimento, ſicut ſponſum fecit me Sacerdotem cum diademate,* En vt apertè ſignentur in Eccleſia, quicumque vnguntur Sacerdotes coronari eadem qua Chriſtus corona pro modo, (vt dicetur) ſuo. Nam & clericos primæ Tonſuræ poſt alios Patres volunt eſſe participes Regiæ dignitatis Rabanus Maurus, & S. Thom. vt infra dicetur, Ex his fit Ec-

cleſiam Sanctam eſſe omnium temporalium veluti à ſe dependentium Reginam, per eamque in homines cunctos, (vt iure aliquo, quod ſit conſonum coeſſentiali iuri, & appetitioni ipſius humanæ naturæ, habeant) deriuari bona iſta temporalia propter eiuſdem corporis cum Chriſto coniunctionem, quin eo, qui dicetur, modo bona etiam naturæ.

Apertè hoc etiam dixit Sanctus Cyrillus lib. Theſauri, ita ſcribens, *Pedes Chriſti humanitas eſt, ſcilicet ipſe homo, cui tota Trinitas pleniſsimam dedit poteſtatem, quem vnus trium aſſumpſit in vnitatem perſonæ tranſuexit ad Patrem ſuper omnē Principatum & Poteſtatem, vt adorent eum omnes Angeli eius, quem Principatum totum, & Poteſtatem dimiſit per Sacramentum Petro, & Eccleſiæ eius*. Hæc Sanctus volens totum Principatum, poteſtatemq; quam Chriſtus habet à Deo ſuper omnem Principatum, & Poteſtatem, vt adorent eum omnes Angeli eius, datam Petro, Eccleſiæque eius à Chriſto, vt ſicut illam Chriſtus habet per hypoſtaſticam coniunctionem, ſic Petrus Eccleſiaq; per coniunctionem Sacramenti corporis Chriſti cum corpore Eccleſiæ Sanctæ. Huc etiam reſpexit S. Bernardus cum ſcribit Epiſtola 243. ad Conradum Romanorum Regem, *Nec dulcius, nec amicabilius, ſed nec arctius omnino Regnum, Sacerdotiumq; coniungi potuerunt, quam vt in perſona Domini ambo hæc pariter conuenirent, vt pote qui factus eſt nobis ex vtraque Tribu ſecundum carnem Summus & Sacerdos, & Rex, non ſolum autem ſed & commiſcuit ea nibilominus, ac conſociauit in ſuo corpore, quod eſt Populus Chriſtianus, ipſe caput illius, ita vt hoc genus humanum Apoſtolica voce genus electum Regale Sacerdotium appelletur*, Et mox, *nonne vt Apoſtolica Sedes, ita & Roma caput Imperij eſt?* Sic igitur S. Bernardus vult Regnum pertinere ad Eccleſiam, non modo quia Chriſtus eſt eius caput, ſed etiam quia corpus. Hinc Chriſtus Apocalypſis c. 12. alloquens Angelos, ſiue Epiſcopos Eccleſiæ non hoīes priuatos vel ſæculares, vt aliqui poſſent opinari ait, *Qui vincit, & qui ſeruat opera mea vſq; in finem, dabo illi poteſtatem*, Græce ἐξουσίαν *ſuper gentes, & paſcet eas in virga ferrea, & vt vas figuli comminuentur, ſicut & ego accepi à Patre meo.* Quæ verba S. Auguſtinus homil. 2. in Geneſim, ſic interpretatur, vt eamdem poteſtatem, dempta excellentiæ, quam Chriſtus habet, Eccleſiæ detur in omnes gentes tamquam Sponſæ. Auguſtinum ſequitur Anſelmus, Andreas Cretenſis, ac poſtremò, ibidem Dionyſius Carthuſianus ita ſcribens *poteſtatem hāc ſanctā* (Chriſtus habet) *acceptione æterna, ſecundum quod Deus, & acceptione temporali ſecundum quod homo. Omnia enim filius habet à Patre iuxta illud,*

omnia

omnia mea ab te ſunt, & in ipſo Incarnationis inſtanti prælata eſt humanitas Chriſti omni Creaturæ, & data eſt ei omnis poteſtas in cælo & in terra videlicet Poteſtas Iudiciaria Sacerdotalis ac Regia, miraculorumque operatiua, auctoritas quoque iubendi Angelis bonis, & malis propter hypoſtaticam vnionem ſuam cum verbo, ſed quantum ad manifeſtationem dicitur illa poteſtas in reſurrectione collata, vnde ipſe tunc dixit, data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo & in terra. Porrò hæc verba in pſalmo de Chriſto ad litteram ſcripta ſunt, vbi Pater, ait ad filium, poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, quæ ſecundum hanc eorum introductionem de membris eius exponuntur. Hæc ille poſt memoratos Sanctos, & Doctores volens ad Eccleſiam pertinere, quod Chriſto ipſi eſt datũ, quia corpus eſt ipſius, vt S. Auguſtinus Cyrillusque, & alij ſuperiores eminenter contemplantur, propter adiunctionem veram veri corporis cum vero corpore Chriſti. Recte vero in oraculo adducto Iſaiæ dicitur Eccleſiam Sanctam Ieſu indutam pro veſtimento, datumq; illi Sacerdotium cum diademate. Natura namq; humana prudens ſcienſq; in Deum veluti naturalem finem tendens, neq; in hoc tanquam fine naturali quietem ſuam reperiens, impetu coeſſentiali, ac naturali, quo motori ſupernaturali haud reſiſtens, ſed obediens (quando ex ſe nõ habet, vt eo perueniat) fertur in Deũ, vti ſupernaturalẽ finem, neq; enim naturalem ſine hoc aſſequi poteſt; ab hoc appetitu libera non eſt, dominatur illi adeo ius hoc naturale ipſius eſſentiæ innatũ, nulla vt maior ſit dñatio. Sed ſine Eccleſia Sancta neq; ad naturalẽ, quẽ noſcit, neq; ad ſupernaturalẽ; quem neq; ex ſe nouit, neq; obtinere poteſt, peruenire vllo modo valet, quod ita ſit ab initio mũdi creata: non poteſt autem peruenire ſine Eccleſia Sancta, quod huic ſoli ſit infallibilis doctrina eo perducens, quin ſola det vires perueniendi ad vtrunque finẽ, neq; *poſſit habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem.* Idcirco cogitur coeſſentiali iure in omnibus & habendis, & vtendis ſe ſe Eccleſiæ Sanctæ matri omnino ſubijcere: in omnibus inquam, habendis, & vtendis, iure namque illo coeſſentialiter illi infixo in omnibus, vel temporalibus, vel ſpiritualibus, adigitur ad quærendum finem quem ex ſe, neque ſcire certo, neque obtinere valet, neq; ei quies, niſi in ijs in illum, quaſi magnes in polum ſuum, rectæ lineæ directione inſiſtens reſpiciat, quod ſola Eccleſia *columna & firmamentum veritatis* nouit, ac proinde, vti dicemus, naturæ toti humanæ quam maxime vti amãtiſsima mater, ac mundi Regina dominatur. Quocirca ab ipſo mũdi initio ſe ſe Angeli coniunxerunt cum Chriſti humanitate, ac ſunt aſſecuti æternã beatitudinem

nem

nem,cæleſtiũ,terrenorumq; dominiũ.Nam cum ſe ſe illi totos om nino ſupernaturali omniũ creatori Deo cõiunxerũt,fuit eis Incar nationis myſterinm reuelatum,quod ſcribũt SS.Auguſtinus lib.5. Geneſeos ad litteram cap.19. Bernardus ſermo 27. in Cantica. Rupertus lib.8.in Ioannem,Thomas 1.q.64. art.4. ad 1. quin ait Fulgentius gratia Chriſti effecit,ne caderent Angeli, ſic ille lib.5. ad Traſamundum cap.3.Gregorius lib.2.Regiſtri cap. 3. Laurentius Iuſtinianus ſermone de Aſcenſione,hinc in eos omnis gratia, & gloria,Albertus in 3.diſtin.13.art.2. quos ſequuntur Ricardus art.2.circa principium,& 8.Catherinus de eximia Chriſti prædeſtinatione,Galatinus lib.3.de arcanis Catholicæ veritatis cap.4. Arboreus lib.3.Theoſophiæ cap.13. Viguerius Inſt.c.20. §.1.verſ. 4.Naclantus ad Epheſ.1.Melchior lib. de regno Chriſti, Iacobus de Valentia in Pſal.102.ac proinde Chriſto,eiuſque humanitati ſe ſe ſubiecere,ac de plenitudine eius acceperũt,ait poſt alios.S.Thomas in cap.1 Ioannis. Placet itaque eſſe omnium creaturarum finem Chriſtũ,*Propter quem omnia*;ſcribit Apoſtolus Heb.1. hinc idem 1.Corinth.3.*Omnia veſtra ſunt,vos autem Chriſti,Chriſtus autem Dei*.ita Rupertus de gloria,& honore filij hominis lib.3. & de Trinit.cap.20.Cyrillus lib.5.Theſaur.cap.8.Irinæus lib. 3.c.33. Auguſtinus de nuptiis lib.1.cap.21.Chryſoſtomus homil. 71. fuerit itaq; Adæ peccatum cauſa quædam materialis,vt Chriſtus fieret homo,ſed finalis fuit ipſius Chriſti gloria, præcipua ſit hæc & & prima,ſed propoſitam veritatem diſtinctius examinemus.

Deus Pater, cui potentiæ ſummæ fons attribuitur, cuncta efficit per filiũ,cui ſapientiã ſolemus attribuere, quod aliquo modo nouerant Platonici,Pythagorici,Ægyptij,Chaldæi.In perſona filij ſubſtitit humana natura primum proximũ coniunctumque altiſſimè, & maxime diuinitati cuncta efficienti inſtrumentum, Quocirca Chriſti vt hominis anima prima excipit à perſona diuina, in qua ſubſiſtit,poteſtatem ſcientiam voluntatemq; agendi, quicquid extra trinitatem fit, demimus creare, & ad nihilum redigere, vti dicemus. non tamen influit in damnatos, ac dæmonas. Tantum coercet hos, ac ſubijcit ſibi Imperio ſuo: ita vt, quamuis naturaliter adeo poſsint, haud valeant tamen exercere ſuam poteſtatem in homines maxime, ac ſupra terram, niſi quantum permiſerit ipſe. igitur prima excipit vt in humanum genus profundat. Verùm cum ſit Eccleſia ſic Chriſto coniuncta quoad Spiritum, Corpusq; Idcirco prima excipit ipſa (quoad meritum, meritamq;, & in omnia iuſtam poteſtatem, cui cuncta humana ſubijciantur) quidquid boni eſt à Deo generi humano elargiendum,quod apertè S.Paulus 1. Cor.12.& Epheſ.4.Dionyſius cap.8.

de

de Eccleſiaſtica Hierarchia tradunt, temporalis itaq; poteſtas, Regiaque omnis primum reſidet in anima Chriſti, Deinde verò in Eccleſia ſponſa ipſius mundi Regina, ab hac in alios vel fideles vel infideles vti à fonte deriuatur. Eſt enim Chriſtus fidelium caput, atq; infidelium tam quoad animam, quam quoad corpus. Et infidelium quidem, quod illos diſponat in Deum finem bonas immittens cogitationes, placans illis iratum Deum, bona quæ habent, cum ſit hæres vniuerſorum, quod ſupra tetigimus, elargiens, & conſeruans deriuata in illos per Eccleſiæ ſponſæ preces, fidemque in Chriſtum, cuius corpus Patri cum Chriſto offert, *Pro totius Mundi ſalute*, ſemper infallibiliter aliquid impetrans a Deo. Hinc dictum legimus ad Coloſſ. 2. *In quo* (Chriſto) *habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*, id eſt, vt omnes interpretantur in corpore Chriſti eſt omnis plenitudo diuinitatis in alia dimanantis. Et de Eccleſia ad Epheſ. 3. *Quæ eſt corpus eius,*(Chriſti) *& plenitudo eius,* atque ita recipit à Chriſto quod in corpore, & plenitudine eius eſt. Rurſuſque de illo, *De plenitudine eius nos omnes accepimus*. Nos homines haud ſumus plenitudo vt Eccleſia vel Chriſtus, verum ſumimus de plenitudine illorum. En igitur, vt diuinitatis plenitudo ſit Chriſtus, Eccleſia ſit corpus, & plenitudo Chriſti. Per hanc illumq; de plenitudine tanta accipiunt mortales. Præclarè, hæc quæ diximus, videtur expreſsiſſe Clemens Alexandrinus ſtromatum lib. 6. *Non eſt,* ait, *abſurdum, datam quoq; eſſe Philoſophiam à Diuina Prouidentia prius erudientem ad eam, quæ eſt per Chriſtum, perfectionem, ſi non erubeſcat à barbara cognitione diſcere Philoſophia profectum ad veritatem. Sed tunc pili quidem numerati, & viles motiones. Philoſophia autem quomodo non eſt in verbo? Atqui Sampſoni quoque data eſt vis in pilis, vt etiam reiectitiæ artes eorum, quæ ſunt in vita, quæ iacent, & humi manent poſt exceſſum animæ, cogitari non poſſint abſq; diuina poteſtate. Iam verò diuina prouidẽtia deſuper ex ijs, quæ ſunt principalias tãquã ex capite peruadit ad omnes. Sicut vnguentum, inquit, quod deſcendit in Barbam Aaron, & in oram veſtimenti eius, hoc eſt magni Sacerdotis, per quem omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, non in mundum corporis. Extrinſecus autem Philoſophia Populi eſt tamquã veſtis*, & paulo poſt. *Paſtor, itaque & ſingularum ouium curam gerit, eos maximè prouidendi & viſendi tenet ſtudium, qui ſunt & præclaro ingenio, & populo multum prodeſſe poſſunt, ij autem ſunt qui, & ad regendum, & docendum ſunt apti, per quos prouidentiæ euidentia apertè oſtenditur, quando vel per doctrinam, vel per magiſtratum aliquem & adminiſtrationẽ vult Deus prodeſſe*

deſſe hominibus. vult autem ſemper, & ideò mouet eos, qui ſunt apti ad ea vtiliter efficienda, quæ pertinent ad pacem, & virtutem & beneficentiam, hæc ille volens apertè per Chriſtum ſummum Sacerdotem, membraq; illi principaliter adnexa diſtribui cuncta hominibus bona, ſiue ad animũ pertineant, ſiue ad corpus, nam ad hæc cuncta ordinanda in Deum patrẽ ſubordinat preces, merita, ſuique corporis oblationem quæ fit ab Eccleſia Sancta. Probãtur hæc ex illo. Natura namq; humana, vt diximus in oĩbus ſeu t palibus, ſeu ſpiritualibus Deum finem ſuum quærit, nulla ei quies vlla in re, niſi ita inſiſtat in ea, vt in finem ſuũ tendat, dominatur ei coeſſentiale hoc ius, ab huius iuris poteſtate nõ eſt exempta, inſiſtere non poteſt in vlla rerum ſuarum, neque in ſemetipſa conquieſcere, niſi ſubijciat ſe ſe poteſtati Sanctæ Matris Eccleſiæ, infallibilique eius directioni, ac veritati, Hæc enim ſola tradit quomodo inſiſtendum ſit in ſingulis rebus, vt recta in Deum feratur, hæc ſola tradit vires. adigitur itaque ab illo iure coeſſentiali ad omnia ſua ſubijcienda illius poteſtati. Hæc vt naturæ humanæ deſideriis occurrat, illãq; infallibili veritate illuſtret, ac ſupernaturali poteſtate confirmet perducens hoĩes in vltimum ſuum finem, preces, ac merita Chriſto, patriq; ſummo offert, qui per filium ſuum *illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum*, vt ad eius ſponſam naturamq; illam humanam ei adiunctã cuncta perducens eis, ſibiq; ſubiiciat iuxta illud, *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Sic itaq; vniuerſitas rerũ colligatur, ac reducitur in Deum luminum Patrem, a quo omnis paternitas, quæ in cœlo eſt, & in terra nominatur. Progrediamur adhuc tamen, & aliud à Theologis audiamus, quod illuſtrabit clariſsime quidquid diximus ac dicturi ſumus.

Chriſtus dici poteſt verè omnipotens ob idiomatum communicationem. Nam cum diuina, & humana natura ſubſiſtat in vna, eademque perſona diuina, ac perſonæ ſit agere, quidquid perſona illa agit, Naturæ attribuitur illius perſonæ ratione. Atq; idcirco homo ille dici poteſt creare, & ad nihilum redigere, non quatenus homo eſt, ſed quatenus perſona diuina, in qua humanitas ſubſiſtit. Verum præter hæc Chriſtus, vt homo, inquit S. Tho. 3. q. 13. art. 2. Poteſt immutare quælibet creata omnibus ijs modis ac multo potẽtioribus, quibus cunctæ creaturæ ſimul poſsunt vel viribus naturæ, vel ex gratia diuina. Nam ſic ille Matthæi c. vltimo, *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo & in terra*. Amplius vt inſtrumentum proximum primum coniunctumq; diuinitati poteſt omnia miracula efficere, ad quæ creatura vlla concurrere ali-

quo

quo modo poſsit. Ideò nihil illi denegatur, vt inſtrumento huiuſmodi niſi creare, & ad nihilum redigere. Chriſtus itaque vt homo poſſet integras nationes internecioni dare, eiuſdemq; anima cum fuerit ab inſtanti ſuæ creationis omnium donorum naturalium gratiarumq; pleniſsima, & cognouerit quidquid eſt agendum, cum tempus eſt prima ipſa illuminat Angelos, alioſve, quos voluerit, iiſque & aliis præſcribit atq; imperat, quid agendum ſit in tota vniuerſitate rerum, cuius eſt Dominus directiſsimus à Deo conſtitutus, tam quoad temporalia, quam quoad ſpiritualia, ita vt nihil niſi ex eius præſcripto ne minimum quidem moueatur. Hæc fuſius è SS. Dionyſio, Irenæo, Thoma, & aliis lib. 2. & 3. Cum verò Eccleſia militans ſit, q̃ maximè Chriſto Deoque vt diximus cõiuncta, & quo magis aliquod agens eſt alicui coniunctum, magis iure naturali, ac diuino, quatenus tale eſt, ex eius poteſtate participet, Eccleſia participabit hanc eius poteſtatẽ præcunctis, cũ ſit præcunctis vna cum Chriſto ſponſa ipſius ad ſpiritus corporiſq; cõiunctionẽ mirabiliter euecta, geſtans eãdem cum ſuo ſponſo coronã inquit S. Auguſtinus, Atq; ita poterit quæcũq; vlli hoĩes poſſunt iure vllo ac poteſtate legitima, nam quatenus tales tendunt ad finem ſuum, ac proinde impulſu illo coeſſentiali, ac naturali feruntur ad hoc, vt ſubiiciãt ſe Sanctæ Matris Eccleſiæ poteſtati, ſine qua non poſſunt peruenire ad finem, ad quem tendunt, quoties aliquid boni agunt, ac proinde etiam neceſſario tendunt, vt ſubiiciant ſe poteſtati illi, ſine qua ad finem naturalem peruenire haud poſſunt, in ipſa nanq; ſola eſt infallibilis veritas, quæ cunctis dominatur, quod hoĩes perducat efficaciter in vltimũ ſuum finem.

Præterea verò illi eſt datum, vt ſemper in ipſa ſint gratiæ Miraculorum. Nam ſic Apoſtolus 1 Cor. 12. *Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro, & quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, 2. Prophetas, 3. Doctores. Deinde virtutes, exinde gratias curationem opitulationes, gubernationes* quod ait virtutes Græcè eſt δυνάμεις poteſtates quod pertinere ad homines puniendos tradunt eo loco Sancti Ambroſius, Chryſoſtomus, Theodoretus. Cum verò natura inſita propenſionis coeſſentialis lege impellat omnes homines, vt aſſequantur finem ſuum domineturque illi ſemper huiuſmodi appetitus lex, Deuſque ita inſtituerit ab initio humanam naturam, vt non poſsit ſit aſſequi finem ſuum naturalem ſine ordinatione ſupernaturali. Hæc uerò ſint in ſola Eccleſiaſtica poteſtate atque in Pontifice Romano vt in fonte ſoleque ait S. Cyprianus libro de unitate Eccleſiæ. ſiue vt in apice ac fõte Sacerdotis, quod Iuſtinianus aiebat in authenticis ſuis, idcirco iure naturali velit nolit ex primæva

ipſius creatione natura humana, cum facere non poſsit, quin lege coeſſentiali in omnibus appetat Deum ſaltem tamquam finem naturalem, ſubijcitur Eccleſiæ Sanctæ cum ſuis omnibus rebus directè ordinanda in Deum. Nam cuncta facta ſunt, vt magis, quàm ſibi aut aliis ſeruiant fini ſupernaturali ab hominibus aſſequendo, neque in alium finem dantur à Deo, quocirca cuncti homines. Primo ex parte finis. Secundo ex parte naturæ ſuæ. Tertio ex parte ipſius Sanctæ Eccleſiæ. Quarto denique omniu mediorum ſubiiciuntur Eccleſiæ Sanctæ Matris poteſtati, cũ nihil haberi poſsit niſi in finem Deum. ſed hæc fuſius infra. nunc aliud adducamus à Theologis conſtitutum.

Peccator ex rigore diuinæ Iuſtitiæ meretur ad nihilum redigi vt inter alios optimè tradit S. Tho. 2. diſt. 46. q. 4. ar. 2. & Caietanus 1. 2. q. 86. art. 4. Tamen Deus ex miſericordia damnatis quidem permittit eſſe ſatis habens eis imponere infiniti temporis pœnam, licet autem nolimus mereri hominem, vt ad nihilum redigatur ob peccatum, non negabimus mereri, vt moriatur ſimul atq; in Deum peccat, quod omnes admittunt, ac propterea qui naſcitur in originali peccato deſtitutus ab ea gratia, in qua Deus Adamum crearat, atq; à ſupernaturali ordinatione, protinus mortem meretur, ac priuari omnibus bonis vitæ huius. Ne hoc contingeret homini, ac diuinæ Iuſtitiæ ſatisfieret, ab æterno Deus ordinauit, vt Chriſtus rigori diuinæ Iuſtitiæ ſatisfaceret, & humanã naturã ab ordinatione ſupernaturali auerſam redimeret per ſe obnoxiam pœnæ mortiſve, & priuationis omnium bonorum. Factuſque eſt directiſsimus Dominus tum totius humani generis, tũ verò omnium mediorum ſiue naturalium ſiue ſupernaturaliũ, quæ ſunt à Deo facta magis ad hunc, q̃ alium finem, vt homini ſeruiant ad aſſequendum finem ſuum naturalẽ, qui non poteſt eſſentialiter diſtingui à ſupernaturali in aſſecutione vſuq; aſſecutionis. Verum ſimul etiam Deus ordinauit, vt inter homines eſſent, qui totam ſpem ſuam ſecundum Deum collocarent in hoc Chriſto, atque hæc fides Chriſto innixa, per quam credimus fore, vt Deus nobis placetur, ſeruauit ſeruatq; adhuc humanum genus, ne deleretur, ac deleatur è terris. Huic fidei debetur incolumitas mortalium cunctorumq; ad eos pertinentium bonorum, quod S. Iuſtinus in Apologia ad Senatum tradit: & habetur Sap. c. 18. idcirco inſtituta ſunt ſacrificia cruenta, quibus Chriſti paſsio, cui fidimus atque innitimur, ſignificaretur. Hæc autem fides eſt in ſola Eccleſia Dei, ſicut itaque Deus conſtituit ex æterno, vt naturalia forent, atque eo, quo progrediuntur modo, progrederētur; Sic etiam conſtituit, vt interuentu ſummi mediatoris, & eorum qui crederent in ipſum

cuncta

cuncta, quæ generantur, ac fiunt in terris bona conſeruarentur iuxta ordinem naturalium cauſarum. Quamobrem cum maxime fuerit imminuta Chriſti fides in terris, atque infallibili veritati vix erit locus, tunc omnia flammis comburentur, vt habemus ex illis Euangelii verbis. *Cum venerit filius hominis putas inueniet fidem in terra?* & illa Apoſtoli ad Theſſalonicenſes capite 11. *Niſi venerit diſceſsio primum & reuelatus fuit homo peccati* referunt ad tempus, quo maxime humanum genus deficiet ab obedientia Pontificis Romani. Ita S. Ioannes Chryſoſtomus,& Theodoretus, quos ſequuntur Theophylactus, Occumenius,& alii S. Auguſt. lib.20. de Ciuitate Dei c.16. Quocirca Hyppolitus libello de cõſummatione mũdi vult fore, vt per impios in fine ſeculorũ ponantur impedimenta, ne Chriſti corpus offeratur.

Comprobantur hæc omnia. Nam peccator eſt in dæmonum poteſtate, dæmoneſq; id ſolum volunt, ac maxime volunt, vt ille ad omnem nequitiam flagitiaq; omnia ſumma perducatur. Ne id poſsint impedit Eccleſia Dei; quæ offert Chriſti corpus, ac precatur pro totius mundi ſalute, ad quam magis minuſue aliquis diſponitur, vt magis minuſue à bonis moribus recedit. Idcirco Angeli ex præſcripto Chriſti applicantis Eccleſiæ preces ad eos; quos ipſe delegerit (vim namq; deſumunt à meritis ipſius) arcẽt dæmones, ne quicquid volunt, ad exitium perducant,& bonas cogitationes immittũt, ob quas Theologi volũt infideles aliquod cõgruum mereri à meritis Eccleſiæ deriuatum. Quin ijdem dæmones cuncta naturalia vaſtarent, & ad ſquallorem perducerent ob voluntatem peruerſam, ni ipſorum crudelitatem boni Angeli Eccleſiæ precibus concurrentibus cohiberent. Ita SS. Baſilius hom. 22. Inter varias Chryſoſtomus homil. 6. in Epiſtola ad Epheſios, Hieronymus in cap. 1. Habacuch, Auguſtinus lib. de Agone Chriſtiano,& in pſ. 77. Gregorius lib. 33. moralium c. 2. Origenes homil. 12. in c. 1. Exodi. Hinc S. Auguſtinus *in filijs diffidentiæ, tamquam in ſuis mancipijs operatur diabolus, quemadmodum homines in pecoribus ſuis*, & mox enumeratis Ægyptiorum cladibus. *Ab hac poteſtate malorum Angelorum non liberat nos niſi gratia Dei*, & Baſilius *per illum* (diabolum) *ſentes & tribuli, per illũ ſudor,& exilij principium*,& demum, *illius ſunt, quaſi germina, crudelitas, aſperitas, auaritia, contumelia.* Quæ ſanè omnia complexus eſt Dauid ijs verbis, *Angelis enim ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Super aſpidem,& Baſiliſcum ambulabis,& conculcabis leonem,& draconem.* Regium verò dominatum eſſe Angelis in cũctas rerum ſenſibilium ſpecies

in homines Regna & nationes tradunt S. Auguſtinus lib.83.q.76. Damaſcenus lib.2.c.4. Origenes numerorum cap. 22. Quemadmodum verò boni Angeli dæmonas coercent, ſic præter memorata per exorciſmos Sacramentaliaque ipſi Sacerdotes Chriſtiani, vel quicumque eis maximè ſubijciuntur, cohibent illos, licet enim natura nos longè inferiores dæmonibus ſimus, ac poſſent illi cunctos homines occidere, omnia vaſtare, Poteſtate tamen ſupernaturali ſuperiores ijs ſumus & imperamus, timorique ijs vel ſola præſentia ſumus. Præclarè hæc omnia complexus eſt Clemens Alexandrinus ſtromatum lib. 6. *Omnis vtilitas quæ ad vitam pertinet ſuprema quidem ratione à Deo omnipotente, qui præeſt omnibus. Patre perficitur per filium, qui etiam propterea eſt ſeruator omnium inquit Apoſtolus, maximè autem fidelium, proximè autem ab ijs, quæ ſunt proxima ſingulis per iuſſum & præceptum eius, qui eſt propinquus primæ cauſæ*, & poſt, *ſubiecta eſt vniuerſa militia Angelorũ & Deorũ verbo* Paterno, *quod ſanctã ſuſcepit œconomiã ac diſpenſationem, propter eum qui ſubiecit, per quæ ſunt etiam omnes eius homines.* Et mox *hic eſt, qui dat Græcis per inferiores Angelos ſapientiam, ſunt etiam iuſſu diuino, & antiquo pergentes diſtributi Angeli, ſed pars Domini eſt opinio credentium*. Hæc ille. Cur autem pars Domini opinio credentium, quod infallibili veritate nitantur, ac ſupernaturali naturalem confirmante, & illuſtrante.

Nouerunt & gentes à dæmonibus cuncta ad vaſtitatem perduci, malaq; per eos in humanũ genus inuehi; Sacerdotumq; ritibus nos ab horum malorum reatu liberari, & expiari. Quocirca Ariſtoteles lib. de Diuinatione ſomnia magis à dæmone, quam à Deo vult eſſe, quod malis quoque hominibus contingant, & Hippocrates lib. de morbo ſacro negat hunc eſſe à Deo, quod hic liberet à malis, expietque, nam ſic ille. *Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari ſordidiſſimum ſcilicet à puriſſimo. verum etiã ſi contigat ab alio inquinatum, aut quid paſſum eſſe, vtique à Deo purgabitur magis quam inquinetur. Deus itaque eſt, qui maxima, ac ſceleratiſſima peccata purgat, & purificat, & liberatio noſtra exiſtit. ipſiq; terminos templorum ac delubrorum Dijs aſſignamus vt nullus qui non purus ſit eos tranſcẽdat, & ingreſſi reſpergimur, non vt inquinemur. Sed ſi quod prius ſcelus habemus, purificemur.* Hæc ille ſacris ritibus mala expelli volens, a Deoq; non immitti. per bonos tamen Angelos aliquem puniri forſan iure dici poteſt, ſed ad propoſitum noſtrum maxime facit, quod narrat Plutarchus de Iſide, & Oſiride. Nam ſic ille, *hæc quidem pleriſque, & ijſdem, ſapientiſſimis probatur: exiſtimant enim alij duos eſſe Deos, quaſi* con-

contrarijs deditos artibus, vt bona alter, alter mala opera conſiciat. Alij eum, qui eſt melior, Deum, qui deterior dæmonem dicunt. Is ergo Zoroaſtres Magus, quem narrant bis mille annis antiquiorem bello Troiano extitiſſe, melioris nomen Oromazen, peioris Arimanium perhibuit, addiditque hoc enunciatum, de rebus ſub ſenſum cadentibus, illum maximè ſimilem eſſe luci, hunc tenebris & ignorationi, medium horum eſſe mitram; quæ cauſa eſt, quod mitram Perſæ meſytem ſeu mediatorem nuncupant. Hæc ille. qui ſi mediatorem vult eſſe ex doctrina a Noè tradita (Nam viuenre adhuc Noe regnauit Zoroaſtres) qui nos liberet à dæmonum crudelitate, Deoque conciliet, ac bona in nos ab eo deriuet rectè, & veritati haud diſsimilia tradit, cui conſona eſſe cuncta apparet. plura poſt hos Ægyptij, Chaldei, Pythagorici, Platonici, quantum pertinet ad dæmonum nocumenta hominibus inferenda. hinc illæ inferorum furiæ Græcis, ac Latinis vatibus decantatæ. Hinc à Gentibus Diuini cultus dæmonibus dati, ne officerent, quos adhuc ob huiuſmodi metum dari illis à Sinenſibus, & Iaponiis tradunt.

Ad ſummam ſupernaturalis ordo gratiæ imperat ordini naturalium, moraliumq; bonorum; qui ſanè ordo gratiæ deriuatur à Deo, per Chriſtum ſponſamq; ipſius Eccleſiam in terras. Atque hoc eſt quod S. Ignatius ait. *Sacerdotium eſt omnium bonorum ſumma, quæ in hominibus conſiſtunt.* & S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 5. in cap. 6. Iſaiæ. *Medius eſt ſacerdos inter Deum, & naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos defert, & noſtras petitiones illuc perferens. Dominum iratum reconcilians vtriq; naturæ. Nos qui offendimus eripiens ex eius manibus, eoque Deus ipſum Regale caput Sacerdotum manibus ſubijcit. Nos erudiens quod hic Princeps eſt illo maior.* Rurſus idem, *Columna eſt orbis Eccleſia.* Et Clemens, *Eccleſiæ conſtructio ex vnitate eſt omnia alia ſuperans, & nihil habens ſibi ſimile vel æquale.* Hoc verò ſimiliter, & gentes ipſæ nouerunt, ſic enim Diogenes, Laertius initio lib. 1. *Theopompus 8. Philippicorum libro reuicturos homines iuxta magorum ſentētiam dicit, immortaleſq; futuros & vniuerſa illorum precationibus conſiſtere.* Hæc ille de magis, qui Ægyptijs Perſis, & orientalibus propè cunctis erāt Sacerdotes, & Plutarchus in lib. de Iſide, & Oſyride cum dixiſſet fore, vt mala ſuperarent bonis, ac pijs depreſsis ait, *appetere porro fatale tempus, quo neceſſe ſit peſte, & fame ab his adducta, Arimaniū omnino perdi atq; aboleri terraq; æquabili, & plana facta vnam vitam vnamq; ciuitatē beatorum hominum vniuerſorum vnaq; lingua vtentium fore.*

Quamobrem mirabilis eſt inter homines connexio gratiæ, per

quam

quam veritas infallibilis efficaciter perducens homines in vltimū ſuum finē naturæq; ac ſimiliter bonorū naturæ,& gratiæ,q̄ S.Dionyſius explicat cap.8. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, & S.Ambr. in illa Apoſtoli verba Epheſ.4. *Augeamur in illo per omnia,qui eſt caput Chriſtus,hanc dicit eſſe veritatē, vt amorē Chriſti reſpicientes quo dilexit nos & tradidit ſemetipſum pro nobis omnia ſubijciamus ei, ſcientes,quia omniū auctor eſt vitæ,vt quaſi capiti membra ſubdātur;vt si alij errore,vel maleuolētia,& ſi volentes non fatentur omnia caput habere Chriſtū,quia ab ipſo facta ſunt voluntate Patris. Nos tamen, qui Catholicæ fidei adhæremus hoc omni deuotione, & cura agere debemus,& huic fidei non damnū,ſed lucrū afferamus.* Et mox, *ex ipſo enim Chriſto totū corpus ideſt Chorus Archāgelorū,& Potentiarum, & Principatuum,& Poteſtatuū ſubſiſtit*. Et deinde, *hoc laboretur, vt ad vnū ſenſum creatura redigatur,& in ſenſu vnum ſit corpus,dum vna profeſſio eſt,ut concordet in charitate creatoris ad ſuum profectum. Reedificans enim ſe creatura, quæ deſtructa fuerat dementia,& furore diaboli*. Et paulo ante *Quædam concatenatio fit ad firmamētum ordinata deſcendens,ut totum iunctum ſit,& meritis tamen diſcernatur, meritis dico non ſolum officiorum ſed etiam naturarum*. Hæc Sanctus. E ſuperioribus veſte ita colligi poteſt.

Omnis poteſtas, cuius efficientia iugi, & eminenti eſt omnis à Deo poteſtas,eſt huius cauſa efficiēs,& eſſentialis,vt nempe vt ſit, ac duret: Sed Eccleſiaſtica poteſtas eſt ea,cuius efficientia iugi,& eminenti eſt omnis poteſtas humana a Deo, eſt igitur Eccleſiaſtica poteſtas cauſa efficiens, eſſentialiſque omnis humanæ poteſtatis, quæ aſſumpſimus patent. Nam per merita, fidéq; Eccleſiæ,in Chriſtum,corporiſq; eius oblationem ſtetit, ac durat humanum genus. Hinc S. Iuſtinus Apologia ad Senatum, *Deus differt totius mundi conſumationem,atq; interitum,quando mali Angeli, & genij, homineſq; delebuntur,vt parcat Chriſtianorum ſemini, quod ſcit eſſe cauſam rerum naturæ incolumitatis*. Idcirco etiam tunc definet mundus,cum numerus electorum fuerit abſolutus. Cœli namq; motus non eſt a forma intima,alioquin aliquo loco finiret. cum natura quæuis appetat finem, fugiat infinitum motum; ſtare velit aliquo loco:mouetur ab intelligentiis cœlum quandiu Chriſtus ex Patris voluntate edixerit,vt ceſſent a motu, ita S. Thomas q.5.art.5.de potētia Dei, in diſputatis.Propter electos igitur cælū mouetur,cuncta gignuntur. Ad eorum preces dæmonum poteſtas coercetur, ne perdat humanum genus; & iuſte agant, quidquid agunt homines,ac iuſta ſit eorum poteſtas. Rurſus recte ita concludemus.

Omnis

Omnis poteſtas,quæ eſt cauſa eminēs, perpetuaq; vt alia ſtet huic diuino,ac naturali iure dn̄atur, Eccleſiaſtica poteſtas eſt cauſa eminens,perpetuaq; vt quæuis hoīm poteſtas ſtet. Naturali igitur iure,ac diuino ei dn̄atur. Sic enim dicimus elementis cælū,corpori aīam dn̄ari,quod per eam quāuis alio modo ſtet. Hinc Iſaias, cap. 60. *Gens,& regnū,quod non ſeruierit ſibi peribit.* Quod ſi dicas per Eccleſiæ merita,oblationemq; corporis Chriſti ſtant bona generis humani,non per Pontificis poteſtatē. Reſpondemus. Nullius Chriſtiani eſſet vllum meritum, niſi paratus eſſet obedire Pontifici ſummo edicenti, quoties expediret, vt gladium nudaret, ac ſtringeret,vel in hoſtes ouium Chriſti, vel in ſacrilegos, qui Saphiræ, Ananiæq; exemplo multo maiora prædantur, quam iſti, quos Petrus ex poteſtate occidit, ait S. Gregorius dialogi ſecundi cap. 3. Primaſius cap. 13. ad Romanos, Ambroſius, Chryſoſtomus, Theodoretus,aliiq; 1. ad Corinth. 12. Nihil igitur vllus Chriſtianus mereri poſſet, niſi ita iubenti Vicario Chriſti obedire paratus eſſet. Merentur Chriſtiani,quia membra ſunt corporis illius,cuius Vicarium caput in terris eſt Pontifex ſummus. Quod huius poteſtati ſubiecti ſumus meremur. Huic debetur ob eos, qui obediunt ipſi,obedientium regnorum ſtatus, membriq; cuiuſlibet meritum,& poteſtas. Ac proinde omni iure omnibus dominabitur animo paterno, quamuis cogatur aliquando illud obſeruare,quod legitur, *Qui parcit virgæ odit filium ſuum.* Cum vero Chriſti ſint oues ipſi quoq; infideles (Nam paſcit eas,ac per merita Eccleſiæ ad bona opera impellit) & infideles etiam ſunt oues Pontificis ſummi non intra Eccleſiam poſiti, & caulas proprij gregis; Pertinentq; ad eum,qui foris ſunt,vt lupos ab eis expellat, eaſq; intra ouile perducat. Ad eccleſiaſticum non pertinent ij, qui foris ſunt, vt eos excommunicet,ſic enim loquitur Apoſtolus, cum dicit, *quid ad me de ijs,qui foris ſunt?* vt omnes antiqui interpretantur, & apertiſsime conſtat ex eius verbis; ſed pertinent ad eum,vt quibuſlibet modis ad bonum perducat, quibus ipſe iudicauerit expedire, & quamuis aliter,atq; aliter,eſt omnium tamen Paſtor ſummus. ſic igitur primo loco reſpondetur ad eos, qui citāt illud Apoſtoli, vt aſſerant eccleſiæ nullā eſſe cōtra infideles poteſtatem. Quamquam pōterat recte Apoſtolus dicere, *Quid ad me, de ijs,qui foris ſunt,*quod non tanti faceret, ac prope nihili Chriſtianis eſſe conſuetudinem cum gentibus, ſed maximi faciebat non eſſe iis conſuetudinem cum Chriſtianis excommunicatis,aut facinoroſis. & ideo cum vetuiſſet, verſari ſuos cum facinoroſis excōmunicatis;interrogatus, an vetuiſſet verſari cum gentilibus eodem crimine inuolutis, Reſpondit, *quid ad me de ijs, qui foris*

 ſunt?

ſunt? ideſt nihil ad me,neq; me tangit,ſi cum iſtis verſemini,modo non cum excommunicatis. Sic etiam Chriſtus dixit *quid mihi, & tibi mulier?* non quod nihil ad ipſum pertineret, quod aiebat mater, ſed quod non pertineret illa hora. eodem modo arma Eccleſiaſticorum non ſunt præcipue carnalia, vel bellica, ſi reſpiciamus ſpiritualia, quod hæc propria, potiſsimaq;, ſed illa præ his nulla. Eodem modo Chriſtus dixit, *non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt de domo Iſrael*, & nihilominus,erat *lux mundi*, datus in lucem gentium, vt eſſet eius ſalus *vſque ad extremum terræ*, & venerat,vt inueniret ouem, quæ perdita erat, naturam ſcilicet humanam, ſicut interpretantur Gregorius homil. 34.in euangel. Hilarius, & Beda, in c. 18. Matthæi.

DE IVRE STATVS SIVE DE IVRE DIVINO ET NATVRALI ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS ET POTESTATIS

Natura humana appetitu coeſſentiali, quod eſt ipſius ius naturale, ita fertur in Deum, vt ſtare haud poſſit, niſi in eum tendat. Atque hoc ius ſtatus. bellua eſt Ariſtoteli, qui ab hac via recedit. non potuit affirmare ille vt Philoſophus naturalis ſupernaturalē beatitudinē. videtur eam cum gentibus alijs nouiſſe ex narrationibus antiquorum traditis à poſteritate Noe. ſine ſupernaturali directione, neq; naturalis, neq; ſupernaturalis fælicitas, ſeu finis poteſt obtineri ex primaeua naturæ humanæ inſtitutione. Cap. I.

DVo ſunt à nobis hoc opere explicanda. Primum quidem ſupernaturalem, ſiue Eccleſiæ Sanctæ poteſtatem iure naturali, ac diuino humanæ naturæ, rebusque temporalibus coeſſentiali ſubordinatione cōnato, & ineuitabili ab ortu mundi, hominibus cunctis, ac temporalibus quibuslibet regendis præeſſe, ac dominari dominio non tollente aliorū dominia, ſed eſſentialiter continente; liberosque eſſe Eccleſiaſticos eodem iure ab ortu mundi, quoad perſonas, loca, & res, & his ſeruientia. conſtareque id perenni doctrina è manu in manum tradita, ſimiliterque omni actuum pu-

blicorum;legitimorumq; perpetua conteſtatione.Secundum Principatuum bonorumq; omnium ruinam naſci hinc,quod hæc libertas, & poteſtas oppugnetur; idque conſtare omni euentuum publica,& iugi ſucceſsione. confirmabuntur hæc omni argumentorum genere,loca tamen ſcripturæ ſingula ad poteſtatem pertinentia plene ac ſolide examinanda, ſimiliter omnia Sanctorum Patrum, Doctorumque teſtimonia diſcutienda hinc inde cum ſingulis ad hæc pertinentibus quæſtionibus fratri noſtro relinquemus ſatishabentes iugem Sanctorum Doctorumque è manu in manum traditam veritatem protuliſſe. Ad hæc vero illuſtranda neceſſe eſt in primis id, de quo diſputetur,deſcribamus.

Conſtat hoĩbus cunctis eſſe vltimũ finem Deum. propter hunc expetimus,habemus,molimur, atque efficimus cuncta;quin adeò fertur humana in illum natura,vt facere non poſsit,quin in eum coeſſentiali impetu feratur, neque eſt illi quies, niſi recta in ſingulis quibuſque tendat,atque ordinetur in ipſum, libera non eſt ab appetendo fine. Appetitus hic illi dominatur. hoc primum, ſummumque ius naturale,ac diuinum, à quo, omnia deriuantur; in hoc ſolo quies; ſtatus omnis inde ſumitur. Ac veluti incluſus ignis quieſcere non poteſt,ſed omnes vias inquirit, quibus quàm citiſsimè ad locum ſuum feratur, obſtantia quæque diſrumpit; ſic anima humana ſemper in omnibus Deum quærit,niſi id ſit, inquieta eſt,& quibus in rebus in Deum non tendit, perturbatur,ſi vehemens ſit appetitus, quaſi ignis obſtantia quæque eodem modo diſrumpit,ac diſijcit. hinc bona oĩa,& imperia cadẽtia. Hinc magis,minuſve pro maiori minoriue, naturalis huius appetitus impulſu naturaliter homines ſcire deſiderant,ac perfectiſsimis virtutibus Deo ſimiles eſſe,ac ſcire nõ modo per effectus, ſed etiã per cauſas,effectuumq; & cauſarũ mirabilẽ connexionẽ tenere, vſque ad omniũ primã cauſam, totiusq; naturæ auctorẽ Deũ, ac deniq; ſuo principio per omnium virtutum conſecutionem maximè coniungi. Quocirca placuit acutiſſimis Theologis Scoto, & aliis pondere ipſo naturæ homines ferri ad intelligendum per eſſentiã Deum, nolunt actu elicito, vel efficaci, id deſiderari. Sed quãdo perfectum dicitur illud, quod ſuum finem,ſuamque perfectionem conſequitur,vt habetur Metaphyſi. 5. tex. 39.& Phyſi. 3. tex. 64. finisq; naturalis, vt dicemus, non poteſt haberi abſq; ordinatione ſupernaturali,idcirco aĩæ quærenti ſuum finem,ſuamq; perfectionẽ nulla quies, nullus ſtatus, ſine ordinatione ſupernaturali; tritũ namq; illud S. Auguſtini: *Feciſti nos Domine ad te,inquietum*

eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te, Quamobrem S. Thom. cum libri tertij contra Gentes cap. 24. probaſſet ab omnibus rebus appeti bonum, & ſequ. Intelligere Deum eſſe omnis intellectualis creaturæ finem, dein verò aliis, non eſſe actum voluntatis, non in corporis, aut externis vllis bonis. cap. 39. decernit non eſſe naturæ humanæ fœlicitatem in cognitione, quæ habetur ex demonſtratione, & 40. non in cognitione quæ ex fide, ſequentibus autem non in contemplatione ſubſtantiarum ſeparatarum, quod Auempaces, Alexander, & Auerroes ſuis modis poſuerunt, tandem concludit cap. 50. non conquieſcere naturale noſtrum deſiderium, niſi Deum per eſſentiam videat. Quocirca ſic argumento ſecundo: *Ex cognitione effectuum incitatur deſiderium ad cognoſcendum cauſam, vnde & homines philoſophari cœperunt cauſas rerum inquirentes. non quieſcit igitur ſciendi deſiderium naturaliter omnibus ſubſtantijs intellectualibus inditum, etiam cognitis ſubſtantijs effectuum, niſi ſubſtantiam cauſæ cognoſcant. Per hoc igitur, quod ſubſtantiæ ſeparatæ cognoſcunt omnium rerum, quarum ſubſtantias vident, eſſe Deum cauſam, nõ quieſcit naturale deſiderium in ipſis, niſi etiam ipſius Dei ſubſtantiam videant*. & quarto, *Nihil finitum deſiderium intellectus quietare poteſt, quod exinde oſtenditur, quod intellectus quolibet finito dato, aliquid vltra molitur apprehendere, vnde qualibet linea finita data aliquam maiorem molitur apprehendere, & ſimiliter in numeris. & hæc eſt ratio infinitæ additionis in numeris & lineis mathematicis, Altitudo autem & virtus eſt finita cuiuſlibet ſubſtantiæ creatæ., non igitur intellectus Subſtantiæ ſeparatæ quieſcit per hoc, quod cognoſcit ſubſtantias creatas quantumcumq; eminentes, ſed adhuc naturali deſiderio tendit ad videndam ſubſtantiam, quæ eſt Altitudinis infinitæ*. Rurſus idem cap. ſeq. *Cum autem impoſſibile ſit naturale deſiderium eſſe inane, quod quidem eſſet, ſi non eſſet poſsibile peruenire ad diuinam ſubſtantiam intelligendam, quod naturaliter omnes mentes deſiderant, neceſſe eſt dicere, quod poſsibile eſt ſubſtantiam Dei videri per intellectum, & à ſubſtantijs intellectualibus ſeparatis, & animabus noſtris*. Hæc Sanctus de naturali appetitu omnium bonorum Beatitudiniſq; conſequendæ, de qua S. Auguſtinus lib. 3. de Trinitate cap. 5. *Verum eſt quod omnes homines Beati eſſe velint, idq; vnum ardentiſsimo amore appetant*, & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. agens de Beatitudine, quæ Chriſti beneficio ab hominibus acquiri poteſt, ait, *omnes naturali inſtinctu volunt eſſe Bea-*

ti. Quantus autem ſit Amor hic explicat Scotus in 4. diſt. 49. art.10.inquiens. *de illo appetitu naturali,patet,quod voluntas neceſſariò, & perpetuò,ac ſummè appetit Beatitudinem,& hoc in particulari.quod neceſsitate,patet,quia natura nō poteſt remanere natura, quin inclinetur ad ſuam perfectionem, quia ſi tollis illam inclinationem tollis naturam, ſed appetitus naturalis non eſt, niſi inclinatio talis, ergò vt ſic,neceſſario appetit Beatitudinem, quia illa eſt maxima perfectio. quod ſummè appetat, probo,quia ſumma inclinatio naturæ eſt ad ſummam perfectionem, ſic enim arguit Philoſophus primo Metaphyſ. Si omnes homines natura ſcire deſiderant,ergo maximam ſcientiam maximè deſiderant,ſed ſumma perfectio voluntatis eſt beatitudo,ergo,&c.Præterea in cuius poteſtate non eſt tendere, vel non tendere, in eius poteſtate non eſt remiſſe tendere, ergo ſi voluntas, vt natura determinatur neceſſario ad appetendam beatitudinem,ergo ſumme.* Hæc ſubtilis Doctor. Sed quomodo natura humana Deum quærit per eſſentiam videre, viamque inire, qua directè in eum pergat,cum,niſi aliunde cognoſcat, naturali ratione fieri id poſſe non percipiat, neque obtineri à ſe poſſe, atque ita non habeat ex ſe vt ſciat, aut obtineat tantum bonum? Quia nullibi ſcilicet, quod aiebat S.Thom. poſſit conquieſcere, quietemque appetitam participare, quouſq; non inſiſtat in directione ſupernaturali euolās quaſi ignis citatiſſimus in Spheram ſuam,in qua immobiliter ſtabit,cum per eſſentiam videbit Deum,quo fertur quaſi lapis in centrum. Nunc tanti ſtatus aliquid deguſtat,cum non auertit ſe ab illa ordinatione ſupernaturali, creaturæq; affigitur, ſed in linea directionis Eccleſiæ Sanctæ inſiſtens nullā in partem dimouetur,in ea firmiter cōſiſtit.

Nam cum ſit omnium bonorum dator Deus, à quo, *Alijs communicatum eſt, his quidem exactius, his autem obſcurius eſſe & viuere*, Philoſophus ait 1.Cœli text. 110. Idcirco contendit homo intelligens,ac naturæ impulſum ſecutus ei per virtutes aſsimilari,coniungi,& ab intellectu per illius coniunctionem rectè ordinato gubernari, *Nam qui* (ait idem cap.pen. Eth. vltimi) *ex intellectu operatur, huncq; excolit,atq; optimè afficit, is eſſe Deo chariſſimus videtur. Nam ſi aliquam humanarū rerum curam Dij habent,ſicut videtur, conſentaneum eſt ipſos illa re, qua optima eſt, atq; ipſis maximè cognata delectari, qui eſt intellectus, eoſque qui maximè eam amant, & honorant remunerari*. Quamobrem ſic ibidem. *Si igitur intellectus diuinum quid eſt, ſi ad hominem reſpicias, ſic vita,qua ex intellectu traducitur, ſi humana vita com*

pa-

*paretur, diuina etiam ipſa eſt], neque verò oportet quemadmodum
nonnulli monent, vnumquemq; cum ſit homo humana, & cum ſit
mortalis mortalia curare. Sed quantum licet immortalem ſe red-
dere, omniaq; efficere, vt ex præſtanti omnium, quæ in ipſo ſunt, vi
tam traducat, nam licet id mole ſit paruum, vi tamen, & hono-
ris gradu longè omnibus antecellit, Et verò pars hæc vnuſquiſq;
noſtrum eſſe videtur, ſiquidem id quod Principatum obtinet, etiã
melius eſt: abſurdum igitur fuerit, ſi non ſuam vnuſquiſque, ſed
alterius vitam expeteret. Præterea, quod à nobis antea dictum eſt,
huic etiam loco conueniet. Nam quod cuiuſq; proprium eſt natu
ra, idem optimum cuiuſque eſt, & iocundiſſimum. Ergò & homi-
ni optima ea vita eſt, quæ menti conuenienter traducitur. Si qui-
dem hæc pars homo maximè eſt.* Hæc ille humanam vitam, quæ
ſit hominis propria, in hoc ponens, vt virtutibus quiuis excultus
totus ſit in Deo contemplando & colendo. Atq; hic hominis eſt
proprius finis, atq; vltimus, propter quem cuncta expetuntur, ha-
bentur, fiunt, & in quibus nulla eſt quies, nullus eſt hominis ſtatus,
qui homini, qua parte eſt propriè homo, cõuenire poſsit, rectæ ſci-
licet ipſius naturæ. Hinc Philoſophus Metaphyſ. 12. tex. 51. Be-
ſtijs & mancipijs facit ſimiles, qui non ordinant cuncta ad Deum
contemplandum & colendum, ſiue excidunt ab ordine diuino.
Perſcrutandum autem eſt, ait, *hoc, quonammodo natura vniuerſi
habeat ipſum bonum & ipſum optimum, vtrum ſeparatum quid-
dam, & ipſum per ſe, an ipſo ordine, vel vtroque modo, quemad-
modum exercitus, etenim bene eſſe in eius ordine, & Dux ipſe eſt,
& magis ipſe, non enim ipſe propter ordinem, Verum ordo pro-
pter ipſum eſt. Cuncta autem ordinata quodammodo ſunt. Ve-
rùm non ſimiliter, & natantia & volatilia & plantæ, neque ità
ſe habent, vt ſint nulli alteri ad alterum, ſed ſunt ad quidpiam, ad
vnum namque ordinata ſunt omnia. Verùm quemadmodum in
domo liberis quidem minimè datur quodcumq; facere, ſed ea om-
nia aut plurima, quæ ordinata ſunt, mancipijs verò & beſtijs pa-
rum quod ad commune conferat, ſed vt plurimum quodcumq; con-
tingit.* Hæc ille, Beſtias vocans eos, qui ſua nõ ordinant iuxta ordi
nem diuinum, totiuſq; vniuerſi bonum, ſiue diuinas, ac naturales
Dei leges non obſeruant, iure diuino, ac naturali non obſe-
cundant.

Hinc rectè Theologi concludunt illud, dari ſane actus huma-
nos in ſpecie indifferentes, non tamen in indiuiduo, qui à delibe-
rata ratione procedant: ij namq; reuera humani. Hinc ſcriptum

legi-

legimus Matth. c. 12. *Omne verbum otioſum ; quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicij* & 1. ad Cor. x. *omnia in gloriam Dei facite*. Ità SS. Hilarius in c. 12. Matthæi Hieronymus, Remigius ibidem, Gregorius homil. 6. in Euang. Baſilius in queſt. in Compendio explicatis q. 23. Auguſtinus lib. 9. de Trinitate c. 9. S. Thom. 1. 2. q, 18. art. 9. Albert. Magn. 2. ſent. diſt. 40. art. 4. Richardus art. 1. q. 3. non tamen eſt neceſſe, vt omnis actus expreſſe in Deũ referatur, ſiue vt ſit magis perfectus adhoc, ne excidat à fine agens, quod rectè alioquin Scotus conſiderabat. Vtcunq; ſit, natura humana ſuopte pondere fertur in illum finem, in quo conquieſcat.

Sed cum Deus duobus vt apparet modis ſit hominum finis, vt naturalis, atq; vt ſupernaturalis. Primo modo cognoſcitur naturæ viribus per effectus naturales, alio modo ſupernaturali directione, ac poteſtate fruendus per eſſentiam ſuam, vel per ipſum met Deum. Deum cognoſci, ac poſſe à nobis haberi hoc vltimo modo oſtendi non poteſt per effectus naturales, cum non ſit vllus effectus adæquatus, vel proprius naturalis, ex quo poſsit id demõſtrari, Sed tamen poſſe fieri, ideſt non cõtinere vllo modo repugnãtiam logicam, ſi fieret id, apparet: Quin credibile hoc eſſe videmus. An vllo modo cognouerit, vel crediderit Ariſtoteles, id nobis incertum. Multa ſuadent, eum vel ex antiquorum paſsim vulgatis narrationibus, vt dicemus, vel è Iudæorum ſcriptis, quæ volunt ab eo lecta, nouiſſe & poſſe fieri, & credibile eſſe, quippe qui nihil reliquerit, quod curioſe non indagaret, ac diſcuteret. nam vult Ethico 7. eſſe Heroas, qui ex hominibus efficiãtur Dij, ſiue Angelici, vt Auerroes interpretatur, vel, vt ait ibi. S. Thom. qui ſummo ſuo attingant diuinam naturã, eamque participent. Sic idem Philoſophus, ait, iſtos ſupra humanã naturã poſitos. ſancitq; Politico 10. templa illis conſtrui filios Dei, ſimiliter conſtituit in ciuitate eſſe oraculum, bonos à Deo remunerari, precibus ab ipſo, quæ deſiderantur, expetenda. Quocirca Auerroiſtæ, & Græci aliquot dicunt, in his eum locutum ad Populi captum, neq; animam intellectiuã ſingulis quibuſq; immortalẽ crediſiſſe, aut aeternæ vitæ ſtatum. Verũtamẽ, ſicut ex eius principijs demõſtratur Deus independẽs, liber, infinitus, Omnipotens, ſic quæ vidit ille non poſſe à ſe demonſtrari, non potuit, aut voluit aſſerere veluti à ſe certo demonſtrata: neque tamen ſequitur illa non credenda. Plurima namque ſunt certò credenda, quæ demonſtrari haud poſſunt, ſiue in naturalibus, ſiue in Politicis. Veluti certum eſt mihi Parén-

rentes eſſe, id per demonſtrationem ſcire non poſſum, Credendum mihi, ac reliquis filijs eſt hoc; alioquin impii reddentur mortales. Quocirca idem Philoſophus, aiebat, Ethici 6. c. xj. *peritorum hominum, & Seniorum, ſeu Prudentum Pronunciationibus, & opinionibus, non minus, quã demonſtrationibus eſt attendendum*, & 1. c. 3. *eſt enim eruditi eatenus exactam in vno quoq; genere explicationem requirere, quatenus patitur rei ipſius natura poteſt*, & c. 4. ex Heſiodo tradit duos eſſe ſapientum gradus,

Optimus ille, poteſt qui ex ſe cognoſcere cuncta
Ad finem vſque videns, quæ ſemper ſunt meliora.
Ille bonus, monitis qui aliorum obtemperat. At qui
Ex ſe nec nouit, nec, quæ benè conſulit alter
Percipit, admittitq; animo, nihil vtilis ille eſt.

Sic igitur humanæ naturæ eſt aliqua potentia, procliuitaſque, vt ſe in pleriſq; mancam dignoſcens indigentem conſilio Sapientiorum, quales ſunt Heroes, & ſiqui cognoſcuntur, quocumque cognoſci modo poſſunt, ſupernaturales directores, velit ſubijci illis & in ſpeculatiuis, & in actiuis, quod infallibili directione nitantur, ac titubet ipſa in omnibus ſuis. Fertur tamen illa ſemper ad Deum ſine vllo intellectus errore cognoſcendum, ſummeque contemplandum, cum ſit proprie ad hoc facta, neque ſe perfecte ſcire perſpicit, niſi huc omnia referat, ac reſoluat. hinc idem Philoſophus Phyſici primi initio, *Tunc enim putamus cognoſcere vnum quodq;, cùm cauſas primas cognouerimus, & principia prima, & vſq; ad elementa*, quorum ſane verborum ſenſus eſt ille, vt mens humana appetat cauſarum connexionem ſcire vſq; ad Deum, ita poſt Theophraſtum, Eudemum, Alexandrum Simplicius, eumq; cæteri ſecuti. Idcirco illud hic ſatis erit adnotaſſe ad euidentiam clariorem dicendorum. Primum quidem decreuiſſe Philoſophum, quod ex adductis apparet humanam beatitudinem conſiſtere eſſentialiter in actione immanente in nobis, non ad alia tranſeunte. Sic ille Metaphy. 9. tex. 16. Quocirca eam ſic ille definiuit Ethici primi 7. *Vt ſit actio perfecta in vita perfecta ſecundum perfectam virtutem*. Actionem porrò perfectam vocat mentis Deum contemplantis, quoties exculta eſt virtute perfecta, non hac duntaxat, vel illa, ſed omni; maximè verò maxima, quæ eſt ſapientia diuinorum veritatem cognoſcens. Hanc verò & eius inſtrumenta nimirum bona externa corporis, atque animi haberi à Deo, ac ſingulari Dei munere. Sic ille primi Ethici c. 9. *Si tamen aliquid aliud eſt à Dijs hominibus exhibitum*

donum

donum veriſimile eſt fœlicitatem quoque à Dÿs exhiberi. Et mox. *ex diuiniſsimis rebus fœlicitas eſt,* & Politici vlt.cap.vlt.loquēs de bonis naturæ, *quod ad naturā quidem attinet, in nobis non eſſe(* bona naturæ) *manifeſtum eſt, ſed ex quadam diuina cauſa ÿs, qui reuera fortunati ſunt.* At Phyſici 2. text. 58. loquens de fœlicitate actiua, quæ ſeruit contemplatiuæ, *neceſſe eſt*, ait, *circa agenda eſſe fortunam. Signum autem eſt, quoniam videtur vel idem eſſe cum fœlicitate proſpera fortuna, aut propè. Fœlicitas autem actio quædam eſt, eſt enim bona actio.* Hucuſque Philoſophus. Verùm, quando id, quod dicimus accidere fortuna, nobis id accidit prouidentia diuina, Mox adiicit, tum de vniuerſi fabricatione, tum de reliquis, quæ dicuntur à fortuna eſſe. *Cum ſecundum accidens eſt prius ÿs, quæ per ſe ſunt, manifeſtum eſt, quod neque cauſa per accidens prior eſt ea quæ eſt per ſe. poſterior itaq; caſus, & fortuna, & intellectu, & natura. quare ſi quam maximè Cœli ea eſt cauſa, neceſſe eſt prius intellectum & naturam eſſe & aliorum multorum, & huius vniuerſi cauſam.* Hæc ille. rurſus diuinitus immitti ſapientibus impulſus intimos, qui ſunt omnino ſupra humanam rationem, impelluntq; eos ad cognoſcenda ea, quæ perducunt ad fœlicitatem, tum multis in locis lib. 6. per nos allatis, tum verò in Eudemiis tradit ita inquiēs. *Patet autem ſic eſſe, quemadmodum in vniuerſo Deus eſt, & viciſsim omnia in illo, mouentur autem omnia ab inexiſtente in nobis numine. Rationis autem non eſt ratio, ſed præſtantius quiddam eſt principiū, quid autem ſcientia præſtantius eſt niſi Deus? Virtus enim organum intellectus eſt.* Et mox. *patet, quod ſpecies fœlicitatis duæ ſint humana altera, altera diuina. Ideoque, qui felix eſt, numine adiutum aliquid feciſſe dicunt. Is autem eſt, qui aliquid iuxta diuinum impetum facit.* Hactenus ille, aſſerens ſingulari opus eſſe auxilio Dei ad aſſequendam fœlicitatē, quam vult eſſentialiter conſiſtere in habenda diuinorum veritate, Deoque contemplando. hinc Philoſophus idem Metaphyſici primi cap. 2. de diuina ſcientia, *non humana eius poſſeſsio putanda eſt. Natura enim hominum in pleriſque ſerua eſt.* Idque apertiſsimè conſtat è contrariis Philoſophorum ſentētiis de natura Deorum, quas Cicero, plurimique è noſtris collegerunt. Multæ tamen gentes olim, eorumq; ſapientiores maiorum traditionibus, ac narrationibus, quæ à liberis Noë tranſmiſſæ ad omnes fuerant, vt initio Panarij S. Epiphanius refert, inſiſtentes non modo humanam fœlicitatem poſuere in Deo per effectus, ſpeciemque intelligendo, &

contemplando, ſed in eo perfectè eodem modo, quo ſemetipſum videt, quantum datur poſt obitum videndo, ac licet hoc non ita exactè, vt nos tenerent, tamen aliquo modo a Noë, liberiſq; eius traditã doctrinam retinuerunt, hinc dixere iuſtos euehi ad Cœlum, ciboque vti eodem cum Deo Deorum, cui nullus alius cibus eſt, niſi intellectio ſui metipſius. hinc fabuloſum veritatem tamen adumbrans nectar, & ambroſia. Cicero Tuſculanarum quæſt. 1. *Authoribus quidem ad iſtam ſententiam, quamvis obtineri, vti optimis poſſumus: quod in omnibus cauſis, & debet, & ſolet valere plurimum; & primum quidem omni antiquitate, quæ quo proprius aberat ab ortu, & Deorum progenie, hoc melius ea fortaſſe, quæ erant vera, cernebat. itaque illud vnum erat inſitum priſcis illis, quos Caſcos appellat Ennius, eſſe in morte ſenſum.* Et mox, *mortem non eſſe interitum omnia tollentem, atque delentem; ſed quamdam quaſi migrationem commutationemq; vitæ, quæ in claris viris, & fœminis dux in Cœlum ſoleret eſſe, in cæteris humi retinerentur, & permanerent: tamen ex hac & noſtrorum opinione.*

Romulus in Cœlo cum Dijs agit aeuum
Vt fama aſſentiente dixit Ennius, & apud Græcos, indeq; vſque ad nos Oceanumq; prolapſus Hercules tantus, & tam potẽs habetur Deus, Hæc ille. huiuſmodi ſunt plena Homeri omnia, plena Heſiodi, vatumq; Græcorum: quid Trimegiſti, vel Chaldæorum teſtimonia multa producam? quid Pythagoricorum, vel Platonicorum, quos paucis immutatis nonnulli volunt eſſe Chriſtianos? Ariſtoteles omnium rerum ſententiarumq; diligentiſsimus inueſtigator, haud videtur hæc ignoraſſe. An aliquando crediderit ignoramus, demonſtratio non datur, conſona illi ſunt multa, Cũctæ Gentes fieri crediderunt, & aliquo modo etiam nunc credunt, ſed enim *quod omnes aut plures exiſtimant fidem præſtat,* ait idẽ lib. de diuinatione. Volunt certè quidem Sancti multos è Gentibus, etiamſi Iudæi non eſſent, neq; circumciderentur, ſupernaturalem beatitudinem conſequutos. id tradunt Dionyſius, Iuſtinus Apol. 11. Chryſoſtomus, Thomas, & Apoſtolus initio Epiſtolæ ad Romanos, vt ſuo loco dicemus. Quocirca neceſſe eſt iſtos ſupernaturalem directionem cognouiſſe aliquo modo, ſicut & Magi, qui ab Oriente venerunt orto Chriſto. Certè S. Iuſtinus adducto loco vult Heraclito, Socrati rectam Dei fidem fuiſſe. Ægidius in ſecundo ſenten. vult idem. At multa, inquies, perperam vel crediſiſſe, vel egiſſe ſcribuntur. Socrates, Æſculapio

propè mortem Gallum litauit. Concedet Sanctus, ſicut etiam Chriſtianorum multi aberrarunt credendo & agendo, quæ non obſtinatis animis credidere, & egere. Sic illi vnum Deum crediderunt diligentibus remuneratorem, ſpemque in illo ſuam poſuerunt omnem, lapſi ſunt aliquando, pœnituit eos. Sic reſponderet S. Iuſtinus.

Sed vt mittamus, quatenus gentes cognouerint, aut non cognouerint finem naturalem non poſſe haberi ſine ſupernaturali, aut hunc eſſe hominis ſummum finem: illud nobis eſt certum tum ex diuina ſcriptura, tum ex ipſa experientia notitiaque rerum, quæ contigere humano generi, & contingunt, naturalem finem (cuius appetitus humanæ naturæ dominatur ita, vt illa facere non poſſit, quin in eum feratur ſingulis quibuſque in rebus) non poſſe à nobis haberi ſine ſupernaturali, quemcumque ſtatum naturæ demus. Nam ſupernaturalis ordinatio in ſtatu Innocentiæ, ſicut & nunc duo præſtabat. primo ipſam naturam rectam tuebatur, ſecundo attollebat eam ſupra ſeipſam. Quamobrem ſimulatque natura humana abiungit ſe ab ordinatione ſupernaturali, protinus à fine ſuo proprio, directioneque in illum, ac proindè à quiete ſua, tranquillitate, ac naturalis impulſus rectitudine, & à recta natura, & integra decidit, ac vulneratur, quod habemus è SS. Ioanne Chryſoſtomo homil. 15. in Geneſ. & tom. 3. de cruce Dominica, Cyrillo lib. 1. in Ioannē cap. 9. Ambroſio libro de Iſaac, & Abraam, Auguſtino de littera & ſpiritu in Geneſ. ad litteram cap. 31. qui omnes aſſerunt non aliunde eſſe animam male ordinatam, niſi quod deſtituta eſt ſupernaturali ordinatione, hinc Pſal. 84. ſupernaturalis ordinatio comparatur honori extrinſecus in animam aduenienti, *Homo cum in honore eſſet, non intellexit*, & Eccleſ. cap. 17. Veſtibus, cum dicitur de Deo, qui Adamum creauit, *veſtiuit illum virtute*, Eſt itaque integritas naturæ in quodam dirigente extrinſeco, qui non fluat è principijs naturæ, ſed cui nos adhæreamus, vt corpus veſtimentis, licet gratia charitaſque intimè ac penitus animam peruadant. Hinc Apoſtolus Epheſ. 4. vocat hominem nouum, quæ diximus ſunt de ſententia S. Thomæ 1. 2. q. 85. art. 1. Scot. in 2. diſt. 29. q. vnica, Driedoni lib. 2. de gratia, cap. 3. Hoc cum ſit Theologis compertiſsimum, poſt alios optimè videtur noſtræ ætatis ſcriptor explicaſſe in 1. 2. q. 85. art. 3. Afferam verba eius. *Inter hominem (* inquit ille *) poſt lapſum nihilo differt (excepta culpa) quam inter hominem nudum, qui nunquam fuit veſtitus, & inter*

ter hominem expoliatum veſtibus, quibus veſtitus fuerat: ambo manent æquè nudi. Et mox, *quantum ad ſufficientiam naturæ humanæ ad opera naturæ proportionata, idem eſt iudicium de ea in puris naturalibus, & poſt lapſum*, & deinde. *Hæc eſt vera diuinaque Theologia, quam docent vniuerſi Theologi, nominatim Caietanus hoc in loco, vt infra q. 109. art. 1. Marſil. in 2, q. 18. art. 3. Doctiſsimus Pater* Soto *in libro de natura, & gratia, cap. 13.* & poſt *eadem eſt inclinatio hominis in puris naturalibus, & in peccato originali. ergo propter peccatum originale inclinatio naturalis ad bonum non eſt diminuta, alias eſſet minor in homine in peccato originali exiſtente.* Rurſus, *quinta concluſio appetitus ſenſitiuus poſt lapſum non intenſius fertur in bona ſenſibilia, quàm ſi eſſet conditus in puris, meriſque naturalibus. denique ex ſententia*, ait, *omnium Theologorum, naturalia manſerunt integra poſt peccatum, tum in Angelis tùm in hominibus. At natura humana poſt lapſum, non habet iſtam integritatem, & perfectionem, vt experientia demonſtrat, & Doctrina diuina oſtendit. Ergò hæc præſtantiſſima perfectio non inueniretur in homine, ſi in puris naturalibus conderetur.* Deinde. *homo, vt ex Philoſophia naturali euidens eſt, conſtituitur ex corpore, & anima, ex carne, & ſpiritu. Caro verò de ſe contradicit ſpiritui. Homo igitur in puris naturalibus conſtitutus ex neceſsitate haberet pugnam inter carnem, & ſpiritum, quæ illum ad peccãdum pertraheret.* Hæc ille, è quibus habemus ex omnium Theologorum ſentẽtia, illud quod ſolet dici, vulneratam naturam per hominis primi peccatum, ſic eſſe intelligendũ, non quod amiſerit aliquid eſſentiæ naturalis, vel naturaliũ potentiarum; verũ quod ſupernaturali ordinatione gratiaque fuerit deſtituta, ſeſe ab hac diſiunxerit; vulnerariq; & corrumpi illã quoad rectam propẽſionem, ſcientiã, moresq; naturales, ſiue naturali lumine cõformes, nihil aliud eſſe, niſi magis, minuſve abeſſe, ac recedere à ſupernaturali directione. ſic igitur finis, vel fœlicitas naturalis eſſentialiter depẽdet à ſupernaturali, neq; naturalis perfecte, & infallibiliter cognoſcere naturalia poteſt abſq; directione ſupernaturali. hinc Ariſtoteles putauit a ſe multa demõſtrari, quæ reuera non ſunt demonſtrata. titubat igitur natura in cunctis, niſi in linea directionis ſupnaturalis cõſiſtat. Hæc oĩa ꝑter ea, q̃ ſupra diximus, cõfirmantur. Nam ſi ſecus aſſeramus, non eſſet, quod ab Eccleſiaſtica poteſtate vetarẽtur cõtraria lumini naturali. ex quo oĩa Concilia deſtruimus, quibus vetantur oĩa tam ſupernaturali quàm naturali lumini repugnantia. quin eò redigeretur Eccleſia

Chriſti ſponſa, vt non niſi de ſupernaturalibus loqui, ac tractare poſſet: diceret enim naturalis hæc ad ſe pertinere, quod eſt dæmonis regnum ſtabilire. deniq; tum Meleuitani, tùm Auriſcani Concilij can.vlt.legimus Pelagium damnatū, quod certò crederet à nobis tum naturalem, tum ſupernaturalem finem comparari abſq; gratia diuina poſſe:& vtraq; ſententia condēnata eſt S. Aug. hæreſi 88. Corroborantur hæc ex cōi adhuc ſententia Theologorum, qua volunt abſq; gratia diuina haud poſſe omne verum ſciri, aut omne bonum mentis cōparari. S. Aug. de ſpi.& littera c.14.19. de gratia,& lib.arb.cap.19. S.Thom.1.2.q.109.art.4. Albertus, Bonauentura,& alij in 2.diſt.28. Hinc ſi qua Reſpublica, vel poteſtas erit abſq; directione ſupernaturali, non aſſequetur illa finem ſuū naturalem, neq; in illa eſſe poterunt omnes virtutes ſimul iunctæ perfectæ lumini ipſi naturali conformes, licet aliquæ poterūt eſſe, ſi quoſdam ſequamur, in ſuo genere perfectæ. Et homines illius Reipublicæ erunt in iugi dæmonum peccatiq; ſeruitute. quin nō erit in ea vita hominis propria, cuius propriè eſt in Deum ſecundum omnes virtutes tendere, Deum ſine vllo intellectus errore contemplari: atque homines illius Reipublicæ erunt tamquam mancipia, vel Belluæ, vt Ariſtoteles quamuis hæc ita, vt nos ſcimus, ignorans aiebat. quod ſcilicet finis naturalis eſſentialiter dependeat à ſupernaturali. Ac licet Deus aliter potuiſſet inſtituere humanam naturam; tamen ſic ab initio illam creauit. & ſecundum quidem conſiderationem Logicam fieri poteſt, vt finis naturalis ſit abſque ſupernaturali, ac per abſolutam Dei potentiam: verùm iuxta ordinem naturæ, vt inſtituit eam Deus ab exordio mundi, non poteſt. Atque ità hæc dependentia eſt hominibus, quoad aſſequendum finem naturalem, coeſſentialis; vt in alio ſimili ordine coeſſentiale eſt ipſis vegetatiuam ſenſitiuamque haud eſſe in ipſis abſque intellectiua, ni velint eſſe Belluæ. Quin, vt humanus intellectus Deum perfectè cognoſceret, ac participaret, oportuit ita inſtitui genus humanum. Nam ſi Deus egiſſet tantū, quæ ex ordine naturaliū cauſarum dependent, neq; ipſum vel eius prima attributa perfectè homo cognouiſſet, neque participaſſet. Non enim cognouiſſet illum, ſaltem reſpectu humanæ naturæ, eſſe bonitate independenti, infinita omnipotentia, quique ſit ſemper ſuper quemlibet ordinem, vel effectum, vel cauſarum, poſsitq; humanæ naturæ dare aliquid, & non dare ſupra ipſius vires, ac ſupra id, quod è naturalibus effectis viribuſque haberi, & colligi poteſt. Sic itaque quantum videri poſſet, neceſſe

fuit

fuit ſic inſtitui genus humanum, vt Deum perfectè cognoſceret, ac participaret, vel eius attributa potiſsima, & maximè diuina, ac proinde à ſe homo diuulſus ſibique diffidens totum ſe proijceret in Deum, totus in Deum transferretur. igitur non eſſet humanus intellectus aſſequutus perfectionem ſuam, niſi cognouiſſet in ordine intellectuali, atque intellectum creatorum perfectione Deum independentem infinitum liberum non alligatum naturalibus cauſis. Quod ſi dicas poterat Deus efficere, vt humanus intellectus, ſimul atque creabatur, immediatè & immobiliter Deo coniungeretur; poterat: ſed non explicaſſet Deus in effectu potentiam, ſapientiamque ſuam, qua poteſt, ac ſcit plures entium gradus creare. ac ſicut primò voluit eſſe Chriſtum, qui ſua natura, ac per ſe deficere non poteſt inter intellectuales creaturas; ſic etiam ſecundo creauit aliquas intellectuales creaturas, quæ vno motu deficerent omnino à Deo, vel illi omninò coniungerentur: taleſque ſunt intelligentiæ abſtractæ boni aut mali Angeli: tertiò denique creauit humanam naturam, quæ pluribus ad ipſum motibus pertingeret, eique immobiliter coniungeretur. Sic igitur apparent cuncta rectiſsimè, & conuenientiſsimè ordinata. Recteque S. Auguſtinus lib. 6. de Ciuitate Dei, cap. 25. *quamlibet enim videatur animus corpori, & ratio vitijs laudabiliter imperare. Si tamen Deo anima, & ratia ipſa non ſeruit, ſicut ſibi ſeruiendum eſſe ipſe Deus præcepit, nullo modo corpori & vitijs rectè imperat. Nam qualiter corporis, atque vitiorum poteſt eſſe mens Domina, veri neſcia neque eius Imperio ſubiugata, ſed vitioſiſsimis dæmonibus corrumpentibus proſtituta? Proinde virtutes, quas ſibi habere videtur, per quas imperat corpori, ac vitijs ad quodlibet adipiſcendum, vel tenendum, niſi ad Deum retulerit, etiam ipſa vitia ſunt potius, quàm virtutes. nam licet à quibuſdã veræ, & honeſtæ putentur eſſe virtutes, cum ad ipſas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, & ſuperbæ ſunt. Et ideò non virtutes, ſed vitia iudicanda ſunt*, & lib. 2. cap. 2. *Vera autem iuſtitia non eſt, niſi in ea Republica, cuius conditor Rectorque Chriſtus eſt, ſi & ipſam Rempublicam placet dicere, quoniam eàm rem Populi negare non poſſumus.* Hucuſq; Sanctus, Quæ ſic interpretamur. Regnis etiam, principatibuſq; non Chriſtianis eſſe multa iuſta bona, ac vera, ob quæ ſint illis regnis, ac principatibus ex ea parte iuſtæ, veræ, ac bonæ poteſtates. Sed tamen non poſſunt perducere hoĩes ſubiectos vllo momento ad oẽs virtutes perfectas ſimul iunctas, ac proinde neq; ad finem ipſo-

rum naturalem, cum ſit hic indiuiſus a ſupernaturali in aſſecutione, & vſu aſſecutionis; ac ſine ſupernaturali directione haberi non poteſt. hinc nulla ijs poteſtas: ſicut nulla eſt manuum poteſtas, quæ non poſſunt corpori neceſſaria perficere; nulla equi poteſtas, quæ non poteſt inire viam, quam natura appetit. Deum vero appetit natura humana ſemper, & omnibus in rebus. Secūdo, nulla eſt ijs poteſtas, quia cūcta facta ſunt, vt magis nos perducāt ad Deum, quam propter ſemetipſa, aut vllum finem, vel propriū, vel cuiusvis, quocirca poteſtas illa eſt nulla, quia non aſſequitur id, propter quod tota eſt, quanta quanta eſt, vti dicemus. Ad ſummam liquet humanam naturam ſic eſſe ab exordio mundi à Deo factam, vt ſine ordinatione ſupernaturali nequeat aſſequi finē ſuū naturalem, vel ſupernaturalē propter quem cuncta habet, ac vult, qui ſic illi dominatur, vt non ſit vllo modo quoad hoc libera, ſed in omnibus illum quærit non quieſcēs, niſi in ſingulis quibuſque, quod fieri ſine ordinatione ſupernaturali haud poteſt, ordinetur in illum: ſicut lapis Herculæus non quieſcit, niſi recta in Polum dirigatur, conſiſtat ſemper, atque omnino in linea Polum reſpiciēte. Atque hoc eſt ius naturale, ac diuinum, mortalibus inſeparabiliter, & coeſſentialiter innatum; de quo ſumus acturi. propenſio nimirum coeſſentialis in Deum, quæ prima omnium cum genere humano proceſſit; vt aliis de rebus loquens aiebat Caius leg. 1. de acquiſ. rer. dom. quamuis Deum naturali appetitu velle, & maxime velle, ſit homini commune cum Belluis, cū quibuslibet rebus creatis; alio tamen, atq; alio modo, vt mox è S. Thom. dicemus.

In Eccleſiaſticis ſolis eſt Poteſtas ſupernaturalis ordinandi humanam naturam in finem; vel fœlicitatē tam naturalem, quàm ſupernaturalem. hi ſoli habent clauim poteſtatis, ſcientiæq; huius. Laici quamuis baptizati non habent. quid ſit Eccleſia, & Eccleſiaſtica poteſtas. Cap. II.

SEcundo loco videndum nobis eſt, in quibuſnam vel hominibus, vel intellectualibus creaturis ſit hæc poteſtas ſupernaturalis dirigendi alios in finem, vel fœlicitatem tum naturalem, tum ſupernaturalem, ita vt humanam naturam perficiat in genere ſuo quantū ad finem proprium; Præterea verò, attollat illam. Et quidem nemo

mo eſt, qui neget hanc poteſtatem ſupernaturalem eſſe in Eccleſia Dei, Eccleſiaſticisque primis Eccleſiæ membris. ac nemo poteſt negare propter ſupernaturales eius effectus. Neceſſe eſt autem, ſit iure naturali, ac diuino in hominibus, licet enim Deus poſsit per ſeipſum, vel per intelligentias abſtractas regere humanum genus, ac perducere ad finem ſuum naturalem, cognoſcamusque per abſtractionem logicam diſtingui poſſe eſſentialiter finem naturalem a ſupernaturali. Tamen inſtituit ita ſapientiſsimus omnium gubernator ipſas res, vt eas regat per aliquod ſuæ naturæ, veluti homines per homines, elephantos per elephantos, apes per apes, oues per arietes. Rurſus voluit in humana natura eſſe ordinem; diſtinguique diuerſos hominum gradus imperfectos, perfectos, perficientes; talia namque ſunt hæc inferiora in terris collocata, ob cauſas ſupra adductas; vt ſapientia, potentia, bonitasque diuina in effectis elucēſceret, ac participaretur.

Et hoc igitur erit iuris naturalis, ac diuini, vt ſint homines, quicumque illi ſint, quibus doctrina ſit, ac directio ſupernaturalis. ab exordio mundi ſupernaturalis director quantum ad homines per fidem Chriſto innitens in primis fuit Adamus, vt habemus è Sap. cap. 10. Deinde Caini progenie tanquam ſæculari in vltimum locum reiecta, conſedit hæc poteſtas in Seth, liberis eius, ac demum Noe quamdiu vixit, cæteriſq; de quibus eſt dictum lib. 6. At Chriſto Eccleſiam perficiente, & attollente ſupra cœlos, quos aperuit, altiſsimeque triumphanti coniungente militantem, conſentiunt omnes Theologi, hoc pertinere ad Eccleſiaſticos Sacerdotes, eiſq; tradi ob id diuinitus poteſtatis altiſsimæ in ipſa ordinatione duplicem clauim poteſtatis, ac ſcientiæ, (quæ ratione finis alioquin eis conueniret) per impreſsionem characteris intimi, vt lib. 2. latè habetur. Ita è diuinis ſcriptis poſt alios; quos ibi citamus Dionyſium, Ignatium, Irenæum, Cyprianum, Athanaſium, Cyrillumque S. Auguſtinus in Ioan. cap. 20. Hinc Alex. Alenſis 1. par. q. 20. mēb. 3. art. 1. *Ordo*, inquit, *eſt ſignaculum ſpirituale, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. huiuſmodi autem poteſtas diſcernendi inter lepram & lepram eſt eſſentialiter clauis.* Et membro 5. in reſolutione, *Actus aperiendi eſt in relatione ad finem vltimum.* Et membr. 8. in reſolutione, *Clauis enim habet duplex officium, eſt enim ſoluere & ligare in foro pœnitentiæ, & hoc conuenit Presbyteris tantum: eſt iterum ſoluere & ligare in foro iudiciali, & ſic habentium dignitatem, & primo Epiſcoporum.* At S. Tho. in 4. diſt. 15. q. 1. art. 1. q. 2. ad primum. *Eadem poteſtas eſſe videtur per eſſen*

tiā.qua Sacerdos corpus Chriſti conficere poteſt,& qua poteſt ligare & ſoluere, ſi iuriſdictio adſit, Et in 3.q.2. *Clauis,qua dicitur poteſtas, ligandi,& ſoluendi eſt,quæ immediatè aperit ſeram peccati, ſed clauis, quæ dicitur ſcientiæ,oſtēdit,cui aperienda ſit clauis illa.* Eadem Scotus, & Antonius Andræas diſt. 19. q. 1.art.3. S. Bonauentura, ibidem q.1.in reſolutione teſtans hanc eſſe ſententiam Sanctorum.è quibus habemus poteſtatem,qua Clericus exorciſta dæmones fugat contineri ordinum ſuperiorum characteribus, ac poteſtate, qua iam cōſecratus Epiſcopus excommunicare poteſt, & coercere delinquentes,ſed illam ab hac veluti particula quædā totius,vt aiunt,potentialis deriuari. ſimiliter habemus ex iiſdem eſſe eſſentialiter eandem poteſtatem, qua Sacerdos, vt publica perſona offerens, vel orans aliquid meretur, & qua puniuntur ab Epiſcopo criminum rei: quod ſcilicet à charactere procedant,quo Clericus ad officia minora inſignitur, & Epiſcopus potentiæ paternæ,vt aiebat S.Athanaſius epiſtola ad Serapionem configuratur,ex qua S.Ignatius, inquit Epiſcopos habere principatum ſecundum Deum, Sacerdotium vero ſecundum Chriſtum. Deriuatur autem clauis hæc per Chriſtū, de quo habetur Hebr. 1. *Cum ſit ſplendor paternæ gloriæ,& figura ſubſtantiæ eius.* & Iſa. cap. 22. *Dabo clauim domus Dauid ſuper humerum eius*, Quo loco Theodoretus, Procopius, Cyrillus, & alij volunt Chriſto homini datam Regiam ſimul,& Sacerdotalem poteſtatem,quam Petro Apoſtolis,ac Diſcipulis ſuis communicauit, cum Petro dixit, *Tibi dabo claues regni Cœlorum.*& Ioan.cap.20. *Quæcunque ligaueris ſuper terram,erunt ligata & in cælis.* Ideoque S.Thom. in 4. diſt.24.q.3.art.1.aiebat Clericos omnes ex eo, quod miniſteriis diuinis applicātur, adipiſci regiam dignitatem.quod ante ipſum dixere inter alios tum Rabanus, tum Dionyſius Areopagita.

Quocirca non eſt in Laicis, vel ſæcularibus licet Baptizatis & Confirmatis hæc poteſtas ordinandi alios in finem vel naturalē, quoad ſcientiā moreſve,vel ſupernaturalē,niſi ob participationē ſpiritus vnius,quo regitur Eccleſia; & quo vt miniſtri tātæ Reginæ ſeſe eidem ſubiiciunt,nil aliud volētes,niſi quod illa decreuit, aut decretura eſt.Natura nāq; licet ipſis,quoad aſſequēdū finē ſuū ſana,& integra,adhuc tñ ſupernaturali directioni cohærens eſt,ac ſubiecta,quoad leges ab Eccleſiaſticis ferēdas: quibus primo quidem ſolis datæ ſunt claues. Secundo ad ſolos Eccleſiaſticos pertinent illa tria perficere, illuminare, ac purgare, vt benè poſt alios ex Dionyſio, cæteriſq; tradit S.Thomas,qui ob id 1.2.q.45.art.5.

ad ſecundum ſcripſit tertio loco ad propoſitum noſtrum, ſolis Prælatis dari ſapientiam gratis datam, quo indicare poſſint actus humanos, quod apparet ex Epiſtola 1. ad Cor. cap. 12. & confirmatur quarto omnium Patrum teſtimonio quod lib. 2. cum de charactere diſputatur, eſt explicatum. Hinc quinto ad Eccleſiaſticos ſolos eſt dictũ, *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Sexto, ſi ſecus diceremus, non eſſet ordo in rebus humanis; eſſet ſicut populus, ſic Sacerdos. Septimo fruſtra characteris ordines imprimerētur. Octauo, fruſtra ab actibus ſæcularibus alioqn licitis Eccleſiaſtici ſepararentur. Nono, ob id in Conciliis votum laici non dant, etiamſi agatur de ijs, quæ vetita ſunt lumine naturali vt habet Concil. Chalced. act. 1. Cyprianus epiſt. ad Iulianum, Ambroſius 31. Auguſtinus 119. & ex omnibus Conciliis conſtat. Decimo, ob eandem cauſam quotidie videmus ab Epiſcopis prohiberi appoſita pœna, quod lumine tantum naturali vetatur. Poſtremò non eſt eis regula infallibilis intellectus, idcirco non poſſunt alios ordinare, vt infra dicetur, neque enim poteſt obliquum menſura eſſe, vel ſuimetipſius, vel aliorum; ſed neceſſe eſt eſſentialiter dependeat à recta Eccleſiaſticorum menſura. Neque verò ad rem facit, ſi quis aduerſus id, quo aſſerimus eccleſiaſticis eſſe hanc poteſtatem iure diuino ac naturali, dicat, ex beneplacito diuino eſſe, vt Chriſtus poteſtatis ſupernaturalis poſt Deum caput, eccleſiaſticique hæc poſſint, non naturali, ac diuino iure. nam reſpondemus primo non ſequi, eſt ex beneplacito diuino, non eſt ergo iuris naturalis. ſatis eſt ab initio ob cauſas ordini vniuerſitatis conuenientes, proportionatas, aut neceſſarias ſic inſtitutũ fuiſſe humanum genus ex intima natura ſua, vt naturalis mortalium finis penderet eſſentialiter à ſupernaturali, quoad aſſequendam veritatem, & bonitatem vel naturalem, vel ſupernaturalē ex omni parte perfectam. Quamobrem primo cũ ex parte hominum natura humana iure coeſſentiali naturali ac diuino appetat Deũ, veluti finem ſuum naturalem, quin etiam naturali appetitu ſupernaturalem quærat non ſtans in ſuo fine; neque libera ſit ab hoc appetitu finis, dominetur illi hic appetitus & finis, neque poſſit vllo modo peruenire ad illum finē ſupernaturali directione ab ipſa ſua inſtitutione, ſimiliter eodem iure coeſſentiali naturali, ac diuino ſubiicitur ſupernaturali directioni, in quibuſcunque illa ſit. Secundo ex parte Eccleſiaſticorum non ſequitur; eſt ex beneplacito diuino eis hæc poteſtas, non igitur eſt iure naturali; alioquin nihil eſſet iuris naturalis. nam tota natura eſt, ac fuit à beneplaci-

to diuino. Quicumque igitur diuinitus hanc poteſtatem perducendi homines ad hunc finem ſortietur purgandique illuminādi, aut perficiēdi eos, illi erit naturali, ac diuino iure humana natura ſubiecta. Tertio probatur hoc. neceſſe eſt, ſit ſingulis quibuſq; ſuus pater, & tamen Deus poterat homines creare, vti Adamum creauit; & cuiuis poterat, ac poteſt alius, atque alius pater eſſe ex eodem beneplacito diuino: ſed qualiſcunque ſit, illi erit obediendum iure naturali, ac diuino. Simili modo in naturalibus poſſum nutriri quocumque cibo; ſi afferatur, quem Deus ipſe inſtituit ab ortu mundi iure naturali appeto illum, moriar ſine illo, non nutriar cibo, qui in me non ingredietur, ex beneplacito diuino fuit, vt humana natura cibo indigens inſtitueretur, fieri non poteſt, vt ſine illo viuat, afferatur panis, vel caro, vel quicūque alius cibus, vt poma, legumina, herbæ comedi ab hominibus ſolitæ, & conditæ, An non iure naturali, ac diuino hæc nutriunt, aut horum quod libuerit appeto? & tamen eſt ex beneplacito diuino, vt nutriar cibo, appetam cibum, cibus ſit in diuerſis rebus, quarum poſſum, quæ magis mihi placuerint, eligere.

Igitur eodem modo fuit ab initio ſic humanum genus inſtitutum, vt ab hominibus ordinarentur homines in finem tam naturalem, quam ſupernaturalem, perfectique & imperfecti homines eſſent, vt eluceſceret in humana etiam natura ſplendor potentiæ, ſapientiæ, bonitatiſque diuinæ, non vnas res vno modo volentis ſcientis, ac potentis efficere, ſed multis ac diuerſis. Poteſtaſq; hæc ſupernaturalis non apud quoslibet reſideret, & naturalibus cunctis, quæ ad hominem pertinerent, dominaretur, quod lib. 1. 6. & initio quarti habetur. Quocirca cum iure coeſſentiali naturali, ac diuino appetat humana natura Deum veluti finem ſuum, neq; vlla in re, vel vllo momento libera ſit ab hoc appetitu, & fine; dominetur illi hic appetitus & finis: non poteſt peruenire ad eum ſine directione ſupernaturali, quæ eſt in Eccleſia ſancta; ſimiliter itaque dominabitur illi eodem iure naturali, ac diuino Eccleſia Sancta Mater noſtra; cuius poteſtas, ac directio ſupernaturalis reſidet in Sacerdotibus, Epiſcopis, atque, vt in fonte, ſole, & apice Pontifice ſummo.

Quod ſi dicas per accidens, ob peccatum ſcilicet, Chriſtus eſt factus homo, ac proinde Eccleſiaſtici ab ipſo habentes poteſtatē non iure naturali congenito humanæ naturæ habent directionem ſupernaturalem. Reſpondemus nihil concludi, quod è ſuperioribus patet. Poſt obitum namque Adami, neceſſario danda erat hæc

dire-

directio poſteris eius,neque ſingulis erat.& ſi qui e xcidiſſent à veritate,danda erat ijs qui perſtitiſſent in veritate.Eccleſia vero ſola per fidei Petram, ſtat, ſtetit, ſtabitque infallibiliter in veritate. Et Chriſtus,noſque ſumus è poſteris Adami. & quamuis vterque illorum ſit homo verus,non tamen eodem,quo cæteri, modo facti ſunt. Ac licet hominum miniſterio ſupernaturalis hæc poteſtas ingeneretur indelebiliter per characteres,vti dicetur,naturali tamē iure,ac diuino dominatur.Sic ignis ꝑ accidēs ligno iniectus opera humana, naturali tamen & coeſſentiali iure lucet, ardet, calfacit, vrit. Arbori ſilueſtri per accidens ex beneplacito humano inſeritur alterius naturæ ſurculus,iure naturali,ac diuino poma illa nutriunt. Homines inuenere artificium ſericarum veſtium, iure naturali,ac diuino operiunt fouent humana membra. Quamuis negetur adhuc Chriſti orituri fuiſſe primariam cauſam peccatū;fuit hæc materialis;ſed gloria ipſius fuit finalis;vt ſupra eſt dictum.

Confirmantur hæc. Rex eligitur ex beneplacito prorſus humano, ſed electo cuicumque poſt illud humanum placitum iure naturali, ac diuino eſt obediendum; igitur longe maxime Eccleſiaſticæ poteſtati eſt obediēdum iure naturali,ac diuino ab hominibus.nam Primo eligentes Regem non ingenerant illi indelebilem poteſtatem characteris, ex quo naſciſcantur infallibilem veritatem dirigendi homines infallibiliter in finem, vel naturalē, vel ſupernaturalem;vel dandi eis vires ad hoc.Secundo non appetit humana natura coeſſentiali iure illud bonum, ad quod dirigit Rex.Tertio ad quodcunque dirigit Rex eſſentialiter dependet à bono,ad quod dirigit Eccleſiaſtica poteſtas,vt oſtendimus,& ideo ius, quo illi obeditur eſſentialiter dependet à iure Eccleſiaſticæ poteſtatis. Quarto poteſtas ipſa ſæcularis intima & inſeparabili natura ſua diuinitus ſubiicitur Eccleſiaſticæ poteſtati,ni velit homo abnegare humanā naturam,quæ facere nō poteſt,quin feratur in ſuum finem, viasque oēs inſtar ignis incluſi, ac tendentis ad locum ſuum inquirat,quibus conſequatur illum.Sic igitur princeps ſæcularis,vt priuata atque vt publica perſona facere non poteſt, quin iure diuino,ac naturali ſubiiciatur Eccleſiaſticæ poteſtati. Quinto,ſic eſt Princeps ſæcularis ex humano beneplacito, vt homines commodè poſſent conſequi omnem finem,ſine illo diſtincto ab Eccleſiaſtica poteſtáte.Sed ſine hac, neque ſuum finem propriū modo vllo,propter quem cuncta quærit,neq; tam commodè, tam copiosè,tam firmiter omnes alios fines huic intrinſeco, ac naturali ſeruientes. Atque ita humanæ naturæ nullam perfectionem

ne-

neceſsario largitur ſæcularis,ſed Eccleſiaſticus eſsentialem perfectionem ſemper,ac ſolus;oẽs verò alios fines optimè omnium,niſi renuant homines,largiri poteſt, atque ita ab initio Deus inſtituit humanam naturam,vt Eccleſiaſtica ac ſæcularis poteſtas conuenirent in eandem perſonam, ſed ſæcularis à ſupernaturali poteſtate diuiſus,eſt ex mero beneplacito humano.

E ſuperioribus apparet, quæ nã Eccleſia, vel Eccleſiaſtici ſint, de quibus eſt ſermo,vt rectè S.Thom. 3.q.8.art,3.dixerit. *Dicitur vna(*Eccleſia*) multitudo ordinata in vnum ſecundum diſtinctos actus,ſiue officia.manifeſtum eſt autem,quod ad vnum finem, qui eſt gloria diuinæ fruitionis,ordinantur,& homines,& Angeli.Vnde corpus myſticum Eccleſiæ non ſolum conſiſtit ex hominibus,ſed etiam Angelis.Totius autem huius multitudinis Chriſtus eſt caput, quia propinquius ſe habet ad Deum, & perfectius participat dona ipſius non ſolùm in hoc ſæculo,ſed etiam in futuro,& omnia ſubiecit ſub pedibus eius,& ideo Chriſtus non ſolum eſt caput hominum, ſed etiam Angelorum*. Eadem cum S.Thoma Apoſtolus Epheſ.2, *Iam non eſtis hoſpites & aduenæ,ſed eſtis ciues Sanctorum domeſtici Dei,ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum,& Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Et ad Heb.12 *Acceſsiſtis ad montem Syon, & ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cæleſtem,& multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitiuorum qui conſcripti ſunt in cælo, & Iudicem omnium Deum*, Sic igitur vna eſt Eccleſia,duæ partes integrãtes illam Triumphans ac militans: vtriuſque eſt caput Rex Regũ Chriſtus;ſed Angeli,qui & ipſi fuerunt aliquando in via, militaruntque pro ſeipſis,ac ſupernaturali ordinationi ſeſe ſubiecerunt ſunt omnes ait Apoſtolus Hebr.1. *Adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi,propter eos,qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Atque hos vidit Iacob è terra aſcendentes, ac deſcendentes. hi nobiſcum verſantur, nobiſcum militant adhuc, non pro ſeipſis, niſi quantum ad accidentale gaudium,ſed pro nobis aduerſus dæmones;præſuntque Regio dominatu naturalibus cunctis. Ordinibus horũ ſunt in Eccleſia ſancta reſpondentes ordines: quod è Dionyſio,Ignatio, totaque antiquitate habemus, ac ſecundo libro aperietur.

Arg.III. Sic igitur omnia colligentes dicemus:Omnis poteſtas,à qua iure diuino,ac naturali directè in omnibus eſt eſsentialis perfectio totius naturæ humanæ,dominatur directè in omnibus iure diuino,ac naturali humanæ naturæ. ſed Eccleſiæ ſanctæ poteſtas eſt illa,

la, à qua iure diuino, ac naturali directè in omnibus eſt eſsentialis perfectio totius humanæ naturæ. Dominatur itaq; directè in omnibus iure diuino ac naturali toti humanæ naturæ. Vtraque propoſitio probata eſt è ſuperioribus. Natura namq; humana facere non poteſt, quin ſemper omni momento naturali impetu ſuo ſingulis quibuſq; in rebus appetat Deũ, qui eſt perfectio naturæ humanæ, neq; hæc libera eſt ab hoc iure & lege. Coeſſentialis eſt ipſi hæc lex, hæc procliuitas; ideo dominatur illi omni momento in oĩbus ſemper. Perfectionem hanc ineuitabiliter ac ſemper appetit humana natura, nõ poteſt vllo modo aſſequi ſine poteſtate S. Matris Eccleſiæ. Igitur Eccleſiæ Sanctæ poteſtas humanæ naturæ omni momẽto ſemper, atq; ita in poteſtate Regia, tẽporali, bellica, & cõmpulſiua dominatur. eſſentialem vocamus perfectionem, quod perficiat humanam naturam, ſiue eſſentiã; non quod homo non ſit homo ſine illa; ſed quod homo lege, ac procliuitate aeterna eſſentiali ſibi inherente, & ab eſſentia ſua fluente appetat intimè ingenerandam, coniungendamque ipſi eſſentiæ perfectionem. Vtimur hoc verbo dominatur, quia poteſtatis Eccleſiæ Sanctæ reuera eſt Dominatio. Et ſi qua eſt, quæ dominetur mortalibus mortalium dominatio, hæc eſt. Cum natura humana nihil magis appetat quam ſuam eſſentialem perfectionem, quæ eſt in ordinatione, & coniunctione cum Deo: neque per ordinariam Dei potentiam poteſt habere hanc, niſi obediat Eccleſiæ Matri, ſit filius Eccleſiæ Matris: cuius poteſtas eſt in Sacerdotibus, Epiſcopis; & Pontifice ſummo, vt in fonte. ſed tamen Eccleſia Sancta quantum poteſt, non dominatur deſpoticè, ſed ciuiliter, ſed paternè, cum ſcriptum ſit, *non dominantes in clero, non dominamur fidei veſtræ, Reges Gentium dominantur earum*. Neceſſe eſt tamen aliquãdo vtatur deſpotici dominij poteſtate extrinſecus, ob aliorum præfractos & obſtinatos mores, extrinſecus inquam; nam paternus animus debet eſſe Eccleſiaſtico viro, ac deſpotico vtetur inuitus, vt ad ciuile, ac paternum reducat. Diximus autem directè reſpectu cuiuſcumque humanæ poteſtatis, vel Angelicæ etiam, nõ reſpectu Chriſti & Dei, qui directiſsimè dant hanc perfectionem. Atque hæc quæ diximus de his verbis directè, ac dominari, volumus toto hoc opere repetita.

Cum finis det medijs amabilitatem, menſuram, & ordinem poteſtas Eccleſiaſtica, quæ ſcientiæ, poteſtatiſque diuinæ habet clauim, præſcribit omnibus medijs, quatenus appetenda, & habenda ſint, vel fugienda. Cap. III.

ILlud præterea nobis eſt conſiderandum, quod nemo diffitetur à fine tria mediis dari amabilitatem, menſuram, & ordinem. Hinc amamus medicinam, quia perducit ad ſanitatem, quæ finis eſt medicinæ. Atque idcircò illi ſuo modo imperat inquit Philoſophus Ethici ſexti capite vltimo. Secundo finis dat mediis menſuram: non enim volumus medicinam, niſi tantam, quanta opus eſt ad ſanitatem, neque cibum, ſiquidem ſanitas ſit nobis finis, niſi quatenus facit ad eamdem. Tertio finis dat ordinem rebus, nam ſumitur medicina, & cibus cũ ſingulis quibusque circumſtantiis, quæ exiguntur ad aſſequendum propoſitum finem. Quãobrem cũ finis vltimus homini ſit ſupernaturalis, quantum pertinet ad appetitum naturalem, ſupernaturaliſque ſit ſine fine amandus cõtinens omne verum, & bonum, prout eſt in ſe, atque à nobis participari poteſt, ſit Deus iure diuino ac naturali, non poterit homo habere aliquid, vel ſuimet ipſius, vel externorum, niſi quatenus finis aſſequendus imperabit, ſicuti & tendẽs in portum non poteſt, vti tendens in portum, amare aliam viam, vel alia menſura & ordine, niſi quatenus ad portum perducit; qui portus naturæ humanæ eſt Deus, in eo namq; ſolo eſt perfecte quidquid quærit, ac ſitit, eſt eius ſanitas ac vita æterna. ſecundo propoſitũ probatur ex eo, quod ait Philoſophus in Eudemiorum fine. *Quæ igitur electio poſſeſſioq; natura bonorum, aut corporis, vel amicorum, vel reliquorum conſiderare maxime Deum facit. præſtantiſſima eſt, atque hic terminus eſt pulcherrimus; quæ verò vel ob defectum, vel ob exceſſum conſiderare colereque Deum minimè permittit, ea eſt peſſima. Atque ſic quidem res habet animæ, & is terminus eius præſtantiſſimus eſt, minimum inquam alteram irrationalemq; animæ partem ſentire, quatenus talis eſt.* Tertio probatur, nam homo qui-

libet magis Deum vult, quam ſe. Hinc S. Thom. 1. 2. q. 26. art. 3. *Non ſolum homo in ſua integritate naturæ ſuper omnia diligit Deum, & pluſquàm ſeipſum, ſed etiam quælibet creatura ſuo modo id eſt vel intellectuali, vel rationali, vel animali, vel ſaltem naturali amore ſicut lapides, & alia quæ cognitione carent, quia vnaquaq; pars naturaliter plus amat cõmune bonum totius, quam participare bonum proprium.* Hucuſq; Sanctus. Rectè autem dixit Sãctus in ſuæ integritate naturæ, nã vti homo eſt deprauatæ naturæ, ac deflectit à proprio fine degenerans in Belluinũ, niſi appetat rationali, appetet inferiori, ac degeneri. Nobis autẽ conſideranda eſt humana natura recta. Sic enim Philoſophus Polyt. 1. cap. 3. *Oportet autem conſiderare naturam, non in corruptis, ſed in his, quæ magis ſe habent ſecundum naturam.* Igitur ex his, neceſſario ſequitur ab homine magis, ac prius appeti Deum iure naturali quam ſemetipſum, vel rem quamlibet; atque idcirco in re qualibet, ac ſemetipſo appetita appeti magis, ac prius Deum; cætera verò appeti, quia perducunt ad Deum, qua menſura, & ordine ad illum perducunt; cognoſcit namque humana natura nihili eſſe omnia præ illo ſummo bono, ac vero; quod continet omnia vera & bona, nullumque habet finem, temporis nulla meta circũſcribitur: nihili facit cuncta præ illo, tacite dicens, *Anima mea, quid quæris multa bona? quære vnũ bonũ, in quo ſunt omnia bona.* Quarto patet hoc etiam; nam cuncta creata non explent hominis deſideriũ naturale perueniendi ad Deum, quocirca vult ille amare, metiri, & ſingula ordinare, ita vt per ea perueniat ad finem ſuũ ſummum, alioquin quoties extra ordinationis, menſuræ, & amabilitatis iſtius regulam ponetur in vlla re, non conquieſcet, veluti Magnes poſitus extra lineam, vel piſcis extra aquam, dicetque *Sitiuit anima mea ad fontẽ viuũ, quando veniã, & apparebo ante faciẽ Dei?* Poſtremò vel appetitur aliquid, vt medium, vel vt finis, ſed vt finis vltimus vltimãs omnes alios fines naturæ, ſolus Deus appetitur, ergò cætera appetuntur, vt media perducentia ad hunc finem; ſed nulla perducunt, niſi amentur, menſurentur, & ordinentur prout perducunt ad eum finem, alioquin creatura non Deus eſſet finis; in creatura, non in Deo ponerem finem; magis creaturam, quam Deum amarem. Stet igitur à fine medijs ad ipſum perducentibus dari amabilitatem, menſuram, & ordinem. Diximus autem ſupra, ac probauimus humanam naturam, non poſſe ad finem ſuum naturalem peruenire abſque ſupernaturali

dire-

directione, Et huius directionis tàm ſcientiam quàm poteſtatem reſidere in Eccleſiaſticis; igitur hi ſoli ſcient, ac poterunt ſcire qui nam homines, & quæ media perducant, aut non perducant humanam naturam ad ipſius finem Deum, quæ menſura ſit cuique adhibenda in illis habendis, dimittendis, dandis, vtendis; ac denique qui ordo reſpectu noſtri, aliorum hominum, mediorum quorum libet, ac totius denique vniuerſitatis.

Sic itaque eſt neceſſe vt Eccleſiaſtica poteſtas nobis in nobiſmet ipſis amandis, & cunctis medijs præſcribat amabilitatem, ordinem, menſuram, ac proinde naturalibus, & temporalibus cunctis, quibus vtitur humana natura; atque adeo formaliter, & indiuidualiter cunctis temporalibus, ac naturalibus, quæ veniunt in humanos vſus, Eccleſiaſtica poteſtas amabilitatem, menſuram, & ordinem, quatenus media ſunt ad hoīs propriū finē conſequendū, præſcribet, ſiue appetant homines voluptatē, ſiue queſtum, ſiue honores; quibus ſanè tribus finibus cæteri omnes continentur. Alioquin homo iuri ſuo naturali ac diuino, ſuæ met naturæ, ſibi ipſi, coeſſentialitati, vt ita loquamur, ſuæ reluctaretur; qua impellitur intimè ſemper in ſingulis quibuſque ad Deum naturaliter conſequendū: quod fieri nō poteſt, niſi obediatur Eccleſiaſticæ poteſtati. Cōfirmantur hæc. Nam ſubordinatus eſt eſſentialiter inter ſe vſus trium bonorū, quibus humana fœlicitas completur, externorū corporis atq; animi, diuinoque, ac naturali iure externa ſunt ex intrinſeco principio magis ob corpus, quam ſemetipſa; corpus ob animum magis eſt, quam ob ſe; animus, cunctaque hæc omnino ob Deum. Quamobrem ſingula appetunt ineuitabili iure ex intrinſeco principio ordinari in Deum. Sed inanimata neſciunt ſe ordinare, neque ſcire poſſunt. Homo ſcit, ac ſcire poteſt ſemperque, atque omni in re appetit Deo coniungi, ac propterea maximè appetit ordinari in illum. è quibus apparet fieri non poſſe, vt vel horum, vel quorumuis temporalium Gubernator, aut Dominus aliquid agat temporale, quod conforme ſit naturali iuri penitus naturæ ipſius ingenito, ac rebus ipſis Deum ſuo modo volentibus, niſi mediante menſura ordineq; Eccleſiaſticæ poteſtatis, non modò vniuerſali, ſed ſingula quæque penitus atque omnino ſigillatim peruadente, menſurante, & ordinante; & ideo quantum pertinet ad quaſlibet actiones humanas, tam internas, quam externas agente, ita vt homo neque mente neque corpore aliquid appetat, vel moliatur ſine ipſa, ipſaq; agat tàm immediatione virtutis, quā

imme-

immediatione (quando aliquibus ita loqui placet) ſuppoſiti agen tis. ipſum namque ſuppoſitum ſi mente eſt ſana id eſt, non præſcindit ſe à ſupernaturali directione ſanante, & ſanam tuente naturam agit, vt Eccleſiæ membrum. quin quanto eminentior, vniuerſaliorque eſt finis, eo potentius, immediatius, prius, ac principalius aget per cauſam particularem, quam cauſa ipſa particularis agit, vt habetur in libello de cauſ. propoſitione.i. Ex his liquet itaque fieri nunquam poſſe, vt diuidatur temporale ſæculare naturale à ſpirituali diuino Eccleſiaſtico ac ſupernaturali. ac nihil faciunt ad propoſitum noſtrum diſtinctiones, & reſponſiones illæ, quæ afferri ſolent, Eccleſiaſticæ poteſtati non eſſe eſſentialiter ſubiecta, niſi ſupernaturalia ſpiritualia diuina moralia, vel huiuſmodi. neque I. enim diuidi poteſt homo ab impulſu intimo in ſuum finem, proptereaque neq; diuidi poſſunt à fine media facta ob illum finem, quorū II. nihil eſt, quatenus media ſunt, quod non ſit ob illum finem magis, vt dicetur, quam propter ſemetipſum, propriūve vllum finem; neque III. poſſunt à nobis haberi, niſi vt media reſpectu vltimi finis; ſi IIII. velimus agere hoīs intellectu præditi propriam vitam, quod aiebat Ariſtoteles, neq; V. poni, quaſi moribundos piſces extra aquā, quam mens noſtra ſemper ſitit, Deum ſcilicet, diuināq; ordinationem in Deum, vel VI. in belluæ naturam degenerare, & VII. contra noſtram naturā luctari, quæ tamquam magnes cōquieſcere haud poteſt, niſi in linea polum ſuum reſpiciente. Quamobrem quoties voluntas humana ponitur in vllo temporali, aut naturali bono extra ordinationis Eccleſiaſticæ lineam, facit contra ius ſibi coeſſentiale, nullus ei ſtatus, & pax. Nam *Pax*, ait S. Auguſtinus libro de ordine, *eſt tranquillitas ordinis*, ideſt ordine imperturbato in omnibus ferri in Deum, ſiue ab eo non detorqueri. Quod ſi dicas Eccleſiaſticus ignorat, quomodo inſtruendæ ſint acies, ædificādæ domus, aliaque huiuſmodi, non eſt igitur illi in hæc poteſtas directa. Reſp. Primo non ſequi ex præmiſsis, quod concluditur, nam plerique omnes Principes temporales ignorant mechanicas artes, & tamen his directe imperant. Secundo ignorant homines; quomodo mel fiat ab apibus, neque ipſi ſciunt vllo modo illud efficere, & tamen habent in illud, illaſq; dominium directum, ſicut cætera huiuſmodi, quæ nimis longum foret, enumerare. & quamuis Chriſti exemplo Eccleſiaſticum non dedeceat cuncta ſcire, quantum datur homini; ac ſolum dedeceat aliqua exercere, etiamſi iure poſsit, idcirco hac in re Ariſtotelis diſtinctio nobis eſt aſſumē-

da, quam tradit ille Phyſici ſecundi textu 24. Artium namque aliquæ præſcribunt formam, aliæ materiam. Reſpectu huius illæ imperant, & architectonicæ ſunt. Verbi gratia, gubernator nauis formam præſcribit, qua temo & vnumquodque inſtrumentum ſit faciendum, vt ſit aptior nauigationi; faber lignarius, quod lignũ ſit vnicuique inſtrumento nautico, nauique aptum docet, imperiumque exequitur eius, qui naui gubernandæ præeſt, ac ſcit, quomodo nauis ſit cum quibuslibet ſuis partibus conſtruenda, atque ita ex huius imperio dat ligno formam præſcriptam. Sic, vt ait idem Philoſophus Ethici primi cap. 2. Ars equeſtris imperat arti efficienti fræna ordinans quomodo ſit efficiendum frænum regendo equo aptum; artifexque efficit, & quodnam ſit ferrum, materiave apta efficiendo fræno oſtendit. Sic itaque ſæculares tractant iſta omnia temporalia, ſciuntque artificia, quibus fiant, vt artifices memorati, ſed ignorant quo ordine, qua menſura, & quatenus his vtendũ ſit, vt oĩno, & adamuſsim quæritur à natura humana, Deũ ſitiente, præ quo nihili fiunt omnia; ſpectatq; ad eos omnia referre ad Eccleſiaſticos, vt hi decernat, quid agendum ſit. ſic in ſingularibus, & contingentibus ijdem certiores faciendi, vt quid facto opus ſit, deſignẽt. cum facta etiam prudentiſsimos fallant, ait Neratius l. 2. de ignorantia iure & facti. Sic etiam Iuriſconſulti oſtendent vtiliſsima generi humano, neceſſaria, nobiliſſimaque iura ſua Eccleſiaſticis, Eccleſiaſtici videbunt, an conueniant fini, tum naturali, tum ſupernaturali hominis. Hinc aiebat Henricus Gandauenſis à Principe ſæculari nullas leges admittendas, quæ non eſſent à Pontifice ſummo, vel Eccleſiaſtica poteſtate approbatæ: ac ſæpius repetit Iuſtinianus illud, *Noſtra leges non dedignantur ſacros Canones ſequi.* E ſuperioribus etiam colligitur non dedecere, vt Eccleſiaſtici exquirant vel à ſæcularibus Principibus, vel aliis quomodo ſe res habeant, de quibus ferendæ ſunt leges, priuſquam promulgent illas; atque ita pacifice colligentur cum illis. Quocirca ſic è ſuperioribus colligimus.

Arg. IV. Omnis poteſtas directè dominans naturali, ac diuino iure toti humanæ naturæ in quolibet bono naturali habendo, aut vtendo, directe eodem iure dominatur cuilibet bono naturali, ac temporali totius humanæ naturæ habendo, aut vtendo, ac proinde poteſtati compulſiuæ, bellicæ, & dominio cuius. Sed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas eſt huiuſmodi. Diuino ergo, ac naturali iure dominatur directè cuilibet bono naturali, ac temporali totius humanæ naturæ habendo, aut vtendo, at proinde poteſtati compulſiuæ, bellicæ,

cæ,

cæ,& dominio cuilibet. vtrumque aſſumptum patet è ſuperioribus. Natura namque humana iure ineuitabili, & coeſſentiali momentoque omni,& omni in re vult Deum, ſiue non vult ab eo detorqueri,*ardentiſſimo*, ait S. Auguſtinus, *appetitu* in illum fertur,neque poteſt eſſe libera ab hoc appetitu, dominatur hæc illi lex; nulla in re,nullo momento poteſt aſſequi illum, niſi ſubiiciat ſe obedientiæ ſanctæ Matris Eccleſiæ,neque enim vel naturalis finis,vel ſupernaturalis poteſt obtineri abſque illa, neque habere *Deum Patrem poteſt,qui non habet Eccleſiam Matrem*, cuius poteſtas,vt in fonte,ſole,ac trunco eſt in Pontifice ſummo, inquit S.Cyprianus,aut in apice,ac fonte ſcribit Iuſtinianus.

Naturali iure externa magis ſunt, vt ſeruiãt humanæ naturæ, quam ſibi; humana natura magis eſt, vt ſeruiat humanæ naturæ ſupernaturali,quàm ſibi,ac proinde naturali iure omnia ſeruiunt Eccleſiaſticæ poteſtati.nam cuncta ordinem volunt. Cap. IIII.

Atque hæc ſanè ita ſe habẽt ex parte humanæ naturæ. Sed aliud eſt caput,quod ſecundum ponetur à nobis, ex quo probari poteſt Eccleſiam ſanctam Chriſti Sponſam mundi Reginam dominari diuino, ac naturali iure omnibus rebus temporalibus, aliorum dominia non tollentem,ſed continentem.Atque hoc eſt ex parte ipſarum rerum. Nam cuncta externa bona, quatenus veniunt in vſus hominum, ſunt ad hæc eſſentialiter ordinata, vt corpori, ſed animæ imprimis; cuncta vero hæc bona externa,corpus,& anima cum quibuslibet ſuis bonis,vt omnino ſeruiant Deo,mentis apex illi immediate coniungatur, quod late explicant SS. Baſilius,Nyſſenus,Theodoretus,Chryſoſtomus in illa Geneſeos verba,*Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, & tum ipſi,tum alij in illud Pſalmi, *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius*. Quamobrem vocatur homo finis harum rerum à Philoſopho Phyſici ſecundi tex. 24.& à Iuriſconſultis l.in pecudum de vſuris Liuſtiſsimè de ædilitio edicto. ita vt eſſentialis ſit ſubordinatio bonorum

norum externorum, corporiſque ad animam, quod tum Sancti adducti, tum Philoſophus latè explicat Politici primi cap. 3. Cuncta verò hæc eſſentialiter ordinata ſunt in Deum, nẽpe, vt homo per illa Deum cognoſcat, cõtempletur, quam maxime præ cunctis amet. Sic enim Sapiẽtiæ primo habetur *Spiritus Domini repleuit orbẽ terrarum*, & *hoc, quod continet omnia, ſcientiam habet vocis.* Quin ipſa totius humani corporis fabricatio facta in primis ad hoc ipſum videtur, vt homo Deum ſuperaque cõtempletur, quod late perſequitur. S. Baſilius hom. 10. in Hexameron, Cicero libris de natura Deorum. notumque illud:

Sanctius his animal, menteſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet,
Factus homo, &
Os homini ſublime dedit, cælumque videre
Iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Licet itaque cuncta habeant (hic attẽde, hic eſt eſſentialis ſubordinatio) eſſentiam ſuam propriam, bonitatem ſuam propriam, finem ſuum proprium, ſingula tamen eſſentialiter ordinata ſunt ab auctore naturæ Deo generatim, ſpeciatim, ſingillatimque in omnibus, omnino, omni momento, vt hominem perducant ad Deum, quãuis hoc ignorent, neq; appetere poſsint. eſſentialiter, inquã, ſunt ordinata ad hoc, quia magis ſunt ad huuc finẽ, quam propter ſeipſa, propriũve finem, magisque, & eſſentialius ſunt ab hoc fine per auctorẽ naturæ Deũ, q̃ ſint a ſemetipſis, vel a proprio fine. illum namque prius iuxta ordinem rerum Deus vult, quam res illas, & eorum finem proprium. Sic tota natura humana, poteſtas eius, ac finis naturalis, ſi conſideretur diuiſa à ſupernaturali, facta eſt ob humanam naturam, poteſtatem, finemque ſupernaturalem, magiſque eſt ob hanc, quam propter ſemetipſam. Nam propter hanc Deus illam fecit, ac vult. magis itaque, & eſſentialius eſt ab hac, quam à ſemetipſa per auctorem naturæ Deum, quamuis natura humana ex ſe neque appetat, vt aſsequi poſsit, neque cognoſcat, neque obtineat finem ſupernaturalem; licet pon dere naturæ ad illum eo, quo diximus, modo impellatur. Sic etiã domus habet eſsentiam ſuam propriam, finem proprium, ſiue hunc velimus eſse formã domus, ſiue habitationem, nihilominus magis facta eſt, vt homini non modo habitationẽ qualẽcumque, vt dolium, vel ſpelunca, ſed etiam multiplices eius vſus commoditates, & voluptates præſtet. Sic frænum habet eſſentiam ſuam

pro-

propriam finem ſuum proprium, qui eſt frænare equum. Sed hic finis cum fræno, & eſſentia ſua magis, eſſentialiuſque eſt ordinatus ad vehendum commode dominũ, quam quiduis aliud. Quocirca ad propoſitum noſtrum natura humana cum quibuslibet ſuis temporalibus,naturalibus, poteſtate,fine,eſſentia ſua magis, & eſſentialius ordinata eſt (ſciat, neſciat, fugiat, refugiat) ad humanam naturam ſupernaturalem, poteſtatem ſupernaturalem, finem ſupernaturalem,quam ad ſemetipſam, & ſua. Scriptum nãque eſt,Prouer.16. *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.*& 1.Timo.2.*Deus vult omnis homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*Singulis igitur rebus præter eſſentiã ſuam propriam, finemque proprium coeſſentialiter inevitabili, æternaque ſubordinatione eſt adnatus hic finis ſupernaturalis, magiſque ob hunc ſunt, quam propter ſemetipſa, ac magis ad hunc mouentur a primo motore,quam ad ſuum finem proprium. licet aſſecutio,& quantum ſpectat ad hominem cognitio, non ſit ex naturali poteſtate. finis igitur hic, & poteſtas in terris dñatur ſingulis quibusq; rebus: neq; liberari illæ poſsũt ab hac ſeruitute. Exemplum ponatur in Naui. Antennæ finis eſt ſuſtinere vela. mali antennam,velorum ventos excipere, funium circunducere vela & antennã,remorum propellere nauim,temonis curſum dirigere,nauis ferre vectores ac merces,nautæ perducere ad portum; finis hic & poteſtas complectitur omnium fines & poteſtates. Ni ſeruiant huic, nihil efficiunt quantumuis laborent. Qui pugnant aduerſus illum, pugnant aduerſus ſemetipſos, aduerſus omnes, ſuaque & omnium bona. Eodem modo finis ac poteſtas ſupernaturalis imperat omnibus omnium rerum poteſtatibus & finibus, præeſt omnibus: pugnans aduerſus illum, pugnat aduerſus ſemetipſum, aduerſus omnes, ſuaque, & omnium bona. Atque vt planius rem percipiamus, cogitandum nobis eſt illud. Deus intime mouet ſingula quæque ad effectus ſuos concurrens cum quibuſlibet quarumlibet rerum formis, non auferens eis efficacitatem ſuam, ſuumque finem naturalem, ſed ſemper, atque in omnibus iſta vult ſeruire fini ſupernaturali inanima, animata, intellectu prædita, eoque carentia. Quod intime moueat præclare vates expreſsit.

Principio cœlum,ac terram, campoſque liquentes
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit; totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Hinc hominum, pecudumque ſimul, genus omne volantum
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.

Hæc ille, quod ſiquid Chriſtiani habuiſſet, diceremus ab eo notari voci illis, *ſpiritus intus alit*, Spiritũ Sanctum, ſed illis *mens agitat molem*, filium, qui per modum intellectus procedit. Verum, quidquid ille dixerit ſciens inſciens Deo & ipſum mouente, illud certum ſingula moueri a Deo in finem ſupernaturalem, qui continet omnium rerum fines proprios factos ob humanam naturam ſupernaturalem. filius porro, *Splendor paternæ gloriæ, lux vera, lux mundi*, mouet intellectus humanos ad opera bona, quibus tendant in finem ſupernaturalem, ſubiiciantque ſe naturæ ſupernaturali, mouet naturalia cuncta ad fines ſuos, quibus ſeruiant totius naturæ vniuerſali, ac ſupernaturali fini, ſeruiant humanæ naturæ ſupernaturali, ſupernaturali eius directori. Natura humana, vt diximus ſupra, eò fertur pondere ſuo. Eodem diriguntur cuncta naturalia. filius quippe, per quem cũcta mouentur, ac fiunt, vult exaltari humanitatem ſibi altiſsimè coniunctam, proximum, primumque diuinitatis ſingula quæque efficientis inſtrumentum. Quamobrem diuiniſsima illa Chriſti anima à momento ſuæ conceptionis illuminat in quibuslibet agendis Angelos cœlorum motores, vt eorum motus, ſtellarumque varias altitudines, declinationes, progreſsiones moderentur in eundem finem ſupernaturalem, quod ſecundo libro ė SS. Irenæo, Dionyſio, Thoma, cæteriſque omnibus Theologis aperietur, illuminat Angelos quarumlibet ſpecierum ſenſibilium Reges, vt ex Origene, S. Auguſtino, Theodoreto, & aliis infra dicetur, vt indiuidua quælibet ſenſibilia dirigant in eorum finibus, actibusque naturalibus, vt aſinam Balaam, leones Samariæ ad eundem finem ſupernaturalẽ, vt directius, quã ſibimetipſis & finibus ſuis, ſeruiãt humanæ naturæ ſupernaturali, & directoribus illius, *Nam ſunt omnes adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſsi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*, ait Apoſtolus Heb. cap. 1. Idem porro filius, eademque anima coniuncta eidem, cum ſit ille, *Splendor paternæ gloriæ, figura ſubſtantiæ eius*, Græcè character, illuminat eiuſdem characteris participatione inſignitos Eccleſiaſticos edocens, quid in ſingulis quibusque agendum ſit, deſcenditque illud lumen per eos in alios homines ad quælibet adminiſtrãda iuxta voluntatem Dei. Nam ſicut ille dixit: *Ego ſum lux mundi*, Sic de Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, *Vos eſtis lux mundi, & qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit*, Quæ verba ad rerũ

ſæcularium iudicia, refert S.Cyprianus epiſt.69. ad Pupianum. Natura denique humana pondere ſuo fertur ad eundem finem, naturamque ſupernaturalem. Sic igitur, vt apparet, coeſſentiali iure immutabili,æternoq; ſingulis quibusq; rebus inexiſtente, & adſiſtente,ac præſidēte ſingulæ quæq; res ſubiiciūtur directoribus ſupernaturalis poteſtatis,eòq; dirigūtur omni momento a primo ordinante,vt ſeruiant ſupernaturali poteſtati,ac directioni ſingulis quibusque momentis,neque ab hoc ſpiritu dirigente illas vnquā deſeri poſſunt,hoc ius,hæc lex, hic impulſus ſemper ijs adeſt, vt ſubiiciantur hominum poteſtati,ac directioni ſupernaturali,ac veluti nautica inſtrumenta proprios habent fines, eſſentiam propriam, diriguntur que illa ab hominibus ea mouentibus; ij vero, & illa ſeruiunt vni nautæ,qui nauim dirigit in portum,quò per ſe illa haud mouetur,ſic quælibet naturalia perpetuo ſapientiæ ſpiritu adſiſtente,& inexiſtente mouentur in finem ſupernaturalem, ſingulisque naturalibus ſpeciebus adſunt proprij motores Angeli ad eundem finem,iugiter id vnum quærentes, vt homines eodē ſpiritu ijs vtantur,ſubiiciantque directioni ſupernaturali. Quāobrem, qui nolunt Eccleſiaſticam poteſtatem, vel ſupernaturalē, nolunt Deum dominari. hæc nempe eſt illa, quam S. Ambroſius aiebat,concatenatio à firmamento ordinata deſcendens, hoc eſt, quod S.Ignatius,aiebat,*Vnitas per omnia ſeruetur.* Quod ſi quoties aliqui renituntur ſupernaturali lumini,ac directori, iuſte à ſe id fieri poſſe contendunt,iuſtumque id ſit,quod diuinæ voluntati eſt conforme,neceſſario dicent duas inter ſe contrarias Dei voluntates,ac neceſſario duos Deos. En igitur, vt dominium Sanctæ Eccleſiæ,ſit dominium Dei, quoad humana, ac terrena omnia regenda.En vt,qui repugnet Eccleſiaſticæ poteſtati, toti rerum naturæ repugnet. En vt abiungens ſe à ſupernaturali directione,ac fine indiſtincto à naturali humanæ naturæ fine quoad conſecutionem,conſecutioniſq; vſum deordinet cuncta,mancipiumq; ſit,ac bellua, quod Philoſophus ex alio capite aiebat: ac proinde inde ſe auertens magis ſubiiciatur,vt infra è SS.Thoma, & Boetio dicemus Eccleſiaſticæ poteſtati,nam tamquam bellua, mancipiūq; ſubiicitur, qui filius obediens eſſe tantæ Matri,Reginæ mundi, & Chriſti ſponſæ recuſat.En vt rerum quarumlibet temporalium finis diuidi haud poſsint a fine ſupernaturali;quin hic præſit,inexiſtat & ſingulis momentis ſingula quæque moderetur, ſibi ſubijciat, atque ineuitabili iure omnia gubernet, vt ſicut à Deo,Chriſtoque ex Angelis in Angelos, deriuatur ad naturalia regenda,

ſic ab eodem deriuatur ex hominibus in homines ad eadẽ gubernanda:ad quem ſic facta ſunt, vt nihil ſit in illis, quod totum non ſit inſeparabili,& æterno iure ad hunc finem, poteſtatemque hanc factum,vt ei ſeruiat,ac ſubiiciatur.confirmantur ſuperiora.

Primo igitur Rectè Apoſtolus. Rom.cap.8. *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt,non volens;ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit,& parturit vſque adhuc.* Quæ verba ita interpretantur Sancti Chryſoſtomus, Ambroſius,Theodoretus, Thomas aliique, vt quælibet creata moueantur in hunc finem; quo ſubiiciantur. Omnino ſupernaturali poteſtati.

Hinc ſecundo non multo poſt idem ſubiicit, *Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus nobis tradidit illum,quomodo non cum illo omnia nobis donauit?* E quibus verbis,S.Auguſtinus homilia 2. in Apocalypſim S. Ambroſius, ac Theodoretus in explicatione capitis illius volunt ſupernaturali, & Eccleſiaſticæ poteſtati omnia temporalia ſubiecta eſſe.

Tertio,Comprobantur hæc ex illo, quia quod in intentione eſt primum,eſt vltimum in perfecta executione. Quamobrem cum numerus electorum fuerit expletus, vti dicemus, omnia renouabuntur,ac ſubiiceretur Eccleſiaſticæ, ac ſupernaturali poteſtati, ac tunc,*Erit omnia in omnibus Chriſtus.*

Quartò, Amplius apparuit hoc; cum Deus toties, vti videbimus infra,reuocauit omnium rerum gubernationem,dominiumque ad ſupernaturalem poteſtatem,& directionem deturbatis ex omnium rerum dominio dæmonibus, traditoq; illo Angelis permanentibus in ſupernaturali directione. Rurſusque cum fuit Adamo illud idem commiſſum permanenti in obedientia ſupernaturali. A qua cum diſceſsiſſet, & mox reuerſus eſſet, iterum nactus eſt orbis imperium.Quod ob eandem cauſam Caino, poſteritatique eius ablatum;Seth,liberiſque ipſius eſt creditum;donec & his ſupernaturalem directionem deſerentibus Noe totius orbis Rex, & Pontifex ſummus effectus diſtribuit orbis eiuſdem regiones filiis, ac nepotibus ſuis.Idem conſtitit,cum Moyſes eduxit ex Ægypto Hebræos,Remp.ſtabiliuit; ac denique cum Chriſto eſt,*Data omnis poteſtas in cœlo,& in terra,* Et, *Omne quod nominatur in cœlo,& in terra.* E quibus aperte colligimus cuncta terrena & humana ſubiicienda naturali, ac diuino iure ſingulis

qui-

quibuſque rebus ineuitabiliter affixo,& inſeparabiliter præſidente ſupernaturali poteſtati, cuius ſolius intelligentia ſpirituque totam naturam permeante, & ſingulas quaſque res per Angelos gubernante naturalia cuncta ad eundem finem reguntur.

Quinto, Sicut autem diuinus intellectus, ac ſpiritus cuncta regit, eadem natura humana, & intellectus, nec ſpiritus participatione,& imitatione regere ea debet. Nam recte ordinata natura, Deusque nobis eſt imitandus,vt infra dicetur.

Sexto,Ex hac porro totius naturæ concathenatione, vt S. Ambroſius vocabat,& admirabili in eundem finem gubernatione, ac directione contigit,aut quoties oppreſſa eſt,ac vexata ſupernaturalium directorum,ſiue Eccleſiæ ſanctæ poteſtas, quaſi diſſoluta, & perturbata totius orbis compage,extiterint prodigia cladesq; portentoſæ;terræmotibus,ac procellis omnia conquaſſata,vt late nos oſtendimus libris vltimis de Signis Eccleſiæ Dei. Hinc illa vt Pſalmi 81.verba, *Mouebuntur omnia fundamenta terræ.* referunt Theodoretus, aliique ad illud tempus, quo propter impia ſceleſtorum iudicia variis modis concutitur, & commouetur orbis ipſe terrarum,depreſſa ſupernaturali directione, idcirco adijcitur in fine, *Surge Deus, Iudica terra, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus*, quibus verbis illa Pſalmi ſecundi ſignantur ad Chriſtum dicta, *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Iure igitur ponitur à nobis verum ius ſtatus in hoc,vt Eccleſiaſticæ poteſtati in omnibus obediatur, & eius libertas propugnetur.

Septimo, Apparet vero ex his,quæ diximus in propoſito,finem, cauſamq; efficienté ſimul in vnum côuenire. Deus enim ſupernaturaliter fruendus eſt idem, qui cuncta in eundem finem ſubordinat, cuius altiſsima poteſtas eſt in Chriſto, & Eccleſia ſpiritus eiuſdé conſorte,cui ſeruire eſt Deo per gratiam, vel gloriam frui, ita vt merito huic naturæ incolumitas attribuatur à S. Iuſtino. facit ad hæc,quod dixere Iuriſconſulti, factum, datumve alterius contemplatione potiſsima eſſe iſtius, non eius,cui datur, aut cui datur,aut cui fit.l.& ſi quid.l.in profectitia.de iur.dot.Iaſon.l.cum oportet.C.de boni quæ liberis.Sed hoc cum ſit humanæ voluntatis eſt mutabile, illud nequaquam, cum ſit diuini, & æterni iuris.

Ad ſummam temporalia, terrena, humanaq; ſingula directius, eſſentialiusque iure naturali, ac diuino ijs inſeparabiliter affixo, & Præſidente facta ſunt,ac fiunt,vt ſeruiant, ac ſubiiciantur natu-

ræ

ræ ſupernaturali, ſiue Eccleſiæ Sanctæ, quàm vt ſeruiant, ac ſubijciantur ſibimetipſis, ac finibus ſuis proprijs, & naturalibus. Ideoque iure naturali, ac diuino directius, & eſſentialius ſunt Eccleſiæ Sanctæ non tollentis obedientium dominia, ſed dirigentis, & amplificantis, quam dominorum ſuorum. ab ipſo namque omnium Domino adhoc facta ſunt, fiunt, & conſeruantur. Sic enim colligimus ex adductis.

Arg. VII Omne quod naturali, ac diuino iure ipſi inſeparabiliter præſidente directius eſt, vt alij ſeruiat, quam ſibimetipſi, directius ei ſubiicitur eodem iure, quam ſibimetipſi. Sed omne terrenum, naturale, humanumque directius eſt iure naturali, ac diuino inſeparabiliter ſemperque illi affixo, vt ſeruiat Eccleſiæ Sanctæ, vel Deo ſupernaturaliter per gratiam, gloriamve fruendo, *Neque enim poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem,* Quam ſibimetipſi: ergo omne terrenum, naturale, humanumq; iure naturali, ac diuino inſeparabiliter, ſemperque ei præſidente directius eſt, vt ſeruiat Eccleſiæ Sanctæ, cuius poteſtas vt in fonte, apice, & ſole reſidet in Pōtifice ſūmo, ab eoq; in Epos, ac Sacerdotes deriuatur, vt S. Cyprianus, ac Iuſtinianus aiunt.

Quæcumque iure diuino, ac naturali ex tota eſſentia ſua ſunt ordinanda in aliquem finem, directe eodem iure ex tota eſſentia ſua ſubiiciuntur poteſtati ordinanti in illum finem; ſed omnia temporalia, terrena, & humana, ſunt iure diuino, ac naturali directe ordinanda in finem, tam naturalem, quam ſupernaturalem, qui ſunt indiuiſi quoad aſſecutionem, ſicuti eſt dictum ſubiiciuntur ergo diuino, ac naturali iure ex tota eſſentia ſua ſanctæ matris Eccleſiæ poteſtati.

Quod ſi dicamus, Ergo omnia fræna quæ fiunt ab artificibus in ciuitate, erunt eorum, qui ſoli habent equos. Reſpondemus, Primo vt fræna fiant, non eſt iuris naturalis, ac diuini. Secundo, non eſt totum ob illos equos, ſed ob artificium lucra, atque hoc in primis. Tertio non directe vel Deus ac natura, vel Reſpublica vult fieri fræna, vt ſine pretio ſint eorum, quorum ſunt equi. Quarto, neque eſt igitur artificium frænorum ex ineuitabili ordine naturæ, ac Primi ordinantis ineuitabili voluntate, ſicuti vt omnia naturalia, temporaliaque ſint ob ſupernaturalem ſtatum, naturaque humana ſeiuncta à ſupernaturali natura, ſit omnino ob ſupernaturalem naturam, ſupernaturaliſque inferioris ordinis, ob ſupernaturalem ſuperioris. Idem reſpondebimus, ſi dicamus, herbas medicas naturali, ac diuino iure magis eſſe ob ægrotos, quàm

quid-

quiduis ſimile & tamen pharmacopolæ ſibi illas habēt. Non enim factæ ſunt, aut habentur ob illos ægrotos, ac ſine pretio. Res vero creatas nemo poteſt eximere à ſeruitute, creatori debetur ex æterna ipſius mente, ac lege, atque à poteſtate quæ ordinat ex mente, ac lege in terris. Sed mittamus iſtas nugas ve dicemus, an ipſorū Principatuum ruinas? An Eccleſiæ Sanctæ læſam maieſtatē? An Chriſti, & Dei? Quod ſi dicamus eſſe ordinem naturæ hunc, nō actionū, legūve humanarū? Reſpōdemus ordinē naturæ diuinitus inſtitutæ & ordinatæ ſequemur, vel dæmonum? Secundo, Nonne actiones humanæ, ac leges ordinem rectum naturæ ſequuntur, & eatenus ſunt leges, & actiones hominum non beſtiarum? Tertio, Nonne actionibus noſtris humanis, legibusque addenda & ſupernaturalitas illa, ad quam Deus cuncta ordinauit, eique cūcta ſunt omnia, velimus nolimus, ſubiicienda? Oportet itaque exuere humanam naturam, rerum ordinem, ac totius vniuerſitatis immutare. Ex his autem, quæ diximus conſtat ius naturale, ac diuinum eſſe ordinem naturæ, Deique rebus ipſis innatum.

Iure diuino, ac naturali non eſt niſi vna Reſp. optima ſecundum naturā toto orbe terrarū: quod Ariſtoteles aiebat, ac proinde humana natura naturali appetitu vult ex hac eſſe. non intelligitur perfectus cœtus humanus populuſve eſſe abſq; Eccleſiaſtica poteſtate. vna eſt ciuitas. Eccleſiaſtici sūt partes eius ſupereminētes eſſentiales cūcta tēporalia ſunt Chriſto directiſſime iure naturali, ac diuino ſubiecta. Cap. V.

TErtium caput in hac materia conſiderandum poſt humanam naturam, mediaque, eſt ipſa Sancta Eccleſia mater noſtra, Chriſti ſponſa, ac mundi Regina. E ſuperioribus vero conſtat; Primo Eccleſiam eſſe illam, propter quam cœli, quod aiebat S. Thomas, circumuoluntur, donec fuerit electorum numerus expletus. Quin ſecundo, ſancti Angeli, qui cœlos circumuoluunt, ſunt eius partes, ipſi vnius ſpiritus eodem tendentis, & omnia gubernantis vinculo conne-

xæ, ac licet ipſa militet in terris, circumcurſant tamen Angeli, aſcendunt,& deſcendunt pro ipſa militãtes, quamuis ipſi in fine ſint, non in via; ſic Angeli iidem cunctas rerum ſenſibilium ſpecies cuſtodiunt, non ſibi, ſed Eccleſiæ Sanctæ, ad quam cũctos homines ipſis in cuſtodiam datos alliciunt, inuitant; à dæmonibus tutantur omnia vaſtare, ac perdere conantibus, vti eſt dictum. Tertio. Propter ipſam, merita, preces, in Chriſtum fidem, corporisque ipſius oblationem, fiunt in primis hæc temporalia, magis quam propter ſeipſa,& alios. Sic igitur ipſa eſt cauſa efficiens modo ſuo, finaliſque omnium rerum. Natura humana per ipſam tot modis eſt cum ſuis rebus, conſeruatur, atque ob ipſam veluti eminentiſsime omnia continentem, perficientemque facta eſt. Quarto conſiderandum nobis eſt, homines, vt homines, non congregari inter ſe præcipue, ob aliquod externum bonum, vel corporis, ſed ob optimum mentis ipſius bonum: natura namque modis omnibus hoc quærit, vtiturque iſtis externis, vt incitamentis & inſtrumentis. Hoc patet. nam Primo propter alia bona ſenſibilia congregantur etiam ſimul beſtiæ, veluti apes, formicæ, grues, elephantes, aliaque huiuſmodi. Sic igitur homines, vt homines, congregabuntur ſimul, vt ex illa ſocietate infallibiliter, immobiliterque Deo coniungantur, quantum fieri poteſt:& ad hoc impelluntur coeſſentiali illa lege cordibus humanis inſculpta, & inſeparabili, per quam natura humana non reperiens in quo ſtet, & conquieſcat, ſui ſuorumque in Deo ſtatum cæca conquirit. Hoc ſecundo dixit Philoſophus ipſo Politici primi initio, ita ſcribẽs, *Quoniam videmus omnem ciuitatem eſſe ſocietatem quandam, & omnem ſocietatem boni alicuius gratia conſtitutam (nam eius gratia, quod bonum videtur, omnia omnes agunt) patet, quod bonũ eſt, quod omnes conquirunt maxime vero principaliſsimum omnium, quæ eſt principaliſsima, & cæteras oẽs complectitur: eſt autem hæc illa, quæ ciuitas appellatur, & ciuilis ſocietas.* Hæc ille, primi libri primi verbis, principaliſsimum bonum vocans, coniunctionem mentis cum Deo. Idem tertio, probatur ex omnium gentium conſuetudine. Vt enim Cicero, ait libro de Legibus, vrbs illa definitur, quæ conſtat ex plurium domorum coniunctione cum templo. Non itaque prius eſt Vrbs, quam ſit templum. Confirmatur quarto ex ipſis Iuriſconſultis, qui dicunt, ius publicum; ſiue Reipubl. ſtatum id eſt populi conſiſtere primum in Sacris,& Sacerdotibus. Sic Vlpianus l. 1. §. huius ſtudij. de iuſtitia, & iure. Eodem modo primum iuris gentium præceptum eſt pietas

tas in Deum,quod ait Pomponius l.veluti,de iuſtitia & iure,quia ſcilicet ob hoc primum conueniunt homines in vnum, gentemq; & populum conſtituunt. Similiter ſi diſputetur an locus, aut res ſit ſacra, in ambiguo ſacra eſſe definitur, quod inquit Papinianus l.ſunt perſonæ,de Religioſis, & ſumptibus funerum; quia nimirum conueniunt homines in vnum cœtum, vt habeant locum, resque ſacras, quarum commodo vſu poſsint Deo commodius, ac facilius, ſed infallibiliter omnino coniungi; hoc enim ſemper in omni loco,& re appetit natura humana, & propter hoc omnia iure diuino,ac naturali ſunt facta. Corroboratur quinto hoc ipſa Chriſtianorum lege. Apud eos namque Eccleſia non eſt, niſi in Epiſcopo,vt habet Cyprianus epiſt.69.ad Pupianum. quod nimirum Chriſtianorum quorumlibet ciuitas ſit in Epiſcopo, vt in fundamento,& capite quod habet Apoſtolus 1.Corin.12. Epheſ.4. & Epheſ.2.vocat Apoſtolos,quibus Epiſcopi ſucceſſere,fundamenta Eccleſiarum, ſiue cœtus cuiuslibet Chriſtiani, quod in plures per loca varia diuiſus, in vnum vinculo vnius ſpiritus congregatur. Sexto comprobatur ex omniũ Chriſtianorum communi conſenſu. Siquidem ob eãdem cauſam nõ ſolemus ciuitates vocare,niſi quibus ſit Epiſcopus.Septimo, quemadmodũ homines,tunc hominũ vitam degunt quod ſupra è Philoſopho dicebamus,cum Deo contemplando abſque vllo intellectus errore, atque animi vitio penitus inhærent, & ob id homines congregantur, ſic ciuitas humana eo,quo diximus, modo humana conſtituitur ex participatione ſocietatis diuinæ,ciuitatisque illius, quæ triumphat in cœlis, ac proinde ex eo,quod Eccleſiaſticis paret. Octauo S.Auguſtinus duas tantum Ciuitates conſtituit in terris Hieruſalem, & Babylona.Auguſtinum ſequuntur Theologi omnes.Quamobrem ſi aſſeramus Eccleſiaſticos non eſſe partes ciuitatis ſupereminentes,& eſſentiales loquemur contra naturale ius, contra Philoſophos, Iuriſconſultos, omnium gentium iura, totius populi Chriſtiani conſuetudinem,ſanctos Patres,Theologos, eoque redigemus populum Chriſtianum,vt eius ciuitas ſit Babylon. Ad ſummam, cum populus in vnum congregatus naturali lege in primis ob aſſequendam cum Deo coniunctionem congregetur, naturaque humana velit illi infallibiliter,& immobiliter,quantum poteſt,adhærere, cogitur, niſi exuere ſemetipſam velit, ſubiicere ſe ſe Eccleſiæ Sanctæ ſuauiſsimo imperio,ſubiicere ſe ſuaque omnia poteſtati illius, alioquin nullibi quietem, nullibi ſuum, rerumque ſuarum ſtatum reperire vllo modo poteſt. Adigitur ad hæc

omnium virtutum ſplendore, de quibus tomo primo de Signis Eccleſiæ Dei, maxime vero, quod in ipſa ſola comperiat eandem ſemper extitiſſe diuinorum veritatem, neque vllo vnquam modo ab ortu mundo immutatam, quamuis nihil non conſpirarit ad eã labefactandam, potiſsimumque ad euertendam Pontificiam poteſtatem, Quamobrem nulla ſedes tot Sanctos, ac Martyres dedit, quot Romana, vt mox dicetur. Tantum vero ab fuit, vt hæc euerſa fuerit, vt contra acciderit. quicunque oppugnauit illam, cum ſuis omnibus miſerrime concidit, vt libro ſexto aperitur. è conuerſo autem quicunque illi adhærent, omnium bonorum copia circunfluunt, quod naſci à virtutibus per Eccleſiaſticæ poteſtatis miniſterium, magiſteriumque inſertis tertio libro oſtendetur. Nono confirmantur ſuperiora ex eo, quod Philoſophus dixit Ethici quinti capite ſeptimo, *Vnam duntaxat eſſe toto Orbe Rempublicam eamque vbique optimam ſecundum naturam*. Ad ſummam ſicut quilibet homo naturali, & coeſſentiali iure appetit Deum, neque vllo momento vlla in re pati poteſt eius natura ab eo diuiſſi, niſi exuat ſemetipſam; ſic eodem modo appetit eius tantum Reip. ciuis eſſe, per quam ſolam Deo coniungitur, eoque fruitur, & in qua quatenus non eſt, eatenus diuellitur ab eo. ſic igitur ex adductis colligi poteſt.

Arg.VII. Quicumque diuino, ac naturali iure appetunt directe ſemper in omnibus ſuis Deo coniungi, directe eodem iure ſemper in omnibus ſuis appetunt ſubijci Reip. ac poteſtati ſupernaturali. Sed omnis homo directe naturali, ac diuino iure ſemper appetit in omnibus ſuis Deo coniungi; directe igitur ſemper appetit in omnibus ſuis iure naturali, ac diuino ſubijci Reip. ac poteſtati ſupernaturali. Quod niſi appetat, quatenus non appetit, Primo facit contra ius illud coeſſentiale, inſeparabile, æternum ſibique innatum, quo fertur naturæ pondere in finem ſupernaturalem. Secundo facit, contra ordinem coeſſentialem rebus externis, corporibus animiſque humanis adnatum, per quem magis ex intrinſeco principio ſunt finis ſupernaturalis, quam ſui.

Ar.VIII. Rurſus. Omnis Reſpublica ac poteſtas, propter quam directè diuino, ac naturali iure facta ſunt, ac fiunt omnia directe eodem iure omnibus dominatur. Sed Reſp. ac poteſtas ſupernaturalis eſt illa, ob quam directius naturali, ac diuino iure facta ſunt, ac fiunt omnia, quam propter ſemetipſa, aut aliud quiduis; Reſpublica igitur ac poteſtas ſupernaturalis directe eodem iure domi natur omnibus; intelligas, quibus homines dominari poſſunt, ne-

quis

quis argutus noſtra aucupetur. Quod niſi dominetur eſt contra ius naturale, ac diuinum. patent aſſumpta ex ijs, quæ ſupra ſunt a nobis allata. Nam Deus Pater per filium in Spiritu ſancto cuncta agit, ac ſibi ſubijcit. filius per humanitatem ſibi adiunctam cuncta diſponit. Hæc per Eccleſiam Sanctam, cuius poteſtas, vt in fonte ſole & apice eſt in Pontifice ſummo. Ad Dei coniunctionem tendit iure naturali, & inſeparabili omnis homo, neque liber eſt ab hoc appetitu, ac lege, qua naturaliter in hanc ordinationem fertur; propter hunc finem iure diuino, & naturali magis omnia facta ſunt, quam propter ſemetipſa, & hominem quemuis; ad hunc finem concathenatione ineuitabili ferantur: hanc ordinationem contathenationis, quam nihil poteſt effugere, ſcit poſt Deum ſola anima Chriſti; ſcit eius ſponſa. Hæc præeſt huic ineuitabili concathenationi vniuerſitatem rerum, naturamque vniuerſam complectenti: homo relictus *in manu conſilÿ ſui*, ſi ex agit ex vna parte, vt aiebat Boethius, incidit infœliciter in aliam. fitque, vt aiebt Philoſophus hæc tractans, quamuis non exactè perſpiciens, beſtia, mancipiumque è filio Dei, ſic igitur omnia ſubiecta ſunt naturali, ac diuino iure Eccleſiaſticæ poteſtati per quam ſolam, filioſque ipſi obedientes quælibet in Deum Patrem reducuntur, cui gloria per filium in Spiritu ſancto, ac per Eccleſiam Chriſto filio coniunctam Mundi Reginam.

QVARTVM caput eſt in hac materia Deus ipſe ſupernaturaliter fruendus, & cuncta in ſupernaturalem finem mouens, & ordinans. Ita vt magis ſingula quæque ad hunc finem moueantur, atque ordinentur, quam ad quemuis finem. Sed Eccleſia Sancta ſola poteſt ordinare temporalia terrenaque ſingula ad hunc finem. Sic igitur æterna, inuiolabilique, & cunctis rebus inſidente, & inexiſtente lege, ac iure omnia ſubijciuntur Eccleſiaſticæ poteſtati. ita namque è ſupra allatis argumentamur.

Omnis poteſtas ſupernaturalis inter homines iure diuino, ac naturali directe dominatur omnibus humanæ naturæ bonis; ſed omnis Eccleſiaſtica poteſtas eſt ſupernaturalis inter homines. Ergo diuino, ac naturali iure inter homines omnibus humanæ naturæ bonis directè dominatur. Vtraque propoſito clariſsime probatur. Deus Pater mouet per Filium ſingula quæque, vt æterna, perpetuaque lege ijs inexiſtente, & affixa ſeruiant fini ſupernaturali magis, quam ſibimetipſis, finique ſuo (ad quem ſolum iuxta vires intimæ formæ mouentur) vel aliis. Ad finem namque ſupernaturalem magis facta ſunt, fiunt, atque vti huic Arg. IX.

ſeruiant

ſeruiant conſeruantur ab ipſo Deo lege ineuitabili, perpetua, ac per totam rerum naturam diffuſa, quam cuilibet fini, ac domino. A poteſtate ſupernaturali, vt à capite omnium ſunt ab initio ſingula creata, & omnia mirabili modo terminabuntur in illam quaſi recapitulata, ac circulo perfecto, cum moueat, atque ordinet cuncta in ſemetipſam. Neque vlla res eſt, quæ non ordinetur ineuitabili, ac perpetuo iure naturis inſidente, ad hunc finē ſingulos quoſque naturales continentem, & ſingulis quibuſq; dominantem; finis hic omnibus dominatur coeſſentiali lege ijs inſidente. Sola Chriſti anima, & cui reuelat illa, ſcit quonam modo ſeruiant huic fini creata quælibet rationis expertia. Soli hoc Eccleſiæ ſponſæ ſuæ reuelat, ac proinde eſt Mundi totius Reginæ, poteſtas huius ſponſæ, ſcientiaque per claues cœlorum reſidet in Sacerdotibus Epiſcopis ac Pontifice ſummo. Quamobrem, qui non vult huic vti Pontifici rite procedenti, ac Sacerdotibus eodem modo obedire, pugnat contra totius vniuerſi colligationem, & complexum, ac mundi compagem diſſoluit. ordinem rerum, quibus abutitur in alium finem, quam quo diriguntur, & quo cuncta coniunguntur, diſsipat dilacerat. Hinc bona omnia & imperia cadentia.

Homo rurſus lege intimi, & coeſſentialis impulſus ineuitabili mouetur ad hunc finē. anima namq; illius ab initio particeps poteſtatis ſupernaturalis eſt creata, & ad eam reuocatur; quin neque naturalē finem conſequi ſine illa poteſt, non enim ſatiat iſte ipſius appetitum, ac diſiungens ſe ab ordinatione ſupernaturali neutrū cōſequitur; quocirca cogitur, niſi velit ꝑpetuo contra ſemetipſum pugnare, huic obedire; neque vmquam ſtat, vti magnes, niſi inſiſtat lineæ dirigenti in ſuum polum Deū ſupernaturaliter fruendū. Sic neque erit quies rebus naturalibus ratione carentibus; donec aſſecutæ fuerint ſtatum ſupernaturalem; Materia namque non ſatiatur vlla forma, neque ſatiabitur niſi illa ſupernaturali. Sed ratione carentia non immediate Deo, a quo habent eſſe, coniunguntur. intellectus namque eſt ille eminentiſsimus. Homo intellectu præditus immediate coniugi poteſt per lumen gloriæ ſupra ſe euectus merito Chriſti, atque vti filius Eccleſiæ Matris. Cum vero hic finis homini dominetur in omni re loco & tempore, neque ad eum poſsit abſque Eccleſia Sancta peruenire, vt obediens, obediturusque illi, neceſſario veluti ſingulis rebus, ita & ipſi dominatur Eccleſia Mundi Regina. Quod ſi homo huic repugnet, & intimæ legi naturali repugnat, ſibi ipſi, ac toti vniuerſitati

rerum,

rerum, toti naturæ.

Infidelis porrò obedit Filio, per quem cuncta in ſe ſupernaturalemq; poteſtatem, quaſi in caput ſuum Pater reducit, quoties aliquid boni agit, neque illud contaminat appoſito malæ voluntatis actu (vt ſi eleemoſinam daret aditum ſibi volens hic aperire ad adulterium perpetrandum, vel occidendum Chriſtianum) ſed non ſatis eſt hoc egiſſe, neceſſe eſt obediat impellēti ad omne bonum, quod eſt ad Deum per eſſentiam videndum, modoſque peruenien di ad hunc finem tradenti, ac proinde Eccleſiæ Sanctæ. Hinc inter infideles tot contraria lumini naturali tamquam bona admittuntur, ac iubentur, quod impulſui, iurique naturali nō obſecundent. Dominatur tamen illis Eccleſia Sancta tum naturali illo iure eorum cordibus indebiliter inſculpto, tum ſupernaturali, a quo eſſentialiter illud continetur, quia ſcilicet ad finem ſuum peruenire haud poſſunt, ac perfici in genere ſuo, niſi obediant Mundi Reginæ, ac ſponſæ Chriſti Dei, quæ dominatur illis, quod liberi non ſint ab appetendo illo fine, ac lege coeſſentiali appetitionis huius, dominetur illis hæc lex coeſſentialis velint, nolint. ac niſi parati ſint obedire in omnibus omni tempore Eccleſiæ Sanctæ, ad finem ſuum, quò ſemper impelluntur, peruenire haud poſſunt.

Dæmones omnium maximè pugnant contra hoc ius naturale. Etſi enim ſciant omnia bona naturalia, veraque; Amplius etiamſi dicant plurima vera naturalia, agant multa bona naturalia, Tamen ſingula quæque huiuſmodi agentes contaminant hoc actu ſin gulis quibuſque appoſito, & adiecto, quod nolunt Chriſto, Eccleſiæ Sanctæ, ac ſupernaturali ordinationi in illis, eorumque vſibus obedire, quamuis ob notitiam ſupernaturalis ordinationis, poteſtatis, beatitudiniſque ijs indelibiliter impreſſam moueantur ad illam deſiderandam, ſed huic repugnant, omnia bona ſua peruertentes, & ideo contra ſemetipſos pugnant, ſua peruertunt, ac ſemetipſos torquent. Ac licet per eos, qui Eccleſiam Sanctam mun di Reginam non agnoſcunt, & colunt, ſupernaturali ordinationi repugnent; inuiti tamen repellentur in huius mundi conflictu, vincenturque ab Eccleſia Sancta, atque ab omni terrenorum dominio, quod iniuſte ſibi vſurpabant, detrudentur ad infera, ſubie cti velint nolint ſupernaturali ordinationi, ac poteſtati, cum Chri ſtus cordis noſtri amor, Cui ſancta Eccleſia ſponſa, adſiſtet *Regina a dextris in veſtitu deaurato circundata varietate euacuauerit omnem principatū, & tradiderit regnum Deo, & Patri noſtro.*

Ex his clariſsime patet Eccleſiam Sanctam iure diuino, ac na-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

turali directè dominari omnibus humanæ naturæ, ac temporalibus bonis non dominio, quod alia tollat, ſed quo veluti diuino reliqua obedientia contineantur, confirmentur, amplificentur: ſin minus a ſuo ſe principio ſupernaturali, ſcilicet fine, ac poteſtate, vnde prodeunt, ac prodierunt præſcindentia miſerrime corruant, concidant, ad nihilum veniant.

Directe ordinat Eccleſiaſtica poteſtas, licet per alios ordinet, ſintque verè Imperatoribus, Regibus, ac Principibus iura ſua, poteſtates diſtinctæ, actus, ac leges, & Pontifex habeat duntaxat ius in ordine ad Deũ, & aliquid boni verique ſciant, agant ve quicunq; ei non parent. obligatus eſt Epiſcopus inſpicere ſecularia, & cũ opus eſt iudicare. Deſcribitur libertas, ac poteſtas Eccleſiaſtica. per eam dantur virtutes, amplioraq; & ſtabiliora bona. Cap. VI.

ET quamuis loco ſuo multa obiecta latius confutentur, bene eſt tamen aliqua hic breuiter ſaltem diluere. illud vero imprimis admonebimus: directum dominium non accipi hic ea ſignificatione, qua Iuriſconſulti tradunt, apud duos eſſe non poſſe dominium directum; ſed alia. Verum namque eſt, quod illi dicunt, cum duo forent æqualiter Domini: ſed in propoſito noſtro, dicũtur Eccleſiæ ſanctæ dominio contineri, non tolli aliorum dñia, participationẽq; illud eſſe diuini, quo perficiuntur obedientiũ dominia, non auferuntur.

Igitur non obeſt, ſi dicamus, Eccleſiam Sanctam directè, & immediate haud dominari; quia Principes, ac Reges, & Imperatores tractant ſua temporalia, ſummusq; Pontifex aſſerit. cap. per venerabilem. extra qui filij ſint legitimi. non ſe immiſcere corũ gubernationi niſi in caſu. Nam primo dicimus è S. Thoma opuſculi 20. lib. 3. cap. 19. Pontificem eſſe in mundo, vti in eodem mũdo Deũ vel animam in corpore, Deus vero eſt omnium Dominus, immediate concurrit cum omnibus agẽtibus; & tamen paucisſima per ſemetipſum ſolũ, pauca per extraordinarias cauſas, pleraque per ordina-

ordinarias agit. atq; ita in aliquo tantum caſu, vt de ſe Pontifex ait eo capite, agit per extraordinarias cauſas. Eodem modo Eccleſia Sancta, ſeu Pontifex ſummus habet Principes temporalium immediatè, ait Hēricus Gādauenſis, ſubiectos, per eos, vti ſecūdas cauſas, ſemper ſua virtute concurrens cū eis, agit, ijs vtitur veluti membris, raro amouet eos, niſi in aliquo caſu, vt per ſe temporale aliquid in eorum Principatibus contingens agat, contentus habere actum, vel vſum temporalis regiminis per eos, vti membra à ſe eſſentialiter dependentia, ratione vltimi finis. Non eſt tamen alligatus Pontifex ſummus in adminiſtrandis temporalibus, (quorū nihil eſt quod non omni iure factū ſit magis ob ſpirituale, q̄ ob ſemetipſum) Prīcipi vlli; veluti intellectus externis agēdis, qui nō poteſt efficere, niſi vtatur hoc, illove mēbro corporis ad officiū ſuum, neque aliud ſubſtituere poteſt, quaſi alligatus illis. Eccleſia namque ſancta eſt corpus per ſimilitudinem. Pontificiſque eſt videre, & ſtatuere quodnam membrum ſit huic, illive actui aptum, diuinituſq; deſtinatū, vnūq; pro alio ſubſtituere in aliquo caſu poteſt. Sed hæc pro quolibet arbitrio non ſunt agenda, vti dicemus, ſed pro diuina voluntate, cuius eſt interpres, atque executor, & quæ per ordinarias cauſas plerumq; agit, vt infra è S. Aug. dicetur.

Quoad immutādos pro arbitrio miniſtros in tēporalibus ſunt Pontifici, in Eccleſiaſtico ſtatu ſuæ iuriſdictiones; quorum populi, quo ad hoc, dicuntur ipſi immediate ſubiecti. Ad clariorem probationem ſecundo ſubijcimus, Principibus temporalium dari directam in ſuos poteſtatem. Neque tamen poſſunt amouere a gubernandis ſuis temporalibus Dominos rerum priuatarum, neque ſimiliter multos, quos vocant feudatarios, aut publicos Vrbium Magiſtratus; denique ferunt innumeras leges ad artificia ſpectantes, vel ad alia quæuis; earumque obſeruatio, & executio tota neceſſario pendet à priuatis. Eo caſu ſe ipſi admiſcet, quo videt eas non obſeruari: nunquid igitur non eſt dominus directus? Sicut ciuile ipſius directum dñium non tollit aliorum, vel priuata, vel publica, vniuerſitatiſque alicuius dominia, ſic neque directius Eccleſiæ Sanctæ, & Pontificis ſummi dominiū tollit aliorum dñia, cum ſit illud altioris ordinis continens alia dñia quoad humana, ac terrena omnia regenda: Ad ſupernaturalē namq; finem & poteſtatē cūcta ſunt diuino, ac naturali iure magis ordinata, quam ad ſemetipſa, & alios fines, & eò naturaliter impellitur humana natura. non obeſt itaque, quin Imperator dici poſsit, quoad Orbem ſuum, totius Orbis Dominus iuxta. l. deprecatio. ad. l. Rhodiā. &

bene a Zenone. C. de quadrienij præſcriptione cum ſimilibus; ac Reges, Principeſque ſunt Domini, ac directi Domini, ſed quatenus iuſti ſunt, non poſſunt eſſe, niſi ex vna iuſtitia, cui declarandæ, præcipiendæ, & quibuſlibet tuendæ præeſt Pontifex ſummus Vicarius Chriſti, Regum Regis, ac Dominantium Domini, qui factus eſt nobis, *Iuſtitia, & Virus*. Poteſtas vero vlla publica non poteſt eſſe iuxta omnes virtutes humanæ naturæ neceſſarias ad aſſequendum ſuũ finem perfecta ſine ſupernaturali ordinatione, vt ſupra eſt dictum.

Quod ſi afferatur cap. nouit. de iudicijs cap. tua. de ordine cognitionum cap. cauſam quæſt. 2. qui filij ſint legitimi cap. ſi duobus §. denique de appellat. vel huiuſmodi alia, in quibus aſſeritur ſpectare ad Principes, ac Reges ius cognoſcendi quaſdam cauſas, non ad Pontificem ſummum. Reſpondet Ægydius Columna tractatu de Eccleſiaſtica poteſtate loqui eos canones de iure conſueto, atque humano, ex quo placet etiam Pontifici, vt ex aliquibus fundis pendatur ſolitum tributum: de quibus late libro quarto. Quod ita, vt ſupra diximus, videtur intelligendum, iura eſſe illis eſſentialiter dependentia a primo iure, quod reſidet in Pontifice ſummo, neque tollit aliorum dominia iuſta, ſed confirmat, ac tuetur. Sic enim Deus agit, qui & dæmoni vult eſſe in damnatos ſuum Dominum, quod ſuo modo dicitur iuſtum, iure enim torquet, ac torquetur. Sic Magni Reges ſapienter nolunt ad ſe deferri Appellationum cauſas, recurſum non tollunt, ne ſcilicet impediant ordinem rectum in litibus, & cauſis expediendis. & nihilominus directa eſt ipſis in omnia poteſtas, & ius ad omnia regendá non auferens, minuenſve aliorum iura.

Quod ſi dicamus, Eccleſiaſticus negotijs ne ſe implicet ſæcularibus. Reſpondemus, primo non poſſe ipſum, niſi iure diſpẽſetur, ſe implicare in cæde vllius, vel mẽbro trũcando, Non quæſtus exercẽdo, non ſe alicui ſubijciendo & obligando in adminiſtrãdis eius rebus, procurãdo, aduocãdo, aut publicis oneribus ſe ſubmittẽdo, vt habetur titulo, ne clerici, vel monachi. Alioquin ſemꝑ poteſt, cũ ſini vltimo expedit; ad quem ſunt oĩa facta, & ad quẽ ſæcularia ſunt ordinãda iure diuino, ac naturali, & an ordinata ſint, obligatus eſt inſpicere (hinc Eps̃ græcè dictus) & iudicare, qđ ſolus ipſe habeat infallibilem doctrinam, clauiumq; Regiam Dauid a Chriſto datam ſcientiæ, & poteſtatis. Hinc S. Paulus 1. Cor. 6. *Si Angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia?* ex quo loco Epĩs eſt ius iudicandi omnia ſæcularia, ſicut definit Concilium Chartaginenſe

ter-

tertium,& S. Auguſtinus libro de opere monachorum. Ne tamen à maioribus Eccleſiaſtici auocentur, bene eſt iſta reijcere ad iudices ab ipſis delectos, non quia non omni iure poſsint,ſed quia Regem non decet ſtabulariam, ſtercorariamve artes exercere. & ideo Pontifex ſummus licet cogatur audire aliorum quærelas, nunquam tamen fert ipſe ſententias, mandat hæc alijs diligenter videnda,& difinienda,vel audit, cum diſcutiantur,in grauioribus, & publicis occupatus. Sic Epiſcopi, Vicariis ea ſuis committunt.

Neque dici poteſt Eccleſiaſticæ poteſtati non eſſe vim compulſiuam, quod nemo poſsit cogi, vt credat, vel vt agat ex virtute. Nam primo Reſpondetur ex hoc ſequi nulli iure eſſe compulſiuam, non enim poteſt eſſe vlli iure niſi in bonum: nemoque cogi poteſt, vt agat bonum. Secundo Reſpondetur, vt alia ſuis locis dicenda mittamus, dari Eccleſiæ virgam ferream, quod ex Apocalypſis cap. 2. vult S. Auguſtinus, Anſelmus, Andreas Cretenſis, Dionyſius Carthuſianus ad oues Chriſti,& res Chriſti tuendas aduerſus lupos,& prædones. Tertio datur ad alios terrendos,ne male agant, quando bene agere nolunt. Quarto datur ad infligendam pœnam, ex qua redeant ſceleſti ad ſemetipſos, ſicut aiebat Apoſtolus, *Vultis in virga veniam ad vos?* & Chriſtus *compelle intrare*.

1. Quod itaque adiicitur, non eſſe Eccleſiaſticam poteſtatem directe dominam,niſi in ordine ad Deum, manifeſtiſsime hinc concluditur eſſe omnium dominam,nihil alicui tollentem, ſed ſingula quæque ordinantem. Cum non ſit,niſi vnus ordo ab vno fine ſupernaturali dependens, vnuſq; ordinans ad illum, qui dominatur toti naturæ humanæ appetitus coeſſentialis naturali lege in eundem tendenti, cui fini magis terrena, & humana ſeruiunt ex natura ſua, quam ſibimetipſis,ac finibus ſuis, vti eſt dictum, quod ſi aliter dicamus incidimus in duos Deos, duos ordines duos fines, quod in hac materia notarunt Scholaſtici multi,ac Doctores; deduciturque, vti oſtendetur, ex Irenæo, & aliis Patribus antiquis. Ac Pontifex eſt, vt in mundo Deus, ait S. Thomas opuſculo 20.lib.10.cap.19.

At diſtinctæ ſunt poteſtates, vt habetur in cap. cum ad verum. & cap.duo ſunt 96.diſtinctione. Vera omnia ſunt. Nam temporalis eſſentialiter dependet ab Eccleſiaſtica, & ſupernaturali, quæ vt aiebat Bacconus, omnia ſub ſe trahit. differunt itaque, ac diſtinguntur vt continens à contento, independens à dependente; Dux exercitus à tribuno, centurione, equite, pedite: eſt namque

horum coneathenatio,ſicut Clemens Alexandrinus ſtromatum 6. & Ambroſius ſupra allatus aiunt.

Quod ſi dicas,artifex vt artifex,politicus vt politicus,cogitat directe de arte, ac politia ſua, non de aliis. Reſpondemus;hunc eſſe prius hominē, quam politicum,& directius,ac prius naturali iure coeſſentialis appetitus ferri in omni re, ac tempore in Deum, q̄ in alia. ſecundo,immo eatenus in alia,quatenus per illa in Deū fertur.tertio,quælibet magis facta ſunt ob finem ſupernaturalem, quàm ob ſeipſa, idcirco à quolibet eſt huic ſeruiendum, quod ſupra eſt explicatum.

Dices. Etiamſi Reſp. Principatuſve vllus non aſſequatur ſuum finē,tamen non videtur eſſentialiter pendere ab Eccleſiaſtica poteſtate, atq; eſſentialiter ei ſubordinari,vt temo naui,frenum equo, nanis nautæ. horum namque nullus vſus, niſi ſeruiant fini ſuo; ſed ſæcularis poteſtatis eſt aliquis vſus bonus, etiamſi non ſeruiat Eccleſiaſticæ poteſtati. Reſp. eſſentialiter pendere aliud ab alio dicitur, cum finem, propter quem omnium maxime eſt factum, vel ſuæ naturæ finem non aſſequitur, Metaphyſici quinti textu trigeſimonono, Phyſici tertij tex.64. ſic nulla eſt nauis poteſtas, quæ non poteſt viæ perducenti ad portum inſiſtere; nulla pedis poteſtas, quæ non fert corpus, quò eſt neceſſe; nulla cibi poteſtas, quæ non poteſt nutrire, etiamſi alioquin bonum voluptatis, vel quid vis aliud ex his capi poſsit. Secundo ad explicationem dicimus è naui, temone, & equo maiora commoda, & bona capi, etiamſi haud ſeruiant fini ſuo naturali,quā è tēporalibus poteſtatibus in ordine ſuo:illa enim paruā ſecū ducunt deprauatiōnē,nauis pro domo ſeruire poteſt,vt dolium Diogeni; frænum ad boues trahendos; temo ad currus; at temporalis poteſtas abſque ſupernaturali deſinit in Caligulas, Nerones, Domitianos, Commodos, Heliogabalos, Maximinos, Maxentios, & monſtra infanda; efficit, vt homo ſit omnium ferarum fera efferatiſsima, deſinet Græcia nobiliſsima in Turcogræciā. Tertio dicimus ad comprobationem,non ſatis eſſe,vt aliqua ſit Reſp. perfecta in genere ſuo, ſiue in genere humanæ naturæ, ab illa haberi vnam pluresve virtutes in ſuo genere perfectas, ſi velimus eas dari (neque enim pugno) ſed neceſſe eſt vt oēs ſimul iunctas habeat. Homo enim non dicitur, vt aiunt, virtuoſus, quod vnam pluresve virtutes in ſuo genere perfectas habeat, ſed neceſſe eſt habeat omnes, quod poſt Scotum reliquoſque omnes recte aiebat Antonius Andreas in 3. diſt.36. quæſt.1. quarto dicimus nullum poſſe haberi à poteſtate

tem-

temporali abſque Eccleſiaſtica poteſtate finē. Nam finis externorū debet eſſe conueniens fini corporū, finis corporū fini animi tū naturali, tum ſupernaturali. quod ſola Eccleſiaſtica poteſtas tradit.

Natura, inquies, humana, ac proinde homo naturali lumine poteſt ſcire multa vera, & iuſta abſque Eccleſiaſtica poteſtate; non eſt igitur illi opus hac in iſtis, neque Eccleſiaſtica poteſtas poteſt dominari in iſtis naturali poteſtati. Reſpondetur, non ſatis eſt ſcire plurima vera, & iuſta. Nam dæmon ſcit omnia vera, & iuſta, quæ naturaliter ſciri poſſunt; nūquid igitur illi hominum committenda imperia? Hoc reſponſo id cōcluditur. Opus eſt nō modo ſcire iuſta, & vera; ſed etiam primo quō iis vtendū, & ſecūdo poſſe rectè vti. id efficit ſola Eccleſiæ Sāctæ poteſtas in Sacerdotibus, & Epiſcopi configurata potentiæ Patris fontis Trinitatis, & omniū, quod aiunt. SS. Dionyſius, Ignatius, Cyprianus, Athanaſius Alexander Halenſis, aliique multi: fruimur ſola Trinitate; cæteris vtimur per Chriſtum, ſponſamque eius, ait S. Auguſt. lib. de doctr. Chriſtiana, quem ſequuntur omnes; naturaq; humana, niſi ijs vtatur ita vt, per illa inſiſtat viis tendentibus in Deum non conquieſcit. Nulla enim bonitate, iuſtitia, veritateque frui poteſt, cogitur impulſu, ac iure coeſſentiali cunctis rebus creatis vti ita, vt per illas ordinetur in Deum, Deoque in ijs fruatur.

Secundo adijcimus, licit habeant cuncta bonitatem ſuam, tamen magis facta ſunt, vt homo per illa adducatur ad ſuum finem, quam propter ſuam bonitatem. deprauatur itaque bonitas eorum, niſi ordinent homines, ordinenturque in Deum.

Tertio dicimus ad maiorem probationem, quò bonitas eſt præſtantior, eò deprauatior eſt, ac peior ex corruptione vſus. Cuncta autem naturalia, quin creata ſunt facta, vt ſubijciantur ſupernaturali directioni; vti illis, non frui poſſumus; ordinanda ſunt in Deum ſupernaturaliter fruendum, quò naturali pondere impellitur natura intellectualis. Atque ita, vt diximus tam ex parte rerum, quam naturæ humanæ ſunt ſubiicienda Eccleſiaſticæ poteſtati: alioquin bonitas præſtantiſsima propter vſum fit peſsima: optimi namque peſsima corruptio, ſicut contigit in Angelica natura.

Quarto ad maiorem probationem dicimus, cum natura humana experimento cognoſcat, ſe in pleriſque ſeruam, quod Metaphyſico primo aiebat Philoſophus, ac ſæpius exiſtimare à ſe demōſtratum certiſsimo, quod non eſt demonſtratum, propterea titubat in cunctis, niſi infallibili veritate corroboretur, qualis eſt ſu-

pernaturalis.faciunt ad hoc omnia principia Metaphyſica. Natura namque in omni progreſſu ſuo vult inniti immobili, & omne quod eſt ſecundum aliquid reducitur ad id, quod eſt per ſe, ac tūc ſcire nos arbitramur, cum reducimus ea, quæ ſcimus, ad primam cauſam, vt ex Theophraſto, Eudemo, Alexandro, & omnibus Simplicius interpretatur illa Philoſophi verba, *Tunc putamus cognoſcere vnumquodque, cum cauſas primas cognouerimus, & principia prima.* Tum vero maxime reducimus ad Deum, cum per lumen ipſius cognoſcimus, quod eſt fidei lumen per os Eccleſiæ Sanctæ. Denique etiamſi ſciamus aliquid per ipſum Deum certiſsimo reuelantem, tamen Deus vult nos illud Eccleſiaſticæ approbationi ſubijcere Exemplo Apoſtoli, qui reuelata ab ipſo Deo contulit cum Petro, *Ne in vacuum currerem, aut cucurriſſem*, ait 1, & 2. ad Galathas, *Quia os Apoſtolorum erat Petrus, & vertex ipſius cœtus*, ait S. Chryſoſtomus hom. 87. in Ioannem, *ex officio, & iure eiuſdem fidei, & prædicationis*, inquit Tertullianus lib. de præſcriptio. & *Principi Apoſtolorum, quem par erat honorem tribuit.* ſcribit Theodoretus cap. 5. Epiſtolæ ad Galathas. Comprobantur hæc ijs, quæ à nobis capite tertio ſunt dicta. natura namque humana vult eſſe in eo cœtu, in quo eſt infallibilis cum Deo coniunctio animorum & mentium. Neceſſe eſt igitur illi ſe ſe cœtui ſubijciat in aſſecuta veritate, quem credit infallibilem. Deus vero ita decreuit, vt a Chriſto, & Eccleſia, quidquid boni habemus in terris, agnoſcamus, vt initio fuit a nobis dictum.

Tantum igitur abeſt, vt aliquis ſciens bonum, iuſtumue ex hoc non ſubijciatur Eccleſiaſticæ poteſtati, vt ex hoc ipſo maxime ſubiiciatur, quo maximum eſt bonum, ne deprauatus vſus efficiat peſsimum, quod alioquin optimum foret. Omne namque ex parte infallibile reducitur ad illud, quod eſt omnino infallibile ex natura ſua tota, quale eſt ſupernaturale; quod continet, ac ſignat omne iuſtum, bonum, verum. Sed ſciens aut efficiens aliquid iuſtum, bonum, verum, eſt ex iſta parte infallibile. Ergo reducitur ad illud, quod in omnibus eſt ex natura ſua omnino infallibile. Quale eſt Eccleſia, *Columna, & firmamentum veritatis*, in omnibus veris, iuſtis, bonisque vtendis, atque, vbi opus eſt, ſanciendis.

Ex his conficitur fieri poſſe, vt homo ſit malus, idemque vt Rex ſit bonus, ſibi malus, bonusque vt Rex legibus Eccleſiaſticæ voluntati conformibus in gubernando regno vtatur. Atque ita duplici de cauſa ſubiiciatur Eccleſiaſticæ poteſtati, vti priuata, atque

que, vti publica perſona; primo modo; vti materia ſubordinabitur; ſecundo, vt inſtrumentum ſic enim Philoſophus Politici ſeptimi, capite quinto. *Primum igitur dubitabit aliquis, vtrum illa diſciplina, quæ ad acquirendum ſpectat, idem ſit, quod facultas rei familiaris, vel pars aliqua eius, vel miniſtra, ac ſi miniſtra, vtrum quemadmodum pectinaria textoriæ, aut quemadmodum ærariæ ſtatuariæ: non enim eodem modo miniſtrant; ſed altera quidem organa præbet, altera materiam.*

Neque vero obeſt, ſi quis dicat, perfectioni conuenire, vt Eccleſiaſticus ſit pauper. Nam paupertas illa debet eſſe interna, iuxta illud, *Beati pauperes ſpiritu*, vt interpretantur SS. Hieronymus, Ambroſius, perfectioque eſt in charitate, hæc eſt *Vinculum perfectionis*, Ideoque ijs, qui ſunt in ſtatu perfectionis exercendæ, conuenit habere, tum propria, tum communia bona, quod eſt definitum per Extrauagantem, cum inter nonnullos. de verb. ſignif. & late oſtendimus tertio libro, vt habet S. Thom. 2.2.q.186.art.3.

Ex his apparet, quænam ſit Eccleſiaſtica libertas, ac poteſtas. liberum namque eſt, ait Philoſophus initio Metaphyſici primi, quod non eſt alterius gratia, ſed alia propter ipſum, vel quod conſequi ſine illis finem ſuum poteſt, alia non poſſunt ſine ipſo, ait idem Metaphyſici noni tex. 16. Apparet enim ſine Eccleſiaſtica poteſtate humanam naturam conſequi finem ſuum non poſſe, cuius appetitus cum legi coeſſentiali, & inſeparabili ſubiiciatur, neque ab eius ordinatione in illum quærenda poteſt eſſe libera in vllis rebus ſuis. Hinc fit, vt iure coeſſentiali ſubiciat ſe ſua, ſibique & ſuis ſeruientia poteſtati Eccleſiaſticæ ordinanti in Deū finem ſuum naturalem, qui ſine ſupernaturali eſſe, & conſeruari haud poteſt. Ac proinde non modo Eccleſiaſtici omnes, ſed etiā res, eorum loca, ſeruientiaque ipſis, & ipſorum rebus eximuntur iure coeſſentiali ab omni Principum naturalium temporaliumq; poteſtate. nō enim poteſt vllis ordinare illius poteſtatis vllas res, cuius ordinationi cuncta ſua ſunt ſubiecta. Quin ex ipſa ordinatione rerum diuinitus à primo ordinante rebus affixa ſupernaturalis poteſtas omnibus dominatur: ab illa namque habetur omne bonum, ſed præcipuè, quod explet humanam naturam.

Igitur Eccleſia Chriſti Deique ſponſa, ac poteſtas eius reſidens in Sacerdotibus, Epiſcopis, ac veluti in ſomo, ac Sole, ait S. Cyprianus Pontifice ſummo cuncta in terris ordinabit; & quando poteſtates diſtinguntur per actus, & actus per obiecta, vt eſt primo de anima tex. 24. Conſtare ſuperioribus obiectum materiale, &

adæquatū Eccleſiaſticæ poteſtatis eſſe, quidquid ordinari in Deū poteſt ab hominibus. Primo enim iure diuino, ac naturali coeſſentialiter inhærente cogitur homo, niſi abnegat ſuam naturam, in cunctis tēdere in Deū. Secūdo, ex natura ſua res eſſentialiter inter ſe ſunt ſubordinatæ altera ad alterā, quouſq; ad primā cauſam perueniatur, ac Trinitatē. Formale obiectū eſt, quatenus in eū poteſt ab hominibus vllo modo ordinari. Principale obiectū eſt humana natura, hæc namque appetit Deum velati finem ſuum, cunctaque quatenus ad eum perducunt. Hic finis complectitur omnes humanæ naturæ fines, ac ſine fine amatur, infinitusque eſt ex parte ſua, conſecutioque illius æterna continens omne verum ac bonum, ac proinde ſummo iure Eccleſia Sancta, Chriſti ſponſa, ac mundi Regina dominatur humanæ naturæ. Eccleſiæque poteſtas erit illa, quæ inter homines cuncta ordinabit in Deum; in quem nihil eſt, quod ex tota eſſentia ſua non ſit directè ordinandū; vel erit ea, quæ continebit eſſentialiter omnium poteſtatum humanarum fines, imperabit omnibus actiuis & ſpeculatiuis ſcientiis, & artibus præſcribens vſibus earum, quid agendum, & à quibus abſtinendum, quæ deſcriptio deſumitur ex Ethici primi cap. 2. nam niſi humana natura ſubiiciat vſus artium ſuarum, vel ſcientiarum poteſtatis Eccleſiaſticæ ordinationibus, hisque inſiſtat, nō perueniet ad finem naturalem ſuum Deum, quem ſitibunda in omnibus quærit, vt ſatiet ipſis intellectum quærentis omne verum, ſatiet voluntatem quærentis omne bonum, neque poteſt diuertere ab hoc coeſſentiali appetitu, ac iure illius ipſi dominante aliquando, non conquieſcet, non ſtabit, quouſque dirigatur quaſi magnes in polum ſuum. Neq; enim S. Cyprianus ait, *Habet Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam matrē.* E ſuperioribus adhuc alia concathenatio mirabilis ſequetur. Diximus fieri poſſe, ſi quoſdā ſequamur, vt abſque directione ſupernaturali, quæ mentem firmat, ne carnis ſenſuumque illecebris delinita effœminetur, atque ab ordine diuino, ac ſemetipſa recedat, habeantur aliquæ virtutes in genere ſuo perfectæ, quòd fieri poſſe Scotus cum ſuis probat, non tamen, vt omnes ſimul perfectæ in genere humanæ naturæ habeantur. Atque ideo ſine Eccleſiaſtica directione nullus eſt ſimpliciter virtuoſus, vt aiebat Antonius Andreas in 3. diſtin. 36. quæſt. 1. Hinc fit abſque ſupernaturali directione, neque tot, neque tanta, neque tam ſtabilia corporis animi, atque externorum bona acquiri, aut acquiſita conſeruari poſſe. probat hoc Philoſophus cap. 1. ſeptimi Politici. Quatuor enim ſunt præcipuæ virtutes

tutes dictæ Cardinales. Tēperantia, Fortitudo, Iuſtitia, Prudētia; verùm, niſi aliquis ſit tēperatus, ſed crapulæ deditus, in morbos plurimos incidet, quibus oppreſſus doloribus excruciabitur ac breui morietur, & Reſpublica iacturam illius faciet, idem cuncta diſsipabit in parandis Epulis; Veneris œſtro percitus corporis vires perdet, Zelotypia torquebitur, nihili faciet omnia propter amoris impotentiam. Neceſſe eſt igitur homo ſit temperatus. Verum, niſi ſit etiam fortis, ad omnem rem metu examinabitur, numquam ſibi conſtabit; nemo erit, qui timore illum nō quouis impellat; excidet ab omnis boni poſſeſsione ob pauorem. Quid autem de Iuſtitia dicemus? quam niſi quis amplectatur, ſed malis & immerentibus ſua donet, vel bonis ac merentibus neget, agminibus flagitioſorum circumuentus in præceps breuiſsimo temporis ſpatio dabitur. Quid? niſi ſit prudens, ac mala pro bonis, bona pro malis accipiat, non ordinabit, vti debet, res ſuas, omnia ſua ſubruet. Neceſſe eſt igitur homo virtutes omnes habeat perfectas in ſtatu, atque ordine ſuo; vt bona animi, corporis, atque externa acquirat, ac tueatur, in ordine, inquam, ſuo, Monachum namque & Eremitam multa non decent; Ciuem, Principem, Præſulem decent. Atqui oſtendimus abſque ſpirituali directione, omnes virtutes ſimul perfectas in humana natura haud dari. Neque igitur in Republica ex hiſce hominibus conflata poterunt eſſe tot, tanta, ac tam ſtabilia bona animi corporis atque externa, vt apparet, atque, vt aiunt, à priori eſt probatum. Probatur vero adhuc diſtinctius à priori. Prudentia, cum ſit vniuerſalis virtus, dirigit omnes artes, & actiones, vt propoſitum conſequantur. Quamobrem cum ſupernaturalis directio corroboret Prudentiam, ne ob voluptates, aliave effrænia deſideria deprauetur, hinc fiet, vt ob ſupernaturalem poteſtatis Eccleſiaſticæ directionem, firmius ac tutius congruos honores, lucra, & relaxamenta animi honeſta potiri valeamus. Vera eſſe hæc latè ab effectis probauimus vltimis libris de Signis Eccleſiæ Dei, de Gentium ruinis, & aliqua attingimus tertio, quarto, & vltimo operis huius. Quocirca inter exteras gentes, neque Regum, neque nobilium proſapiæ, neque Regna Vrbes & populi tamdiu ſteterunt, vt in Republica Dei, cui præſidet Chriſti amoris noſtri Vicarius Pontifex ſummus. Sic itaque Eccleſiaſtica poteſtas non modo efficit, vt homines à Deo bona mereantur, ſed efficit præterea directè, vt acquirāt, ac tueātur bona corporis, atque externa. Vt autem magis ad ſingularia deſcendamus, illa vult, ac tenetur

netur velle & procurare, vt vel artifices ipſi ſint ſolertes, induſtrijque, nemo ſit deſes atque ignauus. Idcirco per Confeſſarios Sacerdotes exigit ab omnibus eorum quæ agunt, exactam quamdam rationem, tum quoad Deum, tum quoad homines, quos proximos vocamus, neminem patitur ocio corpore, *ſed ſua domui benè propoſitum* ait Apoſt. 1. Timot. 3. Studiiſque operam diligentem nauare, caſtigat contumaces, inertes pro modo culparum, vires intimas per Sacramenta inſpirat, quibus natura perficiatur, Confeſſariis leges optimas præſcribit. Atque hæc quidem ſecretò abditiſſimè & intimè. Circumſpicit deinde omnia quæcumque oculis patere poſſunt, atque ex altiſsima diuinitatis ſpecula orbem terrarum, mortaliumque vniuerſitatem contemplans, *Attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter,* vt Sapientiæ cap. 8. habetur. En igitur inter mortales alia naturalis, ac ſupernaturalis ordinis externum regimen interno coniungentis concathenatio miranda, per quam in cunctis eueniat, quod eſt Sap. cap. 7. *Datus eſt ſpiritus Sapientiæ, & omnia bona pariter venerant cum illa.*

Is maximè facit, quod vult, qui facit, quod Deus vult. poſſe deſitere à dominio, defectus eſt dominij, quid ſit dominium. Cap. VII.

VErùm Dominus inquiet aliquis poteſt facere quodlibet. At Sacerdos Epiſcopus Pontifex Summus non poſſunt facere quodlibet. Nam ſuam poteſtatem non habent, niſi in ordine ad Deum, non itaque Domini ſunt, ac Reges directi. Reſpondetur, Primo apparet eſſe falſum, quod aſſeritur in maiori propoſitione, ſi de iuſta poteſtate, ac rectæ naturæ noſtræ in finem proprium tendenti adæquata loquamur. Alioquin (hoc maximè aduertas) ſequeretur dæmones, ac flagitioſiſſimos quoſque eſſe omniū maximè Dominos. Videamus itaque, qui ſit ſenſus illius propoſitionis.

Secundò itaque reſpondemus eos qui ſubordinat in Deum, vel habent aliquid in ordine ad Deum maximè omnium facere quod eis libet, atque omnia, quæ volunt. Animæ enim noſtræ, ac voluntatis maior eſt procliuitas in Deum, quàm in quodlibet; imò

quia

quia magis fertur in Deum quam in ſemetipſam, maximè in ſemetipſam fertur,ac vult ſemetipſam. Nam etiamſi ipſa non eſſet in ſemetipſa, & eſſe indiuiduali, ac materiali (detur nobis ita loqui) tamen eſſet in eſſe Ideali diuino,in generica, ac ſpecifica natura. at ſi Deus non eſſet, neque Idea, neque genus,neque ſpecies eius vel eſſet,vel eſſe poſſet. igitur quia vult ſemetipſam, propterea magis iſta vult, quam ſemetipſam. Quamobrem lege naturali magis Dei voluntatem volumus,quam quoduis aliud;voluntaſque animæ eſt hæc prima, & maxima; hoc ille vult, ac propterea qui hanc ſequitur, maximè Dominus eſt, ac maximè omnium liber. Multipliciter hoc apparet, & vndique comprobatur (nam verò omnia conſonant) ex eo,quod S. Thomas aiebat q.69. art. 8. ad 4. & 22. q. 88. art. 4. ad primum. *Poſſe velle malum, neque eſſe libertatem,neque partem libertatis*. Addimus hoc. libertati liberoque nihil magis eſſe contrarium, quam violentia & violentum. Violentum eſt,quod extrinſecus adueniens nos ad ſe trahit,liberum quod intrinſecus immanens ſibi coniungit: quoties obiectum extrinſecum dimouet me ab illa libera,prima,maximaque in Deum voluntate,& impetu; per quam meo eſſe, meæque vnitati coniungor à memetipſo me diuellit,è libero ſeruum facit; libertatem, potentiam, dominiumque meum mihi aufert,& quo longius à Deo fuerit illud obiectum, eo magis à memetipſo abducor, magis efficior ſeruus,impotens, captiuus. Hinc idem Sanctus 1.q.117.art. 4. *Hoc eſt quod Boethius dicit, quod ea quæ ſunt diuinitati propinquiora ſtabiliter fixa fatalis ordinem mobilitatis excedunt, ex quo etiam patet, quod quanto aliquid longius a prima mente diſcedit,nexibus fati maioribus implicatur, quia magis ſubijcitur neceſſitatibus ſecundarum cauſarum*. Hæc Sanctus, ſic itaque quoties, ago aliquid contra mentem, & voluntatem diuinam,ago contra mentem voluntatemque meam. Atque eſt illud inuoluntarium ſecundam optimam, maximamque mei partem,ſecundum aliquid,licet ſimpliciter loquendo voluntarium ſit illud ac dicatur. Nam niſi facto adfuiſſet voluntas inferiorũ partiũ mearũ trahẽs me non fuiſſet illud factum,ſic igitur eſt in ſe factum voluntarium, ſed inuoluntarium iuxta id,quod facto non omnino adfuit, ac facto obſiſtebat, ac proinde facto non omnino ineſt, vt inuoluntarium dici poſsit,

Rectè igitur Ariſtoteles Metaphiſici 5. cap. 8. aiebat efficere mala eſſe defectum potentiæ,quia ſcilicet efficiens abripitur extra Deum,extra ſe, extra ſuam poteſtatem, dominiũ, libertatem,hæc

omnia

omnia diminuit, atque infringit eo ipſo, qui malè agit. *Aliquando enim eos inquit, qui ſolũ ambularunt, aut dixerunt, ſed nõ bene, neque vt elegerunt, Dicimus non poſſe dicere, vel ambulare, ſimiliter quoque, ſi patiantur impotentiæ dicuntur, quicumque habitus, ſecundum quos aliqua impoſſibilia omnino vel immutabilia ſunt, aut difficulter in deterius mouentur, nam franguntur, & conteruntur, & flectuntur, & omnino corrumpuntur, non quia poſſunt, ſed quia non poſſunt, & aliqua in re deficiunt, verum non patiuntur ab alijs, quæ propter potentiam, & quia valent, vel aliquo modo ita diſpoſita ſunt, ut uix, aut parum non patiuntur.*

Hæc Ariſtoteles, quocirca idem repetit in Ethicis, & Politicis fieri non poſſe, quod iuſte fieri non poteſt.

Videre hoc etiam iuriſconſulti, legumque externarum latores. Hinc Proculus L. nepos. de verb. ſign. fieri non poſſe decreuit, quod decenter haud fieri poteſt. Contra Pomponius l. quod te ff. ſi cert. pet. dixit illud in poteſtate noſtra eſſe cum iuſta cauſa ad eſt, ex qua intelligamus fieri à nobis aliquid oportere, ac per nos contigit ne fieret, aut fieri nequeat.

Hinc etiam loco eodem reputari ſolet turpe eſſe, aut impoſſibile eſſe, vt apparet apud Martianum l. non ſolum de act. & oblig. apud Vlpianum l. generalia, de verb. oblig. Quin lex ſtatuit aliqua omnino eſſe nulla, quoties in maximum Reipublicæ detrimentum vergunt, quaſi nulla ijs adfuerit poteſtas. Non omnia decernit, quia non poſſunt omnia probari. Non poteſt omnibus afferri ſuum remedium. & conari afferre eſt Rempublicam totam conturbare: atque ideo ſatius eſt quædam vitia permittere. Ac veluti Chriſtus Dominus noſter dixit zizania relinquenda, ne omnino ſata extirparentur; eodem modo legum latores, quædam mala, quamuis mala & reſcindenda, exitum tamen ſuum ſortiri permiſere, quod humana prouidentia conſulere omnibus non poſsit. Prouidentiæ diuinæ omnino relinquenda, penes quam non rectè acta reſcindi debent, atque in integrum reſtitui. Sic etiam quilibet eſt omnino Dominus membrorum ſuorum, quæ enim mihi magis ſeruiunt, quàm membra mea, quid magis animæ eſt ſubiectum, quàm corporis, quodlibet membrum? Deſpoticum vocat huiuſmodi dominium Philoſophus Politici primi cap. 3. Totum namque, quod corpus molitur, eſt animæ, atque animæ ſeruire debet, neque corpori quidquam, quod ſuum ſit, eſt relinquẽdum, niſi vt iſtud ipſum ſeruiat animæ eidem. Quamobrem, neque in conſilium vocatur corpus ab anima, niſi quantum deſpicit anima è

re

re ſua eſſe. Et tamen homo corporis adeò Dominus, nullum ſibi membrum præſcindere poteſt; neque adhoc, quod nullo modo poteſt eſſe commodo publico, eſt vllo modo Dominus. Quod vlpianus dixit l. liber homo ad l. Aquiliam; ſic eædem leges irritos, ac nullos eſſe contractus volunt, qui ab impuberibus contra vtilitatem ipſorum fiunt, & qui à puberibus minoribus eodem modo facti fuerint, dat aduerſus hos contractus in integrum reſtitutionem, quaſi nulla eis adſit poteſtas. Adeò poteſtas omnis communi bono eſt, & illa tantum poteſtas eſt, quæ iuſta eſt poteſtas. ſic etiam prodigis interdicit adminiſtrationem bonorum l. is cum bonis de verb. oblig. Ac donationes factæ meretricibus per milites, Iuriſconſultos, & Clericos reſcinduntur.

Diuinior verò ac potentior Sacerdotum poteſtas obligat ad reſtitutionem, quæcumque in re factum fuerit contra iuſtitiam, vel diſtributiuam, vel cōmutatiuā ſuis vnumquemque modis; vel alia nulla quoad Deū declarat. Hinc deſpenſatio ſine cauſa nō excuſat, cum ſit diſsipatio; quod aiebat S. Bernardus libro deſpenſatione.

Diuiniſsima autem Dei continens omnium poteſtates poteſtas ex omni peccato, (quod Rempubl. genusq; humanum lædat) exigit ſatisfactionem, reſici vult ac reſtaurari, quod malè actum fuerit, atque euerſum, quaſi à nulla poteſtate tranſactum. nam fecit hominem liberum ad eligenda oppoſita, non vt amitteret libertatem, poteſtatem, dominium; ſed quando ad vniuerſitatis complementum requirebantur mutabiles etiam creaturæ, vt actu elueſceret ampliſsima Dei poteſtas, liberum fecit hominē, qui deligens melius magis, ac magis liber, ſui potens, ſuique ac ſuarum rerum Dominus fieret, donec Chriſto Domino noſtro omnium creaturarum poſt Deum fini, Deoque eſſentialiter Domino immobiliter per eſſentiam coniungeretur; quod fit ſubordinando ſingula quæque in ipſum.

Rectè igitur Ariſtoteles conſpiciens ea, quæ ſubordinationē nō tenebant inter ſe, atque meliora, eſſe omnium maximè imperfecta, dixit eos, qui minus in Deum ſubordinabāt, eſſe ſimiles beſtijs, ac ſeruis. Ita Philoſophus ille Metaphyſici 12. text. 52. Adeò falſum conſtat eſſe eos, qui poſſunt abſumere ſua in malos, aut inutiles vſus, vel quomodolibet alienare, aut non ordinare in bonū, vel Deum, directos eſſe dominos; alioquin Deus non eſſet Dominus directus. neque enim poteſt abſumere in vſus inutiles, ſicuti neque vllus bonus. Ex his porrò conſtat enunciatum hoc eſſe verum: primo illud tantum fieri poſſe, quod iure fieri poteſt;

ac iure fieri, quod ordinatur in Deũ, iuſtũq; ſecũdo eſſe illud, quod iuri illi naturalis appetitus Deum quærentis, Deoque appetito eſt conforme, & adæquatum, noſque diuinæ voluntati volentes, & appetentes adæquat; aut Deo, ac rectæ noſtræ naturæ.

Neque verò ſequitur ex his, eum qui peccat in alicuius rei Adminiſtratione, idcirco rei Dominio priuari, vel Regem Regno, ac Regia poteſtate, nam in eo quod male agit, non eſt iure Dominus, neque habet poteſtatem; ſed in reliquis remanet adhuc ei, quoad reliqua omnia libertas poteſtas dominiumq; iuſtũ ſubordinãdi in Deum; neque eſt peccator, cui non remaneat huiuſmodi libertas & voluntas flexibilis ad bonum non obdurata in aeternum, qualis eſt in damnatis, qui ſingulos actus contaminant, & in ſingulis actu ſeſe auertunt à fine ſummo; in quem facta eſt recta ipſorum natura, impelliturque irrito conatu, ex quo eſt pœna acerbiſsima damni aeterni.

Infideles itaque & peccatores ſunt iuſti, ac veri Domini, neque iuſto, ac vero Dominio priuantur, alioquin & dæmones veri ſunt Domini, iuſtumque eſt ipſorum dominium, non quod rectæ ipſorũ naturæ ſit adæquatũ, vel quod in eo vt explente ipſis naturale deſiderium, vel eò tendente illa cõquieſcat, ſiue quod ordinetur ab ipſis in finem ſummum; non quod actus eius vllus ſit, qui non peruertatur ab ipſis; ſed quod ipſis inuitis ordinetur à Deo in gloriam iuſtitiæ, potentiæ, ſapientiæ, bonitatiſque ſupernaturalis, ac proinde ad gloriam Chriſti, & Eccleſiæ ſuæ, iuſteque dæmones ſe ſe inuicem torqueant, ac torqueantur. Sed dæmones, ac damnati in aeternum priuati ſunt illo ſemetipſius, ac rerum ſuarum dominio, vel poteſtate, ex quibus recta natura impulſus coeſſentialis lege ad appetendam coniunctionem cũ Deo, conſequi illam, & conquieſcere in vltimo ſuo fine poteſt. Huiuſmodi dominio poteſtateque haud priuãtur infideles. Ab his enim multi actus prodeunt ex natura ſua boni, in quibus non eſt peccatum. veluti cum pauperum miſerentur, & eis opem ferunt, humanitatis pietate ducti, puniunt flagitioſos, vt reliqui pœnis deterreantur ab omni ſcelere admittendo. Ob has cauſas eſt ipſorum poteſtas iuſta, dominium iuſtum. Huiuſmodi actus ſemetipſis, ſiue ex actuum natura ordinantur in Deum à poſſuntque, ac volunt ſæpe ordinare in Deum diſpoſitione aliqua, quamuis non perfectè ſecundum voluntatem illam, quà dirigantur rectà in Deum, veluti magnes in polum ſuum, ſecundum quam diſpoſitionem non ordinat, qui veniale aliquod crimen admittit, hoc namque diſpo-

uit ad mortale,& ad dæmones,ac Belluas. Ita vt verè dici videatur, formaliſque ſit conſequentia, quidquid non ordinatur in Deum,ordinatur in diabolum, & contra,qua parte ſcilicet non ordinatur,vel ex parte agentis,vel ex parte actus,operisve ipſius. Et veriſsimum ſit quod ait Chriſtus Lucæ cap. 11. *Qui non eſt mecum contra me eſt,& qui non colligit mecum diſpergit*,ſimulque illud etiam ſit veriſsimum, dominio poteſtateq; abuti eſſe poteſtatis, ac dominij defectum, quod cõprobabitur infra è S. Auguſt.

Ex his apparet diſtinctio dominij iuſti & iniuſti in propoſito noſtro, & qua parte ſit huiuſmodi. Dominium namque eſt, vt ait S. Thom. q. 7. de ſimplicitate diuinæ eſſentiæ, poteſtas coercens ſubditos, ordinanſque, & terminans eos in Dominum. diuiditur nãque dominium in iuſtum, diuinum, Regium,& in Diabolicum, Tyrannicum. Iuſtum eſt poteſtas coercens ſubditos, ordinans terminansque eos in Deum. Poteſtas Eccleſiæ ſola infallibiliter, & efficaciter hoc facit, ac facere poteſt, aliæ quatenus ab ea dependent,eique ſunt conformes. Illa igitur ſola,dũtaxat omnibus eminẽter, ac per ſe inter homines iure naturali ac diuino dominatur aliorum dominia non tollens, ſed confirmans,vti eſt dictum.

Eccleſia iure diuino,ac naturali directe imperat vſibus omnium rerum atq; omnẽ poteſtatẽ, dominiumq; omnium rerum gubernandarũ iuſtum continet. Reſpondetur obiectis quibuſdam. & auctoritate Sancti Auguſtini omnia comprobantur.

Cap. VIII.

COlligentes igitur omnia, quæ hucuſq; dicta ſunt, ita argumentamur. Omnis poteſtas naturali, ac diuino iure directè imperans omnibus omnium rerum vſibus, quatenus in humanam naturam cadunt, eodem iure, ac directè imperat omnibus rebus, quæ in vſus humanos cadunt; ſed Eccleſiæ Sanctæ põtas eſt huiuſmodi, naturali igitur,ac diuino iure directè imperat oĩbus rebus,quæ in vſus humanos cadunt. Maior probatur,excepto enim Deo, natura hu Arg.X.

mana iure naturali, ac diuino non poteſt vlla re frui; ſingulis quibusque rebus, ſiue naturalibus, ſiue ſupernaturalibus ac temporalibus vtitur dirigens illas in Deum, ſiue ordinans, vt per illas coniungatur Deo, vel iuxta Dei voluntatem, nam ſe ſe hæc inuicem conſequuntur. Ita S. Auguſtinus lib. 1. de doctrina Chriſtiana cap. 5. *Res aliæ ſunt, quibus fruendū eſt, aliæ quibus vtendum. Illæ quibus fruendum eſt, beatos nos faciunt; illis, quibus vtendum eſt, tendentes ad beatitudinem adiuuamur, & quaſi adminiculamur, vt ad illas, quæ nos beatos faciunt peruenire, atque his adhærere poſſimus. Nos vero, qui fruimur, & vtimur, inter vtraſque conſtituti, ſi eis, quibus vtendum eſt, frui voluerimus, impeditur curſus noſter, & aliquando etiam deflectitur, vt ab his rebus, quibus fruendum eſt, obtinendis, vel retardemur, vel etiam reuocemur inferiorum amore præpediti. frui enim eſt amore alicui rei inhærere propter ſeipſam. Vti autem, quod in vſum venerit, ad id, quod amas, obtinendum referre, ſi tamen amandum eſt. Nam vſus illicitus, abuſus potius nominandus eſt.* Et mox. *in huius mortalitatis via peregrinantes à Dominio, ſi redire in patriam volumus, vbi beati eſſe poſſimus, vtendum eſt hoc mundo, non fruendum, vt inuiſibilia Dei, per ea, quæ facta ſunt, intellectu conſpiciantur.* Et deinde *in his igitur omnibus rebus, illa tantum ſunt, quibus fruendum eſt, quas æternas, & incommutabiles commemoramus, ſcilicet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Cæteris autē vtēdum eſt, vt ad illarum perfruitionem venire poſſimus,* Et poſt. Exponens illud, quod de Philemone dixerat Paulus, *ita frater ego te fruar in Domino,* ait, *ſi non addidiſſet in Dominio, & te fruar, tātū dixiſſet, in eo conſtituiſſet ſpem beatitudinis ſuæ.* Et tandem. *totius Sacræ ſcripturæ hæc ſumma, vt vtamur vtendis, & fruamur fruendis, vt ea, quibus ferimur, qualia ſunt temporalia, propter illud, ad quod ferimur, diligamus,* & libro 83. quæſt. 30. quæſt. *Omnis itaque humana peruerſio eſt, fruendis vti velle, atque vtendis frui. Et, omnis ordinatio, quæ virtus nominatur eſt fruendis frui, & vtendis vti, & uti autem aliqua re, non poteſt, niſi homo. Scire namque, quò quidque referendum ſit, non datum eſt rationis expertibus, ſed neque ipſis rationalibus ſtultis, quare abuti rectius dici ſolent, qui non bene vtuntur. Perfecta igitur hominis ratio utitur primo ſeipſa ad intelligendum Deum, ut eo fruatur, à quo etiam facta eſt. Vtitur autem cæteris animalibus ratiocinantibus ad ſocietatem, irrationabilibus, ad eminentiam, uitam etiam ſuam ad id refert, ut fruatur Deo; ita enim beata eſt. Deo autem, non utitur, ſed fruitur*

tur, neque enim ad aliquod aliud Deus referendus eſt. Eadem Sanctus lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 25. & in Pſalm. 147. lib. Meditationum, & in Manuali libro de doctrina Chriſtiana, & de Trinitate, lib. 8. cap. 19. Auguſtinum ſequuntur Theologi omnes in 1. diſtin. 1. quæſt. 1. Sic igitur poteſtas, quæ directè imperat vſibus, imperat rebus. Nihil namque eſt vlla in re, excepto Deo, quod non cadat in humanos, ſiue illud ſit directum, ſiue indirectum. cum vero potentiæ paſsiuæ reſpõdeat actiua, ſi iure naturali ac diuino directè aliqua poteſtas imperat vſibus, directè imperat eodẽ iure rebus.

Quod vero Eccleſiaſtica poteſtas directè imperet iure naturali, ac diuino vſibus rerum, patet è ſuperioribus. Natura namque humana coeſſentialis appetitus ineuitabili, & coeſſentiali lege appetit Deum, dominatur illi hæc lex inſeparabilis, atque æterna, neq; poteſt ad eum peruenire, & ſatisfacere appetitui ſuo, legique iure naturali abſque ſponſa Chriſti, & Dei, ac niſi ſit ei filius obediens omni in re paratus omni momẽto obedire, *Nec poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem.* Quod ſcilicet hæc habeat clauim ſcientiæ, poteſtatiſque infallibilem, ac ſola infallibiliter ſciat, quid nos Deo coniungat, quomodo ſit vtendum rebus, vt Deo per eas coniungamur, ſimus voluntati ipſius conformes, ordinemur ad illum. Cæteri non habent, vt ſupra eſt dictum. Ac licet aliquis aliquid ſciat, non poteſt tamen eſſe ita ex ſe certus, quomodo ſit re cognita vtendum, ita vt aliter eſſe non poſsit. Et quamuis adhuc certus eſſe poſſet, tamẽ vult conferre, ac tenetur conferre cum Eccleſia quæ nec falli, nec fallere poteſt, ne decipiatur in grauibus exemplo Pauli dicentis, *Ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem,* ob eas quas attulimus cauſas.

Quod ſi dicas. Eccleſiæ poteſtas non imperat gratiæ, vel charitati. Reſpondemus, imperat præſcribẽs, quomodo ſit illa vtendum, quomodo conſeruanda, quomodo comparanda. ſi Vrgeas, charitas eſt finis, illa ergo imperat Eccleſiaſticæ poteſtati, non contra. Reſpondemus hoc argumento, non aliud concludi, niſi, vt quidquid agit Eccleſiaſticus, agat ex charitate, iuxta illud, *Petre amas me; Paſce oues meas.* Atque vt agat ad ingenerandam charitatem vel in eo, quem corrigit, aut re aliqua priuat decernẽs illa non eſſe alicui modo vllo vmquam vtendum, atque ita vtendũ, vt ſe omnino ea priuet, vel in aliis, qui malo alicuius exemplo à virtutis via auertuntur. Quod ſi adiicias, aliquis Deo per charitatem fruitur, non eſt ergo opus illi vlla Eccleſiæ poteſtate. Reſpondemus: opus eſſe, vt ab ea dirigatur ad conſeruandam, vel

exercendam charitatem. Nam charitatis eſt coniungere;ſed ordinare,ac dirigere pertinet ad infallibilem ſapientiam; quam nemo Arg. XI. quãtumuis perfectus habet, ſola Eccleſia Sancta id habet per Pontificem Summum. quocirca ſic argumentamur.

Omnis poteſtas humana fallibiliter, & ſecundum aliquam partem iuſta directe naturali ac diuino iure eſt ab infallibiliter, & ſecundum omnem partem iuſta. Sed omnis humana poteſtas eſt fallibiliter, & ſecundum aliquam partem iuſta, ergo naturali, ac diuino iure eſt directe ab infallibiliter, & ſecundum omnem partem iuſta. Patent aſſumpta. Toto namque hoc opere nos agimus de poteſtate iuſta, diuina, ciuili, Regia, non de tyrannica, iniuſta, diabolica, & belluina. Maior eſt clara è principiis Metaphyſicis, quibus aſſeritur omne fallibile ab infallibili eſſe, omne quod eſt, ex parte, ac per aliud eſſe ab eo, quod eſt per ſe, atque omnino tale; Et in propoſito probatur Secundo, quia quodlibet temporale, ac naturale magis eſt ob infallibile, & optimum ſupernaturale; quam ob ſemetipſum; magis vt illis, quam ſibi ſubiiciatur. Tertio quia natura humana in omnibus Deum ſemper quærit, & quoties impellitur ad aliquod bonum iuſtũve agendum, quærit in illo, ac per illud coniungi Deo. Quamobrẽ ſi ex hoc vellet aliquis recedere ab illa poteſtate, per quam vero Deo coniungitur, ſibi ipſi in eo ipſo, quod eius natura agit, quo ſemper impellit ipſum, diſſideret. Atque hic erit damnatorum perpetuus cruciatus: intimo namque bello torquebuntur. Nulla vero in re humana natura, quantumuis illa ſit iuſta, ac bona Deo coniungi poteſt, niſi obediat mundi Reginæ infallibiliter tradenti, quid bonum, verumque adeo ſit, vt nos Deo coniungat, quod ſupra eſt explicatum. Quocirca, qui nollent Eccleſiæ ſubiici, atque in omnibus ei parere, quia faciunt, ſciuntve aliquid boni, & iuſti, perinde eſt, ac ſi oculus nollet eſſe corpori coniunctus, quia videt aliquid; aut homo nollet in omnibus ab intellectu regi, quia belluæ aliquid boni agunt; aut eſſe Cyclops, quia Cyclopes aliquid boni agebant. Cumque anima ſenſitiua, & vegetatiua boni aliquid agit, nolit ab intellectu regi, ſed ab anima ſenſitiua præciſa ab intellectu. Quod ſi dicas ſenſitiua, & vegetatiua habent opus proprium; concedo, ſed intellectus eſt videre non modo ne quid male agant in opere ſuo, ſed vt optime agant, ita vt per illud perueniat ad Deum. Quocirca morti ſe obiicit homo, nil vegetatiuam, ſenſitiuamve curans ob Deum.

Quod ſi dicas nemo cogitur eſſe perfectus. Reſpondemus nos

hic

hic agere de perfectione Religioſorum, ſed de perfectione, quæ conuenit cuilibet homini, & quam cuiuslibet natura inſeparabili iure in omnibus quærit, ſed neque temporalium, neque naturalium rerum gubernator poteſt infallibiliter ſcire, quomodo ſit vtendum re vlla abſque regula infallibili intellectus, quæ ſola eſt in Eccleſiæ poteſtate, *Quæ eſt columna & firmamentum veritatis*. Ac ſine illa Eccleſia ſupra petram fundata, aduerſus quã *Portæ inferi non præualebunt*.

Quamobrem tertio probatur maior. In Eccleſia namque eſt omne bonum, verum, iuſtumque, quod appetit infallibiliter humana natura, & quod aliquis habet, & quod præterea quærit per illud, quod habet. Hinc ſanctus Auguſtinus in Enchiridio. *Cur ergo vagaris per multa homuncio, quærendo bona animæ tuæ & corporis tui? Ama vnum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit. deſidera ſimplex bonum, quod eſt omne bonum, & ſatis eſt*. Et meditationum lib. 9. *Dilige in bonis illius, quæ data ſunt ab illo, illum tibi, & te illi*. Sic igitur in eo ipſo, quod agimus, oportet agere, vt Eccleſiæ filium obedientem, obediturumque illi omni in re, ac tempore omni.

Quæcumque poteſtas iure diuino, ac naturali directè continet omnem dominij iuſti rationem ad naturalia, temporaliaque omnia regenda, directe iure diuino, ac naturali, omni ratione iuſti dominij dominatur omnibus naturalibus, ac temporalibus regendis. Sed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas continet directè iure diuino, ac naturali omnem dominij iuſti rationem ad omnia naturalia, temporaliaque regenda. Igitur directe iure diuino, ac naturali omni ratione iuſti dominij dominatur omnibus naturalibus ac temporalibus regendis. Maior eſt clariſsima. Minor eſt ſupra abunde probata. Primo namque ex eo ipſo, quod aliquis homo boni & iuſti aliquid agit iure naturali, ac diuino directe impellitur ad Dei coniunctionẽ, quicum coniungi non poteſt in eo ipſo, quod boni agit, niſi ſubijciat ſe Eccleſiæ Sanctæ mundi Reginæ. *Quæ eſt plenitudo corporis Chriſti*, in quo habitat, *corporaliter omnis plenitudo diuinitatis*, vt ab initio diximus. Secundo, in eo ipſo, quod aliquis boni aliquid agit, aut ſcit, impellitur diuino, ac naturali iure ad hoc, vt ſit ex ijs hominibus, qui perfecte Deo coniũgũtur, ſiue Eccleſiæ Sanctæ. Tertio, in eo ipſo impellitur, vt ſe ſubijciat ſupernaturali poteſtati, propter q̃ magis eſt factũ, fitq; illud bonum, q̃ propter ſeipſum (natura quærente ſuã pfectionẽ) alioquin ab eo ſe disiungens natura humana in eo bono, quod agit, illud corrũpit, Arg. XII

fit corruptæ naturæ exẽplo dæmonis,vt dicebamus,ad nihilum miſerrime properat,ac ſe diſiungens perinde eſt, ac ſi quis Florentiã maxime cupiẽs, viæque ad illam ducenti inſiſtens,aut non procul aberrans, nolit audire infallibiliter eò ducenti, ſine quo, vel infallibiliter ſcit,ſe non poſſe eò peruenire, vel ſcire omnino debet, nolit vero audire illi, quia non procul aberrat; vel illi iam viæ inſiſtit. Audiamus Auguſtinum Sanctum pulcherrimè hæc explicantem, clariſsimèque, vbi ſit verum ius ſtatus, aperientem. *Deficiunt autem omnia per corruptionem ab eo,quod erant; & nõ permanere coguntur non eſſe. eſſe enim ad manendum refertur. Itaque, quod ſummè, & maximè eſſe dicitur, permanendo in ſe dicitur. nam quod mutatur in melius, non quia manebat mutatur, ſed quia peruertebatur in peius, id eſt ab eſſentia deficiebat. cuius defectionis auctor non eſt, qui eſt auctor eſſentiæ. mutantur ergo quædam in meliora,& propterea tendunt ad eſſe: nec dicuntur illa mutatione peruerti, ſed reuerti, atque conuerti. peruerſitas enim contraria eſt dominationi. Hæc vero, quæ tendunt ad eſſe, ad ordinem tendunt: quem cum fuerint conſecuta, ipſum eſſe conſequuntur, quantum id creatura conſequi poteſt. Ordo enim ad conuenientiam quandam, quod ordinat, redigit. nihil eſt autem eſſe, quam vnum eſſe. Itaque inquantum quodque vnitatem adipiſcitur, in tantum eſt. Vnitatis eſt enim operatio, conuenientia,& concordia; quæ ſunt, inquantum ſunt ea, quæ compoſita ſunt. nam ſimplicia per ſe ſunt,quia vna ſunt. quæ autem non ſunt ſimplicia, concordia partium imitantur vnitatem,& intantum ſunt, inquantum aſſequuntur: quare ordinatio eſſe cogit, inordinatio vero non eſſe, quæ peruerſio etiam nominatur, atque corruptio. quidquid igitur corrumpitur, eò tendit, vt non ſit. Iam veſtrum eſt conſiderare, quò cogat corruptio, vt poſſitis inuenire ſummum malum: nam id eſt, quo corruptio perducere nititur. Sed ò Dei bonitas eò rem perduci non ſinit; & omnia deficientia ſic ordinat, vt ibi ſint, vbi congruentiſſime poſſunt eſſe, donec ordinatis motibus ad id recurrant, vnde defecerunt. Itaque etiam animas rationales, in quibus eſt potiſſimum liberum arbitrium, deficientes a ſe, in inferioribus creaturæ gradibus ordinat, vbi tales eſſe decet. fiunt ergo miſeræ diuino iudicio dum conuenienter pro meritis ordinantur.* Hæc Sanctus lib. 2. cap. 6. aduerſus Manichæos concludens non dari niſi vnum finem, vnum ordinem, qui cunctos ordines eſſentialiter contineat. Ita vt temporalem, naturalemve finem conſequi non poſsimus,vel naturali,vel ſupernaturali lumini conuenientem,

nientem, ſine ſupernaturali directione, quod ſi ſecus dicamus, incidimus in duos Deos, quod acutiſsime in propoſito noſtro viderunt Franciſcus Mayronis, Bacchonus, Auguſtinus Triumphus, & alij multi. Audiamus igitur eumdemmet Auguſtinum pulcherrime idem concludentem contra eoſdem Manichæos libro de vtilitate credendi. Ac Primo oſtendit multa à nobis credenda, quamuis certiſsimo argumento probari non poſsint, vt ferè cuncta ſunt contingentia. Sic igitur ait capite duodecimo. *Quæro enim ſi quod neſcitur, credendum non eſt; quomodo ſeruiant parentibus liberi, eoſque mutua pietate diligant, quos parentes eſſe ſuos non credant. non enim ratione vllo pacto ſciri poteſt. Sed interpoſita matris auctoritate de Patre creditur. de ipſa vero matre plerumque nec matri, ſed obſtetricibus, nutricibus, famulis. Nam cui furari filius poteſt, aliuſque ſupponi, nonne poteſt decepta decipere? credimus tamen, & ſine vlla dubitatione credimus, quod ſcire non poſſe confitemur. quis enim non videat pietatem, Sanctiſsimum generis humani vinculum, niſi ita ſit, ſuperbiſsimo ſcelere violari?* Secundo oſtendit, non ingenioſos, & cordatos eſſe ſapientes, ſed qui ita viuunt, vt non peccent in ſuis adminiſtrandis, vel temporalibus, vel naturalibus. Talis vero eſt ex natura ſua ſupernaturalis ordo vti eſt probatum, comprobabiturque infra & rationibus, & euentis; & addit ingenioſos, & cordatos alios eſſe inſtrumenta, miniſtros, ac ſeruos ſapientum, quibus eſt infallibilis ſapientia perducens ad Deum, noſque coniungens in omnibus rebus Deo, & ait, *Nemini dubium eſt omnes homines aut ſtultos, aut ſapientes eſſe. Nunc autem ſapientes voco, non cordatos & ingenioſos homines; ſed eos, quibus ineſt, quanta ineſſe homini poteſt, ipſius hominis, Deique firmiſsimè percepta cognitio, atque huic cognitioni vita, moreſque congruentes: cæteros autem cuiuſque modi artibus, inertijſq; affecti ſint, ſtultorum in numero deputauerim*. Et mox, *Nec, vt ita dicam, Dominus ſui facti ſtultus eſt exiſtimandus, cum eſt tanquam inſtrumentum, miniſteriumque ſapientis. quare ſi omnibus hominibus non peccare, quam peccare melius eſt, melius profecto omnes ſtulti viuerent* (licet ingenioſi, & cordati, vt ſupra dixit) *ſi ſerui poſſent eſſe ſapientum. Atque hoc, ſi in rebus minoribus, vt in mercando, & colendo agro, in vxore ducenda, in ſuſcipiendis, educandiſque liberis, in ipſa denique re familiari adminiſtranda.* (En dicit in quibuslibet obediendum infallibiliter ſapientibus) *expedire nemo ambigit, multo magis in religione.* (En

dicit & in hoc illis obediendum) *Nam & res humanæ promptiores ad dignoſcendum ſunt, quam diuinæ: & in quibuſcunque ſanctioribus, & præſtantioribus, quò maius obſequium, cultumque debemus, eò ſceleratius, periculoſiuſque erratur.* Hæc Sanctus peccare nos aſſerens, niſi obediamus ſapientibus in qualibet re adminiſtranda, ac multo magis in religione, quæ ſibi omnium rerum, ſcientiarum, artiumque vſus ſubordinat.

Tertio ſcribit, qui ſit infallibiliter ſapiens, qui nos omni in re Deo coniungat, & inquit hunc eſſe Chriſtum hominem ita ſcribens, *Quid potuit indulgentius, & liberalius diuinitus fieri, quàm vt ipſa Dei ſincera, æterna, incommutabiliſque ſapientia, cui nos hærere oporteret, ſuſcipere hominem dignaretur?* Tandem concludit hanc ſapientiam, quoad cuncta humana regenda Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedi communicatum, Et inquit. *Cum igitur tantum Dei auxilium, tantum profectum, fructumque videamus, nos eius Eccleſia condere gremio, quæ vſque ad confeſſionem generis humani ab Apoſtolica Sede, per ſucceſſiones Epiſcoporum fruſtra hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipſius iudicio, partim conciliorum grauitate, partim etiam miraculorum maieſtate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit? cui nolle primas dare, vel ſumma profecto impietatis eſt, vel præcipitis arrogantiæ.* Hinc idem lib. 1. de Moribus Eccleſiæ, ſingula quæque enumerans naturali lumini conformia, temporaliumq; adminiſtrationem iuxta Eccleſiæ præcepta ordinatam ſic ait, alloquens ipſam cap. 30. *Merito Eccleſia Catholica mater Chriſtianorum veriſſima non ſolum ipſum Deum, cuius adeptio vita eſt beatiſſima puriſſime, atque caſtiſſime colendum prædicas.* Et mox. *Sed etiam proximi dilectionem atque charitatem ita complecteris, vt variorum morborum, quibus pro peccatis ſuis animæ ægrotant, omnis apud te medicina præpolleat. Tu pueriliter pueros, fortiter iuuenes, quiete ſenes, prout cuiuſque non corporis tantum, ſed & animi ætas eſt, exerces, ac doces: Tu fœminas viris ſuis non ad explendam libidinem, ſed ad propagandam prolem, & ad rei familiaris ſocietatem caſta, & fideli obedientia ſubijcis? Tu viros coniugibus non ad illudendum imbecilliorem ſexum, ſed ſinceri amoris legibus præficis. Tu parentibus filios libera quadam ſeruitute ſubiungis, patres filijs pia dominatione præponis; tu fratribus fratres, religionis vinculo firmiore, atque arctiore, quam ſanguinis nectis; tu omnem generis propinquitatem, & affinitatis neceſſitudinem ſeruatis naturæ, voluntatiſque nexibus mutua caritate conſtringis. Tu Dominis ſer*

vos non tam conditionis neceſsitate, quam officij delectatione doces adhærere. Tu Dominos ſeruis ſummi Dei, ſcilicet communis Domini conſideratione placabiles, & ad conſulendum, quam coercendum propenſiores facis; Tu ciues ciuibus, gentes gentibus, & prorſus hominibus homines non tantum primorum parentum recordatione ſocietate, ſed quadam etiam fraternitate coniungis. Doces Reges proſpicere populis, mones populos ſe ſubdere Regibus, quibus honor debeatur, quibus affectus, quibus reuerentia, quibus timor, quibus conſolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, quibus diſciplina, quibus obiurgatio, quibus ſupplicium ſedulo doces, oſtendens quemadmodum non omnibus omnia, & omnibus caritas, & nulli debeatur iniuria. Hæc Sanctus omnium naturalium, temporaliumque regimen ab Eccleſia pendere decernens.

Quam ſanctus ſit ordo Eccleſiaſticus, & quomodo non erret, in ſuis decretis. Sæcularis ab ordine Eccleſiaſtico præciſus eſt corruptæ naturæ. diſtinguuntur aliquot quæſtiones, ac medium formale opinionis noſtræ aperitur. Cap. IX.

POſtremò illud addemus; in omni quæſtione, & proinde in hac etiam conſiderari ea, de quibus agitur, iuxta naturam ſuam. quod ſi aliter in aliquibus, aut aliquando contingat, per accidens eſt, neque in conſiderationem venit, id apud omnes peritos eſt in confeſſo. Quocirca Eccleſiaſtica poteſtas, quæ eſt ſupernaturalis, ex natura ſua ſecum ducit omnem bonitatem, ſcientiam, poteſtatemque, quæ dari hominibus poſsit, quin immediatã cum Deo coniunctionem: atque Eccleſiaſticus, vt Eccleſiaſticus, non errat, veluti neq; medicus vt medicus, artifex vt artifex. Per accidens eſt, vt iſti errent, quatenus artifices, medicive non ſunt, artificium medicinamq; ignorãt. Sed temporalis vt temporalis, ſæcularis vt ſæcularis, naturalis vt naturalis, ſi diſiungitur a ſupernaturali, protinus eſt corruptæ, ac vulneratæ naturæ, vt ſupra eſt demonſtratum.

Ne

Ne verò poſsit Eccleſiaſticus errare (licet aliquis erret) multis modis Deus cauit: Poſſentque hic innumera euenta proferri, è quibus colligeremus Deum prouidere, ne erretur ab aliquo, ac mirabiliter afferre, ſi quando erratum fuit, non modo remedia, quæ corrigant erratum, ſed afferant præſtantiora his; quibus aliquid imminutum videbatur, & attingimus aliqua libro 5. Ob id 1. Eccleſiaſticus ordo ſanctiſsimos, prudentiſsimos, ac doctiſsimos in omni doctrinam genere ſemper habuit atque habet. Etenim cum toto Orbe terrarum tot fuerint Reges, & Imperatores à mundi exordio, ſintque adhuc, mirabiliſsimum tamen ſit illud, ex iſtis neque fuiſſe, neque idcirco numerari tot ſanctos, quot è Pontificibus Romanis; cum tamen ſit vnus dumtaxat Pontifex Romanus in terris. Reges verò toto orbe terrarum termille pro vno Pontifice Romano. Qui fieri potuit igitur, vt per tot ſæcula, neque viginti Reges fuerint Sancti, cum tamen è Pontificibus Romanis fuerint ſeptuaginta, & plures poſt aſcenſionem Chriſti? Ex his porrò aſſerunt martyres 24. alij plures volunt ex quo patet) nulli Epiſcoporum ſucceſsioni in vlla ciuitate tot Sanctos diuinitus datos, vt Sedi Romanæ, & tamen innumeræ ſunt Sedes. Sic igitur meritò cunctis illa præcellit. Eodem modo in qualibet Vrbe innumeri extiterunt Principes & Iudices, neque tamen ex his tot Sancti extiterunt, vt ex Epiſcoporum ſerie; cum nulla ſit paulo antiquior Epiſcoporum ſeries, quæ non oſtendat duos, tresve, aut multò plures Epiſcopos Sanctos: numerus porrò Epiſcoporum, qui Sancti fuerunt, eſt maior numero Sacerdotum, vel aliorum, qui ſpeciatim Religioni ſeſe addixerunt: nam pro vno Epiſcopo in vna vrbe plurimi ſunt Religioſi, ac Sacerdotes, ſeruata igitur numeri proportione in ſingulis Ciuitatibus comperiemus multo plures eſſe ex Epiſcopis Sanctos, quam è quolibet ordine. præſtiterunt autem ſingulis tum Pontifices ſummi, tum Epiſcopi charitate diuina in omnes, conſtantia tuendæ veritatis, prudentia, iuſtitia, fortitudine, temperãtia (ſine quibus neque hominum cœtus, neque vlla bona ſtare poſſunt,) quin omnium rerum peritia, vt ſigno de religione oſtendimus. reliqua conſtant è Martyrologijs Bedæ Angli, Vſuardi Galli, Adonis Germani, & alijs. & modo quinam gentes efferas ad humanitatem perducunt, niſi miſsi à Pontifice? qui inuicti aduerſus tot hæreſes, niſi ſucceſſores Petri? Vt igitur minus digni aliquando tantam Sedem tenuerint, meritò tamen hæc cunctis imperabit. Secundo datum eſt Eccleſiaſticis

ne poſsint errare in vniuerſalibus fidei, morumque decretis, hinc 1. Timot. 3. *Eccleſia Dei viui columna & firmamentum veritatis.* Id verò maximè proprium eſt Pontificis ſummi. Ad ipſum namque ſolum eſt dictum, *Paſce oues meas,* Matth. cap. vlt. ad nullos alios hoc vti ſingulos eſt dictum, ſed vt ad vniuerſos ſimul coniunctos cum ipſo. *Super ipſum ædificata eſt illa* Eccleſia, aduerſus quam *Portæ inferi non præualebunt,* Matth. cap. 16. pro ipſo ſolo eiuſque ſequentibus Chriſtus rogauit, ne vnquam deficeret fides eius Luc. cap. 22. Hinc SS. Cyprianus lib. 3. Ep. 3. *Ad Romanam fidem perfidia non habet acceſſum,* & Hieronymus cap. 5. contra Ruffinum, *Præſtigias non admittit,* & Auguſtinus pſalm. contra partem Donati, *Neque illam vincunt inferorum portæ,* & Epiſcopi Africani ad Bonifacium Papam, *In ea ſemper extra maculam eſt Catholica ſeruata religio,* Et Bernardus ad Innocentium Papam, *Neque ibi poteſt fides ſentire defectum.* Hinc Apoſtolica Sedes vocatur *Immobilis fidei petra.* Tertullianus lib. 4. aduerſus Marcionem, & lib. de præſcriptionibus S. Baſilius homilia de pænitentia. Ambroſius lib. 2. cap. 2. in Lucam. S. Thoma. opuſculo 20. lib. 10. cap. 3. S. Leo Sermone tertio de aſſumptione. Hinc Concilium Chalcedonen. Epiſtola ad Leonem vocat eum *Caput Eccleſiæ,* & in Conſtantienſi damnatus eſt Ioannes Hus. cap. 15. qui Papã negabat eſſe Eccleſiæ caput, ſed latè hoc lib. 2. cap. 7. è S. Dionyſio, Ignatio, Irenæo, Cypriano, & aliis, hinc ſepè concilia, quæ alioquin vniuerſalia erant, errarunt; tredecim nos enumeramus lib. 5. de Sign. Eccl. Dei cap. 8. inſtar omnium ſit Epheſinum Concilium Prædatorium dictum ab ipſo ſummo Põtifice conuocatum, cui tres Orientes Patriarchæ adfuerunt, innumerique Epiſcopi, & aſſenſere omnes paucis exceptis, ac legatis Pontificiis, qui reſtitere, reſtitit ac reſcidit omnia S. Leo, Leonemque eſt ſequuta Synodus Chalcedonenſis. Tertiũ, ne Eccleſiaſtici per accidens errent, eis dati ſunt impulſus diuini à charactere procedentes, quibus impelluntur ad cognoſcenda, & perficienda quæcunque ſunt iuſta. Quartũ pollicitus eſt Chriſtus in medio ſe ipſorum futurum, cum fuerint in nomine ipſius congregati, ne errent in rebus tranſigendus, vt colligimus è Matth. cap. 18. ijs verbis. *Vbi fuerunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum,* vt declarant eo loco. SS. Chryſoſtomus. Hilarius, Hieronymus, Cyprianus de vnitate Eccleſiæ, Gregorius lib. 7. Regiſtri cap. 110. Concilium Chalcedonenſes epiſtola ad Leonem in

fine

fine tertiæ actionis Sexta Synodus act. 17. Celeſtinus Epiſtola ad Epheſin. Concilium Toletan. 11. non procul ab initio, Cyrillus in expoſitione Symboli Nicæni circa principium Innoc. apud Gratianum diſt. 10. cap. de quibus.

Eſt igitur temporalis, ac naturalis proponere quomodo ſint res, naturalis ſcit ita eſſe, cum facta etiam prudentiſsimos fallant aiebat Neratius Iuriſconſultus l. 2. ff. de igno. Iur. Eccleſiaſticus verò ex altiſsima cauſa, ac ſenſu Domini, ex altiſsimis cauſis reuelatis decernet quid ageñ. leges bonas confirmabit, ac malas reijciet, quod egit in Gentilium Romanorumque legibus, alias pro varietate gentium decernet, eaſque Iuriſconſultis exequendas tradet, atque ab ipſius fine, ac poteſtate eſſentiali quoad actiones quaſlibet, vſumque, & dominiũ iuſtũ quarumlibet rerum pendebunt. primo quidem, quod ex eſſentia ſua tota quælibet magis facta ſint ob finem ſupernaturalem, quam propter ſe ipſa, atque ita poteſtas temporalis eſt ex ſua natura magis facta cum rebus ſuis omnibus, vt ſeruiat ſupernaturali, quam ſibi ipſi. Secundo natura humana coeſſentiali iure, & impetu ſic illum quærit, vt nullibi conquieſcat, niſi ordinata ad illum, quaſi ignis in Sphærã ſuam tendens, & quoties impeditur omnia concutiens, ac diſrũpens, vt eo dirigatur. Formalitas itaque, ex qua Eccleſia, ac per illam quilibet in ordine ſuo Eccleſiaſticus quoad perſonas, loca, & res, atque his ſeruientia, liberi ſunt, ſimulque omnibus humanis, terreniſque eo, quo dictum eſt modo, dominantur, eſt, quia ſunt ſupernaturales. ſupernaturalitas namque ex ſe ipſa habet, vt cunctis naturalibus, atque hinc dependentibus dominetur, quod acutè Ioannes Bacconus conſiderabat, vti ſuò loco dicetur, ſic locus ſupernaturalis, aut ſupernaturali ſeruiens, eodemque modo res, libera ſunt. Nam ſupernaturalis ſecum ducit omne bonum, potentiam, ſapientiamque, idcirco omnia dependent eſſentialiter ab illo, eſſentialiter ei ſubiiciuntur, libera ſunt cuncta illi ſeruientia vſque ad primum principium totam rem retexendo. Nam primò Deus elargitur humanæ naturæ quidquid boni habet ob merita Chriſti, & Eccleſiæ, fons omnium meritorũ Chriſtus, à quo per Eccleſiã dimanat omne meritũ, vel condigni, vel congrui, ex quo vel tpale vel naturale aliquid bonum, dñiumve iuſtũ habemus, ſicut enim per filium omnia *facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil*, ſic per Chriſtum hominẽ in ſecunda filij perſona ſubſiſtentẽ, fidemque in illum ſtant cuncta, & conſeruantur ab interitu, ac

perdi-

perditione vindicata ſunt, vindicantur, ac proteguntur. Fides hæc in Eccleſia Sancta eſt, in eius precibus, meritis & oblatione diuiniſsimi corporis, *De cuius plenitudine* nos indigniſsimi, beneficiorum tantorum, ac tot immemores, accipimus. ſecundo ratione eſſentialis ſubordinationis ex determinatione æterna, perpetuaque, & immobiliter affixa innataque vniuerſitati rerum, ex qua externa bona magis ſunt ob humanum corpus, quam propter ſe ipſa; ſed corpus, & bona corporis magis ſunt ob animum, quam propter ſe ipſa. Rurſus animus in ſtatu naturali conſideratus cum ſuis naturalibus bonis, eſt magis propter ſtatum animi ſupernaturalem, bonaque ſupernaturalia, quam propter ſeipſum, ſicut ſcriptum eſt, *Omnia veſtra ſunt, vos Chriſti, Chriſtus autem Dei*. Supernaturalis porrò infimi characteris eſſentialiter ſubordinatur ſupernaturali ſuperioris characteris, quod vt benè aiebat S. Thomas, continet eminẽter inferiores, & altius attollitur, vt magis dominetur. tertio ſubordinatur eſſentialiter naturalis ob infallibilem diuinitatem veritatemque, quam Sancta Eccleſia dilargitur, & quam natura humana appetit, neque conſequi illam poteſt appetens ſine Eccleſia Sancta Matre noſtra, ac mundi Regina. Quarto denique ob appetitum non quemlibet naturæ humanæ, ſed coeſſentialem, ex quo numquam quieſcit, niſi vtcumque dirigatur in polum ſuum parturiens vnà cum tota vniuerſitate rerum, ſecumque tacitè gemitibus inenarrabilibus illud repetens, *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi, ſitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*. Iugis eſt hic appetitus ineuitabilis. Sic igitur bona eſt hæc conſequentia, ſupernaturalis eſt, ergò eſt liber; ſupernaturalis eſt, ergò omnibus naturalibus dominatur, ſi loquamur de his, quibus eſt poteſtas iuriſdictionis. Seruit hæc res, aut perſona ſupernaturali, ergò non ſubiicitur naturali, aut ſupernaturali inferioris characteris. Et viciſsim liber eſt ab omni naturali poteſtate humana, ergò eſt ſupernaturalis. Ratio deducta à SS. Dionyſio Areopagita, Clemente Alexandrino, Thoma, Ægidioque, & aliis eſt. Nam ſicut tota natura, regimenque naturale cum ſuis naturalibus dependet per intermedias cauſas à ſupernaturali poteſtate Dei, & ab illa regitur, mouetque omnia, per ſuam liberam, independentem, ſupernaturalemque poteſtatem; & voluntatem in finem ſupernaturalem. Sic in regimine intellectuali, regimen intellectuale per intermedias cauſas dependet à ſupernaturali, ita tamen, vt natura humana recipiat influxum à Chriſto capite, damnati nullum recipiant

influxum, ſed tamen coerceantur à ſupernaturali poteſtate, nam ſicut habent eſſe naturale à Deo; ſic eis remanet. Quamobrem ſic
Ar.XIII argumentamur. Omne naturale cũ ſuis rebus eſſentialiter dependet à ſupernaturali in regimine humano, quod quatuor ijs modis eſt explicatũ, ſed omnis humana poteſtas eſt naturalis, ergo eſſentialiter dependet à ſupernaturali in regimine humano. quod vero eſſentialiter dependet, eſſentialiter ſubiicitur, atq; ita, tum quilibet priuatus in quauis re agenda, tum Princeps obedire Eccleſiaſtico eſt obligatus, in ipſa etiam vi compulſiua. Quocirca optimè & acutiſsimè aiebat S. Thom. Eccleſia poſſet eximere ab omni Infidelium poteſtate Chriſtianos, non hoc agit ob ſcandalum. Similiter vult, vt multæ temporalium cauſæ deferantur ad Iudices ſæculares, quod idem Sanctus ſcripſit, quod ſuo loco dicetur, tùm vt ſæcularis poteſtas filiorum non diminuatur, ſed augeatur, gaudeantque ij benignitate Matris, tùm vt Eccleſiaſtici minus occupentur iſtis tricis; nihilominus vult aditum apertum cuilibet ſæculari ad Eccleſiaſtica Tribunalia iuxta l. Epiſcopale C. de Epiſcopali audientia. Idcirco Euangelicæ denunciationi locus datur in multis, vt notatur, cap. nouit. de iudic. Stat igitur, quod diximus hæc conſequentia. Supernaturalis eſt res, aut ſupernaturali ſpeciatim ſeruiens, ergò libera eſt à naturalium poteſtate, ſi ſecus fuerit decretum, per accidens eſt, quod eſt ad regulam ſuam, naturamque ſuam reuocandum, & ei ſubiiciendum. Atque hoc ſolo reſponſo ſupernaturalitatis cuncta obiecta diluuntur, quæ fiunt aduerſus Eccleſiaſticam libertatem, & poteſtatem, vt ſupra eſt explicatum.

Verum, quò clariora fiant omnia diſtinguendæ ſunt à nobis aliquorũ ſẽtẽtiæ, illudq; in primis: Pontifici pro libito non licet Imperia, Regna, Principatuſve ſæculares auferre, aut Magiſtratus ab eis poſitos deiicere, vel ſæcularium cauſas, quæ ad eos pertinẽt ad ſe aduocare, ac multo minus Epiſcopis quorum iuriſdictio tota eſt ab apice Pontificiæ iuriſdictionis, & propterea nõ ſunt aliorum temporalia ſubiecta eodem modo Pontificiæ poteſtati, quo loca immediate ſubiecta Apoſtolicæ Sedi, ſicuti non eodem modo ſubiecta eſt Deo terra, & cœlum. Nam proprius hoc à Deo influxum recipit, atque, vt ita dicamus, immediatius, quam terra; quod hæc ſcilicet in ſuis rebus generandis dependeat à pluribus cauſis.

Secundo à Pontificali, & Eccleſiaſtico dominio non tollitur dominium Regale, ciuile, & œconomicum, & proprium cuiuſlibet

bet priuati, aut Principis alicuius, ſed continentur vnum quodque ſecundum ſuam naturam vti à conſtituente, & perficiente illud, ſic ab anima intellectiua perficitur ſenſitiua, & vegetatiua, quæ tamen in Belluinam degenerant quatenus non ſeruiunt illi. Quamobrem Reſpublicæ, Regna, Principatusq; perficiuntur, ac promouētur in ſua natura eo ipſo, quod continentur ab Eccleſiaſtica poteſtate.

Hoc itaque contendunt meritò noſtra ætate Theologi multi, & ſcriptores, & in his doctrina, ac pietate Illuſtriſsimus Cardinalis Bellarminius, cum quibus nos ſentimus. Veruntamen, quoad alios, in aliis quibuſdam ſecus dicendum nobis videtur cum ſanctis omnibus, cum maximis Theologis, & tota antiquitate.

Primo. Reſpublica humana non poteſt ad finem ſuum naturalē, qui eſt Deus, peruenire abſque Eccleſiaſtica ſupernaturali poteſtate, ità vt finis naturalis eſſentialiter dependeat à ſupernaturali ordinatione, poteſtasque à poteſtate, alioquin erit Belluina non humana, quod ſecundo libro explicatur. Quocirca nulla eſt poteſtas recta naturalis iis, qui diſiungunt ſe à ſupernaturali directione, natura enim vel numquam, vel raro fruſtratur ſuo fine 2. Cœli tex. 59. 1. Cœli text. 3. . 9. de anima tex. 45. ac naturale eſt illud, quod ineſt ſemper, aut plerumque 2. Phyſici tex. 77.

Secundo. Imperia temporaliaque cuncta dominia iuſta dependent eſſentialiter ait Sanctus Thomas opuſc. 10. lib. 3. cap. 10. ab Eccleſiæ Sanctæ poteſtate ratione finis humani, qui eſt Deus, & ratione meriti, & Chriſti, cui data eſt omnis poteſtas, Deique illa dantis.

Tertio. Eccleſiæ Sanctæ Matris noſtræ Chriſti, Sponſæ, ac mũdi Reginæ dñium directè, atq; eminēter dēpta imperfectione cōtinet omnium dominia, tamquam dependentia, firmatq; non tollit illa. Nam decet eſſe in Eccleſia Dei Principes, Imperatores cum poteſtatibus ſui ei ſeruituros, ipſamque eſſe Reginam circumdatam varietate. Hanc opinionem videntur aliqui noſtræ ætatis Theologi aliquo modo amplexati, cum dixere ab Eccleſiaſtico Dominio contineri eminenter aliorum dominia. Quod ſi volunt dempta imperfectione continebuntur ex hoc directè, veluti anima intellectiua continet eminenter ſenſitiuam, & vegetatiuam, & à denario continetur quiuarium quaternarium, ſimiliter à tetragrono trigonum. directè autem continebuntur, quia poteſtas Eccleſiaſtica vult actu quodlibet bonum temporale

finem-

finemque illius, vt conueniens fini ſupremo iubetque adeſſe iuxta ſtatum cuilibet conuenientem, voluntatemque diuinam.

Quarto. Eccleſia Sancta, Mater noſtra, Chriſti ſponſa, ac mundi Regina, cuius poteſtas vt in fonte eſt in Pontifice ſummo, poteſt quoties ordo vniuerſi, ſiue eius bonum, vel Dei ſuprema voluntas, bonumque diuinum, quod eſt omnium maxima cauſa, exigit, propria iura alterius in alterum transferre ſicuti Princeps ſæcularis domus priuatorum deiicere ad vrbis ornatum, vel tributa imponere ob cauſam publicam, quæ in propoſito noſtro tradit Sanctus Thomas, vt eius verba referimus lib. 2. cap. 7.

Quinto. Poteſt hoc ex iuſta cauſa, licet nihil errarit is, à quo in alium iura transferuntur: Alioquin cum dederit Pontifex ius acquirendi Indias Caſtellanis, & Luſitanis, quod ius commune erat ijs cum qualibet natione, male egiſſent, (quod nemo poteſt dicere) Caſtellani, cum claſſes exterorum, vel loca ab iis occupata in Occidentalibus Indiis debellarunt non alio iure, niſi quod Pontifex eis aſsignarat ea ſecluſis aliis, atque omni iure priuatis, neque poſſent vetare aliis, cum vellent illa occupare; ſimiliter malè Frāci Gallias, Viſigothi Hiſpanias, Angli Britanias Imperio Romano contra omne fas ereptas retinuiſſent; & Rodulphus malè fuiſſet electus Imperator ſecluſis, qui iure dilecti erant. Alphonſo decimo Caſtellæ Rege, & Ricardo Cornubiæ comite, Sed voluti Rex, cum propter bonum commune aliquid aufert alicui, debet procurare, vt illi tantumdem, ſi fieri poteſt, è communi rependatur, quod Iuriſconſulti dixere l. venditor §. ſi contra ff. comm. præd. l. 2. C. pro quib. cau. ſeru. liber. Bart. Bald. l. omnes Populi de Iuſt. & Iur. Rol. conſ. 71. lib. 3. ſic, vbi fieri poſſet, ijs refundendum foret, quibus aliquid ablatum fuiſſet; ſin minus cuncta ſeruiunt bono diuino. Quin ſi aliquando ob crimen alicui regnū auferretur, cōuenit, vt ad alios propinquos benemeritæ cognationis merentes deferatur. ſicuti legimus regnum Dauidis ob merita ipſius Dauidis non fuiſſe ablatum poſteris eius, tandemque translatum fuiſſe in Chriſtum videmus. neque tamen dici poteſt, hæc poſſe Pontificem ſummum, ſiue Eccleſiam Sanctam, Epiſcopoſque eius ad vitanda maiora mala, vel ad conſeruandam quietem. Sic enim liceret abſoluere quemuis latronem, quoties timeretur maius malum, vel perturbatio quietis. Quin maiores prædones magis eſſent abſoluendi, ac magis eſſent venia digni, quam minores; hi namque maiora mala efficere, & magis quietem perturbari poſſunt. Amplius remitteretur in terris, quod non remit-

titur in cælo,& clauis Eccleſiæ, non eſſet clauis cœli. Quamobrem tunc videntur ſummi Pontifices hæc egiſſe, quoties illi, qui occuparunt, re vera ſubditos populos magis ordinaturi erant in Deũ, quod natura humana in omnibus appetit, & ad quod cunctæ res ex intrinſeco principio naturæ habent, vt ordinentur; quod vt inanimata facere queant, ipſa ex intrinſeco principio non habeant; habent tamen ex illo, vt eorum natura id requirat, quod tota ad hoc ſint facta; & aliud agere, eſt totius vniuerſi compagem diruere,res ipſas ſuas diſperdere, quod eſt contra iura ſtatus. Quod ſi occupantes non ordinarent magis in Deum, non video quomodo poſſent eſſe tuti in conſcientia. Sed quando hæc poteſtas à ſolo Pontifice Summo deriuatur, idcirco eius eſt ordinare, quomodo poſsint, & quatenus huiuſmodi regna, & Principatus haberi.

Sexto. Supernaturalis poteſtas, ac libertas Eccleſiaſtica,quoad perſonas,loca,& res, incœpit cum mundo ipſo,cum Angelis,Adamo, Seth, poſteris eius, Noeque, & ſequentibus, & continuata eſt ſemper vſque ad nos, quamuis eam portæ inferi, vt vocant SS. Gregorius, ac Thomas expugnare ſint conati, vt oſtendimus latè libro 6. coæua eſt igitur mundo, ac rebus ipſis innata; nam magis ob illam,quam ſe factæ ſunt.

Septimo. Reges, & Principes ſæculares non ſunt immediatè à Deo, ſed interuentu Eccleſiæ Sanctæ, Pontificumque eius ob eaſdem cauſas. Ideo non legimus à Deo Reges inſtitutos, niſi per Imperium,manumque Sacerdotis, qualis fuit Adamus, Noe cum poſteris, cæteriſque, de quibus libro 6. Rectè enim poſt alios Doctor irrefragabilis Alexander Halenſis Anglus,& Hugo cognomento Magiſter Saxo poſt omnes alios dixerunt; *Spiritualis poteſtas terrenam habet inſtituere, vt ſit & iudicare vtrum bona ſit.*

Octauo. Libertas locorum, rerum, ſeruientiumq; cultui diuino ex rei natura ſunt libera ab omni temporali poteſtate, idque iure naturali, ac primæuo, ſimiliter & libertas omnium ſeruientium perſonis cultui diuino dedicatis, vt ſexto libro habetur. Quamobrem neque Pontifex ipſe ſummus iure ordinario poteſt Clericos ſubiicere Tribunalibus, & iuriſdictioni laicorum, quod ſuo loco dicetur.

Nono. Non licet ſæcularibus vllis Principibus iure naturali primæuo,ac diuino cognoſcere, aut diiudicare cauſas, & actiones vllas Eccleſiaſticorum, vel eis quidpiam præcipere, aut ſtatuere de vllis eorum rebus, licet per accidens aliter aliquando veluti

ab Eccleſiaſticæ poteſtatis exequutoribus, id ab illis fieri contingat, vt libro quarto cap. 12. eſt dictum; euenire enim ſolet, vt Eccleſiaſtici obligentur ad bonum commune temporale, ſed ex vi rationis ab Eccleſiaſticis conſideratæ, vt cõſiderat Grazias tract. de vltimo fine 13. illatio num. 158. & 160. Purpurati conſi. 335. num. 2. & 3. Vaſquius de ſucceſsionum creatione leg. 1. §. 10. num. 651. Bald. l. nemo. C. de ſent. & inter loq. Quamobrem, cum clericus ex natura ſua ſit euectus ob diuinum characterem diſpoſitionemue ad illum ſupra poteſtatem ſecularem, non poteſt ex vi poteſtatis huius ad aliquid cogi, ſimiliter cum ſit intellectus eiuſdẽ ob eumdem characterem, diſpoſitionemue ad illum euectus ſupra intellectum laicalis poteſtatis; non poteſt cogi ex vi rationis per eam conſideratæ ad aliquid cogi. canones tamen dant aliquando Laicali poteſtati, vt cogat, cum poteſtatis Eccleſiaſticæ copia non adeſt, attolluntq; ad vniuerſitatis ordinẽ conſeruandũ Laicalem poteſtatem ſupra ſeipſam; veluti aqua quandoque attollitur in altum, ne vacuum detur; ſed veluti hæc reſidet, cum vacui cauſa ceſſat, eodem modo poteſtas laicalis ad ſemetipſam reuertitur, cum præſta fuerit Eccleſiaſtica poteſtas.

Decimo. Supernaturalis Eccleſiaſticã poteſtas, quoad temporalia cuncta, ac libertas quoad perſonas, loca, & res eſt iure naturali, ac diuino notiſsima, vel imperitis veris, vt ſer. 6. libro cap. 8. & infra confirmabitur.

Decimoprimo. Non licet vllo modo vel directè vel indirectè ſæcularibus Principibus vetare, aut efficere ne ſeculares ad Eccleſiaſtica Tribunalia, cum litigant etiam de rebus ſæcularibus accedant. Ex natura enim ſua poteſtas Eccleſiaſtica iudicat de omnibus, quod Arcadius, & Honorius viderant l. Epiſcopale C. de Epiſcopali audientia, definitumque eſt in Concilio Carthaginenſi 3. cap. 5. & habet S. Auguſtinus libell. de opere Monachorum, & S. Paolo 4. ad Cor 6.

Decimoſecundo. Non poteſt vllo iure ſæcularis Poteſtas prohibere Epiſcopis, ne ſatellites armatos habeant ad coercendos contumaces, puniendos Reos, quod adeò verum credidit Hieronymus Albanus, vt libro de poteſtate Eccleſiaſtica dixerit opinionem contrariam eſſe hæreticam. per accidens tamen ſtatui poteſt à Pontifice ſummo ad libitum, ne aliquis Epiſcopus habeat ad tempus.

Re-

Referuntur ſex tempora ab exordio mundi, creationeque Angelorum: è quibus conſtat ſupernaturalem poteſtatem cunctis naturalibus, ac temporalibus dominari, liberumque eſſe quoad perſonas, loca, & res ſuas. Cap. X.

CVm ſupremus omnium conditor, ac gubernator Deus cõſtituiſſet ex æterno ſingulis rebus largiri, vt eſſent, cõſtituit ſimul filium ſuũ, per quem cuncta agit diſponit ac regit, hominem futurum eſſe omnium Dominum, Regemq; ſummũ, vti hoĩem, à quo oĩa penderent, ac regerentur, qui occaſione ab Adami peccato ſumpta naſceretur alioquin naſciturus, omniaque ad perfectionem non modo naturalem, ſed etiam ſupernaturalem perduceret, atque in altiſsimo ſtatu collocaret. Sic enim Prouerbiorum cap. 10. habetur, *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum*, Siue vt ſeptuaginta verterunt, *Dominus creauit me in initio viarũ ſuarũ*, Quæ verba referri ad filium hominem factum volunt Latini, & Græci, SS. Clemens Romanus lib. 5. Conſtitutionum cap. 19. Irenæus lib. 3, cap. 33. Athanaſius ſerm. 3, aduerſus Arianos, Gregorius Nazianzenus orat. 36. Cæſareus dialogo 2. Ambroſius primo de fide cap. 1. Nyſſenus de fide ad Simpliciũ, Hilarius 12. de Trinitate, Hieronymus lib. 2. in Michæam, & ad Epheſios cap. 2. Chryſoſtomus ſerm. de ſancta Trinitate. Epiphanius in Ancorato, & hæreſi 69. Cyrillus Alexandrinus lib. 5. Theſauri, cap. 4. & 8. Auguſtinus ſerm. 58. de verbis Domini, & lib. 1. de Trinitate cap. 12. & lib. 1. de nuptiis cap. 21. Concilium Hiſpalenſe ij. cap. 13. Fulgentius lib. ad obiectiones Arianorum in reſponſione ad tertiam. Idacius Clarus lib. contra Varimanum tom. 5. Bibliothecæ Sanctæ, Iuſtinianus ad Ioannem Papam citans Baſilium lib. 4. contra Eunomium, Damaſcenus libro quarto cap. 19. Rupertus libro 3. de gloria & honore filij hominis in Matthæum, & lib. 13. de gloria Trinitatis cap. 20. vbi inter alia ſcribit. *Religioſe eſt dicendum, reuerenterque eſt audiendum, quia propter hunc hominem gloria, & honore coronandum, Deus omnia creauit.* Et infra,

Rectius dicitur non hominem pp. Angelos, ſed Angelos quoque pp. hũc hominẽ factos eſſe, vt cætera omnia, & S. Auguſt. adducto ca. 22. de Trinitate lib. 1. *Secũdum formam*, inquit, *Dei ante omnes colles genuit me, ſecũdum formã ſerui Dominus creauit me initiũ viarũ ſuarum*. Quamobrem Galatinus lib. 7. de arcanis Religionis Chriſtianæ cap. 2. & 4. tradit communem eſſe Rabinorum ſententiam fuiſſe omnia creata à Deo ob amorem Meſsiæ; ac propterea Iſaiæ cap. 4. vocari *Germen*, & Pſal. 67. vocari *Fructũ* terræ, quia quemadmodum ſunt iſta finis, ac pulchritudo arboris, ita Meſsias vniuerſi totius: ſic ille. Hæc vero omnia cum ſæpius alibi Apoſtolus indicauit, tum vero ad Coloſſenſes cap. 1. inquiens de Chriſto, *Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ*, imago pertinet ad diuinitatem, primogenitus ad hominem, vt interpretatur Concilium Sardicenſe Epiſtola ad omnes fideles, & deſumitur è Concilio Epheſino tomo primo cap. 4. & 5. & tomo quarto cap. 26. Sic etiam verba illa Apoſtoli exponunt SS. Hieronymus, & Anſelmus ibidem, Chryſoſtomus hom. 15. ad Romanos cap. 8. Nazianzenus orat. 43. Auguſtinus contra Epiſtolam fundamenti cap. 37. Quocirca idem Chryſoſtomus hom. 61. in Ioannem ſcribit à Patre cuncta effici ob gloriam filij. Hinc Irenæus adducto loco, *Propter hoc Lucas genealogiã, quæ eſt à generatione Domini noſtri vſque ad Adam texens, ſeptuaginta duas generationes habere oſtendit finem coniungens initio, & ſignificans, quoniam ipſe eſt, qui omnes gentes exinde ab Adam diſperſas, & vniuerſas linguas, & generationes hominum cum ipſo Adam in ſemetipſo recapitulatus eſt. Vnde & à Paulo typus futuri dictus eſt ipſe Adam, quoniam futuram circa filium Dei humani generis diſpoſitionem in ſemetipſum fabricator omnium verbum præformauerat prædeſtinante Deo primum animalem hominem, videlicet, vt à ſpirituali ſaluarentur, cum præexiſteret ſaluans, oportebat, & quod ſaluaretur fieri, vti non vacuum ſit ſaluans*. Hæc Sanctus, qui & capite 30. *De ventre Dauid ſuſcitatur Rex æternus, qui recapitulat omnia in ſe*. Et ſequenti. *Et antiquam plaſmationem in ſe recapitulatus eſt*. Sic itaque Pater quemcumque agit, ac regit per filium; per eumdem filium hominem factum omnia recapitulat in ſe, qui deinde filius homo per humanitatem ſuam nobis in Euchariſtia coniunctam fide ſpirituque omnia conglutinante in ſe, Patremque omnia recapitulat miniſterio Clericorum, Sacerdotum, Epiſcoporum, Pontificis ſummi, qui eſt Eccleſiæ militantis caput in terris. Atq; hoc eſt, quod Chriſtus dixit Ioan. c. 13.

Nunc

Nunc clarificatus eſt filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo, ſi Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo. Quæ declarans S. Ioannes Chryſoſtomus, ait, *Quomodo autem clarificauit per ſeipſum? omnia ad filij gloriam operatus. Atque omnia filius fecit.* Rurſus idem Chriſtus, Ioan. cap. 17. *Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis.* Et mox. *Ego te clarificaui ſuper terram, opus conſummaui, quod dediſti mihi.* Et poſt. *Et ego claritatem, quam dediſti mihi dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.* Hæc Chriſtus dicens Apoſtolis à ſe eamdem claritatem datam, quam dedit ei Pater, poteſtatem omnis carnis, ob coniunctionem veram fidei, charitatiſque interuentu cum vero corpore ipſius, vt operis initio dicebamus. Eſt igitur Chriſtus mediator, per quem cuncta perficiuntur, ac modo ſuæ diuinitati coniunguntur, Patrique, & ſibi, atque Eccleſiæ ſubiiciuntur.

Quocirca Eccleſiaſticæ poteſtatis, vel ſupernaturalis eſt immediate & infallibiliter nos coniungere cum Deo, ac proinde cum Chriſto, ſeu Chriſti corpore, *De cuius plenitudine nos omnes accepimus.* Et ideo vel implicite, vel explicite tam Angeli, quam homines Chriſto futuro homini ſe ſe ſubiecerunt, cum ſeſe per gratiam Deo coniunxere, ſiue immobiliter, vt beati per eſſentiam videntes illum, ſiue mobiliter. Implicitè inquam; quia parati erant quibuſlibet ſe ſe ſubijcere, quibus Deus voluiſſet quacumq; in re. Sex autem temporibus conſtitit maxime ſupernaturalem, ſiue Eccleſiaſticam poteſtatem dominari omnibus tam temporalibus, quam naturalibus rebus; atque eſſe liberam quoad perſonas, loca, ac res, in omnibus ab omni alia poteſtate.

Primum tempus eſt in ipſo mundi exordio, eodem quo creatus eſt, momento. Nam cum Deus Angelos in gratia creaſſet, ſiue in ſupernaturali ſtatu, ordinibus nouem diſtinctos, ex his aliqui perſtiterunt in ſupernaturali directione, ei ſe ſe ſubiecerunt, eam ſicuti ſunt, immobiliterque Deo ſunt coniuncti eum per eſſentiam videntes, id aſſecutos ex fide Chriſti ſupra diximus e SS. Auguſtino, Fulgentio, Gregorio, Bernardo, Thoma, Ruperto, Laurentio, Iuſtiniano, Alberto Magno, & aliis.

Quidam vero in ordinatione ſupernaturali haud perſtiterunt, ſed conuerſi ad naturalia ſunt eiecti è cœlo, dominijque vſuromani in temporalia, detruſi ad infera, cap. 2. Petr. 2. Luc. cap. 10. S. Thomaſ. 1. q. 107. art. 16. & q. 109. art. 1. q. 62. art. 4. & 5.

Angelis vero qui ſupernaturalem directionem ſecuti ſunt, da-

tum eſt Regium in omnes ſenſibilium rerum ſpecies dominium, ſimulque dati ſunt Orbes cœlorum mouendi, atque hoc Angelis infimi ordinis. Sic enim S. Auguſtinus lib. 83. quæſtionum 76. q. *Vnaquaque res viſibilis in hoc mundo habet Angelicam poteſtatem ſibi præpoſitam.* Et Damaſcenus lib. 2. cap. 4. *Diabolus erat ex his Angelicis virtutibus, quæ præerant terreſtri ordini,* Origenes in illud numerorum cap. 22. *Cum vidiſſet aſina Angelum,* ait, *opus eſt mundo Angelis, qui præſunt ſuper beſtias, & præſunt animalium natiuitati, & virgultorum, & plantationum, & cæterarum rerum incrementis.*

Ex his conſtat ab ipſo mundi initio Eccleſiaſticam, vel ſupernaturalem poteſtatem cunctis temporalibus, ac naturalibus Dominari, liberamque quoad perſonas, loca, & res. Angeli namq; ſunt Eccleſiæ partes, & fuere in via, militantque adhuc pro nobis, vt eſt ſupra dictum, Chriſtusque eſt eorum caput, ac licet ex his aliqui ſint, quantum ad naturam inferiores potentia, ſcientiaquè prouenientè à principijs naturæ, tamen imperant apoſtatis Angelis; ſed hi nullo vnquam modo, aut tempore imperant, aut imperarunt illis. ijdem rerum temporalium dominium conſecuti ſunt, quo vtuntur ad finem ſupernaturalem ſemper, hic namque eſt vniuerſaliſsimus omnia complectens; ordinando ſiquidem temporalia mortales inuitant ad bonum, vel deterrent à malo, puniunt, remunerant in illis homines, vt inducant ad gratiæ motus excipiendos, vel ne longius ab illa abſcedant, quod Caietanus bene aduertit 1. quæſt. 110. art. 1. Quocirca interdum ſinunt ea vaſtari à dæmonibus, & occupari, quoties homines, quibus ea ſeruiunt, id merentur, aut conuenit fini ſupernaturali, vt cum Iob percuſſus eſt ab illo, ignis è cœlo, ventusque in eius bona immiſſus. Quin Chriſtus ipſe aſportatus, ſic ipſo volente, ac permittente, ſupra montem, ac ſupra pinnaculum templi.

Loca tamen Angelorum propria cœli dicuntur, eo nullus eſt aditus dæmonibus. ea vocari templa oſtendimus libro ſexto. Templa enim ſunt loca, in quibus extraordinariæ, vel ſupernaturalis potentiæ, ſapientiæ, bonitatisque diuinæ, effecta eduntur, non ſunt illa in parietibus, ac tecto. Idcirco, quoties Deus aliquo in loco alicui loquebatur, vel aliquid huiuſmodi extraordinarium Dei opus apparebat, habebatur pro Dei domo, ac templo. Hinc Geneſis cap. 8. Cum locutus eſſet Deus ad Noe, eo in loco Noe fabricatus eſt altare, & obtulit holocauſtum; ſimile egit Abraham cap. 12. & Iacob cap. 28. cum Deus illi dormienti apparuiſ-

ſet,ac locutus eſſet in ſomnis, dixit, *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam, quam terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud niſi domus Dei,& porta cœli.* Et mox vncto lapide, quem capiti ſuppoſuerat dormiturus, ait, *Erit mihi Dominus in Deum, & lapis iſte, quem erexi in titulum vocabitur domus Dei, cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi.* Et cum Deus Moyſi apparuiſſet in rubo Exodi cap.3. *Ne appropries,* inquit, *huc ſolue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra Sancta eſt.* Similiter cum Deus loqueretur in monte Sinai, iuſsi ſunt Hebræi procul ſtare, & ne montem tangerent, ne morerentur, Exodi cap.19. *Cauete ne aſcendatis in montem nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem morte morietur.* Et Ioſue cap.5. dictum Ioſue in loco, quo Deus illi apparuit, *Solue calciamentum tuum de pedibus tuis, locus in quo ſtas terra Sancta eſt.* Sic etiam Dauid templum Domino ædificauit, in quo illi Angelus apparuerat, vt habemus 1. Reg. vlt. Hoc verò & gentibus fuit commune, vt locum pro ſacro haberent, ac templo, in quo putaſſent Deum conſtitiſſe non ſolito modo. Virgilius lib.8.

Iam tum Religio pauidos terrebat agreſtos
Dira loci, iam tum ſyluam, ſaxumque tremebant
Hoc nemus, hunc, inquit, frondoſo vertice collem
Quis Deus incertum eſt, habitat Deus.

Quin adhuc videmus homines ad ea loca colenda duci, in quibus effectum fuerit aliquod diuinæ potentiæ miraculum. Cœli ſunt igitur templa; quod in eis beatæ mentes, Deuſque, vt libris de cœlo ait Philoſophus, ab omnibus gentibus habitare dicatur, & maxime ſuæ poteſtatis opera efficere ibi conſtet. Reſpondent illa templis noſtris ob ambas cauſas. Quin tertio loco, in noſtris templis Angeli dicuntur habitare, & vnicuique altari adeſſe Angelus ſuus, hinc Dauid, *In conſpectu Angelorum pſallam tibi, & adorabo ad templum ſanctum tuum.* Et conſtat ex illo Iacobi viſu Geneſeos. cap. 28. Quarto apparet hoc quia Chriſtus, ac tota ſcriptura ſacra appellat templum *Domum Dei*. Quinto, ſicut Chriſti corpus eſt ſupra omnes cœlos, illique Angelorum nouem chori miniſtrant, ſic templa noſtra referunt cœlum, verumque in ijs eſt Chriſti corpus per Euchariſtiam, nouemque illi ordines clericorum ducto à prima tonſura vſque ad Epiſcopum initio miniſtrantes aſsiſtunt; ac veluti per hos, & per illos Eccleſia ſpiritu vno coniuncta vere repræſentatur ſub vno capite, ac Rege Chriſto, Sic per templa noſtra cœli referuntur, illaque cœlorum tem-

pla his noſtris, ordineſque ordinibus eodem modo reſpondent, quin ipſa templa noſtra referunt ipſam Chriſti Eccleſiam, quæ ex hominibus, & Angelis conſtat, vt habemus e 1. Petri. cap. 2. S. Auguſtino in anniuerſario dedicationis inter ſermones de tempore ſer. 251. & in pſalmum 121. Quocirca quemadmodum cœli ſunt liberi ab omni temporalium, naturaliumque poteſtatum viribus, ſic templa hæc noſtra, ſi de iuſta poteſtate, iuſtoque dominio, non de poteſtate tenebrarum, dominioque dæmoniaco, ac belluino agatur. Ac ſicut illa corporibus cunctis præferuntur, dominantur; Ita hæc cunctis locis, ac domicilijs, vt ex omnium gentium conſenſu tum ſupra, tum ſexto libro conſtat; ac ratio perſuadet. Eodem modo, veluti cunctæ in terris rerum ſpecies ſunt ſub Angelorum Regio Dominio, neque in eas vel dæmon, vel vllus poteſt, niſi quatenus Angeli volunt, ac permittunt iuxta Dei leges, atque ordinationes æternas; quod ſcilicet illi ſupernaturali poteſtate præditi ac ſupernaturali ordinationi præſidentes eas rogant, ita neque vlla vel naturalis, vel temporalis poteſtas aliquid iure poteſt in res & homines Eccleſiaſticæ, ac ſupernaturalis poteſtatis, quin nullas in res, niſi quatenus iuxta Dei leges, & ordinationes æternas Eccleſiaſtica, & ſupernaturalis poteſtas illarum interpres & promulgatrix permittit. A poteſtate enim ſupernaturali hoc deſcendit, non ab vlla alia poteſtate, alioquin dæmon iuxta vires naturæ eſt potentior Angelis inferioris ordinis, quibus horum gubernatio eſt commiſſa. Omnis namque ſupernaturalis poteſtas omnibus dominatur. Omnis Eccleſiaſtica eſt ſupernaturalis, omnibus itaque dominatur, vt aiebat Bacchonus, ac ſupra eſt deductum. Sunt porro Angeli partes Eccleſiæ Sanctæ, militant pro nobis, miniſtrant nobis, vt diximus, eorum caput Chriſtus. Ex hoc itaque tempore cœpit Eccleſiaſtica ac ſupernaturalis libertas, ac poteſtas eſſe libera, & omnibus dominari, atque ita creaturæ intellectuali eſt coæua. Comprobantur hæc omnia. Angeli namque participant Sacerdotium noſtrum. Primo, quia purgant, illuminant, ac perficiunt, vt habemus è S. Dionyſio, quem ſequuntur omnes. Secundo dicuntur idcirco Græcè ἱερεῖς Sacri, aut Sacerdotes. Hinc Hierarchiæ tam cœleſtes, quã noſtræ. Tertio, propter ordinationẽ ſupernaturalẽ ſteterunt, ac regnant. Quarto quodcunque eſt illorum Sacerdotium continetur, ac ſuperexceditur à noſtro, veluti prima tonſura ab ordine Epiſcopali. Ideoque & nos Angeli vocamur iuxta illud Malachiæ. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem de ore eius requirent*

rent Angelus enim Domini exercituum eſt. Sic igitur Eccleſiaſtica poteſtas, ordoque ipſe Eccleſiaſticus, ipſo mundi initio dominari omnibus per Angelos cœpit. Noſtra autem multo magis inter homines iure dominabitur, quia multo maior eſt nobis poteſtas ſupernaturalis, ſacerdotiumq; perfectius, ob quæ illi dominātur, nam iuſti dominij cauſa eminēs eſt ſupernaturalis poteſtas.

Secundo; idcirco autem ſupernaturalis, atque Eccleſiaſtica poteſtas dominari cœpit per Angelos, quia vel implicite, vel explicite, vt multi Sanctorum Patrum volunt, (licet idem ſit quoad noſtrum propoſitum) ſe ſe Chriſto ſummo omnium Pontifici, ac Regi ſubiecerunt. Hinc ſequitur ſecundo, vt aſſecuti ſint hoc dominium ſupernaturale in omnia, tamquam Chriſti membra, ac partes Eccleſiæ Sanctæ. Ex quo fit tertio loco, vt nati fuerint, tamquam participantes ſacerdotium Chriſti, Ac proinde vltimo; vti participantes influxum ſacerdotij Chriſtiani, quod defluit à Chriſto totius Eccleſiæ capite hinc S. Thomaſ. in illud Ioannis. *De plenitudine eius nos omnes accepimus, ſcilicet*, inquit, *omnes Apoſtoli, Patriarchæ, Prophetæ, & iuſti, qui fuerunt, & erunt & etiam omnes Angeli*. Et infra: *quia plenitudo gratiæ, quæ eſt in Chriſto Ieſu eſt cauſa omnium gratiarum, quæ ſunt in omnibus intellectualibus creaturis*. & 3. quæſt. 7. art. 9. ait Chriſto datam gratiam, *vt vniuerſali principio, & vt eam ad alios tranſmittat*. & art. 11. inquit datam, *vt vniuerſali principio gratificationis in humana natura*. Quia ſcilicet humana eius natura eſt vniuerſale principium gratiarum. ob id S. Fulgentius lib. 2. ad Thraſamundum cap. 3. *Vna*, ait, *in vtroque* (homine, & Angelo) *gratia operata eſt; in hoc, vt ſurgeret; in illo, ne caderet*, hos vero ſequuntur alij, quos operis initio receſſebimus. Verum quando nos ſumus eiuſdē cū Chriſto naturæ maiori modo nobis eſt eius poteſtas cōicata, patet hoc, nam Chriſti corpus cōficimus, gratiaq; per ſacramenta infundimus quod Angelis non datur. Quidquid tñ ſit hac in re, militarunt Angeli, vt Eccleſiæ militantis partes, Sacerdotiumq; Chriſti, & eius influxū participantes, ob ordinationē, poteſtatemq; ſupernaturalem, fidemq; in Chriſtū cunctis tēporalibus, ac naturalibus dñantur dominio iuſto: quis Deo permittente, atq; Angelis, Chriſtoq; iniuſtū ſibi dominiū, vel eius vſum ſibi Dæmon in terris, abuſumve potius per ſuos, quatenus abutuntur (cū detur ad finem poteſtatemque, & ſtatum ſupernaturalem) vſurpat.

Secundum tempus eſt, cum fuit creatus Adamus eadem ſuper naturali poteſtate, ſiue gratia, & ordinatione ornatus, ita vt pri-

mo mentis actu totum iſſe ſe cum rebus omnibus ſuis, ſuaque poſteritate Deo deuouerit ad omnia iuſſa ipſius paratiſsimus, & Imperium quodlibet, ex quo alteri ſubiiceretur, excipiendum promptus; atque adeo Chriſti naſcituri, quod multi volunt hoc ipſo momento fuiſſe illi diuinitus apertum, ſicuti fuit illi explicatum fore, vt ex ipſius corpore gloriam ſupernaturalem genus humanum conſequeretur, & Eccleſia conſtrueretur. Sic itaque duo diuerſis temporibus illi myſteria volunt clarè patefacta. Primum momento eodem, quo ſe ſe cum ſuis omnibus Deo, Chriſtoque homini ex ſe naſcituro ſubiecit, quod ab ipſo diſtinctè cognitum ſcribunt explicitèque, non implicite dumtaxat præſtitam fuiſſe Chriſto orituro obedientiam. Secundum, cum nouit ab eiuſdem Chriſti corpore corpora omnia gloriam ſupernaturalem conſecutura, illudque corporibus humanis in eumdem finem mirabiliter adiungendum. Ita Suarez Illuſtriſsimæ Societatis Ieſu ſcriptor egregius multis probat in tertiam ſancti Thomæ partem, quæſt. 1. art. 3. Verum ſiue explicitè, ſiue implicitè Chriſto homini ſe ſe primo illo mentis actu ſubiecerit; conuenit inter omnes omnino ſe ſe ſubieciſſe; & quod naturali iure ei debebatur Orbis Imperium non in effectu ſibi acquiſiuiſſe, niſi poſt hunc actum. Sic enim Primo legimus Eccleſiaſtici cap. decimotertio. *Deus creauit de terra hominem, & ſecundum imaginem ſuam fecit illum; & conuertit illum in ipſum, & ſecundum ſe veſtiuit illum virtute. Numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper terram poſuit timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum, & volatilium.* Conſtat porrò è cap. 2. Geneſeos poſt hunc primum mentis actum fuiſſe adducta animalia, ad ipſum quaſi omnium Dominum, ſimulque ab eo nomina ſingulis impoſita fuiſſe. Neque prius vel illi ſoli; vel illi, & Euæ ſimul fuiſſe à Deo dictum; *Replete terram, ſubijcite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram*, Niſi poſt hunc actum. ſic igitur ordinationem, poteſtatem, actumque ſupernaturalem ſequitur naturalis in omnia poteſtas. Hæc ab illa pendet; quod ſit omnino, vt diximus, ob illam facta, magis quàm ob ſemetipſam. Quod autem Secundo tum ex hoc actu, tum verò ſimul ex fide Chriſti datum fuerit, Adamo in effectu orbis Imperium, tum è dictis liquet, tum vero ex illis Pſalmi 8. verbis: *Domine, quid eſt homo, quia memor es eius, aut filius hominis quia viſitas eum? minuiſti eum paulo minus ab Ange-*

Angelis gloria & honore coronaſti eum, omnia ſubieciſti ſub pedibus eius oues, & boues vniuerſas, inſuper & pecora campi. Quæ verba cum de Adamo & vniuerſa humana natura ſint dicta à Dauide, in primis tamen ad Chriſtum ſpectant humanæ naturæ caput, vniuerſorum Dominum,& hæredem, ex cuius fide ſiue explicita, ſiue implicita Deus actum dominij naturalis Adamo in omnia dedit,ea porrò verba ad Chriſtum pertinere vult Apoſtolus ad Hebræos cap. 2. & Epheſ. 1. & 1. Corinth. 15. Tertio deinde hinc conſtat, quia conuenit inter omnes Theologos omnem gratiam, ſupernaturalemque ordinationem,& poteſtatem deriuari à plenitudine Chriſti, vt ſupra eſt dictum, Atque ab ipſo veluti capite cuncta dimanare, darique temporalia non ad alium finem niſi, vt gratiam nobis diuinam conciliemus, ſiue Deo coniungamur. Quarto inde etiam conſtat,ob huiuſmodi actum fuiſſe illi actum dominij naturalis datum, maximamque in omnia poteſtatem, quod ſimulatque ab hac ordinatione ſupernaturali receſsit,excidit ab illo ampliſsimi dominij iure, reusq; mortis eſt factus.quod apertè ait S. Auguſt. lib. 1. de Geneſ. contra Manich. cap. 18.hinc vates Pſalm. 48. *Homo cum in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis.* Quinto liquet etiam propoſitum. Non enim pœnam mortis cum tota ſua poſteritate potuit alio modo effugere, veniamque perpetrati delicti obtinere, niſi ex fide Chriſti, ac ſupernaturali in ipſum ſpe; vti dicemus. Non enim ſolummodo cognouit omnem ſpem beatitudinis adipiſcendæ in Chriſto collocandam, quod eo momento, quo creata eſt ipſius anima, multi Theologorum volunt ipſi clarè, ac diſtinctè fuiſſe patefactum, ſed poſt Euam fabricatam vidit etiam lumine ſupernaturali fore,vt Chriſtus ex ipſo naſceretur Dei filius, è cuius corpore, coniunctioneque humanorum corporum cum illo, animorumque cum animo (alioquin dixit Chriſtus, Ioannis capite ſexto. *Caro non prodeſt quidquam, ſpiritus eſt, qui viuificat.*) Tum noſtra, tum cuncta corpora, quæ ſeruierint illi immortalem, ſupernaturalemq; gloriam conſequerentur, quod colligimus,ex Apoſtolo ad Epheſ. cap. 5. vt exponunt SS. Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus,hom. 10. Anſelmus aliiq; eo loco, Auguſtinus ſerm. de Natiu. & lib. 9. in Geneſim ad litteram,cap. 19. Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. Epiphanius hæreſi 48. Leo Papa epiſt. 22. Proſper lib. 1. de promiſs. par. 1. cap. 1. Bernardus ſerm. 6. in Vigilia Natiuitatis Domini, Tertullianus lib. 5. contra Marcionẽ cap. 18. & 5. & de anima cap. 11. & 21.

Sciens

Sciens itaque Adamus in Chriſto venturo omnem ſpem collocandam, pendere illinc omne humani generis bonum, tota mentis deuotione ad illum confugit, ſeque, ac poſteros ſuos ab interitu, ac perditione ſeruauit; quod etiam diſcimus è Sap. cap. 10. Ad ſummam non alia de cauſa Adamus in omnia conſecutus eſt actum Regalis, & apertiſsimi dominij, niſi quod Chriſto ſupernaturali ordinatione adhæſit.

Iam vero Adamum fuiſſe in ſtatu innocentiæ ſummum totius poſteritatis Sacerdotem colligimus è multis. Ac Primo, ait Apoſtolus Hebr. cap. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Adamus autem poterat pro cunctis hominibus iure ſuo, ac poteſtate diuinitus tradita eſſe in iis, quæ ſunt ad Deum; quin ſi qui peccaſſent offerre pro his dona, atque, vti videbimus, ſacrificia, ſummus itaque Pontifex erat. Secundo, vt dicemus, reuera inſtituit poſt admiſſum peccatum ſacrificia. Tertio. Sacerdotis eſt homines Deo, Chriſtoque homini, ſiue eius corpori per fidem, gratiamque coniungere; quod poterat Adamus non ſolum docendo, ſed iuſtitiam ſimul originalem tranſmittendo ad liberos; quæ nihil aliud erat, niſi maxima, ſupernaturaliſque hominum coniunctio cum Deo, & Chriſto. Quarto reuera inſtituiſſet Adamus, etiamſi nemo peccaſſet, modos, quibus non animo tantum, ſed etiam corpore, geſtibus, & compoſitione illius homines Deo ſeruiſſent, quique communes eſſent cunctis in vnum conuenientibus, non quod externis ſignis illi indiguiſſent, ſed quia neceſſe eſt hominem Deo ſeruire non mente tantum, ſed etiam corpore, ex vtroque enim conſtat, Deoque eſt ex totis viribus ſeruiendum; ſocietaſque communis exigit, vt in idem conſentiant homines maximèque in maximis & humanam ſocietatem colligantibus; qualis eſt Dei cultus vt ait S. Auguſtinus contra Fauſtum lib. 19. cap. 21. Quinto veriſimile eſt, in ſtatu innocentiæ fuiſſe aliqua dona offerenda, quibus homines cultum debitum Deo præſtarent omnibus in rebus, quas ab illo habebant. Nam quamdiu ſumus in via, in omnibus eſt obedientia Deo præſtanda; & cuncta, quibus vtimur ad cõparandam nobis Dei coniunctionẽ, ſpeciatim ſunt ab illo agnoſcenda, vt Domino; illiq; idcirco offerẽda, quod in æterna patria non erit agendum. nulla enim tunc re vtemur, vt Deo coniungamur. Hæc namque eſt ratio, cauſaque oblationum, quod ait ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 85. art. 1. hinc 1. Paralip. 29. *Tua ſunt*

omnia,

omnia, vt de his, quæ de ſua manu accepimus, reddimus ſibi. Quod ſi volumus futura in eo ſtatu ſacramenta, vt placet Alberto 4. par. 1. memb. 2. art. 1. & non diſplicet Durando 1. quæſt. 1. art. 9. & Scoto q. 3. art. 3. multo magis dicetur ſummus Sacerdos Adamus.

Sed enim prius ab Adamo eſt editus actus Religionis, ſupernaturalique ordinationi ac poteſtati attributis, quam virtuti vlli pertinenti ad alia diſponenda, ac proinde argumenta illa, è quibus concluſimus ſupra ab Angelis participatum fuiſſe Chriſti, noſtrumque Sacerdotium, concludunt etiam fuiſſe ab Adamo idem participatum. quocirca non repetentur à nobis.

Loca porro Adami fuiſſe ab omni poteſtatis alterius iure libera conſtat. Nam liberum dicimus locum, è quo non poteſt aliquis educi, aut abſtrahi abſque eius, qui Dominus eſt loci illius, licentia, & maxime ad ſupplicium, & mortem. Sed è paradiſo nõ poterat vllo modo expelli Adamus, niſi à Deo, neque inde auelli ad vllum malum, neq; ingredi eò quidquam luctuoſum. fuiſſe vero locum ſacrum, templique inſtar dedicatum Deo, liquet ex iis, quæ ſupra dicta ſunt, ea loca ſacra habita, in quibus Deus loqueretur, ac ſupernaturalia opera ſpeciatim conficerentur.

Tertium tempus eſt, ex quo Adamus eſt expulſus ob admiſſum crimen è Paradiſo. Ac tunc inſtituit Adamus cruenta ſacrificia, quibus Chriſti paſsio ſignificaretur, delerentur peccata, & Deus hominibus conciliaretur, quod docet S. Ioannes Chryſoſtomus in 4. caput Geneſeos, Caſsianus collatione 8. cap. 13. Hugo è S. Victore: S. Thomas 2. 2. quæſt. 85. art. 1. & 2. ac neceſſe eſt ita dicamus, cum legantur Abel, & Cain obtuliſſe Deo ſacrificia, quod non niſi à parente edocti effeciſſe creduntur. Cunctique Patres, ac Theologi volunt iis ſignificatum fuiſſe Chriſti ſacrificium in Cruce, ob quod ſeruatus eſt Adamus. Hinc S. Thomas adducto loco ad ſecundum, ait, *Dicendum eſt, quod Adam, & Iſaac, ſicut & alij iuſti Deo ſacrificium obtulerunt, ſecundum ſui temporis congruentiam, vt patet per Gregorium lib. 4. Moralium cap. 2. qui dicit, quod apud antiquos per ſacrificiorum oblationes remittebatur pueris peccatum originale. non tamen de omnibus iuſtorum ſacrificiis fit mentio in ſcriptura, ſed ſolum de illis, circa quæ accidit aliquid ſpeciale, poteſt tamen eſſe ratio, quare Adã non legitur ſacrificium obtuliſſe, ne, quæ in ipſo notatur origo peccati, ſimul etiam in eo origo ſanctificationis ſignificaretur.* Secundo autem loco ob eaſdem cauſas, quas ſupra commemorauimus, dicendus eſt idem fuiſſe generis humani ſummus Sacerdos, quas,

quan-

quando ſuperuacaneum foret, non repetemus.

Verum rerum naturaliũ, & tpalium dominium, illorũq; vſum pendere oĩno à ſupernaturali ordinatione hinc patet. Primo nãq; lex data eſt Adamo ſupernaturalis, ideſt, nil habens, quod lumen naturale vetaret, ne pomum ederet, adiecta interitus pœna; ob eam violatam, pulſus eſt è paradiſo, conſuetamq; illi obedientiam cuncta denegarunt, quaſi detorta à fine in quem facta erant. Secundo tamẽ, ob fidẽ in Chriſtũ meruit ab interitu protinus merito liberari. Tertio ob eãdẽ ſupernaturalẽ fidẽ meruit retinere totius orbis Imperiũ per annos nongẽtos triginta, hinc Sap. cap. 10. *Hæc illum, qui primus formatus eſt à Deo Pater orbis terrarũ, cum ſolus eſſet creatus, cuſtodiuit & eduxit illum è delicto ſuo, & dedit illi virtutẽ continendi omnia*: Græcè eſt, ἰσχὺν κρατῆσαι ἁπάντων, ideſt, ſapientia filij, qui futurus erat homo, & cui fidit Adamus ipſum liberauit à delicto, & morte, vim dans imperãdi oĩbus. Quarto cum naturalia, temporaliaq; tota facta ſint omnino, ac directiſſime ob finẽ ſupernaturalẽ; quin perpetuo gubernationis tenore à ſapientia diuina, & Angelis diſponantur in eũdem, retinuit Adamus eatenus in illa vſum dominij, quatenus fidem in Chriſtum, directionemq; ſupernaturalẽ; ſed quatenus non retinuit, cuncta ſe ab illo abiunxerunt, quaſi rupto illo ordine; de quo ſuprà S. Auguſtinus; vel rupta, ac debilitata concathenatione, de qua S. Ambroſius, & Clemens Alexandrinus, vel dominij attenuato defluxu per fidem Chriſti cælitus in nos delabente, vt loquuntur SS. Dionyſius, Clemens Alexandrinus, Thomas, Aegidius, aliique multi, idq; ob ſuperbiam, quia noluit Adam ſubeſſe ſupernaturali legi, vt volunt SS. Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gregorius, Damaſcenus, Bernardus, Thomas 2. 2. quæſt. 163. Quinto, cum Cain primogenitus occidit Abel fratrem ſuum, reiectus eſt à Sacerdotij Principatu, qui alioquin ad eum veluti primogenitum pertinuiſſet: Nam ſacrificia in lege naturæ offerre pro tota familia, vel ad parentem familiæ ſpectabat, vel ad primogenitum, ſic pro toto populo ad eum, qui totius populi hac in re Princeps erat, (fuiſſe autem ſemper eundem ſummum Sacerdotem ſimul, & Regem mox aperiemus) veruntamen excludebantur, vel tota vita ſua, vel aliquo tempore, duo genera hominum vel cæde aliqua polluti, vel libidine, vt ſexto libro aperietur. Quocirca Cain ob fratricidium commiſſum, neque totius generis humani ſacerdos, neque Rex fuit poſt Adami parentis obitum. Principatum ſummum, Sacerdotiumque tenuit tertio loco genitus Seth, vt è Sancti Au-

gustini

guſtini, Chryſoſtomi, Theodoreti, Caſsiani auctoritate, Chaldaica, Hæbraicaque interpretatione docemur libri ſexto capite ſecundo: E quibus huiuſmodi adnexam ſemper fuiſſe poteſtati ſupernaturali, vel Sacerdotio, vero, ac diuino omnem Regiam poteſtatem. Nam Cain excluſus à ſummo Sacerdotio, ſimul etiam fuit à ſummo temporalium Principatu excluſus, quin ob hoc tota eius poſteritas vſque ad Noe, qui genus duxit à Seth, vt deducimus ex dicti libri capite eodem. Quamobrem poſt annos nongentos, ac triginta quibus Adam ſummus omnium Sacerdos, Rex, & parens omnia tam temporalia, quam ſpiritualia gubernauit, hi ſummam rerum omnium poſt eius obitum tenuerunt, Seth, Enos, Cainam, Malaleel, Iared, Enoch, Mathuſala, Lamech, per annos ab ortu mundi mille ſexcentos quinquaginta ſex. tot enim rectè à noſtris numeratur vſq; ad obitum Lamech, qui Noe pater fuit. Hoc defuncto contigit diluuium. Sic igitur ſupernaturalem poteſtatem ſemper eſt ſecuta omnium temporalium Regia poteſtas; penes Eccleſiam Sanctam, Mundi Reginam, Chriſtique ſponſam reſidens; à Chriſti fide incipiens Adamo impreſſa vſque ad Noe. quamobrem ſic Epiphanius initio Panarij ſui: *Vbi vixiſſet* (Adam) *annos nongentos triginta naturæ debitum exoluit. Huius filius fuit Seth, huius vero Enos, & per ſucceſsionem Cainan, Malalael, Iared.* (Hic eſt ab Adamo ſextus.) *Quemadmodum autem traditio habet, quæ ad nos deuenit, hinc incepit fraus in mundo fieri, & ab initio quidem per inobedientiam ipſius Adami, deinde per ipſum Cain parricidium. Nunc autem in temporibus Iared & vltra, veneficium, incantatio, petulantia, adulterium, & iniuſtitia. Non opinio aliqua alia, non doctrina immutata, ſed vna lingua, vnum genus in terra illo tempore diſperſum. Huic Iared naſcitur filius nomine Enoch, qui complacuit Deo, & non reperiebatur: tranſtulit enim ipſum Deus, & non vidit mortem; Enoch autem genuit Mathuſala; Mathuſala Lamech, Lamech Noe.* Et mox. *Sicut nunc eſt fides, quæ in ſancta Catholica Eccleſia verſatur, quæ ab initio fuit, & poſtea reuelata eſt. Si quis enim pro veritatis ſtudio expendere velit, Sancta, & Catholica Eccleſia principium omnium eſt* (nota hæc verba) *Ex hoc nimirum ſcopo. Adam protoplaſtus formatus eſt, non circumciſus, ſed carne præputium habens. Non autem erat Idololatra, & nouit Patrem, Deum, & Filium, & Spiritum ſanctum, Propheta enim erat. Itaque cum non haberet circumciſionem, non erat Iudæus: & cum ſimulacra non adoraret, aut aliquid aliud,*

non erat Idololatra Propheta enim erat Adam,& nouit, quod Pater dixit Filio, faciamus hominem, quid igitur erat? neque circumciſionem habens, neque ſimulacra colens, ſed Chriſtianiſmi formã oſtendens. Sic etiam de Abel, & de Seth, & de Enos, & de Enoch, & de Mathuſala, & de Noe, & Heber vſque ad Abraham accipiendum eſt. Hæc Sanctus aſſerens Eccleſiam Sanctam Chriſtianiſmi ob Chriſti ſcilicet fidem toti humano generi imperaſſe vſq; ad Abrahamum. Sed in hac Eccleſia Sancta poſteritas Seth, quæ ſeruata eſt in Noe, tum Sacerdotium ſummum, tum vero Regiã poteſtatem ſemper obtinuit, vt libri ſexti capite ſecundo aperimus, atque ex his quæ diſſerimus hic, ac mox diſſeremus facile colligi poteſt. Declarat autem ſanctus Epiphanius libri ſecundi, tomo ſecundo aduerſus hæreſim ſexageſimam ſextam, cum diſputat aduerſus dogmata Manichæorum non longe poſt medium, Chriſti fidem fuiſſe in cauſa, vt poſteritas Seth, ac Noe regnarët, à quo deinde Noe diuiſus eſt filiis totus orbis terrarum, quod mox ex eodem conſtabit, & ait, *Quandoquidem ab origine prima erat lux lucens (Dei filius, ſplendor paternæ gloriæ, homo futurus) velut ſcintilla in lege naturæ, quam vbi conſpexit Enoch, complacuit Domino; per quam deductus Abel complacuit Domino; per quam inuenit Noe gratiam coram Deo cognita via, per quã Abraham credidit Deo.* Hæc ille.

Ad ſummam vixit, ac regnauit Adam per annos nongentos triginta ſummus per fidem Chriſti Sacerdos, ac totius orbis Rex, quod è Sapientiæ cap. 11. habemus. Ab eius obitu ad diluuium numerantur anni ſeptingenti viginti ſex, quibus ex ordine imperarunt Seth, eiusque liberi vſque ad Lamech ab Adamo nonum, quo defuncto Diluuium terras, & omne hominum genus vaſtauit ſuperſtite ipſius filio Noe, qui ab Adamo eſt decimus ſupernaturalis fidei, directionisque hæres.

Iam vero, vt ſuperiora adhuc clariora fiant, conſtant ex hoc etiam tempore loca etiam ſacra, & ſeruientia ſupernaturali poteſtati fuiſſe libera. neque illhinc quiſquam licet mortis reus potuiſſe abripi ad ſupplicium, niſi ipſo Deo volente, atque edicente. Nam Deus ipſe expulit è loco in quo habitabat Adamus homicidam Cain, qui videns ſe inde expelli, cum ſciret ſe ibi lumine naturali dictante ſecurum dixit, *Ecce eijcis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus, & profugus in terra. omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.* Probauimus autem ſupra late loca, in quibus aliquem Deus alloquebatur habita pro

templis

tēplis fuiſſe. Atq; ita locus, in quo tunc habitabat Adā cum ſuis, & in quo Deus eſt allocutus Cain, dicētē, *Omnis, qui inuenerit me, occidit me*, vt diximus, erat loco tēpli. extruſusq; inde Cain protinus agnouit ſe è loco tuto extrudi ad ſuppliciū, cuius erat reus, in quē nulli erat poteſtas, niſi ſupernaturaliū Directori. hinc à ſolo Deo pulſus. comprobantur hæc ex interpretatione Hebraica, Chaldaicaque, & auctoritate Sanctorum, quæ libri ſexti cap. 2. habentur. Quin ipſum nullo loco futurum, neque vllibi certas habiturum ſedes, edixit Deus inquiens, *Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua, cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos, vagus, & profugus eris ſuper terram.* Hæc Deus omnibus prope temporalibus bonis Cainum primogenitum nudans, quem & multi volunt à Lamech abnepote fuiſſe occiſum. Sic enim Hieronymus epiſt. 125. ad Damaſum. *Maiorum*, inquit, *noſtrorum iſta ſententia eſt, quod putent in ſeptima generatione à Lamech interfectum Cain.* Cui ſubſcribit S. Ambroſius lib. 2. cap. 10. *Longæuitas vitæ indulta, vindicta eſt, eo quod vixit in metu, & prolixum ſpatium multo cucurrit, & infructuoſo labore, qua pœna nihil grauius, quàm vt ipſe ſibi maiorum cauſa pœnarum ſit.* Poſteritatem porro Lamech, Cainique ipſius mechanicis artibus externiſque addictam fuiſſe cognoſcimus è cap. 4. Geneſeos. Sicuti è ſexto habemus poſteritatē Seth dominatam, cum dicitur *Filij Dei, filias hominum*. Nam filios Dei volunt eſſe eo loco liberos, ac nepotes Seth, eoſdemq; Principes, Sacerdotes, ac Iudices, vt eius libri loco adducto oſtendimus è SS. Chryſoſtomo, Auguſtino, Theodoreto, Caſsiano, hinc Tho. 1. quæſt. 51. art. 3. ad ſextum argumentum, *Per filios Dei intelliguntur filij Seth, qui boni erant, filias autem hominum nominat ſcriptura eas, quæ natæ erant de ſtirpe Cain.*

Ex his itaque apparet ab ipſius mundi creatione vſque ad ipſum Diluuium fuiſſe eumdem ſummum Sacerdotem, & Regem, hunc autem ſupernaturali poteſtate præditum, atque ex Eccleſia Dei, Chriſtique, locaque huic ſeruientia fuiſſe libera ab omni omnium poteſtate, & dominio; ſi de legitima, & iuſta poteſtate, legitimoque eſt iuſto dominio, agamus. neque enim poteſt, vt diximus, lumen naturale actiones noſtras, leges noſtras, poteſtatem noſtram perficere in genere ſuo, licet aliquid in genere ſuo perficere de aliquorum ſententia poſsit. Natura quippe humana ſemetipſam ſuis viribus perficere haud poteſt in actionibus, legibus, ac poteſtate ſua, niſi ſubiiciat ſe ſupernaturali poteſtati, ac

directioni, quò Deus naturæ auctor, ac motor illam mouet, vt eam per hominem ſubſiſtentem in ſecunda perſona reducat in ſemetipſum, reducat ad potentiam paternam, ad patrem fontem Trinitatis finemque, & poteſtatem ſupernaturalem, cuius inter creaturas caput eſt Chriſtus, cui potētiæ Epiſcopos S. Athanaſius configurari ait & S. Ignatius formam tenere patris omnium, quibus idem dicentes multi ſubſcribunt, vti apparebit.

Quintum tempus eſt, cum Noe diſtribuit orbem terrarum liberis ſuis, ac ſeptuaginta duabus eorum familiis adiecto iureiurando, vt puram religionem ſeruarent, terminoſque ſortium, & diuiſionis haud violarent. Hinc S. Epiphanius adducto loco diſputans aduerſus Manichæos, ait, *Qui dicit*, Deus, *non concupiſces, quomodo dedit ipſis* (Iudæis) *aliena? & nouit idiota ille* (Manes) *quod propriam ſuam terram* (Iudæi prognati & ſtirpe Seth) *receperunt abreptam ab ipſis, & punita ſunt, quæ facta ſunt inter ipſos mutuo conſtituto termino veritatis, & iureiurando. Noe enim ſeruatus à Diluuio, eiusque coniux cum tribus filijs, totidemque filiabus, ſolus diuidens totum mūdum tribus filijs ſuis Sem, Cham, & Iaphet diuiſit iacta ſorte in Rhinocoturis, velut etiam conſequentia habet, & nihil eſt vanum, neque adulteratum. Rhinocotura enim interpretari queas Neel, & ſic natura indigenæ ipſam vocant. Ex Hebraica vero lingua ſignificat ſortes. quandoquidem Noe illic miſit ſortes tribus filijs ſuis.* Hæc Sanctus, E quibus apparet, Noe, qui ſummus tunc erat Sacerdos, tanquam totius Orbis monarcham liberis ſuis orbem terrarum diuiſiſſe. immiſſum porro fuiſſe diluuium, quod ſupernaturali poteſtati non obediretur, fides illi non haberetur, cum poteſtas omnis, ac dominium, poteſtasque omnium naturalium, temporaliumque in hunc finem detur, vt poteſtati, ac dominio ſupernaturali in ſingulis quibuſq; ſeruiat, ac ſubiiciatur, oſtendit idem Sanctus initio Panarij ſic ſcribens, vt ſupra etiam protulimus eius verba, *Sancta, & Catholica Eccleſia principium omnium eſt, ex hoc nimirum ſcopo. Adam protoplaſtus formatus eſt, non circumciſus, ſed carne præputium habens. non autem erat Idololatra, & nouit Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Propheta enim erat,* Et mox de eodem Adamo loquens, *erat Chriſtianiſmi formam oſtendens. Sic etiam de Abel, & Seth, & de Enos, & de Enoch, & de Mathuſala, & de Noe, & Heber vſque ad Abraham accipiendum eſt. operabatur autem tunc & pietas, & impietas, fides, & incredulitas: fides quidem Chriſtianiſmi imaginem obtinens, incredulitas autem impietatis,*

pi. tatis, & iniquitatis formam exhibens contraria legi naturæ vſque ad præiudicatum tempus. Hæc Sanctus, Quæ oportuit repetiiſſe, vt ſciamus idcirco ereptum fuiſſe per aquas diluuij dominium, poteſtatemq; in omnia naturalia, temporaliaq; viuentibus; quod non ordinarent illa in finem ſupernaturalem, non ſubiicerent ſupernaturali ordinationi, cuius eſt princeps Chriſtus, & eius ſponſa Eccleſia Sancta mundi Regina: ſicuti etiam Dæmonibus fuit vſus eorum ereptus, dataque omnium Regia poteſtas Angelis Sanctis ob eamdem cauſam; atque, vti in tertio tempore eſt dictum, fuit Adami imminuta poteſtas, dominiumque in omnia, quod ab eadem ſupernaturali ordinatione abſceſſit ſupernaturale præceptum violans, faciens contra propriam fidem, præceptumque ei à Deo datum. Sed probemus adhuc teſtimoniis diuinæ Scripturæ idcirco fuiſſe mortalibus vitam, temporaliumque vſum per aquas diluuij ablatum, quod ſupernaturali ordinationi non audirent. Sic enim Sanctus Petrus 1. cap. 3. *Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu. In quo & his, qui in carcere erant ſpiritu prædicauit, qui increduli fuerunt aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe.* Hæc S. Petrus. Idcirco immiſſas aquas explicans, quod obeditum non fuerit Noe ſupernaturali directori, ob quam cauſam vult à Chriſto, cum deſcendit ad inferos, exprobatam fuiſſe damnatis incredulitatem, tum quia ſupernaturale erat, quod prædicabat, nempe aquas vniuerſalis diluuij futuras, tum quia ſupernaturalis ipſe erat director, & ſummus omnium Sacerdos, neque ad præcepta ſolummodo lumini naturali conformia genus humanum reuocabat, ſed imprimis ad ſupernaturalia, ſupernaturaliſque poteſtatis, & Chriſti venturi obedientiam; nam propterea ſpeciatim Chriſtus his prædicauit. Confirmantur hæc apertè ab ipſo Baruch cap. 3. loquente de multis nationibus, quæ ſapientiã naturali lumine acquiſitã profitebantur. *Viam autem ſapientiæ neſcierunt, neque commemorati ſunt ſemitas eius.* Mox oſtendens hanc eſſe ſupernaturalem ſubiicit. *O Iſrael, quã magna eſt domus Domini, & quam ingens locus poſſeſſionis eius; magnus & non habet finem; excelſus, & immenſus.* Deinde oſtendit gigantes illos, ſubmerſos aquis diluuij, de quibus habetur Geneſis cap. 6. *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis, poſtquã enim ingreſſi ſunt filij Dei, ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi,*

Additq; idem vates, *Ibi fuerunt gigantes nominati,qui ab initio fuerunt,ſtatura magna,ſcientes bellum. non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ inuenerunt, propterea perierunt, & quia non habuerunt ſapientiam* (ſupernaturalem) *interierunt propter ſuam inſipientiam. quis aſcendit in cœlum, & accepit eam?* Poſtremo vt concludat eam ſitam in Deo, qui factus eſt homo ait. *Hic eſt Deus noſter & non æſtimabitur alius aduerſus eum. Hic adinuenit omnem viam diſciplinæ.* (neque igitur excipitur naturalis, quod hæc eſſentialiter pendeat ab illa) *& tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo.* Sed quinam Deus iſte? *Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.* En igitur, vt ob abiectam, vel aliquo modo reiectam ſapientiam Chriſti hominis ſupernaturalem, ordinationem, poteſtatemque immiſſum fuerit diluuium,cunctis hominibus ablata omnis oĩum naturaliũ poteſtas, quæ eſſentialiter à ſupernaturali (modo ſupra dicto) pendet, neque diuidi ab ea poteſt. Eodem reſpexit Iob, cum dixit cap.26. *Cui dediſti conſilium? forſitan illi,qui non habet ſapientiam? quem docere voluiſti? nonne eum,qui fecit ſpiramentum? ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis.* Hæc Iob aperte aſſerens non alia de cauſa fuiſſe à diluuio merſum genus humanũ,cũcta vaſtata, niſi quod ab illo ſupernaturali ſapiẽtia fuiſſet contempta; illa,inquam,quæ,vt ait Baruch,*poſt hæc*,cũ induit hominem verum,*In terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt*; illo,inquam,Chriſto, qui idcirco deſcendens ad infera, *Prædicauit ijs, qui in carcere erant*, exprobans illis incredulitatem. Sic igitur, vt apparet, iterum poſt Adami caſum, temporalium,naturaliumque bonorum,vel dominium, vel eius vſum mortales amiſere diluuio ſubmerſi. Nam cum tota omnino, ac directiſsimè facta ſint, vti diximus, ob finem ſupernaturalem, perpetuoque ordinationis iure ijs inexiſtente,ac præſidente à ſapientia diuina, & Angelis ad illum dirigantur, quoties homo ab eo ſe fine diſiungit, ab eo fine vſum, dominiumve, temporalium, vel naturalium abiungit, protinus rumpit ordinem illum, à quo diſputans aduerſus Manichæos aiebat S. Auguſtinus ſupra adductus eſt eſſe,percutit eſſentiam rerũ, frangit illam totius vniuerſi concathenationem à firmamẽto, inquit S. Ambroſius,vt diximus operis initio,deſcẽdentem,de qua Clemens, vt videbimus Stromatum lib.6. extenuat illum dominij diuini, diuinæque largitatis,vt loquuntur SS. Dionyſius, Thomas, Ægidius, aliique multi defluxũ cælitus promanantem à Chriſto hærede vniuerſorum,cuius

ius pedibus omnia ſunt ſubiecta, propter quem omnia, à Chriſto, inquam, ſic enim Pater conſtituit ex æterno, promanantem, per Eccleſiam ſponſam, mundi Reginam, cuius tunc in terris Princeps erat Noe. Quocirca ad eum veluti ſupernaturalis ordinationis Pontificem ſummum, Regemque orbis ab eadem diuina prouidentia nihil non temporale in terris bonum poſt aquas diluuij reuocatum fuit. Is orbem terrarum Pontifex, ac Rex ſupremus liberis ſuis eſt partitus. Hinc ad eum, liberosque ipſius eum ſecutos dixit Deus, ex quo Chriſtum reſpiciens, ex arca egreſſus attigens terras, obtulit ſacrificia cruenta, *Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cæli cum vniuerſis, quæ mouentur ſuper terram; omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt; & omne, quod mouetur, & viuit.*

Igitur cum Noe diſtribuiſſet orbem terrarum liberis ſuis, venturique Chriſti doctrinam, ritus, ac fidem ijs tradidiſſet, quod è multis Sybillarum prædictionibus, Zoroaſtris, aliorumque libris, & traditione apparet, id obſeruatum fuit apud omnes gentes, vt idem Sacerdos ſummus, ac Rex foret. Ad tantum vero Principatum non niſi Heroes deligebantur, id eſt, qui ſupernaturalibus impulſibus à Deo mouerētur, vt ſupra diximus, ac libro ſexto repetetur, ita vt nemini dubium poſſit eſſe, apud omnes gentes confuſam quandam ſupernaturalium notitiam permanſiſſe, quando & Patres, & reliqui omnes Theologi velint, ſine circumciſione eas æternam beatitudinem potuiſſe adipiſci, ac re vera ex ijs aliqui ſint adepti. Quod vero gentes ſummum Sacerdotium, regnumque ad Heroas, quos ſupernaturalium participes exiſtimabant ob accepta ab ijs beneficia deferrent, teſtis eſt grauiſsimus auctor Peripateticæ Philoſophiæ Princeps, qui ſic Politico tertio. *Quarta ſpecies regni eſt, qualis erat Heroicis temporibus ſpontaneis ſecundum morem, & legem. propter beneficia enim à Principibus collata in populis, vel per artes, vel per bellum, vel per congregationem in vnum, vel propter acquiſitionem regionis delatum fuit de populorum voluntate Regnum eis; & ſucceſſoribus; id erat ſecundum morem. Hi & Imperium habebant belli, & rei diuinæ cultum exhibebant, niſi talia eſſent ſacrificia, quæ Sacerdotium ſolum requirerent; Præterea de controuerſijs iudicabant; & hoc faciebant alij iureiurando præſtito, alij ſine iureiurando. erat autem illis iuſiurandum per ſceptri eleuationem. Veteres igitur illi Reges antiquis temporibus ciuitates, & gentes, & nationes exter-*

nas continuo gubernabant: poſtea vero partim ipſis Regibus admittentibus, partim multitudine detrectante illud ſolum in quibuſdam ciuitatibus relictum eſt Regibus, vt ceremoniarum erga Deos haberent facultatem, & belli duces in externis eſſent. Hæc ille. E quibus conſtat póſt gentium deſperſionem priſcis temporibus ad Heroas ob accepta eorum virtutibus, expectataue beneficia fuiſſe delata regna, & eumdem fuiſſe apud gentes ſummum Pontificem ſimul & Regem. Sed hæc, aliaque eodem ſpectantia, quatenus attingunt poteſtatem, libertatemque, & immunitatem rerum ſacrarum, latius libro ſexto.

Habemus porro è diuina Scriptura, vt ſupra attulimus, tantam fuiſſe & locis, & rebus ſacris habitam reuerentiam, vt ad illa accedere, vel ea tangere ſæcularibus nefas eſſet, niſi de licentia Sacerdotis quaſi diuinæ voluntatis interpretis, atque executoris, quod ex actis Abraham, Iacob, Moyſis, Ioſueque eſt à nobis ſupra explicatum.

Quintum tempus eſt à Moyſe, vſque ad Chriſtum. Nam diſperſis gentibus Deus prouidens futurum, vt gentes à ſupernaturali directione lumen naturale diſiungerent, ac propterea, maximè poſt obitum Semi, vt dicetur, obſcuraretur, & in maximã veri caliginem miſerrimè præcipitarentur, & tam quoad rerum diuinarum veritatem, quam quoad mores lumini naturali conformes longiſsime aberrarent, paulo poſt obitum Noe ſeuocauit Abrahamum ex Hur Chaldæorum, deligens illum, poſteritatemque ipſius, è qua Chriſtus naſceretur, ac ſupernaturalium veritas in ea conſeruaretur, quæ fuſius explicantur libro ſexto. Verum cum conſediſſet illa in Ægypto, ac non modo Principes eius propriæ genti, ſed toti propè Orbi ob ſupernaturalium ſcientiam præſiderent, poſt aliquot annos maxima eſt in eam commota à Pharaone tempeſtas, & ad internecionem penè adducta. Quocirca Deus Moyſem miſit, eique virgam dedit, qua cunctis elementis, ac rebus naturalibus, & temporalibus imperabat, quod Exodi liber clariſsime teſtatur. Virga illa Chriſtum, potentiamque ipſius in omnia temporalia ſignificatam, quin cuncta Chriſti ipſius virtute, ac fidei fuiſſe acta, cuncti Patres teſtantur, vt apertiſsimum cũctis ſit, à Chriſti hominis poteſtate, ac virtute omnia directiſsime adminiſtrari. Hinc Irenæus libri tertij aduerſus hæreſes cap. 29. *Propter hoc autem & Moyſes oſtendens typum proiecit virgam in terram, vt ea incarnata omnem Ægyptiorum prauaricationem, qua inſurgebat aduerſus Dei diſpoſitionem, argueret,*

gueret, & abſorberet, vt & ipſi Aegyptij teſtificarentur, quoniam digitus eſt Dei, qui ſalutem operatur populo. Ita Sanctus Irinæus. At S. Ambroſius libro de Salomone. *Moſes virgam proiecit in terram, quæ & ipſa imago erat corporis Domini, ideo omnium Aegyptiorum poteſtatem abſorbuit*. Et de officijs lib. 3. cap. 14. *proiecta virga, & ſerpens facta eſt, qui deuorauit ſerpentes Aegyptiorum, ſignificans, quod verbum caro fieret. & Virga eſt verbum directum, Regale, plenum poteſtatis, inſigne imperij. Virga ſerpens factus eſt, quoniam qui erat filius Dei ex Deo Patre natus, filius hominis factus eſt natus ex Virgine*. S. Auguſtinus ſerm. 86. de tempore, *Virga proiecta in terram verſa eſt in ſerpentem, quid ſignificet videamus. ſerpens pro ſapientia reputatur, ſicut Dominus in Euangelio, eſtote, inquit prudentes, ſicut ſerpentes. Virgam crucem diximus figuraſſe. crux ergo, quæ infidelibus ſtultitia eſſe creditur, ſicut dicit Apoſtolus gẽtibus ſtultitia, poſteaquam in terram Miſſa eſt, id eſt ad paſsionem Domini præparata, verſa eſt in ſerpentem, hoc eſt in ſapientiam, & in tantam ſapientiam, quæ omnẽ iſtius mundi ſapientiam deuoraret; denique omnes ſerpentes, quos Magi incantationibus ſuis fecerant, deglutiuit. Per Virgam ergo Aegyptus flagellatus, & per crucem mundus vincitur*. Eadem Gregorius Nyſſenus libro de vita Moyſis, Gregorius Magnus, Proſper, Beda. Iam vero operæpretium eſt ſcire eodem tempore, quo Pharao conatus eſt opprimere Eccleſiam Dei, & Chriſti, in qua ſpeciatim reſidebat ſupernaturalis poteſtas, ordinatio, fideſque in Chriſtum futurum, ac propterea tum Rex ipſe, tum populus eſt omnium prope tẽporalium bonorum, naturaliumque magna ex parte priuatus, eodem tẽpore, inquam, contigiſſe Deucalionis diluuium, ſimulque omnia prope mundi regna euerſa, genteſque in maximas omnium rerum clades perductas, vt libri quarti cap. 8. de ruinis gentium late ex antiquis hiſtoricis aperimus. Quid ita? quia primo, vti diximus, ac ſæpius repetendum nobis eſt, ſingula quæq; temporalia, naturaliaq; facta ſunt, fiunt, & conſeruãtur ex ſua natura ordinanda in finem ſupernaturalẽ, reducẽda in Chriſtum, ſubijcienda illi. quoties diſceſsio fit ab illo fine, concathenatio, quod aiebat S. Ambroſius, rerum temporalium, naturaliumque a firmamento deſcendens diſſoluitur, & omnium rerum ſequitur conturbatio. Nam reguntur illa ſemper ab æterna ſapientia ſingulis quibuſque rebus inexiſtente, ab Angelis ſupremis omnium rerum ſenſibilium Regibus, ordinantur, & ineuitabili iure diſponuntur in eundem finem ſupernaturalem. quo-

ties igitur inde abſtrahuntur, deficiunt, aiebat S. Auguſtinus, ab eſſentia ſua; ad nihilum vocatur defluxus ille, de quo SS. Dionyſius, Thomas, Ægydius, aliique, qui deriuatur a Deo per Chriſtũ ſponſamque ipſius Mundi Reginam, & quo participatur tum Dominium poteſtaſque iuſta temporalium rerum, & naturalium, tum rectus vſus, quo ducimur ad fruendum cum Chriſto, Eccleſiaq; eius per eundem Chriſtum ſponſamque ipſius Eccleſiam, Deo ſummo.

Oppreſſo igitur Dei populo, ac ſupernaturalis ordinationis apice, parum propè abfuit, vt cæteras clades omittamus, quin non modo Ægyptus, ſed etiam totus prope orbis rurſus diluuio nouo, quem Deucalionis vocauit antiquitas, obrueretur, eodem namq; tempore illud obtigit, quo & Ægyptii ſunt mari rubro ſubmerſi, vt Euſebius in chronico notat; ne id contingeret tum multa obſtitere, tum pactum, quo Deus Noe promiſit, non amplius hæc euentura. promiſit vero interuentu ſacrificij cruenti vim deſumentis à Chriſti naturalium, ſupernaturaliumque Rectoris ſupremi ſacrificio, quo ſe pro nobis ingratiſsimis obtulit Deo Patri, ex quo ſic ad Noe Deus, *Nequaquam vltra maledicam terræ propter hominẽ, ſenſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, non igitur vltra percutiam omnem animam viuentem ſicut feci.*

Sed quomodo Deus Hebræorum Remp. conſtituerit, eiquam, ac ſupernaturali Eccleſiaſticæ, & Sacerdotali poteſtati in omnibus deferri, ac primas dari conſtituerit, abundè eſt dictum lib. 5. capite ſexto. & quomodo rurſus eam protexerit inter gentes, & quò magis alii deprimere eam conabatur, ipſe multo magis amplificarit, quamuis & hæ quamdam ſupernaturalium confuſam notitiam haberent, dictum ſimiliter eſt libro ſexto. Rurſus quomodo cuncta regna ſubuerterit quoquo modo illi aduerſantia, late explicauimus libro tertio, quarto, & quinto de Ruinis gentium, & regnorum. quamuis autẽ pigeat me reſpondere ineptiis quibuſdã, reſpondendum tamen videtur, quando cunctis debitores ſumus, *Sapientibus & inſipientibus*, Nam quidã ſcripſit Adamum, Noe, reliquoſque huiuſmodi haud fuiſſe veros Sacerdotes, quia fuerunt vmbra Chriſti, & Chriſtiani Sacerdotij. Id ſi eſt, quæcumque contigere antiquis, vera haud fuerunt, neque Dauid figura, & vmbra Chriſti verus Rex fuit. mittamus tamẽ nugas iſtas. Sed illud omittendum non videtur, Moyſemque & Aaron fuiſſe ambos Sacerdotes, vti ſcriptum legimus Pſal. 98. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus*

tibus eius,Sed hic fuit illi petenti datus coadiutor à Deo, quod habemus Exodi cap.4.in quo ait ad Moyſem Deus, *Ipſe (*Aaron*) loquetur pro te ad populum,& erit os tuum; tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.*

Sextum tempus eſt, quo Chriſtus Dei ſapientia ſumma factus eſt homo,eodemquè momento,quo ipſius anima eſt à Deo creata, protinus illi eſt omnis omnium rerum temporalium,naturaliumque poteſtas data, ita vt,quæcumque data eſt creaturæ rationali, & humanæ ex vi ipſius naturæ, eadē data ſit vnius Chriſti animæ, atque innumeris partibus amplior. Præterea vero, quæcumque poteſtas data eſt ſupernaturalis omnibus creaturis ſimul coniunctis eadem data ſit vnius Chriſti animæ, atque innumeris partibus amplior,tum quatenus illa eſt *Plena gratiæ & veritatis*, tū quatenus eſt inſtrumentum diuinitatis.quocirca, quod Chriſtus dixit Matthæi cap.vlt. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.*id interpretantur plerique omnes,*Data eſt*,quantum ad externam manifeſtationem.Nam re vera alioquin ipſius anima, ſimulatque eſt creata,cœpit ſingula quæque exequenda in cælo per Angelos, quos in agendis rebus illuminabat, adminiſtrare in tota vniuerſitate rerum creatarum, quod abunde libro ſecundo,tertioque aperitur. Hinc S.Iuſtinus in Apologia ad Senatum, *Chriſtus quidem,eò quod vnctus ſit, & per ipſum Deus diſponat, ordinetque omnia,vocatur non vulgaris ſignificationis nomine.* Hanc eſſe omnium Theologorum ſententiam conſtat.aſſerunt enim præterea,quod ſupra operis initio dicebamus, eſſe illi, vt inſtrumento diuinitati coniuncto omnipotentiam datam, ita vt duo tantum negentur illi,creare,& ad nihilum redigere,hæc enim non poteſt, niſi vt Deus eſt.cætera ſunt communicata; ac poteſt, vt homo, atque vt is,cuius natura ſit diuinæ adiuncta, & in perſona diuina ſubſiſtat,quod habet S.Thomas 3. quæſt.13.art.2. SS. Anſelmus,Rhemigius,Thomas,alijque, capite vltimo Matthæi adducto,S.Cyprianus lib.2. contra Iudæos cap. 26. Athanaſius contra Arianos ſermone, *Ex Deo Deum verbum.*Nyſſenus de cognitione verbi,S.Vigilius libro contra Euthycem.Quamobrem, qui volunt Chriſto non eſſe in temporalia directam poteſtatem,non poſſunt intelligere, vt aliqd Chriſto quod poteſtatis ſit,ſiue ſignificet maiorem poteſtatem,fuerit denegatum.Quod ſi dicant non poſſe quidquā fieri ab ipſo, quamuis poſſit omnino,niſi quod Pater velit. Reſpondemus.poſſe aliquid agere, aut agere præter ordinem,

ſeu voluntatem Dei eſſe,vt ſupra dicebamus,impotentiam, vel vt loquitur S. Auguſtinus,eſſentiæ defectum, potentiæ defectum. Nullum quippe ens fingi poteſt quod Chriſto non ſit ſubiectum. Sic enim legimus Epheſ.cap.1. *Conſtituens(*Deus hominem Chriſtum*)ad dexteram ſuam in cœleſtibus,ſupra omnem principatum, & poteſtatem,& virtutem,& dominationem,& omne nomē,quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo ſed etiam in futuro, & omnia ſubiecit ſub pedibus eius.* Quibus innumera multa ſequenti capite à nobis dicenda conſentiunt, aut igitur iſtud directum eſt ens, aut non eſt. Quod ſi erit, neceſſario Chriſto ſubiicitur. Verum quando apparet è ſuperioribus,paſsimque apparebit,Chriſto omnem fuiſſe in omnia poteſtatem ſubiectam, concludimus Eccleſiæ communicatā quamcumque habet quoad homines regendos, (excepta excellentiæ poteſtate, per quam poteſt ſolus ipſe inſtituere ſacramenta,& abſque illis infundere gratiam)præcipue vero Regiam in cuncta temporalia mundi totius,ac naturalia regenda,quæ reſideat in Sacerdotibus,Epiſcopis,atq; ſicut in Fonte, ac Sole Pontifice ſummo. Id vero apparebit maxime in ſeptimo tempore, ideſt die iudicij,cum Chriſtus vna cum ſponſa ſua, *Euacuauerit omnem principatum,& poteſtatem,& tradiderit regnum Deo,& Patri,* ac tunc,*erit omnia in omnibus Chriſtus.* Cuius quidem iudicij ſunt imagines quædam tempora illa, quibus Eccleſiā Tyranni perſequuntur, ac totus orbis concutitur innumeris cladibus, & prodigiis, de quibus vltimo libro de ſignis Eccleſiæ Dei. Quemadmodum vero Chriſtus cuncta ſibi ſubiecerit, & quæcumque Eccleſiæ ſponſæ ſuæ, omnino ſe ſe ſubiecerunt, amplificauerit,ornauerit,tum multa libro tertio, tum libris vltimis de Signis Eccleſiæ Dei, ac ſeptimo, & octauo de Ruinis gentium, contra autem quemadmodum ſponſæ ſuæ, mundique Reginæ aduerſantia ſubuerterit & libris adductis, & vltimo operis huius aperitur. Imperatores namque omnes Romani peſsime omnes, qui Eccleſiæ ſanctæ aduerſati ſunt, obierunt; translatumque eſt è gente in gentem Romanum Imperium, nullusque ad nepotes agnationis ſuæ trāſmiſit,cumq; per tot bella,tot ac tantas hoīum ſtrages vrbiū, gentiumq; ruinas intra annos mille, ac ſeptuaginta quatuor ad amplitudinem ſummam perueniſſet, qualis numquā fuerat,breui,ideſt intra annos ab obitu Chriſti, Eccleſiaq; per illa pſum Spiritus Sancti conſtituta ducentos ſeptuaginta nouē,Chriſto, Eccleſiæq; ipſius imperante Conſtantino eſt ſubiectum,quod

cate-

eatenus ſtetit, ac cum reliquis aliorũ regnis ſtat, quatenus Eccleſiæ, Chriſtoque ſeruit; ſcriptum namque eſt, *Gens, & regnum; quod non ſeruierit tibi peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur*. Sic igitur Primo vidimus Angelos bonos ſtetiſſe, omniumque imperium nactos, per obedientiam Chriſto vel implicitè, vel explicite exhibitam. Sic Secundo Adamus omnibus mirabiliter dominabatur. Sic Tertio, cum defeciſſet ab obedientia per fidem Chriſti retinuit vitam, terræque imperium & ad poſteros Seth tranſmiſit, Pontifex, ac Rex omnium ſummus. Sic Quarto Noe ſimiliter Pontifex, & Rex totius orbis ab ordinatione ſupernaturali deſciſcentibus cunctis, diluuioq; ſubmerſis, vniuerſæ terræ imperiũ tenuit, ac ſuis eſt partitus. Sic Quinto eumdem Moyſes elementis imperauit, & omnibus aduerſariis proſtratis Hebræorum Rempublicam cōſtituit, cui Pontifex ſummus ſummo iure præſideret. Steterũt omnes, atq; imperium nacti ſunt in omnia naturalia, temporaliaq; ob fidem Chriſti, præſtitãq; illi obedientiã, vel implicitam, quod nemo diffitetur, vel explicitam, quod plerique omnes hac de re agentes tradunt, illi igitur omnia in omnibus, ne ſubruant, ſunt ſubiicienda ex æterno Dei conſilio, cuius regnum, *Non eſt de hoc mundo*, quod omnia mundana perducat ad Deum Patrem, *Non eſt de hoc mundo*, quia à Patre accepit illud non à mundo: non eſt de hoc mundo, *Quia mundus eum non cognoſcit*. Sic enim Sancti interpretantur illa verba. nos Chriſtum nouimus omnium Dominum. Quocirca à Deo Patre petimus, tam ſpiritualia, quam temporalia bona. *Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, Cui non obedit, qui non obedit ipſius ſponſæ Eccleſiæ, neque enim *poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem*, ait S. Cyprianus de vnitate Eccleſiæ, *Et habere caput Chriſtum nemo poterit, niſi qui in eius corpore fuerit, quod eſt Eccleſia*, ait eiuſdem tituli libro ſanctus Auguſtinus. Sed videamus è diuinis litteris tantæ ſponſæ eſſe in omnia Regiam, ſupremamque poteſtatem nil vlli auferentem.

Argu-

Argumenta è diuinis ſcripturis ſummatim collecta, quibus probatur temporalia cuncta, temporaliumque Principes in omnibus eſſe Eccleſiaſticæ poteſtati ſubiectos. Cap. XI.

IAm vero nihil æquè eſt in diuinis litteris illuſtre, quam fore, vt Eccleſiaſticæ poteſtati terrena, tēporaliaque omnia ſubijcerentur, Epiſcopis eſſet Regia poteſtas, quæ veluti ex apice, fonte, & capite dimanaret in eos à Pontifice ſummo. cū verò ſint innumera diuinæ ſcripturæ loca id clariſsime ſignificantia plurimis modis, quo ſcilicet id teſtatiſsimum cunctis foret, redigemus illa in modos ipſos, quibus id Spiritus Sanctus voluit apertiſsime explicari.

Primus modus eſt, cùm dicitur fore, vt Eccleſia ſit Regina, eamdemque cum Chriſto Deoque coronam geſtet, ſedeat ipſa & ipſius filii ſedeant in throno Dauidis, ſint Reges, regnent, habeant Regnum: multa autem ſunt loca id ſignificantia. primus eſt Iſaiæ cap. 61. in quo loquitur Eccleſia dicens, *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumentis iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis,* Ex his verbis ait Sanctus Auguſtinus Eccleſiam vocari ſponſum Chriſtū, quæ geſtet eamdem cum Chriſto coronam. Pertinere verò hæc ad temporalem Eccleſiæ fœlicitatem tradunt eo loco, & capite ſuperiori Sancti Cyrillus, Procopius Gazeus, Thomas, & alii.

Secundus locus eſt ibidem, cùm dicit; *Stabunt alieni, & paſcēt pecora veſtra, & filij peregrinorum agricolæ, vinitores veſtri erunt, vos autem Sacerdotes mei vocabiminis.* Tertius eſt ibi cum protinus ſubiicitur, *fortitudinem gentium commedetis, & in gloria eorum ſuperbietis* Pro his verbis. Vertit Aquila *purpura, veſtiemini.* Addit ibi S. Hieronymus, *vt inſigne regij decoris oſtenderet.* Ipſe verò vertit, *& in diuitijs earum eritis admirabiles.* Quartus locus eſt capitis ſuperioris, cum dicitur ad Eccleſiam. *Aperientur portæ tuæ iugiter die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur.* Quintus eſt paulopoſt. *Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium*

dium in generatione & generationem, & ſuges lac gentium, & mamilla Regum lactaberis, vel vt alij vertunt, *Diuitias Regem comedes*, quæ cuncta ad temporalem poteſtatis Eccleſiaſticæ potentiam pertinere aperte conſtat, & volunt memorati Doctores, ac Sancti. Ita vt Regum temporalia ſint ipſi Eccleſiæ ſubiecta, veluti cibus comedenti. Sextus locus complectitur plurima oracula, quibus prædicitur fore, vt Chriſtus ſedeat in Throno, domo, aut ſede Dauidis. Thronus autem Dauidis fuit in terris, ac rerum temporalium vt pſalm. 88. *Si Dauid mentiar, ſemen eius in aeternum manebit*, & *Thronus eius, ſicut ſol in conſpectu meo*. & Luc. cap. 1. *Et dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in aeternum*, quæ verba pertinere ad Epiſcopos ſeſſuros cum poteſtate Regia in Diœceſibus ſuis, volūt SS. Paulinus ad Cytherium, & Epiphanius hereſ. 29. eodem ſpectant illa pſal. 131. *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuā*. Septimus eſt pſal. 44. cum de Eccleſia dicitur. *Adſtitit Regina à Dextris tuis*, & mox, *filiæ Tyri in muneribus, vultum tuum deprecabuntur omnes Diuites plebis*, quæ verba ad Eccleſiam pertinere cuncti interpretes tradunt. filias Tyri Chaldæus intellexit Prouincias, munera ſunt tēporalia, quæ à prouinciis ad eā veluti Reginā deferātur. Octauus eſt eodē pſal. Cum dicitur ad Chriſtū. *Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi virga directionis virga Regni tui. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*. Hæc vltima verba referunt omnes ad Epiſcopos, qui tamquam Reges vngantur, vt ex Iuſtino Dialogo cum Triphone apparet, & patet è ſuperioribus, Cum Chriſtus Rex ſemper appellatur, Nonus eſt cum Hieremias de Hieruſalem, vel de Eccleſia antiqua threno primo ait *Domina Gētium Princeps Prouinciarum*, quæ verba non poſſunt illi eo tempore conuenire, cum neque Gentium Domina, neque Princeps vmquam re ipſa Prouinciarum foret actu ipſo, dici aliquo modo poterat, ſed multò verius, ac iuſtius reſpiciunt tempora Eccleſiæ Chriſtianæ, cuius illa vmbra erit, vt interpretatur S. Gregorius pſal. 4. penit. cuius verba citamus ad finem libri 5. Decimus, eſt 1. Petri 2. *Vos eſtis regale Sacerdotium*, vt S. Ambroſius, Bernardus, S. Thom. opuſc. 20. & Henricus Gandauenſis exponunt. Vndecimus continet multa loca, quibus Epī, aut Sacerdotes nuncupantur Paſtores, & dicuntur paſcere, quæ nomina ſignificant poteſtatem Regiam in temporalia, quod tradunt Origenes, Lucifer Calaritanus, Arnobius. Sic Chriſtus dixit ad

Petrum

Petrum *Paſce oues meas*, huc pertinent illa Ieremiæ cap. 3. *Dabo vobis Paſtores iuxta cor meum*, quæ verba pertinere ad Epiſcopos & Sacerdotes, qui inſtar Moyſis, & Samuelis iudicent omnia, vult Ireneus lib. 4. cap. 44. vt citamus lib. 2. cap. 7. & Ezechielis cap. 34. *Suſcitabo Paſtorem vnum.* & 37. *Dauid rex ſuper eos Paſtor erit*, quibus apertè Pontifex ſummus temporalium Rex ſignificatur, nam Dauid temporalium Rex erat, hinc Chriſtus, *fiet vnum ouile, & vnus Paſtor* Ioannis cap. 10. Duodecimus eſt Apocalypſis cap. 2. Vbi Chriſtus alloquitur his verbis Epiſcopos vel Angelos Eccleſiarum, *Qui vicerit & cuſtodierit opera mea vſque in finem dabo illi poteſtatem (Græcè ἐξουσίαν) ſuper Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur ſicut & ego accepi à Patre meo*, vt interpretantur eo loco SS. Auguſtinus, Anſelmus, Andreas Cretenſis, Dionyſius Carthuſianus.

Secundus modus continet loca omnia, quibus *omnis poteſtas*, Chriſto dicitur data vt Matth. cap. vlt. Cum ſit igitur à Deo data Chriſto omnis poteſtas in Cœlo & in terra. Nulli alii poteſt eſſe poteſtas, niſi à Chriſto dependens, ſiue à Chriſto data. Quamobrem Chriſtus vult eſſe infidelibus Regiam, quæcumq; eſt iis, vt libro ſecundo, tertioque aperitur. Sed quando Eccleſiæ ſoli, ac Petro, vt Eccleſiæ capiti, apertè communicata eſt in terris hæc poteſtas (dempta excellentiæ poteſtate) idcirco cuncti Reges habent ab Eccleſia dependentem.

Secundus locus eſt, Rom. cap. 13. cum dicitur, *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubiecta eſt.* Supernaturalis autem ſublimior, vt ex SS. Nazianzeno, Bernardo, Primaſio, Auguſtino, Baſilio, Chryſoſtomo aperimus lib. 4. Tertius locus eſt ſancti Petri initio ſecundæ, *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri, quomodo omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ. (* Græcè eſt δυνάμεως poteſtatis, *) Quæ ad vitam, & pietatem, donata ſunt.*

Tertius locus eſt, cum dicitur datum à Patre ipſi Chriſto, vt homini, omne iudiciũ, vt Ioan. cap. 5. *Pater omne iudiciũ dedit Filio*, Et mox, *Dedit ei, iudiciũ facere, quia filius hominis eſt*, At Chriſtus Eccleſiæ ſoli hoc iudiciũ cõicauit in omni re pertinẽte ad iuſtitiã. Mat. c. 18. *Si Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus*, & ſoli Petro, Io. vlt. *paſce oues meas.* Quicũq; igitur iudicant habent iudicandi poteſtatem à Chriſto, & Eccleſia dependentem. Huic enim ſoli Chriſtus iudicij poteſtatem legitur communicaſſe. Secundus locus eſt, cum Lucæ cap. 18. dicitur, *Qui audit vos, audit*

dit me, vt interpretatur S. Cyprianus epiſt. *69*. Tertius Malachiæ cap. 2. *Labia Sacerdotis cuſtodiant ſcientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Angelus enim Domini exercituum eſt*, vt eodem loco interpretatur S. Cyprianus, & ibidem s. Hieronymus. Quartus locus eſt 1. Corinth. 2. *Spiritualis homo omnia iudicat, & à nemine iudicatur*, quod non modo ad iudicium diſcretionis in homine ſpirituali, ſed ad iudicium poteſtatis pertinere in Epiſcopis. Volunt rectè S. Auguſt. de vera Religione cap. 31. Vgo, Alexander Halenſis, Ægidius Columna, & Mayro q. 11. in Quolibetis. Quintus eſt Deuteronomij cap. 17. cū dicitur, *Si difficile & ambiguum*, & quæ ſequuntur, è quo loco S. Cyprianus ep. *69*. & alibi vult iudicium rerū quarumlibet ad Epiſcopos pertinere. Sextus 1. Cor. *6*. *Si Angelus iudicabimus, quanto magis ſæcularia*, quod patet è Cōcilio iij. Carthaginenſi. S. Auguſtino de opere Monachorū, vt diximus lib. 4. cap. 10. lib. quinto cap. 12.

Quartus modus continet loca, quibus oſtenditur data Eccleſiæ poteſtas bellica militaris compulſiua in homines, Reges, Principes, nobiles, munitiones, gladios, ſunt vero loca hæc multa, quæ expendit inter alios, S. Auguſtinus epiſt. 48. & 50. Primus eſt Lucæ cap. 14. cum dicitur, *Compelle intrare*, ex quo loco ſæpè in Epiſtolis ſuis, S. Gregorius vult infidelibus beneficia quædam neganda, aut ſeuerius eos puniendos, vt Chriſto obediant. Secundus locus eſt Iſaiæ cap. *60*. Cum Deus alloquens Eccleſiæ dicit, *Gens, & Regnum, quod non ſeruierit tibi peribit*. Tertius eſt Pſalmi 149. *Gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in Populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciant in eis iudicium conſcriptum*, vti conſiderat S. Bernardus, cuius verba lib. 4. referimus, de conſideratione ad Eugenium lib. 3. Quartus eſt Apoſtoli 2. Corin. 10. Cum ſcribit, *Arma noſtra non ſunt carnalia, ſed Deo potentia, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus Deum*, vt declarat adductis Epiſtolis S. Auguſtinus. Quintus ac Sextus eſſent, qui pertinent ad vim bellicam, gentes, regna, ac res ſimul de quibus infra agetur. Quintus itaque ſit Pſalmi 2. cum dicitur *Reges eos in virga ferrea*, vt idem Sanctus interpretatur, qui multa præterea ad idem propoſitum rectè expendit, quæ licèt ad ſpiritualia potiſſimum ſpectent, tamen ad temporalia ſpectare, quæ facta ſunt ob ſpiritualem finem, dubitari non poteſt. Sextus eſt *Sunt duo gladij hic*, Luc. 22. vt è SS. Ambroſio, Chryſoſtomo, Beda,

Euthimio, Bernardo, libro 2. cap. 10. explicamus, ac ſubtiliter hæc verba expendit Mayro. quæſt. 11. in Quodlibetis ſeptimus Pſalmus 44. *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime & ſagitta tuæ acutæ populi ſub te cadent in corde inimicorũ Regis,* quibus apparet occidendos, ac perdẽdos temporaliũ Dños malos à Chriſto Rege in Regno ſponſæ, & in terris degentes. Octauus eſt Sap. 3. *Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, iudicabunt nationes, & dominabantur populis,* vt interpretatur Sanctus Bernardus ſermone ad Patres in Synodo congregatos.

Quintus modus cõprehendit loca, quibus res generatim ſubiectæ dicũtur Eccleſiaſticæ poteſtati. Ac Primus eſt cap. 16. Matthæi cum dicitur, *Quodcũque ligaueris ſuper terram, & quæcumque ligaueritis, & quæcumque ſolueritis,* non tantum quoſcumque, vt expendunt S. Thom. opuſc. 20. lib. 3. cap. 10. Bacconus in Prologo in quarto ſententiarum, Mayro quæſt. 11. in Quodlibetis, & alij multi. Secundus eſt Matthæi cap. 24. *Super omnia bona ſua conſtituet eum.* ideſt Petrum, & Sacerdotes, vt interpretatur S. Irenæus lib. 4. cap. 14. Chryſoſtomus libro 2. de Sacerdotio. Tertius eſt *Tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes,* quantum eſt de iure, licet de facto, non ita ſit. Ita S. Auguſtinus in Pſal. 102. Quartus eſt, *Omnia cum illo nobis donauit.* ad Rom. cap. 8. vt S. Auguſt. hom. 2. in Apocalypſim, & S. Ambroſius, ac Theodoretus illa verba referunt ad temporalia bona. Quintus eſt 1. Corin. 13. *Omnia veſtra ſunt, vos Chriſti, Chriſtus autem Dei,* ſed quomodo veſtra ſunt? ſunt veſtris legibus, ac poteſtati legitimæ ſubiecta igitur Petrus, ac Paulus erant Chorinthiis, vel Eccleſiaſticæ poteſtati ſubiecti? erant in priuatis actionibus ſuis ſubiecti & ipſi publicæ, quam gerebant ac ſuæ poteſtati. Veluti, homo ſubiectus eſt intellectui ſuo directioni ac poteſtati illius. Huc pertinere etiam videtur locus Tertius S. Petri ſupra modo ſecundo adductus.

Sextus modus complectitur loca, quibus ipſi homines genteſve dicuntur generatim ſubiectæ, vt è multis locis ſupra etiam conſtat in primo, & quarto modo huius verò modi ſpeciatim. locus eſt Pſalmi 41. *Subiecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris.* vt ibi interpretatur S. Auguſtinus.

Septimus eſt continens loca, quibus ipſa terra dicitur ſubiecta, vt Pſalmus 44. de Eccleſia conſtituente Epiſcopos dicitur, & omnes interpretantur. *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.*

Secun-

Secundus eſt, cum Princeps prouinciarum vocatur à Ieremia, vti ſupra, è S. Gregorio expédiuimus.

Octauus modus eſt, cum declaratur Eccleſiaſticæ poteſtati gentes ſubiectæ, ac regna, vt deſtruantur, & ædificentur, hoc apparet cum dicitur ad Hieremiam. *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper Regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes*, Quæ verba pertinere ad Chriſtum, & Eccleſiam vult S. Hieronymus: neque enim poteſt aſſeri primò Ieremiæ conuenire niſi, vt homini ex Eccleſia. Secundò niſi ob preces, & merita ipſius, vt clarè oſtendimus libro ſexto. Tertiò multò igitur magis hæc pertinent ad Eccleſiam, poteſtatemque eius.

Nonus modus, quo ſignificatur ab Eccleſia conteri, contineri regna, occupari omnem terram vi, ſiue propria Religionis, ſiue militari, quod conſtat è lapide Danielis. nam volũt omnes à Chriſto communicatam Petro non modo petræ ſignificationem, & dignitatem, ſed etiam potentiam. Tertull. lib. 4. aduerſus Marcionẽ, S. Baſilius homil. de pæniten. Ambroſ. lib. 2. cap. 2. in Lucam, quæ libro 6, cap. 15. referimus, & in hoc ipſo propoſito noſtro, Otho Friſingen. libro 6. cap. 36. S. Thom. opuſc. 20. lib. 3. cap. 10. cuius verba referuntur lib. 2. cap. 11. Neceſſe eſt verò omnes meminiſſe in Diuina ſcriptura eſſe ſemper duos ſenſus ſpiritus, ac litteræ. Quocirca cum legunt in ſacris Interpretibus aliquando afferri ad ſuperiora loca ſenſum ſpiritualem, meminerint ineſſe ijs prius litteralem, qui eſt adductus, neque vnum tolli ab alio poſſe, & maximè in propoſito noſtro; temporalia namque cuncta ſunt facta ob ſpiritualia; naturaque humana iure coeſſentiali ſemper ad hæc tendit; Ac Deus, Chriſtus, Angeli, ac iuſti omnes ad hæc gubernant. Ex his verò omnibus, quæ ſupra à nobis allata ſunt, conſtat temporalia cuncta, temporaliumque Principes eſſe omnibus modis vſquequaque Eccleſiaſticæ poteſtati, & gubernationi ſubiectos, quot enim modis, vt inſpicienti apparet, aliquid ab aliquo haberi, aut obtineri poteſt, tot modis à Deo dari temporalia dicuntur Eccleſiæ ſanctæ, Epiſcopis eius, Sacerdotibus, & Pontifici ſummo, vt gubernent; quos modo fruſtra explicatos dici non poteſt.

Recenſentur ſancti Patres, ac Doctores, qui ab ipſa Chriſti ætate vſq; ad S. Bernardum perenni, atq; è manu in manum tradita doctrina ſcripſerunt Epiſcopis, ac Pontifici ſummo eſſe in omnia temporalia Regiã, ac ſupremam poteſtatem. Cap. X I I.

QVamuis Romani Imperatores omnia tenerent, ijdemq; nullo modo pati poſſent aliquid dici, ex quo Imperij iura minui viderentur, haud tamen Chriſtiani ſcripto deſtiterunt memoriæ prodere Epiſcopis eſſe omnia ſubiecta, eorum gubernationi in omnibus obediendum, ſiue iuxta ipſorum leges omnia tranſigenda; dominiumque ijs ciuile, ac regale eminens eſſe, à quo reliqua eſſentialiter penderẽt. Hoc igitur initio ducto ab Apoſtolicis temporibus ex ætate in ætate perennem teſtium ſucceſsionem texentes eam ſub oculos legentium ponemus, plurimos tamen relinquemus à fratre noſtro colligendos, & diligenter examinandos. vt omittamus itaque in Apoſtolicis conſtitutionibus ſcripta. Sanctus Dionyſius epiſtola ad Demophilum. *Nefas eſt*, inquit, *Sacerdotem à miniſtris, qui te ſuperiores ſunt, aut à tui monachis ordinis corrigi & reprehẽdi, ſiue aliqd impiũ in diuina facere videãtur, ſiue aliquid aliud eorũ, quæ vetãt leges, feciſſe arguatur*, ex his habeamus à prĩcipibus ſæcularũ, qui & ipſi Dei ſunt miniſtri, vt habeamus. c. 13. ad Romanos argui non poſſe iure ordinario Sacerdotes, cum quid egerint eorũ, quæ leges vetant, etiam ſi ad diuina haud ſpectẽt, ſed ad ſæcularia. Ac ne dicas à Sacerdotibus Principes ſæculares in ſæcularibus nõ eſſe iudicãdos, audi eundẽ. *Si Dei eſt, vt ſcripta diuina loquuntur, iudicium, Sacerdotes autem nuncij atque interpretes poſt pontifices ſunt diuinorum iudiciorum, ab eis rectè, & ordine tu per medios interiectosque miniſtros, cum tempus poſtulabit, diuina diſce*, Hæc ille aſſerens iudicia Dei, qui tum ſæcularium, tum ſpiritualiũ iudex eſt, primò ab Epiſcopis, deinde Sacerdotibus haberi: per hos iudiciumq; eorum deriuari in alios iudicandi poteſtatẽ. Hinc idẽ

cap. 8. de Eccleſiaſtica eſt Hierarchia. *Mos quidem hic eſt diuinitatis veriſſimus per prima deducere ſecunda, & inferiora ad diuiniſſimũ lucem ſuam. An non videmus elementorum naturam, quæ ſenſibus percipiuntur, primum ad ea, quæ magis eis cognata ſunt, venire, deinde per illa in alia ſuam tradere vim, & actionum? Iure igitur ac merito omnis deſcriptionis, & quæ videtur, & quæ non videtur (*Nota hic*) principium, & ſedes primùm ad eos qui maxime diuinitatem imitantur, vult diuinos radios peruenire deinde per illos, quod ſint clariores ipſis, aptique ad accipiendum lumen, alijsq; tradendum in inferiores pro eorum captu diffundit.* Hæc Sanctus. E quibus colligit etiam poſt alios Aegidius libro de Eccleſiaſtica poteſtate, omnem poteſtatem humanam pendere, & eſſe eſſentialiter ab Eccleſiaſtica poteſtate, quia ſcilicet omne fallibile dependet ab infallibili, ac proinde a Petri infallibili claui, & ſupernaturali, & S. Thomas ex eadem doctrina tradit in humana natura neceſſariò dandos ſuperiores, quibus obediamus, ita ſcribens 2.2.quæſt.104.art.1. *Sicut actiones rerum naturalium procedunt ex potentijs naturalibus, ita etiam operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. oportuit autem in rebus naturalibus, vt ſuperiora mouerent inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitus, vnde etiam oportet in rebus humanis, quod ſuperiores moueant inferiores per ſuã voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ. mouere autem per rationem, & voluntatem eſt præcipere. & ideo ſicut ex ordine ipſo naturali diuinitus inſtituto inferiora in rebus naturalibus neceſſe habent ſubijci motioni ſuperiorum; Ita etiam in rebus humanis ex ordine iuris naturalis, ac diuini tenentur inferiores ſuis ſuperioribus obedire.* Hæc Sanctus. E quibus habemus tunc, quãlibet Rempublicam generatimque humanam rectè eſſe inſtitutã, cum ſequitur ordinem vniuerſi, in quo ab vno deriuatur ex aliis in alios poteſtas & imperiũ. Quod ſi dicas ergo primum mouens, ac prima poteſtas, qualis eſt Pontificia non mouebit alias immediatè, ſed mediantibus aliis. Reſp. Primo mouebit immediatius immediatione virtutis, quàm moueat ſecunda in ſubiectas cauſas, vt habetur in prima propoſitione libelli de cauſis, qua aſſeritur primam cauſam magis influere in ſubiectas, quàm ſecundæ influant. Nam ſecundæ non influunt niſi per primam, vt brachium non influit in manum, niſi per influxum capitis. Secundo reſpondemus, Eccleſiaſticam poteſtatem, quæ reſidet vt in capite in Pontifice ſummo, non eſſe ſimilem primo mobili naturaliter

moto, ſed eſſe ſupernaturalem ſimilem Deo poſito ſupra naturam, qui quidem Deus non modo ineſt rebus per ſuam poteſtatẽ, ſed per eſſentiam, & præſentiam. Quamobrem quidquid Chriſtianus operatur, aut homo perfectæ, ac non deordinatæ naturæ operatur, vt Eccleſiæ membrum; ac proinde Eccleſiaſtica poteſtas operatur in illo tam virtutis immediatione, quam ſuppoſiti, veluti dicitur homo agere, quidquid ex eius imperio manus agit.

Sanctus Ignatius fuit ipſa ætate Apoſtolorum, ſic vero ille epiſtola ad Philadelphienſes, *Omnis Clerus ſimul cum omni populo, & militibus, atque Principibus, ſed & Ceſare obediant Epiſcopo. Epiſcopus vero Chriſto, ſicut Patri Chriſtus, & ita vnitas per omnia ſeruatur.* In quibus duo notanda. Primum à militibus, Principibus, & Ceſare obedientiã præſtandam Epiſcopo, ſicut Chriſtus obedit Patri; at Chriſtus obedit, tam in tẽporalibus, quàm ſpiritualibus regendis, Nihil vt ab eius obedientia recedat, vlla in re. Secundo, vult vnitatem ſeruari per omnia. Sic igitur, quod aiebat S. Dionyſius, tẽporalia reducẽda ſunt in Deum per Epiſcopos, ſine iuxta canonas eorũ ſunt adminiſtranda. Rurſus idem epiſtola ad Smyrnenſes ſcribit. *Honora,* inquit, *fili Deum, ac Regem: ego autem dico honorare quidem Deum, vt authorem omnium, ac Dominum, Epiſcopum, vero tamquam Principem Sacerdotum imaginem Dei ferentem, principatum quidem ſecundum Deum, Sacerdotium vero ſecundum Chriſtum, Et poſt hunc honorare oportet etiam Regem. Nemo enim potior eſt Deo, neque ſimilis ei; neque Epiſcopo in Eccleſia, Sacerdotium Dei gerenti pro mundi ſalute; neque Regi, quis ſimilis eorum in exercitu pacem, & beneuolentiam omnibus Principibus cogitanti. qui enim honorat Epiſcopum honorabitur à Deo; & qui inhonorauerit eum, à Deo inhonorabitur. ſi enim quis contra Regem inſurgens damnatione dignus eſt, vt pote qui tranquillitatem, & pacem communem diſſoluat, quomodo vltionem euadere poterit, qui præter Epiſcopum aliquid egerit? Sacerdotium enim ſumma eſt omnium bonorum quæ in hominibus conſiſtunt.* Ex his multa obſeruanda. Primo diſtingui in Epiſcopo Principatum, & Sacerdotium, quoad illum ſimilis eſt Deo, quoad hunc ſimilis Chriſto. Secundo Epiſcopum ſimilem Deo ob principatum, vt auctor eſt omnium. Ratio eſt quia Deus ordinat cuncta per Chriſtum; Reducitq; illa in ſe, atque, vt ait Apoſtolus, *Deus eſt in Chriſto mundum reconcilians ſibi,* ſic itaq; Deus eſt in Epiſcopo mundum ſibi reconcilians, ideo dicitur ab eodem ſancto, Epiſcopus forma Patris omnium, Patrique adaptari per vnctionem

ctionem Epiſcopalem, quod ait S. Athanaſius epiſtola ad Serapionem. Et poſt alios conſiderauit Alexander Halenſis, neque dici poteſt ipſum Principem, quia Princeps eſt Sacerdotum, dumtaxat. Sic enim non diſtingueretur in eo principatus à Sacerdotio, neque eſſet forma Patris authoris omnium, neque eſſet in hoc niſi Chriſto ſimilis, qui & ipſe non modo eſt Princeps Sacerdotum, ſed etiam Princeps Regum terræ, ac Dominus Dominantium. Tertiò vult honorari, Primò Epm, deinde Regem, affert rationē: quia nō modo eſt Sacerdos, ſed etiā Princeps ſimilis authori oīum. Quarto peius eſſe aliquid agere præter Epi voluntatē, quam inhonorare in effectu Regē. Poſtremò rurſus adhuc cōcludit, nihil boni eſſe in terris, niſi per Sacerdotiū. idem ſanctus epiſt. ad Trallianos. *Quid eſt enim Epiſcopus, niſi omnem principatum, & poteſtatem omnium illorum tenens, ſecundum quæ deceat hominem tenere imitationem Dei factum ſecūdum virtutem.* ex his notamus illud, cum lege coeſſentiali homo in omnibus quæ tractat, ſiue temporalibus, ſiue ſpiritualibus, Deum velit imitari, ſaltem vti eſt cauſa naturalium, neque poſsit ad hoc peruenire, niſi iuxta ordinationem ſupernaturalem, iure aſſerit S. Ignatius omnium tam tēporalium, quam ſpiritualium principatum poteſtatemque eſſe pœnes Epiſcopum. S. Irenæus, S. Polycarpi diſcipulus tempora. S. Ignatij ex cepit: qui ſic lib. 4. cap. 44. *Quemadmodum Moyſes, cui tantus Ducatus eſt creditus, bona conſcientia fretus purgabat ſe apud Dominum dicens, Non concupiſcens alicuius illorum quid accepi, neque malè feci alicui eorum; quemadmodum Samuel tot annis iudicans populum, & ſine vlla elatione ducatum gerens ſuper Iſrael in fine purgabat ſe dicens, Ego conuerſatus ſum in conſpectu veſtro à prima aetate mea vſque nūc, reſpondete mihi in conſpectu Dei, & in cōſpectu Chriſti eius, cuius veſtrum vitulum accepi, aut aſinum, ſuper quem potentatus ſum, aut quem oppreſsi, aut ſi de alicuius manu accepi propitiationem vel calciamentum, dicite aduerſus me, & reddam vobis. Cum dixiſſet autem populus ad eum neque potentatus es, neque preſsiſti nos, neque accepiſti de manu cuiuſquam aliquid, teſtificatus eſt dominum dicens, teſtis eſt Dominus, & teſtis Chriſtus eius in die hac quoniam non inueniſtis in manu mea nihil; & dixerunt ei, teſtis; quemadmodum & Paulus Apoſtolus cum eſſet bonæ conſcientiæ dicebat ad Corinthios, non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate ſicut ex Deo coram Deo in Chriſto loquimur nemini nocuimus, neminem corrupimus, neminem circumuenimus, Tales preſ-* S. Irenæus.

byteros nutrit Eccleſia; de quibus & propheta ait, & dabo Principes tuos in pace, & Epiſcopos tuos in iuſtitia, de quibus, & Dominus dicebat, quis igitur erit fidelis actor bonus, & ſapiens, quem præponit Dominus ſuper familiam ſuam, ad danda eis cibaria in tempore? Beatus ille ſeruus, quem veniens Dominus inuenerit ſic facientem, Hæc Sanctus. è quibus colligimus Presbyteros Eccleſiæ (ſic ille ſæpè Epiſcopos vocat nomine communi) eſſe inſtar Samuelis, ac Moyſis in Eccleſia Dei, Ac ne dicas ſimiles eſſe quoad integritatem, vel quoad regimen poteſtatis tantum ſpiritualis Reſpondemus ab Irenæo cōparari Epiſcopos, quoad ipſa iudicia, & ſpeciatim temporalium: & ad maiorem comprobationem Secundo colligimus eſſe illos, de quibus Iſaias ait loquens de iudicibus prauis, & iniuſtis quoad temporalia iudicanda cap. 2. *Et reſtituam iudices, tuos vt prius, & conſiliarios tuos, ſicut antiquitus,* quo loco loquitur Iſaias de iudicibus temporalium rerum, & 32. *Ecce in iuſtitia regnabit Rex, & Principes in iudicio præerunt.* Et mox, *Erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ, ſilentium,* quo ſimiliter loco agit de temporaliū iudicio. Ex his verbis texit illa, quæ citat ſanctus, alibi nāq; ipſa illa non inueniūtur, quæ tamen vndecunque ſint ſumpta, non aliud ſignificant niſi principatum temporalium. Clemens Alexandrinus attigit Irenæi tempora qui ſic libro ſtromatū ſeptimo, *Maximæ autem, vt arbitror, poteſtatis eſt omnium partium, etiam vſque ad minimam, accurata examinatio peruadens ad primum vniuerſorum adminiſtratorem, qui ex voluntate patris gubernat omnium ſalutem alijs ordinatis, qui ad alios praefectos reſpiciūt, donec perueniamus, ad magnum Pontificem. ab vno enim deſuper principio, quod conuenienter voluntati operatur, dependent prima, ſecunda, & tertia. Deinde in ſummo fine eius, quod apparet, beati poſiti ſunt Angeli, atque adeò vſque ad nos ipſos alij, ſub alijs ſunt collocati, qui ex vno, & per vnum, & ſeruantur, & ſeruant. quomodo ergo vel minima pars ferri vno mouetur ſpiritu lapidis Magnetis extenſa per multos anulos ferreos, Ita etiam, qui ſunt virtute prediti diuino ſpiritu attracti, cum prima manſione coniunguntur, Deinceps autem alij vſque ad poſtremam, qui autem ſunt mali ex imbecillitate cum propter iniuſtam imbecillitatem in malum habitum inciderint, vt qui nec teneant nec teneantur, circumeunt circumacti animi perturbationibus, humique decidunt. quocirca præcepta quoque quæ in lege, & ante legem erant, non legibus,* (iuſto enim non eſt lex lata) *ſtatuerunt.* Hæc Clemens apertè volens primo poteſta-

Clem. Alexandrinus

teſtatem, ſcientiamque, qua poſsit aliquis cum Deo coniungi, & ſtabiliri, à Deo deriuari in Chriſtum Pontificem magnum, ab hoc in ordines ſuos, veluti vis magnetis in ſummo annulo conſtituti, ex alijs in alios annulos dependentes; Et quoniam natura humana Deo ſaltem naturaliter noto vult in omnibus coniungi, & aſsimiliari, neque vlla prorſus in re poteſt ad hoc peruenire, vt finē ſcilicet attingat abſq; ordinatione ſupernaturali, idcirco omni in re vult illi poteſtati, ſubeſſe quæ reſidet in Eccleſia Catholica atque, vt in ſole, & fonte (aiebat S. Cyprianus in Pōtifice) ſummo. Rurſus idē lib. 6. *Vt ſemel dicam, omnis vtilitas, quæ ad vitam pertinet ſuprema, quadam ratione à Deo omnipotente, qui præeſt omnibus, poteſtate perficitur per filium, qui etiam propterea eſt ſeruator omnium, inquit Apoſtolus, maximè autem fidelium, proximè autem ijs, quæ ſunt proxima ſingulis, per iuſsionem, & præceptū eius, qui eſt propinquior primæ cauſæ, nempè Domino.* Hæc Clemens apertè volens quicquid eſt vtile ad vitam deriuari à Deo per eos, qui ſingulis ſunt propinquiores, At ſæcularis poteſtas eſt vitæ vtilis; deriuatur itaque in alios per eos, qui ſunt Deo proprinquiores, ait ex natura ſtatus propinquior eſt Pontifex ſummus. Hinc idem ſexto. *Ad vniuerſi enim ſalutem ab vniuerſorum Domino omnia ſunt ordinata, & vniuersè, & ſigillatim. eſt ergo officium iuſtitiæ ſalutaris, vnumquodque ſemper deducere ad id, quod eſt melius, prout contingit, & conceditur. ad ſalutem enim, & permanſionem eius, quod eſt præſtantius, conuenienter ſuorum morum proportioni adminiſtrantur etiam, quæ ſunt minora,* Hæc ille aſſererens tam maiora, & vniuerſalia, quam minora, & ſingularia adminiſtrari per eos, quibus mādatur, vt humanam naturam perducant ad Deum. Nam quando cuncta ad hunc finem facta ſunt, neque iure naturali, ac dinino poſſunt dirigi, tractari, & haberi in alium finem. Clemente adhuc viuente erat S. Cyprianus. Sic igitur ille Epiſtola 69. ad Pupianum, qui a Chriſtianis electus Iudex cœperat inquirere aduerſus Cyprianū, *Ego te frater crediderам tandem iam ad pœnitentiam conuerti, quod in præteritum tam infanda, tam turpia, tam etiam gentilibus execranda, aut audiſſes de nobis temerè, aut crediſſes. porrò autem etiam nunc in litteris tuis animaduerti eumdem te adhuc eſſe, qui prius fueras, eadem te de nobis credere, & in eo quod credideris, perſeuerare, & ne forte charitatis, & martyrij tui dignitas noſtra communicatione commaculetur, in mores noſtros diligenter inquirere.* & poſt. *Dei iudicem, qui Sacerdotes facit, te velle,* S. Cyprianus.

non dicam de me (quam enim ego ſum) ſed de Deo, & Chriſti iudicio iudicare. Hoc eſt in Deum non credere; hoc eſt rebellem aduerſus Chriſtum, & aduerſus Euangelium eius exiſtere. Et mox, *Perſecutio enim veniens te ad ſummam martyrij ſublimitatẽ prouexit, me autem proſcriptionis onere depreſſit, cum publicè legeretur, ſiquis tenet, vel poſſidet de bonis Cæcilij Cypriani Epiſcopi Chriſtianorum, vt etiam, qui non crederet Deo Epiſcopum conſtituenti, vel Diabolo crederet Epiſcopum proſcribenti, Nec hæc iacto, ſed dolens profero, cum te Iudicem Dei conſtituas, & Chriſti, qui dicit ad Apoſtolos, ac per hoc ad omnes Præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt, qui audit vos, me audit, qui me audit, audit eum, qui me miſit.* Hæc ſanctus vocans Diabolos, in Deum non credentes, rebelles aduerſum Chriſtum, qui inquirunt in Sacerdotes. Dices hoc pertinere ad libertatem, non poteſtatẽ. Atqui ſanctus affert, quod pertinet ad poteſtatem nempe, *Qui vos audit me audit*, & ea pertinere vult, ad omnia. nam t palia magis facta ſunt ob ſpiritualia, ꝗ propter ſeipſa; caroq; cum bonis externis facta eſt, vt ſeruiat ſpiritui cũ bonis illis. Audiamus igitur eundẽ libello de vnctione chriſmatis. *Hoc oleo antiquitus Sacerdotes ſacrabantur, & Reges, & ipſi altarium lapides delibuti ſpiritualem intelligi volebãt ſacris myſterijs ineſſe pinguidinem, & ſicut oleum fluitat, & humidis quibuſlibet ſuperfertur, ita excellentia ſacerdotalis, & Regiae dignitatis ſecundum formam Dei, & Chriſti, ſub ſe omnia continens regimen & munimentũ, tã actiuae, quam contemplatiuae vitæ obtinet, & ex hoc humore conſtat deſcendere omnes gratiarum diuiſiones, quas Spiritus Sanctus prout vult, ſingulis diſtribuit, & largitur.* Hucuſque ſanctus, è quibus primò habemus agi hoc loco de vnctione ſacerdotali; quod patet; ait enim ex hoc humore conſtat, deſcendere omnes gratiarum diuiſiones, quas Spiritus ſanctus, prout vult, ſingulis diſtribuit, & largitur, agit itaque de ſupernaturali effectu vnctionis, qui eſt in ſolo Sacerdote, ſiue ordine clericali: Secundò attribuit duo Sacerdoti, ſiue Epiſcopo (idem namq; ambobus character, ſed Epiſcopo dilatatus, quo ad iuriſdictionẽ fori exterioris) formam tenere cũ Dei, & Chriſti; vt videamus doctrinam, quæ à Chriſto deriuata per manus tradita eſt ſingulis: cognouimus namque Dionyſium, Ignatium, & Clementem, eadem tradidiſſe, Nempe Epiſcopo formam Patris attribui, ſicut etiam videbimus, attribui eidem ab Athanaſio potentiam Patris. Tertio, vult ab excellentia Sacerdotalis, ac Regiæ dignitatis omnia contineri. Quarto vult contineri

neri ſecundum formam Dei, ex qua diximus attribui à patribus Epiſcopo potentiam. Pater namque, vti Pater, origo eſt omnium. Nam communicatur Epiſcopo omnis poteſtas, quæ communicatur cuilibet humanæ poteſtati naturali ad humanam naturam regendam, ſed & prætereà multo amplior. Poſtremò, vult ſub Epiſcopo eſſe regimen, & munimen tam actiuæ, quam contemplatiuæ vitæ. Cum vero hic actiua intelligatur, vti complectitur omnes actiuæ vitæ partes; Epiſcopusq; eſt in ſtatu perfectionis exercêdæ in alios, neceſſe eſt, igitur habeat ex hoc ipſo etiã quæcumq; alios munire poſſunt, atque idcirco vim militarem. Arnobius ſæculo Cypriani adhuc viuentis ſucceſsit. Sic igitur in Pſalm. 139. *Apoſtolo pœnitenti ſuccurritur, qui eſt Epiſcopus Epiſcoporum, & maior gradus redditur ploranti, quam ſublatus eſt deneganti; quod vt doceam, illud oſtendo, quia nullus Apoſtolorum nomen paſtoris accepit, ſolus enim dominus Ieſus Chriſtus dicebat, Ego ſum paſtor bonus,* Et iterum, *Me,* inquit, *ſequuntur oues meæ, hoc ergo nomen Sanctum, & ipſius nominis poteſtatem, poſt Reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti conceſsit, & negatus negatori ſuo, hanc, quam ſolus habuit, poteſtatem, vt non ſolum recuperaſſe, quod amiſerat, probaretur, verum etiam multo amplius pœnitendo, quàm negando perdiderat, acquiſiſſe.* Hæc Arnobius volens Primo datum Petro ſoli, non ſolum Paſtoris nomen, & dignitatem, ſed etiam poteſtatem. ſed in ſacris Scripturis nomen, hoc præcipuè refertur ad Regiam poteſtatem, quod habetur 1. Reg. 25. 1. Paralipom. 2. & 27. & 2. Paralip. 10. Item Pſal. 77. Ieremiæ 3. & 23. Ezechielis 34. Oſeæ 4. Micheæ 5. & 7. Sophoniæ 2. & 3. & notant Lucifer Caralitanus libro de non parcendo in Deum delinquentes, Origenes hom. 2. in Geneſim. Secundò probatur, quia dicit ſoli Petro datam poteſtatem, quam ſolus Chriſtus habet. At Chriſtus non modo ſpiritualium, ſed etiam temporalium ſupremam poteſtatem ſolus habet. ſi quid ergo conuenit ſoli Chriſto, quoad poteſtatem, conceſſum Petro cenſebitur, niſi probetur negatum.

Arnobius.

Arnobij tempora excepit S. Athanaſius, qui ſic Oratione ſecunda in Arianos de Chriſto inuncto loquens, ait, *Thronus tuus Deus in ſæcula ſæculorum, virga rectitudinis, virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus tuus oleo exultationis præ participatoribus tuis. videte Ariani, & ſaltem vel hinc cognoſcite participatores Domini, cæteros omnes Pſalmiſtam appellaſſe,* Et mox oſtendens Epiſcopos, ac Sacerdotes fieri Reges, ait, *Et hic quidem* (Chriſtus) *vngitur, non vt Deus*

S. Athanaſius.

fiat,

ſtat,nam id erat: neque vt Rex efficiatur, cum iam ab aeterno regnaret, quippe qui erat imago Patris, quemadmodum ex hoc elogio oſtenditur,ſed pro nobis(hoc nota)*quoque hoc inter caetera ſcriptum eſt. Nam reges Iſraelitæ inungendo Reges fiebant, cum antea priuati homines eſſent,vt Dauid, Ezechias, vt Ioſias,caeterique alij.* Hæc Sanctus volens Chriſtum, vt hominẽ fuiſſe inunctũ, tamquam Regem, vt nos efficeret,tam quoad ſpiritualia potiſsimum, quàm quoad temporalia Reges, vti fuerant Dauid, Ezechias, & alij,*pro nobis* inquit. Rurſus idem ad Serapionem Epm, *Sigillum porrò formam Chriſti ſigillantis habet,eiusque participes efficiuntur, qui ſignantur ſecundum eam ſpeciem conformati dicente Apoſtolo,filioli mei.quos iterum parturio,donec in vobis Chriſtus formetur ,ita porro ſignati conſortes efficimur,* Et mox.*Conſtat igitur vnguentum, quo imbuti ſumus, & ſigillum, quo ſignati ſumus,non eſſe naturæ rerum conditarum,ſed filij, ob ſpiritum, qui in eo eſt,qui nos coaptat Patri.* Hæc ille. Primo volens Chriſtum, vt hominem per admirabilem inunctionem eſſe omnium, tam ſpiritualium, quam temporalium Regem.Secundo nos participare eamdem vnctionem Regiam, veluti Dauid, & Ezechias. Tertio per illam coaptari Patri,cui potentia ſumma attribuitur.Nam licet vngantur alij, tamen per ordinis vnctionem ſoli ſacerdotes, atque Epiſcopi vnguntur,atque vti diximus, non ſolum bonitatis,ac ſcientiæ,ſed etiam potentiæ diuinæ,quoad omnia regenda, cum datus fuerit vſus, ex natura diuinitus inſita participes efficiuntur, ex quibus etiam videas quid ſibi velint alij patres, cum ſcribunt Epiſcopos formam Patris auctoris omnium tenere.

Gregorius Naziãzenus. Athanaſio ſuccedit eadem, ætate viuens Gregorius Nazianzenus qui ſic in oratione decima octaua ad ciues trepidantes alloquens Principes,ac præfectos ſæculares in cauſa ſæculari ad ipſum met Imperatorem pertinente. *Quid vero vos Principes, & præfecti? Ad vos enim iam noſtra ſe conuertit oratio.* Et mox, *Nam vos quoque meæ poteſtati,meoque tribunali lex Chriſti ſubijcit.Imperium enim ipſi quoque gerimus, Addo etiam præſtantius, ac perfectius, niſi oporteat ſpiritum carni cedere, & terrenis cæleſtia.* Hæc ſanctus aſſerens ipſos Imperatores ipſius Imperio ſubiectos in cauſa ſæculari. obſeruemus enim ſanctum vocabulis vti quæ ſpectant maxime ad ſæcularia, nempe tribunalis, & Imperij. Secundo aſſerere in ipſa re ſæculari eſſe Imperium Sacerdotis præſtantius, ac perfectius. Nam de illa agebatur. Tertio Imperium Sacerdotis reſpectu ſæcularis eſſe, vt ſpiritũ reſpectu corporis. ex

quo

quo ſequitur Primo, vt quemadmodum ſi quid agit corpus præter Imperium ſpiritus, malè agit, ita & ſæcularis. Secundo ſpiritum non modo exigere à carne, ne erret, ſed prætereà, vt ad culmẽ virtutis aſcendenti ſeruiat. quod igitur quidam dixit ſpiritum carni non imperare, niſi quoties errat, viam virtutibus, ac maximẽ ſupernaturalibus intercluſit, & habet inumera abſurda. Sic enim ieiunia non eſſent obſeruanda, niſi cum libido vrgeret. Tertio carnis non eſt, vlla in re imperare, ſed exequi Imperium rationis in ſingulis quibuſque actibus ſuis quantumuis naturalibus, ideòque ſpiritus corpori imperat, vt morti ſe ſe obijciat. quod ſi dicas corpus habet officium diſtinctum, videndi, audiendi, ſentiendi, vegetandi, quod non poteſt, neque debet impediri à ſpiritu. Concedimus, verum ſpiritus exigit, vt quam maxime hæc ipſius Imperio ſubijciantur: quamobrem poteſt ſpiritus iubere, ne videam, niſi quod erit ex ipſius præſcripto, ſubtrahit alimenta ne caro ſit nimium vegeta, ac potius mortem ſubiri volet, quàm comedi in opprobriũ diuinæ legis idolis immolata, vel aliud perpetrari indignum Chriſtiano, ſic igitur, auferet vim vegetatiuam. Quarto obſeruemus ab eodem ſancto comparari ſæculare Imperium terrenis, ſpirituale & Eccleſiaſticum cœleſtibus. Sed omnia terrena, quæ generantur, ac mouentur eſſentialiter dependent, quo ad poteſtatem motus ac generationis à cœleſti motu, qui ſi ceſſaret, nihil in terris poſſet moueri, aut gigni. Sic igitur poteſtas ſæcularis nihil poteſt mouere, aut efficere abſque Eccleſiaſtica poteſtate, & re vera ita eſt; nihil enim iure naturali, ac diuino fieri poteſt, niſi ordinetur in Deum, & quatenus in hunc, vel ex virtute actus, vel agentis particularis, vel vniuerſalis, ordinatur eatenus iure naturali, ac diuino fieri aliquid poteſt. Ordinare autem pertinet ad patrem luminum per Filium ſplendorem paternæ gloriæ, humanitatemque illi in eadem hypoſtaſi, ex qua Filius eſt, coniunctam, configuratoſque eidem potentiæ paternæ ſupernaturaliter ab eodem Filio Sacerdotes. Nazianzeni ſeculo vixit S. Ambroſius, qui in epiſtola prima ad Corinthios cap. . ita ſcribit, *Omnia namque veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura, omnia veſtra, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei, poſtquam dixit Paulũ, & Cephamè eſſe Chriſtianorum, quia miniſtri ſunt in Chriſto, ſicut & Chriſtus de ſe dixit,* Lucæ 22. *Sum in medio veſtrum, non vt miniſter, ſed vt miniſtrẽ, adijcit mundus vtique noſter eſt, ſed vt de illo ſecundum Dei voluntatem ſentiamus.* Et mox S. Ambroſius.

ex-

explicat quomodò intelligantur omnia veſtra, *Quomodo hæc*, ait, *iudicio noſtro conceſſa ſunt, & ſubiecta, ita & nos Chriſto ſubijciamur.* Hæc Sanctus. Volens omnia ſubiecta Eccleſiæ (Nam veluti vniuerſos Chriſtianos alloquitur Corinthios) ſicut Eccleſia Chriſto, & Chriſtus Patri. Rurſus idem 1. Corin. 6. explicans illa, ſi Angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia, *Hoc eſt*, ait, *non vtique indigni ij, qui ipſum mundum iudicaturi ſunt, ea iudicare, quæ mundi.* Et poſt, *Quia ergo ſunt*, inquit, *ſapientes fratres, aliqui horum eligantur ad iudicandum; quorum iudicio iudicetur mundus, magnus enim pudor eſt, ſi inter eos, qui dicuntur Deum cognouiſſe, non inueniatur, qui examinare poſſit negocia iuxta ius Euangelicum. Ideò autem fratrem eligendum Iudicem dicit, quia adhuc Rector Eccleſiæ illorum non erat ordinatus.* Ita Sanctus. E quibus primo colligimus mundum, cunctaque Eccleſiæ ſubiecta eſſe, vt Chriſtus Patri, neque poteſt dici, aſſeri mundum ſubiectū Eccleſiæ, ſicut & quibuslibet hominibus, neque enim conueniret interpretatio verbis Apoſtoli, qui ſupra dixit humanam ſapientiam deſpici à Deo, deinde ſubijcit, omnia namque veſtra ſunt, ideſt Eccleſiaſtico iudicio ſubiecta, poteſtatique illius iuridicæ, quod falli non poſſit. Secundo habemus idcirco ab Eccleſiaſticis Rectoribus Eccleſiarum, ſiue Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus cuncta iudicanda, quia iudicabunt Angelos. Non eſt igitur alia ratio, ex qua Paulus neceſſariò concludat, & concludi pateat, ab Epiſcopis omnia iudicanda, niſi illa, quod ipſi ex natura ſui ſtatus Apoſtolici Dæmonas iudicabunt, atque ita iudicabunt, vt ab omni terrenorum dominatu pellant, vt ſciamus terrena cuncta Eccleſiaſticæ poteſtati ſubiecta. Tertio vult Sanctus omnia iudicanda iuxtà ius Euāgelicum, ideſt leges ab Eccleſiaſticis iudicatas eſſe Euangelio conformes, iuxtà quas Iuriſconſulti decernunt. Quarto, tum demum vult eligendos eſſe à Chriſtianis iudices ſæcularium rerum, cum deeſt ijs Rector, ſiue Epiſcopus: nullus namq; tunc Corinthiis erat Rector. Hæc ſanctus cætera lib. 5.

S. Hieronymus. S. Hieronymus S. Ambroſium ſequitur, qui ſic in Iſaiæ cap. 60. In illud *gens enim, & regnum, quod non ſeruierit tibi peribit, gentes autem & Reges earum, qui ſeruire Eccleſiæ noluerint bonam, & vtilem ſeruitutem, vt in Apoſtolicam transferantur dignitatem, peribunt.* Et mox, explicans illa Iſaiæ, qui iam dixerat Reges perituros, & alios eorum loco ſubſtituendos, & indicans, qui futuri ſint, *Ponam viſitationem tuam pacem, & Præpoſitos tuos iuſtitiam, ſcriptura Sancta, ait, admiranda maieſtas, quod Principes futuros*

Eccle-

Eccleſiæ nominauit Epiſcopos, nam ſic tranſtulere etiam ſeptuaginta. Et ſequenti capite interpretans alia, *Vos autem Sacerdotes Dei vocabimini miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis; fortitudinem gentium comedetis, in gloria earum ſuperbietis, non ea,* inquit, *ſuperbia, quæ in vitio eſt, cui Deus reſiſtit, vt humilibus det gratiam, ſed ea, quæ pro potentia, & gloria accipitur, vnde & Moyſi cornuta facies erat, qui dicere poterat, in te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & pro ſuperbia gloria interpretatus eſt Aquila, purpura veſtiemini, vt inſigne regij decoris oſtenderet.* Hæc ille. Primo volens, ita ſeruituros Eccleſiæ Reges, ex Iſaiæ prædictionibus, vt in Apoſtolicam transferantur dignitatem, ideſt Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus ſint ſeruorũ loco. Secundo Epiſcopos fore Eccleſiarum Principes loco Regum, qui ob contumaciã peribunt, & ita locum hunc Irenæus, vt ſupra vidimus, interpretatur, vt Epiſcopi iudicent cuncta exemplo Moyſis, & Samuelis. Tertio, vult fortitudinem gentium, ſiue potentiam dãdam Sacerdotibus. Quarto Regia purpura ſimul cum poteſtate Regia veſtiendos, conſentiunt hæc cum ijs, quæ ſupra adduximus de Corona communi ſponſæ, & ſponſi. Succeſsit his inter alios Chryſoſtomus, qui ſic lib. 3. de Sacerdotio, *Sacerdotium ipſum in terra quidem peragitur, ſed in rerum cæleſtium claſſem ordinemque referendum eſt, atque id perquam meritò, quippe non mortalis quiſpiam, non Angelus, non Archangelus, non alia quaevis creata potentia, ſed Deus ipſe ordinem huiuſmodi diſpoſuit,* Et mox. *Etenim, qui terram incolunt, atque in ea verſantur, ijs cõmiſſum eſt, vt ea, quae in cœlis ſunt, diſpenſent, ijs datum eſt, vt poteſtatem habeant, quam Deus optimus, neque Angelis, neque Archãgelis datam eſſe voluit.* Et dein. *Pater omnifariam Filio poteſtatem dedit. Ceterum video ipſam eamdem omnifariam à Filio illis* (Sacerdotibus) *traditam. Nam quaſi in caelum translati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſunt.* Hæc Sanctus. E quibus notamus. Primò illam eamdem omnifariam poteſtatem, quam Pater Filio dedit, datam fuiſſe à Filio Sacerdotibus. At Deus dedit Filio omnem poteſtatem in Cœlo & in terra, in temporalibus, ac ſpiritualibus. Ita vt nihil in terris fieri poſsit abſque eius vel iuſſu, vel permiſſu. Secundo Sacerdotes eſſe ſupra humanam naturam poſitos, atque in cœlum translatos, quibus, & ſuperioribus verbis indicat Sanctus diem, quo Chriſtus Aſcenſurus in Cœlum dixit Matthæi cap. vltimo. *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in*

S. Chryſoſtomus.

terra.

terra. Euntes ergo docete omnes gentes. Rurſus idem plenius libro aduerſus Gentiles, explicans factum ſancti Babyle aduerſus Philippum Imperatorem, vt fuſius à nobis aperitur libro quinto. *Futurorum enim poſthac, & Sacerdotum, & Regum animos, horum, quidem demiſit, illorum autem extulit planum faciens, terræ, & eorum, quae in terra fiunt, curam, & præfecturam verius reſidere penes Sacerdotem, quam penes eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus eſt; necnon oportere de poteſtatis huius amplitudine Sacerdotem nihil detrahere, ſed hominem potius exuere, quam auctoritatem huic principatui ſupernè à Deo attributam deponere.* Hucuſque Sanctus. E quibus colligimus. Primo terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam, & præfecturam verius reſidere penès Sacerdotem, quàm Imperatorem. Secundo non agi ab ipſo de rebus ſpiritualibus, ait enim terræ tum curã, tum præfecturam. Tertio conſtat hoc; nam ſpiritualium cura nulla eſt penes Imperatorem, & tamen ait, curam terræ penès Imperatorem reſidere, ſed verius penès Sacerdotem. Similiter alibi Sanctus ait, Petrum conſtiturum ſuper omnia Dei bona. Chryſoſtomo

S. Epiphanius, æqualis fuit ſanctus Epiphanius, qui ſic hæreſ. 29, *Thronus igitur Dauid, & regia ſedes eſt Sacerdotium in ſancta Eccleſia, quàm dignitatem Regiam, ſimulque Pontificiam ſimul coniunctam largitus eſt Dominus ſanctae Eccleſiae ſuae, translato in eam throno Dauid non deficiente in aeternum, illic enim per ſucceſsionem durauit thronus Dauid, vſque ad ipſum Chriſtum non deficientibus Principibus ex Iuda; donec venit, cui reſtabant, quae reſeruabantur ipſi, & ipſe expectatio gentium. deſiuerunt enim in Chriſti aduentu Principes per ſucceſsionem ex Iuda, qui vſque ad Chriſtum praeſiderunt. intercidit enim ordo, & ceſſauit, quando ipſe natus eſt in Bethleem Iuda tempore Alexandri, qui erat de genere Sacerdotali & Regio; à quo Alexandro intercidit haec ſors à temporibus ipſius, & Salome, quam etiam Alexandram appellant in temporibus Herodis Regis, & Auguſti Romanorum Imperatoris. Hic Alexander vnus ex vnctis, & Præſidibus exiſtens etiam diadema ſibi ipſi impoſuit. coniunctis enim duobus tribubus Regia. ac Sacerdotali Iuda, inquam, & Aaron, & tota tribu Leui, ſic Reges, & Sacerdotes fiebant. nihil enim ex verbis Sanctæ Scripturæ aberrauit. Tunc vero Rex alienigena, & non amplius Herodes, & non amplius ſucceſſores Dauid diadema imponebant, translapſa Regia ſede in Chriſto ad Eccleſiam.* Et mox. *Non enim venit* (Chriſtus) *vt Regni progreſſum acciperet, qui ſemper*

regnat

regnat. largitus eſt autem ſub ſe conſtitutis regnum, vt ne diceretur à paruis ad maiora procedere. Manet autem thronus eius, & regni eius non erit finis, & ſedet ſupra thronum Dauid, ita vt regnum Dauid vnà cum Pontificatu transtulerit, ac largitus ſit ſeruis ſuis, hoc eſt Pontificibus Catholicæ Eccleſiæ. Ita Epiphanius primò, nos docens in Chriſtum fuiſſe tranſlatum thronum Dauidis, de quo prædictum fuerat, vt imperaret toti orbi, vt pſal. 2. & alibi paſsim; tranſlatum vero fuiſſe à Deo ex diuina promiſſione, quod eſſet è ſemine Dauid, licet non propinquior ijs, qui regium ius ex hæreditate habebant, hunc vero tranſlatum fuiſſe, vna cum ſacerdotali poteſtate in Epiſcopos Eccleſiæ Sanctæ. Mens S. Epiphanij nihil habet dubitationis, vel potius, nihil non clariſsimi habet. Epiphanium ſequetur Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, qui ſic in libro Theſauri. *Sicut Chriſtus accepit à patre ſceptrum Eccleſiæ gentium Dux ex Iſrael egrediens ſuper omnem principatum, & poteſtatem, ſuper omne quodcumque eſt, vt ei cuncta curuentur; ſic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſime commiſit, & nulli alij, quàm Petro Chriſtus, quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit.* Et rurſus. *Pedes Chriſti humanitas eſt, ſcilicet ipſe homo, cui tota Trinitas pleniſſimam dedit poteſtatem, quem vnus trium aſſumpſit in vnitatem perſonæ, tranſuexit ad poteſtatem ſuper omnem Principatum, & poteſtatem, vt adorent eum omnes Angeli Dei, quem principatum totum, & poteſtatem dimiſit per Sacramentum Petro & Eccleſiæ eius.* Hactenus Patriarcha Alexandrinus. Primò aſſerens Chriſto datum ſceptrum Eccleſiæ gentium, veluti egreſſo Iudici ex Iſrael ſuper omnem principatum, poteſtatem, & quodcumque eſt, vt ei nõ modo homines, ſed etiam cuncta curuentur. Manifeſte aperiens ſe loqui ex illo Iacob oraculo pertinente ad tribum Iuda, *Non auferatur ſceptrum de Iuda, & Dux de ſemore eius, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium*, quod apparet ex ijs verbis. *Sceptrum gentium Duci ex Iſrael*, quod ſanè oraculum totũ pertinet ad Regiam poteſtatem, ſeiunctam à ſacerdotali. Secundò, vt clarius aperiat, ait, *Datam Chriſto poteſtatem ſuper omne, quodcumque eſt, vt ei cuncta curuentur:* atque, ita, non modò ſpiritualia, ſed etiam temporalia, quæcunque, *Omne quodcunque eſt*, inquit, & mox, *cuncta curuentur*. Tertio vult hoc totum plenum, pleniſsime datum Petro, ac ſucceſſoribus eius, neque ſatis igitur habuit dixiſſe, *Totum.* Sed adijcit primo, *plenum*, ſecundo adijcit *pleniſſime*. Quarto, vult Sanctus, Chriſtum tranſ- S.Cyrillus

uectum,

nectum, propter coniunctionem hypoſtaticam, *Super omnem principatum, & poteſtatem, vt adorent eum omnes Angeli*, Vultque *hunc principatum, & poteſtatem totam*, dimiſſam Petro, & Eccleſiæ eius per Sacramentum, propter coniunctionem ſcilicet corporis Eccleſiæ cum corpore Chriſti per Euchariſtiæ Sacramentum, quod ſupra eſt à nobis commemoratum. Cyrillum ſequitur S. Auguſtinus homilia ſecunda in Apocalypſim prope finem in illa verba, *Qui vincit, & qui ſeruat opera mea vſque in finem. Dabo ei poteſtatem ſuper gentes, & paſcet eas in virga ferrea, & vt vas figuli comminuentur, ſicut, & ego accepi à Patre meo*, Quo loco ſpiritus alloquitur Angelos, vel Epiſcopos Eccleſiarum, quocirca non pertinent illa verba ad priuatos, vt recte interpretatur, idem Sanctus, ac ſubiicit, *In Chriſto habet Eccleſia hanc poteſtatem, ſicut dicit Apoſtolus, cum illo omnia nobis donauit. virgam ferream, dicit propter iuſtitiæ rigorem, & de ipſa virga corriguntur boni, confringuntur mali*. Ex his habemus primò, à Chriſto ipſo dici, a ſe dari virgam ferream ad regendas gẽtes illi Eccleſiæ, quæ ſeruat verba Chriſti, dariq; eodem modo, quo accepit ipſe à Patre. Igitur, dempta excellentiæ poteſtate, habet Eccleſia hãc poteſtatem, Nam ſeruat ipſa Chriſti verba, quod ſi qua ſingularis non ſeruat, vt in Oriente videmus, nil prorſus habebit. Secundo *omnia cum Chriſto donata*, fuiſſe Eccleſiæ à Deo. Sic igitur, &, *virga ferrea*, qua gẽtes regũtur, & ipſa vis cõpulſiua eſt data. probantur hæc è manifeſtiſsimis euẽtis, de quibus libris de Ruinis gẽtiũ, & ad finẽ ſexti huius. ſemper enim quæcũq; gens maximè pia fuit, maximè ſub Imperiũ ſuum miſit alias gentes: contra accidit repugnantibus Eccleſiaſticæ poteſtati. Rurſus idem homilia 50. de vtilitate credendi, *Vnctus erat Dauid vnctione venerabili, qua regale Sacerdotium præfigurabatur Eccleſiæ*, & pſal. 103. *Petrus, vt ſequeretur Dominum, cum piſcator eſſet, quid potuit dimittere? vel frater eius Andreas. Iacobus, & Ioannes fily Zebedæi, etiam ipſi piſcatores? & tamen quid dixerunt? Ecce reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Non eis, dixit dominus, oblitus es paupertatem tuam, quid dimiſiſti, vt totum mundum acciperes? multum dimiſit fratres mei, multum dimiſit. quid? non ſolum dimiſit, quidquid habebat, ſed etiã quidquid habere cupiebat. quis enim pauper non turgeſcit in ſpe ſæculi huius? quis non quotidie cupit augere, quod habet? ibat in immenſum, accepit modum, & nihil dimiſſum eſt. prorſus totum mundum accepit Petrus, quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes*, Hæc Sanctus docens nos. Primò dimiſſa à Pe-

S. Auguſtinus.

à Petro cuncta temporalia mundi, quatenus ab ipſo priuatam perſonam gerente poſsideri, & haberi poterant, data illi fuiſſe à Chriſto omnia temporalia mundi, quatenus ab ipſo publicam gerente poſsideri, & haberi, ſi ius ipſum naturale, ac diuinum ſpectemus, poterant. Secundo reddita fuiſſe Petro illa ipſa, quæ demiſerat ideſt eamdem functionem recipientia in genere ſuo, ſiue eiuſdem generis, ac functionis. Nam quacumque piſcator ille pergebat, deducebatur cum magno honore alienis impenſis, ac veluti Deus honorabatur, ita vt Hieroſolymis ex præſcripto ipſius, & opibus ad pedes eius proiectis hominum multa millia paſcerentur, & verè ad ipſum cuncta ſpectarent dominij cuiuſdam Regij, ac paterni iure. Auguſtinum ſequitur S. Paulinus, qui poſt S. Auguſtini obitum captiuus in Africa fuit. Sic igitur ille ad Cytherium ſcribens. S. Paulin.

Habes & illud, ventris è fructu tui,
In ſedibus ponam tuis;
Qui ſermo Dauid quamlibet Chriſtum ſonet:
In Chriſto & illis concinit,
Qui Chriſtiani corporis collegio
In ſede ponuntur Dei.

Hæc S. Paulinus, volens Regiam Dauidis poteſtatem pertinere ad Epiſcopos, vt ſupra è S. Epiphanio latè expendebamus. ætatem horum excepit Caſsiodorus Senator quod è quarta Epiſtola libri primi variarum ac certis hiſtoriarum monumentis, quæ non eſt opus, affere, conſtat. Sic vero hic, cum creatus eſſet Præfectus prætorio lib. 11. ad Ioannem Papam. *Nolite in me tantum reycere ciuitatis illius curam, quæ potius veſtra laude ſecura eſt. Vos enim ſpeculatores Chriſtiano populo præſidetis; vos Patris nomine vniuerſa diligitis. ſecuritas ergo plebis ad veſtram reſpicit famam, cui diuinitus commiſſa eſt cuſtodia. quapropter nos decet cuſtodire aliqua, ſed vos omnia. paſcitis quidem ſpiritualiter commiſſum vobis gregem; Tamen nec iſta poteſtis negligere, quæ corporis videntur ſubſtantiam continere. Nam ſicut homo conſtat ex dualitate; Ita boni patris eſt, vtraque refouere,* Et mox. *Sum quidem Iudex palatinus, ſed veſter non deſino eſſe diſcipulus, Nam tunc iſta recte gerimus, ſi à veſtris regulis minime recedamus,* Hæc Senator. è quibus colligimus primo, Pontificis eſſe, non ſpiritualia modo, ſed etiam temporalia cuſtodire; de temporalibus loquitur his verbis Caſsiodorus, nā Caſsiodorus.

cum dicit, à ſe cuſtodiri aliqua, à Pontifice omnia, Neceſſe eſt verbum (omnia) referatur ad temporalia, ſicut & aliqua. Alioquin ineptè loqueretur. Secundo Pontificem non poſſe, etiam ſi velit, negligere temporalia. Tertio ſequi hoc neceſſario, ex ipſa humana natura. Homo enim per ſe eſt vnum, qui rectè conſulit igitur animæ, neceſſariò conſulit corpori, & viciſsim. Poſtremo tum rectè adminiſtrari ſæcularia, cum iuxta Eccleſiaſticas regulas, vel leges ab ipſis approbatas adminiſtrantur.

Viuente adhuc Caſsiodoro, viuebat Gregorius Magnus, qui ſic in Pſalm. 4. Pœnitentialem verſ. *Vigilaui, & factus ſum, ſicut paſſer ſolitarius in tecto,* Exclamans aduerſus Imperatorem Mauritium, ac cæteros libertatis Eccleſiaſticæ violatores, *Sponſam Chriſti captiuam cupit adducere, & paſsionis Dominicae Sacramentum auſu temerario contendit euacuare: Eccleſiam quippè quam ſuis ſanguinis precio redemptam, Saluator noſter voluit eſſe liberam, hanc iſte poteſtatis Regiae iura tranſcendens facere conatur ancillam. quanto melius foret, ſibi Dominam ſuam eſſe agnoſcere; eique religioſorum Principum exemplo deuotionis obſequium exhibere, nec contra Deum faſtum extendere dominationis, à quo ſuae dominium accepit poteſtatis. ipſe enim eſt, qui ait, per me Reges regnant.* Et mox. *In tantum autem ſuae temeritatem extendit veſaniae, vt caput omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam, ſibi vendicet, & in dominam gentium terrenae ius poteſtatis exerceat.* Hæc Sanctus. è quibus Primo colligimus Eccleſiam eſſe Imperatorum dominam, neq; dicas eſſe in Epiſcopalibus, vt enim cætera mittamus, eò loco agit Gregorius de Imperatore, vt Imperatore, qui tamquam talis Eccleſiæ ſibi iura vendicare audebat, Imperator verò, vti Imperator, non habet niſi Imperium, cuius domina Eccleſia eſſe poſsit: & Mauritius haud negabat ſe Eccleſiæ in ſpiritualibus ſubiectum, Catholicusque maximè erat, neque item dicas Imperium ſubiici Eccleſiæ, cum pro tuenda Chriſti fide, aut virtutibus militatur, Mauritius namque, & pro Chriſti fide, & virtutibus alioquin militabat, neque adhuc dicas, in hoc non agnoſcebant dominam, quod eius iura vſurpabat; Gregorius enim dicit, non modo Eccleſiam liberam agnoſcendam, ſed prætereà Dominam. Secundo colligimus Eccleſiæ dominium non aliud eſſe, niſi Dei dominium, à quo ſunt omnia dominia. Clarè enim S. Gregorius ait, extendere in Eccleſiam ſuum dominium, nihil aliud eſſe niſi extendere dominium in Deum, à quo ſunt omnium dominia. Tertio ſcribit Eccleſiam

ſiam eſſe dominam gentium; ſed Eccleſia non poteſt dici domina ſpiritualium, ſed miniſtra, ac diſpenſatrix. quod ſi dicas eſſe dominam diſpenſationis. Reſpondemus, tunc non erat domina gentium. Rurſus patet, vnde hoc deſumptum ſit à Sancto, nempè è threnis Ieremiæ, in quibus agitur de regno temporali Hieruſalem ſubuerſo.

Poſt hæc in multis Toletanis,& Hiſpanicis Conciliis apparet, omnia tam Regiæ, quàm cuiuslibet ſæcularis poteſtatis, omnino diſponenda ex auctoritate Epiſcoporum, recitamus illa libro ſexto cap. 14. Toletana.

Cum verò de auctoritate Pontificis Hormiſdæ ab Archiepiſcopo Rhemenſi cōferretur vnicuique Francorum Regum Galliæ regnum, quod eodem capite aperitur; Zacharias miſſo Bonifacio Archiepiſcopo Maguntino, & coacto Epiſcoporum Concilio, re tota maturè perpenſa,& examinata, tranſtulit illud à Chilperico ſtupido viuente in Pipinum Caroli Martelli filium. de qua actione ſuo loco dicetur. Archiepiſcopi Rhemenſis.

Angelomus vixit hoc ſæculo, qui ſic libri Regum primi cap. 2. *Per Imperium, quod à Patre Filius accepit, ſpecialiter Eccleſia, tantummodo deſignatur, de quo per Pſalmiſtam Pater loquitur dicens: Poſtula à me, & dabo tibi gentes in haereditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terrae; cuius terminos indicat, ſicut ſuperius dictum eſt, Dominus iudicabit fines terrae. Pater non iudicat quemquam, inquit, in Euangelio, ſed omne iudicium dedit Filio, & illud, poteſtatem dedit ei facere iudicium quia Filius hominis eſt; de quo etiam alibi ipſe Filius dicit, ego autem conſtitutus ſum ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius, de quo etiam Imperio ſubnectit dicens, & ſublimabit cornu Chriſti ſui, hoc ad corpus eius, quod eſt Eccleſia referri omnes volunt, omnes quippe vnctos eius Chriſmate, rectè Chriſtos poſſumus dicere; quod tamen totum cum ſuo capite, corpus vnus eſt Chriſtus: cuius Chriſti regnum, ideſt corporis ſui, ipſe Filius ſublimauit, quando vbique dilatauit, & in fide firmiter ſtabiliuit, & regna mundi confregit, & ſuperari ea fecit, iuxta quod per Pſalmiſtam ait, & omnia cornua peccatorum confringam, ideſt regna, & exultabuntur cornua iuſti, ideſt populi electi.* Ex his Angelomi verbis colligimus, illud ipſum Imperium, quod Chriſto Deus dedit, eſſe ipſamet Eccleſiam. Secundo cornu Chriſti, eſſe ipſius corpus, ideſt, Eccleſiam. Tertio propterea Chriſtianos, omnes eſſe Chriſtos, ideſt vnctos, ac Reges, quia participant cuncti Chriſtiani, hanc Angelomus.

Regiam poteſtatem in Eccleſia pro modo ſuo. Idcircò, aiebat S. Gregorius epiſtola ad Phocam Chriſtianis imperari, vt liberis modo conſultiuo, & ciuili, cæteris modo deſpotico, & herili. Quocirca, qui in Eccleſia Dei primas tenent, vt Clerici, Sacerdotes, Epiſcopi, Pontifex ſummus omnium maximè participant hanc poteſtatem. Quarto, extrà hanc poteſtatem non eſſe aliā: poteſtas namque omnis, & iudicium, gentes, ac termini totius terræ, cuncta hæc Filio, vt homini data ſunt. Gentes igitur exteræ iura habent, quia Chriſtus, & Eccleſia volunt eas habere. Poſtremo eſſe idem Chriſti regnum, quod Eccleſiæ regnum, vel populi electi, à quo cuncta regna aduerſantia conterantur. ſuffragatur Angelomo, & his, quæ dicta ſunt.

Rabanus. Rabanus Maurus de inſtitutione Clericorum capite tertio. *Quod vero detonſo ſuperius capite, inferius circuli corona deſcribitur, Sacerdotium, regnūq; Eccleſiæ in eis, vt exiſtimo, figuratur. Tiara enim apud veteres conſtituebatur in capite Sacerdotum, hæc ex byſſo confecta rotunda erat, & hoc ſignificatur in parte capitis, tonſura: corona autem aurea latitudo eſt circuli, quae Regum capita cingit. Vtrumque ſignum exprimitur in capite Clericorum, vt impleatur etiam corporis quadam ſimilitudine, quod ſcriptum eſt, Petro Apoſtolo dicente, vos eſtis regale Sacerdotiū.*

Anſelmus. Sæculum Rabani ſecutus eſt S. Anſelmus, qui 1. ad Corinth. 3. Interpretans illa Apoſtoli verba omnia veſtra ſunt, vos Chriſti, Chriſtus autem Dei, *Omnia enim,* inquit, *Quaecumque ſunt, veſtra ſunt ad poſſidendum, ſed vos eſtis Chriſti poſſeſſio, non hominis: vt quomodo omnia iudicio veſtro conceſſa ſunt, & ſubiecta, ſic & vos Chriſto ſubijciamini.* Et mox. *Cur ergo ad iniuriam Chriſti de hominibus ſperatis, cum ipſe vobis, & homines, & omnia ſubiecerit, vt illi ſubijciamini?* Hæc Sanctus. Primo volens Eccleſiæ data & ſubiecta. (Nam tamquam membra Eccleſiæ Corinthios alloquitur) quæcumque ſunt in terris ad poſſidendum, & iudicandum. Secundo ſubiectos eſſe illi homines. eadem tradit Sanctus cap. 2. Apocalypſis, prope finem.

Otho Friſingēſis. Anſelmi ætate Otho Friſingenſis excepit, qui ſic libri 6. cap. 36. *Romanum Imperium ferrò in Daniele comparatum pedes ex parte ferreos, ex parte fictiles habuit, donec à lapide praeciſo de monte ſine manibus eſt exciſum, quē Eccleſiam capitis ſui corpus ſine carnali commixtione ex Spiritu Sancto conceptum ex Virgine natum, ipſam quoque ſine humana operatione, & ex ſpiritu, & aqua regeneratum dixerim; quae Virgo ſpecioſa, quia ſine macula in*

nouum

nouum hominem, tamquam iuuencula regenerata, ideoque ſine ruga, ſic quotidie virgo manens nouum, ac ſpecioſum parit populum; ſicut mater eius virgo manens, contra legem naturae nouum, ac ſpecioſum edidit partum, ſic de virginitate gaudens, vt tamen ſterilis non maneat. Hoc nimirum regnum circa finem ſuum, quem pedes ſignificant, ferreum propter Martem, fictile propter conditionem, in ea parte, quae infirmior fuit percuſſit, dum Regem orbis, non tamquam orbis Dominum vereri, ſed tamquam de limo per humanam conditionem factum fictilem gladio anathematis (ſignat Henricum Tertium) ferire decuit: ipſa vero, quae antea parua fuit, & humilis, in quantum montem exereuerit, ab omnibus iam videri poteſt. Hæc Otho volens Eccleſiam ſignificatam lapide illo Danielis, qui totam terram regnaque complectens, & continens occupauit.

Concludet antiquorum Patrum, Doctorumq; dicta ab Apoſtolicis temporibus temporũ ſeruato ordine deducta S. Bernardus, lib. 3. cap. 8. ad Eug. cuius verba referimus eò reiicimus lectorẽ: ex ijs certè habemus. Primò gladium bellicum ex ipſius Chriſti verbis eſſe Eccleſiæ, Pontificisque ſummi. Secundò, ſic eſſe huius magis, quam Imperatoris, vt è vagina educendus ſit ſimul atque annuerit Pontifex: ſed cũ vult Imperator educi, ſit huius expectanda iuſsio. Tertio, niſi gladius ſic Eccleſiæ foret, Eccleſia non haberet, quod ipſi eſt ſatis, ſiue ſibi ſufficiens. Poſtremo quoties eſt educendus, Primò Sacerdotis, deinde militis eſt manu educendus. Alia verba eiuſdem Sancti, adducuntur initio tertij libri, quibus ita alloquitur Eugenium *Tu es primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus.* Alia ſunt eiuſdem epiſt. 243. ad Conradum Romanorum Regem, *Nonne vt Apoſtolica Sedes, Ita & Roma caput Imperij eſt?* ſed omnium pulcherrimum, ſimulque euidentiſsimum ſancti Bernardi eſt illud teſtimonium ſermone ad Paſtores in ſynodo congregatos in fine. *Si tantum faceretis iudicium, neque aliquod haberetis dominium, iudices tantum eſſetis, non iuſtificatores; & ideo iuſtitiam facere non poſſetis. propter hoc, qui dedit vobis iudicium, dedit & dominium, vt praedixit Propheta, iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. duplex eſt dominium Prælatorum; habent enim claues Eccleſiae, quibus claudunt, & nemo aperit; aperiunt, & nemo claudit; habent & regalia, quia Domini ſunt vrbium, & oppidorum; nec ſolum Epiſcopatus, ſed & conſula-*

S. Bernardus.

tus habent; vt meritò eis dicatur, quid vltra debui facere, & non feci? Hæc ſanctus Bernardus, quem citant contrariæ ſentētiæ aſſertores, quaſi ſentiat cum ipſis. An id verum ſit, iudicent lectores. & aduertamus. Nam S. Bernardus hac de cauſa Epiſcopis ait eſſe hanc poteſtatem, quia ſcriptum ſit à Propheta, Sap. cap. 3. *Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis*. Secundo, quia datum ſit hoc eis à Chriſto, idcirco ſubiicit. Primo, *Quid vltra debui facere.* Secundò, *Qui dedit iudiciū.* Tertiò, *Habent claues, quibus claudūt.* Hæc dico, ne quis exiſtimet verba ſancti Bernardi id velle, quaſi aliunde habeant epi vlla Regalia, quam iure naturali, ac diuino.

Recenſentur Doctores Scholaſtici, qui vſque ad ætatem noſtram è manu in manum tradiderunt eamdem doctrinam. Cap. XIII.

QVEMADMODVM ſæpè aperimus ſupernaturalem poteſtatem, quæ in ſola eſt Eccleſia, fuitque ſemper ab ortu mundi, Angelorumque creatione, cunctis temporalibus dominatam, vidimusque omnium Sanctorum Theologorumque vſque ad ſanctum Bernardum ab ipſa ætate Apoſtolorum deductam perenni ſucceſſione in idem conſentientem ſententiam, ſic reliquum videtur eſſe, vt inſpiciamus, quæ nam ſit Scholaſticorum, Canoniſtarum, Iuriſconſultorumque doctrina. viuente Sancto Bernardo floruit Hugo de Sancto Victore cognomento Magiſter ex ordine Canonicorum Regularium, natione Saxo, cuius ætate Scholaſtici maxime florere cœperunt. Sic igitur ille, in 3. parte operum lib. 2. de Sacramētis, parte 2. cap. 4. *Quantò autem vita ſpiritualis dignior eſt, quàm terrena; & ſpiritus, quàm corpus; tanto ſpiritualis poteſtas terrenam, ſiue ſæcularem poteſtatem, honore, ac dignitate præcedit. Nam ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem, & inſtituere habet, vt ſit, & iudicare habet, ſi bona non fuerit; ipſa vero à Deo primum inſtituta eſt, & cum deuiat, à Solo Deo iudicari poteſt, ſicut ſcriptum eſt, ſpiritualis dijudicat omnia, & ipſe à nemine diiudicatur. Quod autem ſpiritualis poteſtas, (quantum ad diuinam inſtitutionem) & prior ſit tempore, ac maior dignitate, in illo antiquo veteris inſtrumenti populo manifeſtè*

ſtè declaratur: vbi primum à Deo Sacerdotium inſtitutum eſt, po ſteà vero per ſacerdotium (iubente Deo) Regalis poteſtas ordinata, Sequitur Hugonis ætatem Alexander Halenſis ex ordine Sancti Franciſci. Anglus cognomento irrefragabilis, qui ſic parte 3. Summæ q. 48. membro 1. art. 3. §. 2. in reſolutione. *Reſpondeo*, inquit, *ſecundum Hugonem de Sancto Victore, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, vt ſit, & iudicare habet, ſi bona non fuerit. Ipſa vero à Deo primum inſtituta eſt, & cum deuiat, à ſolo Deo iudicari poteſt, ſicut ſcriptum eſt, ſpiritualis dijudicat omnia, & à nemine iudicatur. Inde eſt, quod ſumma poteſtas Sacerdotalis, qualis eſt in ſummo Pontifice, non poteſt ab homine iudicari; ſed habet de omnibus iudicare, & de perſonis, quæ vitæ ſpirituali deputatæ ſunt, ut uniuerſaliter ſunt omnes perſonæ Eccleſiaſticæ, & de perſonis, quæ ad uitam terrenam deputatæ ſunt*, Hæc illi, apertè decernentes temporalium poteſtatem pendere eſſentialiter ab Eccleſiaſtica poteſtate; *ſpiritualis*, inquiunt poteſtas, *terrenam habet inſtituere, vt ſit*. Hos S. Thomas ſequitur ex ordine S. Dominici doctor Angelicus, qui ſic libro de regimine Principum 3. cap. 8. opus. 20. *Recipit*, ait S. Thomas *diuiſionem dominium quadrimembrẽ ex eadem cauſa, & ratione, quia quoddam eſt Sacerdotale, & Regale ſimiliter, aliud eſt Regale ſolũ, ſub quo Imperiale ſumitur, & ſic de alijs, vt infra patebit. Tertium vero Politicum; quartum autem œconomicum. Primum autem cæteris antefertur multiplici via, ſed præcipua ſumitur ex inſtitutione diuina, videlicet Chriſti* (Audi hoc eſſe iuris diuini) *cum enim eidem ſecundum ſuam humanitatem omnis ſit collata poteſtas, patet in Matthæi cap. 16. Dictam poteſtatem ſuo communicauit Vicario, cum dixit, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram, ædificabo Eccleſiam meam; & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. vbi quatuor ponuntur clauſulæ omnes ſignificatiuæ dominij Petri, ſuorumque ſucceſſorum ſuper omnes fideles, & propter quas merito ſummus Pontifex Romanus, Epiſcopus dici poteſt, Rex, & Sacerdos. Si enim Dominus Noſter Ieſus Chriſtus ſic appellatur, vt Auguſtinus probat 17. de ciuitate Dei, non videtur incongruum, ſuum ſic vocare ſucceſſorem circunſcriptis rationibus, quæ poſſent adduci, quia ſatis eſt clarum. ſed redeundum eſt ad clauſulas iam dictas. Quarum vna ſumitur ex nominis iam dicti magnitudine; Secunda vero ex dominij fortitudine; Tertia autem ex dominij amplitudine; Quarta ex dominij*

plenitudine. Primam igitur partem præfatam, accipimus cum Dominus dicit, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram, ædificabo Eccleſiam meam. In hoc nomine, vt Sacri exponunt Doctores, ſicut Hilarius, & Auguſtinus, Dominus potentiam Petri inſinuauit; quia petra, quæ eſt Chriſtus, vt dicit Apoſtolus, cuius confeſſionem Petrus præmiſerat, Petrus eſt appellatur, vt ſecundum etiam quandam participationem nomen acquirat, & poteſtatem, & audire mereatur, & ſuper hanc petram, ædificabo Eccleſiam meam; quaſi totum dominium inter fideles ex Petro dependeat, & eius ſucceſſore. Secunda vero clauſula dominij importat fortitudinem, quod ſignificat verbum, quod ſequitur. Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam; quae ſunt curiae Tyrannorum, & perſecutorum Eccleſiae, vt doctores ſacri ibidem tradunt, ſic dictae, quod ſunt cauſae omnium peccatorum intra Eccleſiam militantem. Ad tales enim Principes omnes ſcelerati recurrunt, vt accidit in curia Federici, & Corradini, & Manfredi; ſed tales non praeualuerunt aduerſus Eccleſiam Romanam, Immo omnes mala morte extirpati ſunt, vt dicitur in libro Sapientiæ 3. capite. Nationes iniquae datae ſunt conſummationi. Dominij vero amplitudo oſtenditur, cum ſubiungit Dominus, & tibi dabo claues regni cœlorum, In hoc enim inſinuatur nobis poteſtas Petri, & ſucceſſorum ſuorum, quae ſe extendit ad totam Eccleſiam Sanctam militantem, & triumphantem, quae per regnum cœlorum deſignantur, & quae clauduntur clauibus Petri. Sed dominij plenitudo oſtenditur, cum vltimo dicitur, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum in cœlis, & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum, & in cœlis. Cum enim ſummus Pontifex ſit caput in corpore myſtico omnium fidelium Chriſti, & à capite ſit omnis motus & ſenſus in corpore vero; Sic erit in propoſito, propter quod oportet dicere, in ſummo Pontifice, eſſe plenitudinem omnium gratiarum, quia ipſe ſolus confert plenam Indulgentiam omnium peccatorum, vt competat ſibi, quod de primo Principe ad nos dicimur, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, Quod ſi dicatur, ad ſolam referri ſpiritualem poteſtatem, hoc eſſe non poteſt, quia corporale, & temporale, ex ſpirituali, & perpetuo dependet; ſicut corporis operatio ex virtute animae: ſicut ergo corpus per animam habet eſſe, uirtutem, & operationem, ut ex uerbis Philoſophi, & Auguſtini de immortalitate animae patet, ita & temporalium iuriſdictio Principum, per ſpiritualem Petri, & ſucceſſorum eius. Rurſus idem 2, 2. q. 40. art.

2. ad 3. *Omnis potentia, uel ars, uel uirtus ad quam pertinet finis, habet diſponere de ijs, quæ ſunt ad finem, bella autem carnalia in populo fidelis ſunt referenda, ſicut ad finem, ad bonum ſpirituale diuinum, cui Clerici deputantur; & ideo ad Eccleſiaſticos pertinet diſponere, & indicare alios ad bellanda bella iuſta. Nam non interdicitur eis bellare, quia peccatum, ſed quia tale exercitium perſonis eorum non congruit.* Hæc ſanctus, volens in vniuerſum pertinere ad Eccleſiaſticos decernere, an ſit bellandum. veruntamen tota poteſtas legitima, vt in fonte, eſt in Pontifice ſummo, qui ad vitandas perplexitates ſanxit ea, quæ ſunt mere temporalia à ſæcularibus adminiſtrari: Eccleſiaſticis tantum reliquit immunitatem, quoad omnia ſua, tam beneficialia, quàm patrimonialia, demptis oneribus ante impoſitis; reliquit eamdem, quoad perſonas, ſeruos, & colonos; Epiſcopis vero præter immunitatem ſuperiorem, vt ipſorum tribunalia poſsint adiri à ſæcularibus, neque prohibeantur; ac ſententiæ ipſorum retractari à ſæcularibus haud queãt, quod habetur etiam l. Epiſcopale. C. de Epiſcopali audientia; atque, vt ſatellites armatos habeant iure ſuo, quod ſuo loco cognoſcemus; per extrauagantem vnam ſanctã. de maioritate, & obedientia. Propterea ſcribit idem Sanctus 2. diſt. 44. q. 9. art. 2. *Poteſtas ſpiritualis, & ſæcularis vtraque deducitur à poteſtate diuina, & ideo in tantum ſæcularis poteſtas eſt ſub ſpirituali, inquantum eſt ei à Deo ſuppoſita, ſcilicet in his, quæ ad ſalutem animæ pertinent. Et ideo, in his magis eſt obediendum poteſtati ſpirituali, quam ſæculari. In his autem quæ ad bonum ciuile pertinent eſt magis obediendum poteſtati ſæculari, quàm ſpirituali; ſecundum illud Matthæi cap. 22. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, niſi forte ſpirituali poteſtati etiam ſæcularis poteſtas coniungatur; Sicut in Papa, qui vtriuſque poteſtatis apicem tenet, ſcilicet ſpiritualis, & ſæcularis, hoc illo diſponente, qui eſt Sacerdos, & Rex in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, Rex Regum, & Dominus Dominãtium, cuius poteſtas non auferetur, & Regnum non corrumpetur in ſæcula ſæculorum Amen.* Hæc ſanctus, qui tamen ſicut dixit in Summa ad Clericos in vniuerſum, nedum ad Pontificem ſpectare decernere de bellis, ſic etiam ſcripſit ad Prælatos pertinere iudicia de actibus humanis, ſic enim 2. 2. q. 45. art. 5. *Quidam autem altiori gradu perficiuntur ſapientiae dono, & quantum ad contemplationem diuinorum, quantum ſcilicet altiora quaedam myſteria, & cognoſcunt, & alijs manifeſtare poſſunt, & etiam quã-*

tum ad directionem humanorum ſecundum regulas diuinas, in quantum poſſunt ſecundum eas non ſolum ſeipſos, ſed etiam alios ordinare. Et iſte gradus ſapientiae non eſt communis omnibus habentibus gratiam gratum facientem, ſed magis pertinet ad gratias gratis datas, quas Spiritus Sanctus diſtribuit, prout vult, ſecūdum illud 1. Cor. 12. alij datur per ſpiritum ſermo Sapientiae, & ad 3. *Quamuis ordinare alios homines, & de eis iudicare pertineat ad ſolos Praelatos, tamen ordinare proprios actus, & de eis iudicare pertinet ad vnum quemque*. Hæc ſanctus, neque dici poteſt, ibi agi de iudicio in ordine ad ſupernaturalia. Diximus enim, iam naturalia pendere eſſentialiter a ſupernaturalibus, id eſt humanæ naturæ finem naturalem non eſſe in Vniuerſo ſine ſupernaturali poteſtate, ac tpalia omnia neceſſe eſt diſponātur, atq; ordinentur ad iſtos fines. Amplius idem ſanctus 2. 2. q. 10. art. 10. *Dominium, & Praelatio introducta ſunt ex iure humano, diſtinctio autem fidelium, & infidelium eſt ex iure diuino. Ius autem diuinum, quod eſt ex gratia, non tollit ius humanum, quod eſt ex naturali ratione, ideo diſtinctio fidelium, & infidelium, ſecundum ſe conſiderata non tollit dominium, & praelationem infideliū ſuper fideles. Poteſt tamen iuſte per potentiam, vel ordinationem Eccleſiae auctoritatem Dei habentis, tale ius dominij, vel praelationis tolli, quia infideles merito ſuae infidelitatis merentur poteſtatem amittere ſuper fideles, qui transferuntur in filios Dei*. Et mox. *praedictum ius Eccleſia non ſtatuit, licet poſſet inſtituere de iure, & hoc facit ad ſcandalum vitandum, ſicut etiam Dominus, Matth. cap. 17. Oſtendit, quod poterat ſe a tributis excuſare, quia liberi ſunt filij, tamen mandauit tributum ſolui, ad ſcandaliū vitandum*. Hæc ſanctus. Volens ab Eccleſia poſſe infidelium dominia tolli; & hanc illi poteſtatem eſſe ex auctoritate, quam habet à Deo in infideles. Duplicem affert cauſam, Prima eſt, quia merentur infideles priuari ob infidelitatē. Secunda, quia Chriſtiani ſunt filij Dei. ait, non ſtatui hæc ab Eccleſia, ob ſcandalum non actiuū, ſed paſsiuū, de quo Matth. cap. 17. naſcēs ab ignorantia, qua ſublata, non eſt ſcandalū curandū, vt habetur Matth. 15. Neque dici poteſt eſſe indirectam poteſtatem huiuſmodi. Nam ob primam cauſam cōtingit, ne infidelis poſsit aſſequi finem ſuum naturalem, quem lege coeſſentiali inſeparabili naturali ac diuina tenetur inquirere, viiſque inſiſtere, quibus ad eum perueniatur. Quas ſola eccleſiaſtica poteſtas docere, ac vires dare, ad eas incundas valet. Quamobrem ius eſt eccleſiaſticae poteſtati naturale, ac diuinum

uinum in omne humanum genus; à quo quidem iure omnia iura naturalia naſcuntur, ac pendent; ac proinde nullum ius naturale humanumve illam poteſt impedire, quominus recte exerceat ſuã poteſtatem, cum poteſt, ac videt expedire, vti eſt dictum. Hinc idem Sanctus, vigeſimi opuſculi lib. 3. cap. 10. vult Pontificem ſummum locum tenere illius Petræ, quæ præciſa eſt ſine manibus, & occupauit omnem terram, vt adducimus eius verba lib. 1. cap. 11. & rurſus idem Sanctus inter alia lib. 3. cap. 19. opuſculi 20. *Videtur Christi Vicarius, habere plenitudinem poteſtatis, cui competit dicta prouiſio, ex triplici genere. Primo quidem diuino, quia ſic videtur voluiſſe Chriſtus ex verbis ſuperius introductis, vt infra etiam oſtendetur. Secundo iam ex iure naturali, quia ſuppoſito ipſum primum locum tenere in principatu; oportet eum dici caput, a quo eſt omnis motus, & ſenſus in corpore myſtico, per quod habemus, quod omnis influentia regiminis, ab ipſo dependet in cõmunitate & oportet attendere ad conſeruationem ipſius, quia hoc natura requirit humana, quae ſine ſocietate viuere non poteſt, conſeruari autem nequit niſi per dirigentem primum in quolibet gradu hominum, & hic eſt in actibus hominum primus Hierarcha, qui eſt Chriſtus, vnde eſt primum dirigens, & conſulens, & mouens, cuius vices Pontifex tenet.*

S. Bonauentura cognomento Seraphicus in 4. diſt. 37. in declaratione litteræ dubio 4. *Bernardus dicit ad Eugenium, quod Eccleſia habet vtrumque gladium, & vterque gladius tam materialis, quàm ſpiritualis eſt Eccleſiæ, & hoc probat, per illud Lucæ cap. 21. ſunt gladij duo, & Dominus, ſatis eſt. Reſpondeo dicendum, quod vterque, vt dicit Bernardus, eſt Eccleſiæ. Sed differenter, quia ſpiritualis extrahendus eſt manu Eccleſiæ, ſed materialis non manu, ſed tantum nutu.* Hæc Sanctus, Decernens bellicam poteſtatem eſſe Eccleſiæ, ſed manu Eccleſiaſticorum non exercendam, ſed eorum, quos ipſa delegerit, & quibus gladium dederit, vt ei ſeruiant ad nutum.

Ægidius Columna Dux ſcholæ Auguſtinianæ, cognomento fundamentarius lib. de poteſtate Papæ cap. 1. *Duplicem eſſe perfectionem, perſonalem, & ſecundum ſtatum, dicta Sanctorum, & Doctorum communiter proteſtantur.* Et mox, *qui autem ſecundum ſtatum eſt ſpiritualis, & perfectus in ſummo, hic ſecundum iuriſdictionem, & plenitudinem poteſtatis erit ille ſpiritualis homo, qui omnia iudicabit, & ipſe à nemine poterit iudicari.* Et in fine, *Qui eſt perfectus, & ſpiritualis ſecundum ſtatum, & potiſ-*

ſime

ſimi ſecundum ſtatum prælationis, ille eſt eleuatus ſecundum iuriſdictionem, & ſecundum plenitudinem potentiæ, & ille omnia iudicabit, id eſt, omnibus dominabitur, & à nemine poterit iudicari, id eſt, nullus poterit ei dominari. Talis autem eſt ſummus Pontifex, cuius ſtatus eſt ſanctiſſimus, & ſpiritualiſsimus, &c. *Hugo de Sancto Victore in libro de Sacramentis fidei Chriſtianæ par. 7. cap. 4. ait, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem habet inſtituere, vt ſit, & iudicare, ſi bona non fuerit. Igitur de Eccleſia, & de poteſtate Eccleſiaſtica verificatur illud vaticinium Hieremiæ, Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſsipes, & diſperdas, & ædifices, & plantes.* Et mox, *Si ergo ſunt duo gladij, vnus ſpiritualis, & alter temporalis, vt poteſt patere ex ſententia Euangelij, Ecce duo gladij hic, vbi ſtatim ſubiungit Dominus, ſatis eſt, id eſt, hi duo gladij ſufficiunt, In Eccleſia oportet hos duos gladios, id eſt, has duas auctoritates, & poteſtates à Deo eſſe, quia vt dictum eſt, non eſt poteſtas niſi à Deo: Similiter etiam oportet hæc ordinata eſſe, quia, vt tangebamus, quæ ſunt à Deo, oportet ordinata eſſe. Non eſſent autem ordinata, niſi vnus gladius reduceretur per alterum, & niſi vnus eſſet ſub alio, quia vt dictum eſt per Dionyſium, hoc requirit lex diuinitatis, quam Deus dedit vniuerſis rebus creatis, vt non omnia æque immediate reducantur in ſuprema, ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora; gladius ergo temporalis tamquam inferior reducendus eſt per ſpiritualem, tamquam per ſuperiorem, & vnus ordinandus eſt ſub alio, tamquam inferior ſub ſuperiori; ſed diceret aliquis, quod Reges, & Principes, debent eſſe ſubiecti ſpiritualiter, non temporaliter.* Et mox, *Sed hoc dicentes vim argumenti non capiunt, Nam ſi ſolum ſpiritualiter Reges, & Principes ſubeſſent Eccleſiæ, non eſſet gladius ſub gladio, non eſſent tēporalia ſub ſpiritualibus. Et oportet Chriſti Vicarium ſuper ipſis temporalibus habere dominium. Quod ſi aliqua iura videntur dicere, quod de facto, non de iure à ſæculari curia ad Eccleſiam appellatur, Exponenda ſunt talia verba, de iure conſueto,* & lib. 2. cap. 4. *In rebus temporalibus non eſt ponenda fœlicitas.* Et mox. *Imo cum ſint bona extrinſeca, & non poſſint animā ſatiare in talibus bonis beatitudo noſtra eſſe non poteſt,* Et deinde, *Finis, & bonum idem, & qui tollit finem, tollit omne bonum. oportet ergò, quod quicumq; habet rationem boni, hoc habeat ex fine.* Et mox, *Si ergo non eſt ponendus finis, & beatitudo noſtra in bonis temporalibus, oportet, quod non aliter bona ſint, niſi prout ad ſpiritualia ordinantur,* &

poſt,

poſt, *Et ſi ſint bona in ſe, non ſunt bona nobis; denique temporalia, quia ſecundum ſe ordinentur ad ſpiritualia, debent obſequi ſpiritualibus, & ancillari eis. ſummus itaque Pontifex, qui in corpore myſtico vniuerſaliter dominatur, oportet, vt ſit dominus temporalium, vt temporalia ſunt: cum temporalia etiam ſecundum quod huiuſmodi ſunt, ſpiritualibus famulentur.* Rurſus idem. *Poteſtas ſummi Pontificis dominatur animabus; animæ dominantur, vel de iure dominari debent ſuper corpora, vel malè ordinatum eſt corpus quantum ad illam partem, ſecundum quam non obedit animæ, & menti, & rationi, ipſae autem res temporales noſtræ corporibus famulantur. conueniens eſt itaq; quod Sacerdotalis poteſtas, quæ dominatur animabus, corporibus, & rebus temporalibus principetur. Poſtremò non viuentia ſunt imperfectiora viuentibus, ideò ſunt in eorum obſequium ordinata, & ſicut non ſentientia ſunt imperfectiora ſentientibus, Ideò ſunt in eorum obſequium ordinata, & ſicut non intelligentia, & quæ non ſunt facta ad imaginem Dei, ſunt imperfectiora intelligentibus, Ideo ſunt ſub eorum dominio ſtabilita, ſi vniuerſaliter omnia imperfectiora debent obſequi perfectioribus, & ſunt in eorum obſequium conſtituta; & quia nullus dubitat, quin diuina ſint perfectiora humanis, & cæleſtia terrenis & ſpiritualia corporalibus, ergo nihil conuenientius, quam quod poteſtas Regia, quæ eſt poteſtas humana & terrena, & ſuper corporalia, ſubſit, & ſit ordinata in obſequium Sacerdotalis poteſtatis.* Idem parte ſecunda capite quinto oſtendens poteſtatem ſæcularem non eſſe immediatè à Deo. *Si Deus æque immediatè faceret corpus humanum, & animam humanam, numquam ex illo corpore, & illa anima, conſtitueretur homo; niſi corpus eſſet in poteſtate animæ illius, & anima eſſet actus, & perfectio corporis, numquam enim ex duobus in actu, fit vnum per ſe.* Et mox. *Cum ſic ſe habeant animæ, & corpora, ad quorum regimen ordinantur hi duo gladij, quod habeant ad inuicem hanc vnionem, & coniunctionem, quod ex his fit vnum aliquid, & corpora ſint ſub animabus, & famulentur eiſdem; oportet, quod hi duo gladij ordinem teneant, quod vnus ſit ſub alio, & alteri famuletur*, & poſtremò. *habet ergo Eccleſiaſtica poteſtas directam a uctoritatem ſuper animabus, vt ſunt coniunctæ corporibus, & præſunt corporibus, & vt ad nutum earum moueantur corpora. Conſequens ergo eſt, quod ſicut auctoritas ſpiritualis eſt ſuper animabus, vt præſint corporibus, & vt ad nutum earum moueantur corpora; ſic huiuſmodi poteſtas, hoc modo*

eſt

eſt ſuper animabus, vt ei ſubſit corporalis & terrena. Hæc Princeps Auguſtinianæ Scholæ.

Ioannes Bacconus Princeps Scholæ Carmelitanæ, Prologo in quartũ, quæſtione vndecima, art. 4. *Chriſtus omnia iura prædicta temporalia tranſtulit in Petrum, vbi cauſa ſubeſt, nam in Euangelio dicitur, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. Sed, quodcumque, eſt ſignum vniuerſale diſtributiuum, non ſuper animam ſed ſuper corpora.* Et mox. *Tertiò hoc probatur ratione naturali, quod eſt ſupra, & præter naturam, ac cuius lex eſt ſupra naturam debet ſub ſe trahere omnia, quæ ſubſunt naturæ, ſed Dei incarnatio, Paſſio, Reſurrectio, &c. Et eius lex diuinitus data, per quam* Papa *poteſt, eſt ſupra omnem naturalem naturam & rationem, in qua fundatur omnis lex temporalis, ergo trahere debet ad ſe omnem iuriſdictionem temporalem. Confirmatur. quia ſicut Filius, Patri naturaliter aſſimiletur: ſic lex diuinitus data debet Deo aſſimilari. Nam lex quaſi per natiuitatem à legiſlatore oritur, ſed Deus eſt Dominus vnus omnium, tam in temporalibus, quam ſpiritualibus: ergo lex Chriſti eſt dominatiua ſuper omnibus, &c. Et addit Hoſtienſis 24. quæſt. 6. cap. 8. Quod ſicut ponere plura principia mundi eſt hæreticum, ſic ponere duos Vicarios generales in terra, & eſſentiales credo eſſe(*Nota hæc*) hæreticum.*

Henricus Gandauenſis cognomento Solemnis Doctor Sorbonicus, quodlibeto ſexto quæſt. 23. *Chriſtus ſecundum quod homo caput eſt, & monarcha, non tantum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus, ſecundum quod dixit ei Deus pater, in pſalmo ſecundo. Poſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. propter quod dixit Apoſtolis ſuis, data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra, vnde, & de ipſo dicit Dionyſius cap. 5. Eccleſ. Hierar. in ipſo perficitur, & completur omnis naturæ noſtræ Hierarchiæ diſpoſitio. Ipſe autem tamquam homo peregrè proficiſcens in altum, non abſque regimine, & ordine in terris relinquere nos voluit, Ne tumultuaret iuuenis contra ſenem, & contra ſapientem fatuus, ſed inferiores in donis, & naturalibus (*nota hæc*) & gratuitis per ſuperiores in ordine debito cuſtodiret.* Et mox de Pontifice ſummo loquens, *Talis ergo Hierarcha, ſicut vir ſpiritualis omnia iudicat, & ipſe à nemine iudicatur, vt dicit Apoſtolus 1. ad Corint. 2. Iudicat autem non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus, quia temporalia non (*nota hæc*) Niſi ſecundum ſpiritualia iudicari debent, (*nota hæc*) & Regu-*

lari

lari, dicente Apoſtolo 1. Cor. 6. Si Angelos iudicabimus quanto magis ſæcularia, Gloſſa prima, de rebus ſæculis, ſemper enim qui iudicat de maiori, ad ipſum ſicut ad primum iudicem debet reduci omne iudicium de minori, iuxtà illud extrà qui filij ſint legitimi, cap. per venerabilem, vbi dicitur cum maior in ſpiritualibus, tam prouidentia, quam auctoritas, & idoneitas requiratur, quod in maiori conceditur, licitũ eſſe videtur, & in maiori. Iſte Hierarcha primus poſt Chriſtum ſuper vniuerſalem Eccleſiam Petrus erat, cui ambas claues tradidit, & duos gladios commiſit, ſic vt regimen vniuerſalis Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus, quam temporalibus ad ipſum pertineret, iuxtà illud, quod dicitur diſt. 22. cap. omnes Romanam Eccleſiam ſolus ipſe fundauit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis Imperij iura commiſit, vbi dicit Gloſſa argumentum, quod Papa habet vtrumque gladium ſpiritualem, & temporalem. Hæc Henricus Gandauenſis Collegij Sorbonici Doctor, cuius alia dicta ad propoſitum maximè ſufficientia lib. 4. initio referimus. nos hic breuitati cõſulẽtes haud referimus. Ac licet in dubiũ reuocet, an poſſit immediatè appellari ad Papam, tamen vult. Primo poſſe appellari in caſu delicti, vel commiſsionis, cap. nouit, extra de iudiciis vel omiſsionis, cap. licet, extra de foro competenti. Secundo vult poſſe appellari vacante Imperio. Tertiò, quem primũ ponit inquiens, *Eſt autem vnus caſus, ſecundum quem ibidem oſtenditur auctoritate Deuteronomij, cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, tunc ad iudicium eſt Sedis Apoſtolicæ recurrendum, & ſecundum hoc Sacerdos Apoſtolicus ſe habet ad Reges, & Præſides, tamquam Architecti ad artifices, Illi enim propter quid, & regulas iudicandi ſciunt; mechanici verò tamquam experti in multis ipſum quia ſciunt, propter quid autem ignorant, propter quod debent illis leges dare ſecundum quas debent iuriſdictionem ſuam exequi, & populum regere; nec aliorum leges recipere, niſi per ipſum prius fuerint approbatæ.* Et mox. *Sic ergo de iure naturali & diuino Sacerdotium ſupereminet Imperio, & penes ipſum reſidet de iure diuino, & naturali vtraque iuriſdictio, & ſuper ſpiritualia, & ſuper temporalia, & ſimiliter eius immediata executio,* Et poſt dicens executionem ſæcularium relinquendam Imperatori, & reliquis Principibus, remanente apud Pontificem, prima auctoritate ait, *Agentibus Regibus, & Principibus temporalia negocia, qui tamquam minores, & inferiores occupati ſunt circa inferiora, ſicut famuli in remedium dominorum,* Et in fine loquens

quens de diſtinctione harũ poteſtatũ, *Ad argumẽtum in oppoſitũ, quod dignitates diſtinctæ ſunt, dicendum eſt, quod verũ eſt. propter diuinam diſpoſitionem: Sed non ex natura rei, vt dictum eſt.* Hæc doctor Sorbonicus, Primò volens iure naturali ac diuino, ex natura rei, ſiue ipſius poteſtatis vtramque tam ſpiritualium quàm temporalium iuriſdictionem eſſe penes Pontificem ſummum. Secundò cuncta difficilia & ambigua temporalia deferenda ad ipſum. Tertiò nullas leges à Regibus, & Principibus recipiendas, niſi à Pontifice approbatas. Quartò hos eſſe inſtar artificum mechanicorum, vel famulorum reſpectu dominorum ſuorum, qui dati ſunt ex diſpoſitione diuina, vt ſeruiant Sacerdotibus ad maiora intentis. Hæc tamen cum dicat, citatur à contrariæ opinionis aſſertoribus, quaſi faueat ipſis.

Petrus è Tarentaſia, qui fuit Innocentius Quintus, hac ætate vixit, & citatur à Dionyſio Carthuſiano libro de auctoritate Papæ eiuſdem ſententiæ propugnator.

Franciſcus Mayro cognomento Illuminatus è primoribus Scotiſtis Henrici ætatem ſecutus eſt. Ita vero ille in quartum diſtinctione 19. quæſtione quarta. *In humana mundi politia eſt dare, aliquid vnum principium totius vniuerſi. Ratio philoſophorum fuit, quod entia in mundo, meliori modo, quo poſſunt, diſponuntur, ſed hoc requirit, quod ordinentur ad aliquod vnum primum; tunc ſic politia quælibet de iure naturali, meliori modo, quo poteſt, debet ordinari, ſed melior modus eſt, quod ſit vnum primum ergo &c. Secundò ſic, tunc eſt vna quaque politia optimè ordinata, & diſpoſita, quando aſſimilatur optimæ politicæ, ſed optima politia eſt cæleſtis, quæ ſic eſt diſpoſita, igitur &c. Tertiò iure naturali ille, qui eſt maximè virtuoſus, debet maximè principari; ſed natura non producit homines pares in omnibus. vndè eſt dare optimum hominem ſecundum Philoſophos &c. Sed optimo debetur Principatus maximus. Quarto Chriſtus dixit omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, politia debet ſic diſponi, quod eſt maior vtilitas, & maior conformitas, ſeu confœderatio: Si enim ſunt duo non ſubordinati, orientur diſſenſiones, vbi enim eſt diuiſio regnorum, Regũ eſt ibi diſſenſio, & lites; Ergo, ſi ſit vna politia, eſt pax. Tertia concluſio eſt, quod Princeps temporalis debet eſſe ſubiectus illi, qui eſt primus Hierarcha in ſpiritualibus, hoc probatur quadrupliciter. Primo quandocumque aliquæ ſunt poteſtates ordinatæ inter ſe, illa, quae eſt de fine, præeſt, ac debet praeeſſe & principari illi, quæ eſt circa ea, quae ſunt ad finem, ſicut patet de architecto-*

tectonica reſpectu aliarum, & de militari reſpectu frænefactiuæ, ſed directio morum & actuum circa actus politicos ordinatur ad virtutes ſupernaturales (aduerte à nobis ſupra probatum fuiſſe hanc ordinationem eſſe eſſentialem.) Cum igitur temporalia ordinentur ad ſpiritualia, Papa autem præeſt ſpiritualibus, ſequitur,&c. Et mox. *Quarta ratio. videamus rationem, quare non debent plures Principes eſſe. Primò in temporalibus hoc aſſeritur ſic, quia ſi eſſent plures Principes, & vnus non ſubordinaretur alteri, oriretur diſſenſio, ita in propoſito oritur contrarietas. Ergo ad hoc, quod tranquillitas politiæ ſeruetur, oportet, quod ſit vnus ſupremus omnium quoad omnia. Quarta concluſio, quod plenitudo poteſtatis ſecundum vtramque iuriſdictionem concurrit in eandem perſonam, hoc patet auctoritate Chriſti dicentis, Quodcumque ligaueris,&c.* Rurſus idem in Quodlibetis quæſtione vndecima, particula ſecunda, verſiculo, *Secunda ſolutio*; refellens quamdam reſponſionem argumenti illius; quo aſſeritur tota facultas rerum temporalium eſt propter ſpiritualia; Quamobrem qui Princeps eſt ſpiritualium ſubiicit ſibi per omnia Principem temporalium; ea vero eſt, quod temporalia ſunt diſtincta, ac diſparata à ſpiritualibus. Ait ad hoc ille. *Secunda ſolutio eſt contra fidem, quia illi, qui ponunt temporalia non eſſe propter ſpiritualia, ponunt eſſe temporalia ſui gratia appetenda, & ſic ponunt in diuitijs fœlicitatem.* Hæc ille. Eodem reijcit aliud reſponſum, nempè eſſe Principem temporalium ſubiectum in ſpiritualibus. Ait enim non poſſe eſſe ſubiectum, niſi quoad temporalia; quæ tota facta ſunt, vt ex tota eſſentia ſua ordinentur in Deum. Sic igitur vult contra fidem loqui, qui volunt temporalia iure appeti, aut haberi poſſe, niſi ob Deum. Quocirca afferunt alias alij reſponſiones, quæ ſuis locis confutantur, nullius enim ſunt momenti.

Ricardus de Media villa Anglus vel hac ætate, vel forſan ſuperiori fuit, ſequitur eandem ſententiam, vt infra verba ipſius referimus.

Beatus Auguſtinus Triumphus eamdem ſententiam latè amplexatus eſt opere de poteſtate Eccleſiaſtica par. 1. q. 5. art. 1. & ſequen. vt eius verba adducimus lib. 3. cap. 5.

Dionyſius Carthuſianus poſt hos vixit; qui 2. diſt. 44. q. 5. recitans verba S. Thomæ ſuprà à nobis allata ex eodem libro, ac diſtinctione, eamdem ſententiam ſequés, ait, *Quibus per omnia concordant Alexander, Bonauentura, Petrus, Richardus, aliique*

communiter. Hæc ille.

Petrus Tartaretus excepit hos, qui ſic in 4. diſtinct. 18. quæſt. vnica. *Poteſtas Eccleſiae diuiditur in poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis. iuriſdictionis poteſtas eſt duplex ſcilicet in foro interiori, & exteriori, in foro interiori eſt poteſtas abſoluendi à peccatis, iſta eſt iuriſdictionis. vndè ſacramentum pænitentiae, ex natura ſua eſt ſacramentum iuriſdictionis. Et ideò poteſtas, & auctoritas abſoluendi vocatur poteſtas iuriſdictionis in foro interiori, ſed poteſtas iuriſdictionis in foro exteriori eſt duplex, quadam eſt data Eccleſiae Principibus à Regibus, ſicut quod Eccleſia habet auctoritatem ſuſpendere faciendi, vſus forſan datus eſt; ſed omnem auctoritatem habet Eccleſia à Chriſto, etiam in bonis temporalibus, Duos enim gladios habet. ſed ſatis eſt adnotaſſe*. vixit Tartaretus Iulio Secundo ſedente.

Franciſcus de Syluestris Ferrarienſis hoc ipſo noſtro ſæculo vixit. Hic autem ſic in libro quarto cap. 76. contra gentes, *Conſiderandum eſt*, inquit, *Ex doctrina, S. Thomae, ſecundo ſententiarum diſt. vltima in expoſitione litterae, quod ſummus* Pontifex *habet in Eccleſia apicem, & excellentiam vtriusque poteſtatis, non ſolum ſpiritualis, ſed etiam ſaecularis. Ideò illi prae omnibus obediendum eſt, & in ijs, quae ad ſalutem animae pertinent, & in ijs quae ad bonum ciuile. ſimiliter, vt dicit idem met S. Thomas libro de regimine principum 3. cap. 10. & 19. poteſt ratione huius ſupremae poteſtatis, vnumquemque ratione delicti punire, & taleas, atque collectas pro Reip. Chriſtianae cõſeruatione imponere, ſicut & Rex in ſuo regno poteſt*.

Præter hos verò plurimi Theologi, hanc opinionem ſecuti ſunt in his, Raynerius Piſanus in ſumma, verbo dominium, capite quinto. B. Ioannes è Capiſtrano tractatu de auctoritate Papæ, parte prima, ſecundæ partis, num. 4. & 5. & S. Antoninus parte tertia ſummæ, tit. 22. cap. 5. §. 1. & §. 11. Alexander è S. Elpidio, Iacobus Viterbienſis, Guglielmus Cremonenſis propriis huius argumenti libris, Aluarus Pelagius libro primo de planctu Eccleſiæ, cap. 27. Syluester Prieras in ſumma, verbo Papa, §. 10. & 11. Ioannes Selaſtedienſis in quadriuio, parte prima tractatu de poteſtate Papæ, Celſus Mancinus de iuribus Principatuũ, Rodericus Sancius Zamorenſis proprio in hanc rem libro. Sunt & alij multi, quos haud curauimus congerere ſatis habentes hos produxiſſe, quantum faciebant ad propoſitum noſtrum.

Poſtremo autem pietatis, ac doctrinæ Eccleſiaſticæ lumen.

Illuſtriſsimus Cardinalis Baronius Annalium tomo primo ſub Chriſti 57. exponens illud Pauli, *Neſcitis, quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia*, latè in hanc rem multa collegit, è quibus omnibus multa ſunt obſeruanda.

Primo non modo Sanctos omnes, poſt Chriſtum perenni ſucceſſione ex ætate, in ætatem traditam, per manus hanc doctrinam ſeruaſſe, vſque ad S. Bernardum, ſed qui eadē Bernardi ætate ſcholas aperuerunt, è quibus ſcholaſtici prodiere, ita, vt omnium ſcholarum Principes, eorumque præcipui ſigniferi hanc ſententiam firmarint, verbi gratia Scholæ Regularium, Dux Magiſter Hugo, Scholæ Franciſcanæ Alexander Halenſis, Sanctus Bonauentura, Richardus de Media villa, & quando Scotus nihil hac de re egit, inter Scotiſtas præcipuus Franciſcus Mayro, Ioannes è Capiſtrano, Aluarus Pelagius, Petrus Tartaretus, Scholæ Dominicanæ Princeps S. Thomas, quem ſequuntur Rainerius, Petrus de Tarantaſia, S. Antoninus. Franciſcus de Syluestris, Syluester Prieras, Scholæ Auguſtinianæ Anteſignanus Ægidius, & poſt eum B. Auguſtinus Triumphus, Carmelitanæ Dux Ioannes Bacconus, Carthuſianorum Præcipuus Doctor Dionyſius, Collegij denique Sorbonici Præclarum germen Henricus Gandauenſis. Sic igitur omnium religionum, quæ ſunt Catholicæ fidei primaria fundamēta, Primi doctores hanc ſententiam conſtituerunt.

Secundo cuncti, qui ob eminentiam doctrinæ cognomen aliquod aſſecuti ſunt verbi gratia, Hugo cognomento Magiſter, Alexander Halenſis Irrefragabilis, S. Thomas Angelicus, S. Bonauentura Seraphicus, Ægidius Fundamentarius, Franciſcus Mayro Illuminatus, Henricus Gandauenſis Solemnis, Bacconus Reſolutus.

Tertiò multi ex his partim in numerum Sanctorum relati, partim beatorū nomine inſigniti ſunt. Sancti, Thomas, Bonauentura, Antoninus; ſed Beati Auguſtinus Triūphus, Ioānes è Capiſtrano.

Quarto è qualibet celebri natione ex Hiſpanica Aluarus Pelagius, Rodericus Sancius; ex Anglica Alexāder Alenſis, Richardus è Media villa, Bacconus; è Gallica Franciſcus Mayro, Hēricus Gādauenſis, Durandus; è Germanica Hugo de Sancto Victore, Dionyſius Carthuſianus; ex Italica SS. Thomas, Bonauentura, Antoninus, ac reliqui omnes. Ita vt ad hanc ſententiam ſtabiliendam nihil omninò deeſſe videatur.

Vſus Eccleſiaſticæ poteſtatis in omnia terrena, temporalia, Regnaque, & Imperia mundi totius, ab ipſius mundi ortu ſummatim notatus, quo oſtenditur Chriſtum, Sponſamque ipſius Eccleſiam, cum Pontificibus, & Præſulibus ſuis, iure ſummo, omnibus temporalibus, dominatos, ac dominari. Cap. XIIII.

Oſtendimus ab Angelis, Chriſti fidem, vel implicitè, vel explicitè ſupernaturalemque ductum ſequutis fuiſſe ex Imperio deturbatos Angelos, qui dæmones dicti ſunt, ſupernaturali poteſtati repugnantes, à cœlo autem prorſus excluſos, licet horum multi natura ſunt illis ſuperiores, ac tantæ poteſtatis, vt ad nutum poſsint quodlibet corpus mouere, niſi obſiſteret Angelorum ſupernaturalis poteſtas, & hos eſſe Hierarchas, in his Eccleſiam dominari cœpiſſe & dominari adhuc omnibus creatis. oſtendimus ea de cauſa imperium totius orbis fuiſſe à Deo ſpeciatim datum primo homini Adamo, quod ductum ſimiliter ſupernaturalem fuerit ſequutus, Eccleſiæ Sanctæ membrum fuerit, & humani generis ſummus Sacerdos. At Caino licet primogenito, poſteriſque eius adeptã fuiſſe, in alioſq; Regiã poteſtatem quaſi irregulari ob fratricidiũ; translatam cum Sacerdotali, & Eccleſiaſtica in Chriſti, & Eccleſiæ mẽbra Seth, ac poſteros eius vſq; diluuium, quod contigit Anno mundi 1556. Poſt hoc Noe rurſus omnium Pontifex Summus, & Rex diſtribuit orbem totum terrarum liberis ſuis, vixitque annis poſt diluuium trecentum quinquaginta, mundi bis mille & ſex, ſed Abrahami, vt Euſebio placet, ſexaginta nouem, vel, vt aliis quinquaginta ſex. Atque ita, vt Chriſti membrum, Sponſæq; ipſius Eccleſiæ, ac Pontifex ſummus toti Orbi eſt dominatus. Veruntamen, quamdiu Sem primogenitus, Noe vixit, tanquam primogenitus, & rex, & Pontifex ſummus, omnibus præſedit. ad primogenitos enim Sacerdotium pertinuiſſe omnes volunt. ſpeciatim verò ad Sem ſpectaſſe colligimus ex eo, quod Noe ſoli illi dixit, *Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanaam ſeruus eius*, Chamo haud legitur benediſſe Noe Pater, Iapheto autem ſic, *Dilatet Deus tentoria Iaphet, ſit Chanaam ſeruus eius*,

Sic itaque ſoli Semo data eſt Dei, diuinorumque benedictio, atque ex eius liberis ortus eſt Chriſtus, ipſe autem ſummus Pontifex fuit, quamdiu vixit, tum quia primogenitus, tum quia ſic ei Noe pater ſpeciatim benedixit, vti apparet, quoad Deum, & diuina. Vixit Sem vſque ad annum Iacobi quadrageſimum octauum, Iſaaci centeſimum octauum, quantum colligitur ex Euſebij Chronico, & recta annorum numeratione. Ex illo maximè diuiſa ſunt Orbis terrarum regna, bellaque feraliſsima exorta; ac Dæmon obſcurare eſt conatus Chriſti venturi oracula, & regnum, prædictionesq; ad eum pertinētes, atq; ad alios auertere. Nam tunc fertur Iuppiter exortus, qui Dei filius, ac ſummus omniū Rex credi à nonnullis cœpit; quin eius quoque filiis idem tributum, cum ſcilicet non eſſet amplius, qui ſummo iure mortalibus cunctis præſidere poſset. Hinc S. Iuſtinus in Apologia ſecunda pro Chriſtianis inquit, *Qui iuuentuti tradunt poetarum fabulas nullis argumentis nituntur probabilibus. Hæ namque (vt docuimus) à malis genijs inuentæ ſunt ad decipiendos, ſeducendoſque homines. Docti enim Prophetarum oraculis de Chriſto venturo, deque igne cruciaturo ſceleſtos, curarunt ſpargi quædam de pluribus Iouis filijs, ſperantes fore, vt qui hæc nugarum portenta audirent, de Chriſto quoque non plus credant, quàm figmentis poeticis. Atqui auditus eſt & Græcis, & cæteris gentibus, quæ magis obſecutæ ſunt Prophetis ob fiduciam ſuam erga Chriſtum olim ab eis praenunciatum. quod autem Daemones non ignari prædictionum Prophetarum, eas parum intellectas per errorem conati ſunt à noſtro Chriſto, ad ſua figmenta detorquere, iam declarabimus.* Hæc ille proſequens inſtitutum. Eadem Firmicus ad Conſtantium, Lactantius, aliique. Verumtamen ex oraculis Sybillarum, cæteriſq; aliis veritas eſt conſeruata. ex eo fuit apud omnes gentes obſeruatum, vt qui ſummus eſſet Sacerdos, Rex etiā foret. Minores autē Sacerdotes fuerunt ab omni ſæculariū poteſtate exempti, liberaq; eorū loca, res, ſeruentiaq; his cuncta quod 6. lib. apparet. Idemq; inter Hebræos fuit diuinitus inſtitutū: ita vt licet hi Regem petierint, Deuſque ſe accommodauerit illorum voluntati, tamen hunc voluerit à Sacerdotali poteſtate pendere, ab hac recipere poteſtatem. Quamobrem ſæpè deiectis, aut reiectis per Dei Sacerdotes aliis, alij creati ſunt Reges, liberoſque vidimus cum ſuis rebus, locis ac ſeruis fuiſſe Sacerdotes, ac ſacris miniſteriis addictos ordinario iure, licet per accidens aliquando ſecus contingebat, vt oſtendimus libro tertio cap. ſexto. Donec venit Chriſtus, poſt

quem ſimiliter oſtendimus tum ſexto, tum quinto libro Epiſcopis noſtris ab ortu Chriſtianæ Eccleſiæ (quæ eſt eadem cum prima ab ortu mundi creata) fuiſſe in Chriſtianos iudicialem ſæcularium rerum poteſtatem, liberoſque omnino fuiſſe Eccleſiaſticos omnes & Clericos ab omni Chriſtianorum ſæcularium poteſtate. Quamobrem neque Alexander Mammeæ, vel Aurelianus Imperator eſt auſus hanc Epiſcopis poteſtatem in res Eccleſiaſticas, Chriſtianorumque auferre. Quin exceptis ijs Imperatoribus, qui funditus euertere Chriſtianam religionem ſunt conati, reliqui voluerunt eſſe liberos, neque eis vnquam placuit edicere, vt ſiue magnū quid agerent, ſiue paruū, non poſſent exequi illud, aut tractare, niſi eorum decretis ipſi aſſentirentur, aut apponerēt, *Placet, exequatur*, vel aliquid huiuſmodi. At Babylas Patriarcha Antiochenus iniquiſsimis Eccleſiæ temporibus ſummam in Imperatorē Philippum poteſtatē exercuit. Interim vero Chriſtus primo per inuiſibilem *Virgæ ferreæ* poteſtatem ſingulos quoſque Imperatores Eccleſiæ mundi Reginæ aduerſantes male perdebat, Secūdo neq; eorum quiſquam tranſmiſit ad nepotes Imperiū ſuū. Tertio translatūq; eſt illud è gente in gentē, quod lib. 6. apparet, donec Cōſtātinus viſu mirabili Crucis excitatus illud acquiſiuit, dictumq; eſt illi, *In hoc Signo vinces*, Quocirca Crucis vexillū præferens exercitui Maxentium vicit, Italiam, Romamq; cœpit, per Chriſtū victor; hinc Prudentius non longè ab hoc ſæclo ad Romā,

Agnoſcas Regina libens mea ſigna neceſſe eſt,
In quibus effigies Crucis, aut gemmata refulget
Aut longis ſolido ex auro praefertur in haſtis.
Hoc ſigno inuictus tranſmiſsis Alpibus vltor
Seruitium ſoluit miſerabile Conſtantinus;
Cum te peſtifera premeret Maxentius aula.

Hæc ille alloquens Romam.

Quamobrem Conſtantinus, Sacerdotibus, Epiſcopis, ac Pontifici ſummo in omnia ſæcularia ſummā ſuam voluit eſſe poteſtatē vt lib. 5. oſtendemus. Quam cum ſequentes Imperatores imminuerēt contra omne ius, ob id Occidentale Imperium miſerrimè corruit, quod multis argumentis aliqui probant à Conſtantino fuiſſe Pontifici Romano donatum, licet hic quoad bellica, cæteraque ad regendos gentiles, & coercendos ſpectantia reliquerit Imperatoribus adminiſtrandum. verum ſiue donarit, ſiue non donarit, maxima erat Epiſcopis, cùm videbatur his expedire, in omnia poteſtas. Ita vt poſſent ab omni parte iudicij quaſlibet ad ſe cauſas

auo-

auocare, deſinire, neque vlla in his ad laicos appellatio daretur, quod libro quinto apparet.

Quin receptum fuit multo antè Occidentalis Imperij ruinam, ne intelligeretur eſſe Orientalis Imperator, niſi qui coronaretur à Patriarcha, quod à S. Pulcheria fuiſſe inſtitutum coniicimus, vt ſigno de admirãda Eccleſiaſticæ poteſtatis progreſsione cõſtat. Quocirca in vita Anaſtaſij refert Zonaras Euthymium Patriarcham noluiſſe imponere Imperij coronam Anaſtaſio, priuſquam ſcripto hic polliceretur, ſe in fide Catholica futurum.

Ex alia parte, cum Franci Gallias occupaſſent, Imperioque Romano abſtuliſſent, Clodoueus eorum Rex factus eſt Chriſtianus collatumque illi eſt Regnum de auctoritate Romani Pontificis, & Epiſcoporum. Quocirca quoties Rex vngebatur à Rhemenſi Archiepiſcopo, hic aſſerebat conceptis verbis ſe illi Regnum conferre de auctoritate data Rhemigio ab Hormiſda Papa, quæ nos referimus libro 6. alioquin quæro, quo iure poterant Franci retinere aliena contra omne ius occupata? Quidquid afferas eſt nullũ, niſi hoc; Epiſcopis, ac Pontifici ſummo ius eſſe Regna, & Imperia bene alioquin merentibus ſinere toto iure adminiſtranda, licet omninò ad alios ea pertinere videantur. iam vero Epiſcopi ipſi iudicia cuncta adminiſtrabant, vt è legibus, geſtiſque Francorum conſtat. Quod de Francis dicimus, idem dicendum de Viſigotis, qui in Hiſpania regnabãt, neque enim poterãt vllo iure contra omne ius occupatas Hiſpanias habere, niſi quia Rex ille intelligebatur, quem creaſſent Epiſcopi, & vnxiſſent, quod ex Iſidoro, & Roderico apparet. Quocirca Suintillã, & Rechemirum deiecere. Siſenandumque aliquando crearunt, neque erat aliquid in aula Regni Hiſpanici, quandiu floruit illud Aphricæ, Galliæque non ignobilem partem tenens, quod Epiſcoporum conſilio decretiſq; non adminiſtraretur, quod libro ſexto conſtat. quod de Galiis, & Hiſpaniis dicimus, idem de Anglis dicendum. hoc item tempore cum Romæ Senatus, aut omninò, aut propè nullus eſſet; ei, qualiſcumque eſſet, Pontifex vnà cum clero præſidebat, & Occidentalis Imperij nihil non maximum, cum videbat expedire, adminiſtrabat, quod ex Epiſtolis Gregorij Magni apparet, quas dicto ſigno collegimus. Illud verò præcipuum fuit, electo Imperatore in Oriente, Romam tranſmittebatur imago ipſius ad Pontificem, qui Clerum, Senatumque conuocans efficiebat, vt ille tamquam legitimus approbaretur, quod è libro vndecimo epiſtolarum ſancti Gregorii capite primo apparet. Quocirca Anno 712. Con-

ſtantinus Papa noluit Philippici Imperatoris Iconomachi imaginem, nomenvè recipi, aut pro Imperatore in Occidente haberi, quod Beda, & Paulus Diaconus lib. 6. cap. 10. tradunt. Quin Gregorius ſecundus *Romam, & Italiam*, (hæc ſunt eiuſdem verba libri eiuſdē cap. 14.) *necnon & omnia tam Reſpubl. quam Eccleſiaſtica iura in Heſperijs, ab obedientia Leonis, & Imperij ſub ipſo conſtituti auertit.* Ex hoc Italia pertinuit oīno ad Pontifices Romanos, ijs exceptis, quæ Longobardi tenebant, quibus volunt à Gregorio Magno datum, vt Rege defuncto Archiepiſcopus Mediolanenſis aduocato ſuffraganeorum ſuorum Concilio Regem crearet, ferrea corona redimeret. Ita poſt alios Sigonius. quocirca anno 770. Thomas Archiepiſcopus Carolum Magnum coronauit Italiæ Regem, ſiue Longobardiæ, & 813. Petrus Bernardum Pipini filium. & 821. Anſelmus Lotharium, Ludouici Pij filium. & 876. Anſpertus Carolum Caluum. & 880. Carolum Craſſum. cumque hic priuatus fuiſſet in Concilio Triburienſi, Anſelmus ſecundus Anno 894. Berégarium Regem creauit, & Lambertus Rodulfum Burgundiæ, mox Hugonem Arelatenſem Reges coronauit. & Anno 947. Ardericus Berengarium II. donec anno 961. Valpertus accitum è Germania Othonem I. coronauit. Sed antè hæc, cum Longobardi olim Reges dulcedine Imperij abriperentur, neque deſinerent loca Eccleſiaſticæ ditionis vexare, coacti ſunt Pontifices Romani aduocare Pipinum, mox eius filium Carolum Magnum, ijque Longobardico euerſo maxima Vrbium Italicarum libertate Regnum conſtituerunt. falluntur autem, qui volunt Pontificibus Romanis aliquid Italiæ à Pipino, vel à Carolo Magno, quaſi prius illud eorum non fuerit, donatum. Longobardi eripuerant Franci recuperarunt, *per paginam donationis reſtituerunt*, hæc ſunt verba Ludouici, qui poſt Carolum patrem confirmauit acta ipſius, ſic etiam ſcribit Eghinartus Caroli Magni ſcriba in ipſius vita, Paulus Diaconus libro 6. cap. 13. Ademarus lib. 4. cap. 63.

Multo antè contigerat, vt Zacharias Papa miſſo Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino Chilpericum ſtupidum à Regni gubernaculo remoueret, Pipinūq; Regem rectè Francis petētibus daret cum tamen Regno, ac Regi curator dari poſſet, vt egit Innocentius quartus cum Rege Portugalliæ, quod habetur cap. grandi de ſupplenda negligentia Prælatorum. re vera autem fuiſſe Romani Pontificis auctoritate actum, quidquid Chilperico ſtupido euenit libro 6. probatur. Poſt hæc Leo Tertius Occidentis Imperatorem creauit Carolum Magnum, Si Eghinarto, qui videtur his

omnibus

omnibus interfuiſſe, credimus, inſcium; quod ideo dicimus, quod aliqui velint à Romanis per Pontificem fuiſſe Carolo Magno Imperium collatum, cum nihil à Romanis, hac in re legamus apud antiquos, actum Ex hoc tempore nemo eſt habitus Imperator, niſi quem manu ſua coronaſſet Pontifex ſummus. ſupremis temporibus eſt inductum, vt vocetur Imperator electus, etiamſi à Pontifice non ſit coronatus. Ideò ſemper legimus, Regni, Imperiique annos diſtingui ab iis, qui Imperatores erant, quod patet ex innumeris Priuilegiorum tabulis; idemque obſeruatum conſtat Eodem modo per longum tempus. Imperio ad Germanos translato. Sic enim Leo Tertius anno 801. Carolum creauit Occidentis Imperatorem, ſic cum fuiſſet abdicatus Imperio Carolus Craſſus anno 887. Mox anno 891. Italici ſunt creati Imperatores à Stephano quinto, Vvido Spoleti Dux. & 896. à Stephano Sexto, Lambertus filius eius. & 900. Ludouicus Prouinciæ Rex à Benedicto quarto, & ante hunc à Formoſo euocatus Arnulphus Germaniæ Rex anno 896. Poſt hos Berengarius Italiæ Rex 915. à Ioanne Decimo, donec anno 962. Otho Germaniæ Rex à Ioanne Duodecimo eſt creatus Imperator, quæ Rhegino, & Luithprandus eorum temporum Scriptores tradunt.

Sub Annum 887. deiectus eſt in Concilio Triburienſi ex Imperio Carolus Craſſus, atque illi ſubſtitutus Arnulphus, quem Formoſus coronauit, atque hic primus Occidentalium Imperatorum, qui fuerit Eccleſiaſticæ auctoritatis interuentu ex Imperio depulſus, ſimiliter in Anglia Rex Eduinus ob iniuriam Dumſtano Abbati illatam regno ab Epiſcopis eſt exutus, atque Edgarus creatus. Fulco autem Rhemẽſis Archiepiſcopus Carolo Francorum Regi puero adlegit alium Regem Odonem, quem mox ob inſolentiam priuauit de auctoritate Formòſi Papæ, cumque Adolphus Angliæ Rex Inſulam Romano Pontifici tributariam feciſſet nummi in ſingulas domos annua præſtatione, Aluredus Romam profectus coronam Regni ab Hadriano Tertio ſuſcipere voluit, atque ex illo Rex ille eſt habitus Angliæ, qui ab Archiepiſcopo Cantuarienſi coronaretur. ſimiliter Spitigneus Bohemiæ Dux argenti libras annuas cenſus Sedi Romanæ ſoluendas iuſſit. iam ſcimus Germaniæ Reges, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæque haud creari, niſi Eccleſiaſticæ potiſſimum poteſtatis accedente auctoritate, neque haberi Regem, niſi quem delectus Archiepiſcopus, vt dicetur, ex antiquo adhoc tẽpus vnxerit, coronarit. Speciatim verò à Gregorio Septimo priuatum Imperio

perio Henricum Tertium, Imperatorem, Sed Germaniæ Regem Quartum, ab Innocentio Tertio Othonem Quartum, ab Innocentio Quarto Fridericum Secundum, quæ latè ſuis temporibus proſequuntur Lambertus Schafnaburgeñ, Dodechinus, Helmoldus, Sigisbertus, Vrſpergenſis, ac poſt alios, Crantzius Germani ſcriptores. ex alia parte, Stephanus Hungariæ Rex à Pontifice Romano impetrauit nomẽ coronãq; Regiã, quòd Cartuiſius in eius vita & Bonfinius tradũt, & Anno 1076. Idem tributum Demetrio Rhuſcorum, Dalmatiæ, Croatiæque Regi, & 1098. Edgaro Scotorum Regi ab Vrbano Secundo, quod Leslæus refert, & 1112. Alphonſo Portugalliæ Regi ab Eugenio Tertio, cum regnum tributarium Sedi Apoſtolicæ illud feciſſet, quod ſcribit Rodericus Toletanus, & 1320. Venciſlao Poloniæ, Danieli Ruſſorum, Mindaco Lithuanorum, quod Cromerius tradit, Et quamuis ſæcularium ditiones, & principatus, neque feuda ſint Pontificum, neque tributum, cenſumue ordinario iure ſoluant; anno tamen 1059. Robertus Guiſcardus Regna Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, infeudauit, ſimiliter Gottifredus Hieroſolymitanum Regnum Bohemundusq; Antiochenum Principatum, quod Tyrius lib. 6. cap. 15. tradit. Brennus deinde ab Innocentio Tertio Rex Hieroſolymitarum creatus tributarium Sedi Apoſtolicæ conſtituit Regnum iuramento appoſito; nequis Regem ſe diceret, niſi quem Papa deſignaſſet; vt idem ſcribit. Steuchus libello de donatione Conſtantini, tradit Paſchali Secundo Sedente Daniæ, Norueglæque regna Apoſtolicæ Sedi tributaria facta, id rege Canuto viuente videtur eueniſſe. Dubrauius lib. 10. & Cromerius lib. 4. ſcribunt impoſitum fuiſſe Poloniæ ob Caſimirum voto ſolutum denarii S. Petro ſoluendi annuam penſionem de Polonorum conſenſu. Anno 1212. Ioannes Angliæ rex ab Innocentio Tertio ob cõtumaciam excommunicatus è capite coronam detrahens, Pandulpho Legato tradidit, addens ſe ſuoſque hæredes non niſi è manu Papæ illam recepturos, precarioque regnaturos. Tum Pandulphus coronam rurſus illi impoſuit nomine Pontificis ſummi, quæ Æmilius lib. 6. Blondus decad. 2. Nangiacus, Maſſonus Annaliũ 3. lib. in vita Philippi Auguſti tradunt. Gregorius Decimus, quamuis electi eſſent Alphonſus Decimus Caſtellæ rex, & Ricardus Cornubiæ Dux Germanorum reges, & Imperatores, & ad alterum iure ſpectaret Imperium, neutrum voluit; creari iuſſit alium nulla habita ratione iuris, quod alteri eorum competebat. Idem Michael Paleologo confirmauit Orientale Imperium, licet

cet contra leges illud occupaſſet, iureque ad Balduinum ſecundũ, tunc viuentem pertineret. quod Villaneus lib. 7. cap. 44. refert. Inde Adolphus Imperator de auctoritate Bonifacij Octaui (quod Dubrauius lib. 18. refert) Imperio priuatus: Piſani ab eodẽ Sardiniæ regno excluſi, quod Aragoniæ regi eſt attributũ, quod narrat Villaneus lib. 8. ſub idem tempus Pontificis decreto eſt ablatum regnum Caſtellæ Petro crudeli, adiudicatumq; Henrico fratri ipſius, quod flagitioſus foret, non hæreticus, quod quidam ſcripſere, ſed comperimus eſſe falſum. inde regnum Inſularum Canarearum Ludouico Hiſpano datum à Clemente Sexto., vt Petrarcha libro 3. de ſolitaria vita refert. Idem vero Bonifacius Octauus cæteris Hungariæ regno excluſis, ac priuatis Carolum regem declarauit, quod Bonifinius Decadis 2. libro 9. tradit. Martinus Quintus Ioanni Primo Luſitaniæ regi conceſsit, ne cui fas eſſet in Africanis oris Oceanũ verſus quidquam occupare, ſed id totum ſpectaret ad Luſitaniæ reges: tradit hoc Maffæius hiſtoriæ Indicæ lib. 2. Anno 1400. Venceſlaus Imperator eſt Imperio priuatus, ſententiam tulit in eum Ioannes Archiepiſcopus Moguntinus, quæ legitur adhuc Typijs excuſa. Poſt hæc Paulus Secundus regnum Bohemiæ Gregorio Podebrachio abſtulit in hæreſim lapſo. At Alexander Sextus, quidquid locorum detegeretur à Promontorio viridi, vt vocant, Orientem verſus Luſitanis acquirendum; quidquid inde Occidentem verſus Caſtellanis, cæteras nationes excludens, adiudicauit. Noſtra ætate Pius Quintus Eliſabettam Angliæ reginam regno priuauit, quod illa niſi exciſa propè omni nobilitate à ſe teneri nõ poſſe iudicauit. Quod vero fuerat à Pontificibus prioribus ablatum Galliæ Regnum Henrico Quarto, mox eidem Regi Catholicæ fidei reſtituto, rurſus addixit affixus obtutui diuino Clemens Octauus, ob illud præterea; quod ingentem cuncti opinionem ſpemque conceperint, atque alant fore, vt generoſiſsimi pectoris ampliſsimus rex heroicis virtutibus, quarum fructus indies non mediocres eluceſcere gaudemus, viam ſibi poſteris, ac nobiliſsimo regno ſternat ad reſtituendum Maieſtatis, & amplitudinis antiquæ ſplendorem maximo totius Chriſtianæ Reip. bono.

E ſuperioribus porrò conſtat Pontificem, & Epiſcopos poſſe aliquibus auferre aliquando iura eis competentia, licet nihil culpæ admiſerint. ſed hoc raro; cum vident illi, ita cõuenire ordini diuino, atq; vniuerſi. Nam quo iure potuit Imperio Romano auferri Hiſpaniarũ, Galliarũ, Britanniæ, & Galliæ Regnum? quo iure potuerunt

tinerunt Viſigothi Hiſpanias, Franci Gallias, Angli Britanniam retinere? Notiſsimum namque eſt cunctis, & nemo hiſtoricorũ diſſentit contra omne ius, quin per ſummam perfidiam fuiſſe occupata illa regna, & quò diutius ea poſsiderunt, eò maiori, & grauiori ſcelere detinebant. Idem dico cum fuit Rodulphus Auſtriacæ familiæ parens electus Imperator, ac reiecti Alphonſus Decimus Caſtellæ Rex, & Richardus Cornubiæ Dux, quorum alteri ius Imperij neceſſario conueniebat. Idem dicimus cum Michael Paleologus eſt Orientis Imperator confirmatus. quid autem de Indiarum, ſiue Orientalium, ſiue Occidentalium conceſſione dicemus? Non ne eodem iure, quo Caſtellani, & Luſitani aditum ſibi aperuerunt, & aperiunt ad tot Regna acquirenda, eodem iure prorſus Angli, Galli, Flandri, Itali poſſunt, ac potuerunt ſibi aperire? Nonne idem ius eſt omnibus? Cur abſtulit ijs ſuum ius, largitus eſt illis Pontifex ſummus? quid culpæ admiſerunt hi, ob quam priuantur hoc iure? Nam licet ea loca acquiſita non eſſent, ſed acquirenda; ius tamen erat acquiſitum ex æquo, atque eſt alioquin ad illa acquirenda. Certum namque eſt, Si qui horum mitterent armatas claſſes ad noua loca acquirenda finitima acquiſitis, fore, vt Hiſpani protinus eas adoriantur diſsipent perdant, nullo certè alio iure, quàm Pontificio. quid mali perpetrauit Veneta Reſpublica de Chriſtiano nomine tam benemerita, tam iuſtè ſuos populos regens, tam Catholicæ religionis tenax, vt ex illa admiranda vrbe non fuerit vmquam nominis alicuius vir hæreticus, vt hoc iure ab Apoſtolica Sede expoliaretur? Et maximè, quod ſi qua natio maritimas expeditiones adornauit aduerſus Chriſtianæ pietatis hoſtes, Veneta fuit. quin Nicolaus Muſtus fuit è primis, qui extremas Africæ oras explorauit. Age vero an non eadem de Rep. Genuenſi dicemus? & maximè, quod Chriſtophorus Columbus ipſius ciuis omnium primus Occidentales Indias detexit? Idem conquerentur Florentini. Americus enim Veſpuccius omnium primus Indiarum continentem terram nobis aperuit. atque vt videas Pontifices ſummos in publicis actionibus agi à Deo, Alexander Sextus ignorabat tempora illa turbulentiſsima, quibus innaſerunt hæreſes Angliã, Germaniam, Galliamq;, quæ ſanè Indiarum quoq; ſtatũ perturbaſſent, ſi ex vlla parte Anglis, Germanis, Gallis ea loca occupanda dediſſet. Cauit Deus, vt Hiſpanis ſolis daret, ad quos hæreſum turbæ peruadere non potuerunt, Regnantibus omnibus Catholicæ pietatis laudibus, ac virtutum genere præſtantiſsimis Carolo Quinto, &

Philippo Secundo; quibus eminentia Religionis, earumdemque virtutum nullo modo ceſſurum ſpem fecit à puero, maioremq; in dies facturũ ſperamus, Philippũ III. qui modo fœliciſsimè regnat. Neceſſe eſt itaque dicamus omnino, Ius dominiumque eſſe Pontifici Summo in omnem terram, regna omnia ſupremum; cui temporalia cuncta directè ſint ſubiecta: Intelligimus vti Pontifici ſummo cuncta ex voluntate diuina adminiſtranti, non pro libito hominis. Atque ita ipſius voluntas ſequitur omnino ſemper diuinam. His itaque comprobatis, quomodo dici ab vllo poteſt Papam non interponere in temporalibus auctoritatem ſuam, ſeu poteſtatem, niſi cum Princeps aliquis errat? Aut etiam quomodo dici poteſt Eccleſiaſticis non eſſe in omnia regna Imperia, temporaliaque poteſtatem, quæ vel imperitiſsimis ſit omnino nota? Non enim geſta ſunt hæc in angulis, ſed in ampliſsimo totius orbis Theatro, ab ipſo mundi totius ortu. Ideoque vel in minimis videmus, quoties vlla lex fertur à Principe Sæculari, Sæculares quærere, à Sacerdotibus, quatenus obligati ſint illi obedire, quod ſcilicet hi clauim Scientiæ poteſtatiſque habeant, qui ſciant, ac poſſint decernere, quid conueniat vltimo fini Deo, cui neceſſe eſt, omnia ſubijci, & conuenire eiuſdem voluntati, quique hoc ſtudium profitentur, & quibus ad eum ſciendum diuinum lumen præ cæteris datur?

Illud præter hæc, eſt obſeruandum in cunctis fere Catholicis regnis, id eſſe in more poſitum, vt ab aliquo Archiepiſcopo, Rex vngatur, coronetur, gladiumque è vagina eductum de manu illius accipiat; ſed antea Rex iuret in eius manibus ſupra Euangelium ſe fidei Catholicæ defenſorem futurum, iuxta Eccleſiaſtica ritum, quæ habentur in Pontificali. Verbi gratia Rex Franciæ ab Archiepiſcopo Rhemenſi ex inſtitutione Hormiſdæ, Rex Angliæ ab Archiepiſcopo Cātuarienſi ex priuilegio Hadriani Tertij, Rex Scotiæ ab Archiepiſcopo Sancti Andreæ de conceſsione Vrbani Secundi, Rex Germaniæ à Maguntino ex inueterata conſuetudine, Bohemiæ à Pragenſi, vt ait Dubrauius; Poloniæ à Gneſnenſi teſte Cromerio, Hungariæ ab Epiſcopo Albæ Regalis auctore Bonfinio; Sueciæ ab Vpſalenſi, vt tradit Ioannes Magnus, Daniæ à Lundenſi, Nauarræ olim Rex à Pampilonenſi, Aragonenſium à Tarraconenſi, quod Innocentius Tertius cõceſsit. Caſtellæ rex antequam rex fiat iuramento ſpeciali ſubijcit ſe Sanctiſsimo ſeueriſſimæ Inquiſitionis tribunali. in omnibus præterea Catholicorum Regnis tres ſunt ordines, qui ad ſtatuendas Reſpublicas conuo-

cantur; Eccleſiaſticorum, Nobilium, Popularium. Primus ordo Eccleſiaſticus tenet. in Polonico ſanè, quod nũc cũctis Borealibus regnis præſtat, Eccleſiaſtici, maximè omniũ ſi iure agatur poſſunt. Ita vt ab ipſis tota propè pendeat Regia poteſtas, Amplius vero multis locis Eccleſiaſtici primo loco, Deinde alij regẽ creant, vt in Germania, Bohemia, Hungaria, Polonia. Quid plura? non modo Regios titulos, ac dignitatem Regiam conferre eſt Pontificis ſummi, ſed etiam quoſlibet titulos iuſtas ob cauſas. quocirca Pius V. Coſmo illi Mediceo ob præclara tum familiæ nobiliſsimæ, tum verò ipſius propria merita, in Catholicam religionem, Sedemque Apoſtolicam Magni Ducis Hetruriæ cognomentum largitus eſt, quo nunc maiorum veſtigijs inſiſtens, & omni virtutum ſplendore effulgens illuſtratur eius filius Ferdinandus. Quæ ſanè omnia notiſsimam faciunt cunctis in temporalia quæuis Eccleſiaſticorum poteſtatem, vel ab ipſius mundi exordio repetitam. libris porrò vltimis de ſignis Eccleſiæ Dei palàm fecimus, quo maiori in Eccleſiam Sanctam pietate floruit aliquod regnum, vel aliqua gens, eo maiori etiam fœlicitate temporalium floruiſſe, quæ attingimus, quantum breuitas operis patiebatur, libro ſexto. Quod ſiquis ſuperiora aduertat comperiet, nullum Regnum, vel Imperium eſſe, in quo dando, aut auferendo, vbi opus fuit, non modo Pontifex Romanus, in quo eſt apex omnium poteſtatum, Sed Epiſcopi quoque non exercuerint naturali, ac diuino iure ſibi traditam poteſtatem, quæ, à Chriſti venturi fide, ac poteſtate ob præordinationem ſummi omnium Patris in Angelos bonos, in Adamum, Noe, liberos ejus, e quibus omnibus Eccleſia conflatur, deriuata, mox eo ſupra cœlos aſcendente, Eccleſiamque que ſuam diuinitus, ac potentius formãte, conſedit in Petro, ac Petri ſucceſſoribus (quorũ cuilibet ſemper dicitur *Paſces oues meas*) in Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis, *Quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei.* & ad quos eſt dictum. *Quaecumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlis, & quaecumque ſolueritis ſuper terram; erunt ſoluta & in cœlis.* Atque ità nõ homines modo, ſed omnia, ſed aliter, atque aliter ligare, ac ſoluere poſſunt, vt variis eſt oraculis prædictum, ac promiſſum, omni id iure expoſcente. Videre autem ſimul è ſuperioribus cuilibet volenti licebit, ea regna, & imperia minus ſtetiſſe, in quæ minus potuere Pontifex, & Epiſcopi Eccleſiæ Sanctæ, & quæ minus eorum poteſtati, & correctioni ſubiecta fuerunt; ita vt, idcirco quorundam infidelium regna, & imperia perſiſtant, vt hæreticorum

rum

rum,(qui maximè omnium Chriſti rectæ fidei, Sponſæq; ipſius Ecclesiæ mundi Reginæ aduerſantur,& quos maximè omnium Deus Chriſtuſque auerſatur,) regna & poteſtatem contundant, & conterant,vt verũ ſit illud,quod Chriſtus de ſe primaria Petra, Petro, & ſucceſſore quolibet eius Vicaria Petra legimus Matth.cap. 24. *Qui ceciderit ſuper lapidem iſtum confringetur, ſuper quem verò ceciderit, conteret eum*. Hinc apparet verum ius ſtatus.

Ex hiſ igitur apertè,quidquid ſupra propoſuimus,cõſtat; Chriſtum, Sponſamque ipſius Eccleſiam cum ſuis Hierarchis dominatos,ac dominari iugiter,à prima Angelorũ creatione,qui vt Chriſti,& Eccleſiæ membra,Hierarchæ,ac ſuo modo Sacerdotes regũt ſingula quæque naturalia,temporaliaque ; horum nacti Imperium per fidem Chriſti,tamquam milites eius; & Eccleſiæ ſponſæ,mundi Reginæ : neque eis fas eſſe reluctari, niſi contrà naturale, ac diuinum ius,libera eſſe illorum loca. Apertè item conſtat Adamum, poſteros Seth, ac Noe totius Orbis Imperium gubernaſſe, tamquam membra Chriſti, Sponſæ ipſius Eccleſiæ, ac Pontifices ſummos,atque ex eo tempore libera fuiſſe loca Sacra ab omnium ſæcularium poteſtate.Et quando tum cuncti Patres, tum Theologi volunt multos è gentibus ſaluatos abſque circumciſione, conuenit inter omnes ob fidem Chriſti implicitam ſaluatos, atque in his quicumque veri Heroes antiqui fuere, qui gentium tum Reges,tum ſummi Sacerdotes erant,ob implicitam fidem, vel explicitam(qualis erat in Iob)Chriſti membra,& Eccleſiæ Sanctæ:quorum doctrinam,lumenque naturale antiqui omnes ſecuti,omnem Regiam poteſtatem committebant Sacerdotibus ſummis, minoribus immunitatem,ſacris locis libertatẽ, vt libro ſexto aperitur. Poſteritas porrò Abrahami per fidem Chriſti apertam tot, ac tanta effecit;& quidquid temporalis boni habuit,eſt nacta,ac tutata; donec Rex Regum Chriſtus, *In propria venit, & ſui eum non receperunt*, Sed magis alieni, cuius anima tamen protinus inuiſibiliter ſingula quæque naturalia, temporaliaque per Angelos à ſe in agendis illuminatos regere cœpit, atque adminiſtrare *Virga ferrea confringens, & conterens aduerſantia ſponſae ſuae*, Viſibiliter autem per eos, qui ſunt ex Eccleſia ſua Sancta, quam propterea patet mundi eſſe Reginam. Nam ſic illam doctrina ab ortu Mundi accepta,ac tradita per manus vocauit Dauid Pſalmo 44. canens. *Adſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato circundata varietate*. Vt ibi exponunt Baſilius, Chryſoſtomus, Theodoretus,Auguſtinus, Græci, Latinique omnes ; ſic illam vocauit Salomon in Canticis ſuis,inquiẽs, *Sexaginta ſunt Reginae, & octo-*

& octoginta Concubinae, & adoleſcentularum non eſt numerus, Vna eſt Columba mea; Perfecta mea; vna eſt matri ſuae electa genitrici ſuae. Viderunt eam filiae, & beatiſſimam praedicauerũt Reginae, & concubinae, & laudauerunt eam, quae eſt iſta, quae progreditur, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol: Terribilis vt caſtrorum acies ordinata? Vt omnes interpretantur. Sic eam vocauit Iſaias cap. 60. vt optimè S. Auguſtinus, quem cæteri ſequuntur, explanat. Sic Ieremias threno primo, quòd præclarè interpretantur S. Gregorius pſalmo Pœniten. 5. ſic illã præuidit Adamus cum viſa Eua dixit, *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea*. Eccleſia namque verè omnium viuentium mater, vt Tertullianus dixit aduerſus Marcionem.

Haec populi vera eſt viuentis Eccleſia mater.

Tertullianum ſequuntur Eucherius, Rabanus, Rupertus in cap. 2. Geneſeos, S. Auguſtinus aduerſus Fauſtũ, Hanc Angeli viderunt, cum pro illa, Chriſtoque, aduerſus apoſtatas Angelos militarunt, cũ, quo habetur Apocalyp. cap. 12. *Signũ magnũ apparuit in cœlo. Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius Corona ſtellarũ duodecim*, vt exponit S. Methodius, Andræas Cretẽſis, S. Auguſt. homil. 10. in Apoc. quos pleriq; oẽs ſequũtur. Verè itaq; Apoſt. ad Heb. c. 13. *Chriſtus heri, & hodie ipſe, & in ſaecula.* Ab initio ſcilicet mundi cum ſua Spõſa Eccleſia regnauit cũ poteſtate lucis, alij quatenus ab eo ſe auerterũt, cũ poteſtate tenebrarũ. Sic illa, & ille ab initio mũdi ſunt. Hinc pulchrè, S. Aug. de Catechizãdis rud. c. 19. *Eccleſiae mẽbra erãt ẽt Sãcti illi, quãuis in hac vita fuerint antequã ſecũdũ carnẽ Chriſtus Dominus naſceretur. Ipſe enim vnigenitus Dei filius, Verbũ Patris, aequale & coaeternũ Patri, p quẽ facta ſunt omnia, homo pp nos factus eſt, vt totius Eccleſiae, tãquã totius corporis, caput eſſet. Sed ſicut totus homo, dũ naſcitur, ẽt ſi in naſcẽdo manũ praemittat, tamẽ vniuerſo corpori ſub capite coiũcta, & cõpacta eſt: quẽadmodũ ẽt nõnulli ex ipſis Patriarchis, ad huius ipſius rei ſignũ praemiſſa manu nati ſunt, tamẽ vniuerſo corpori, cuius ille caput eſt, ſub capite cohaeſerũt.* Hæc Sãctus. eadẽ Origenes lib. 2. cõtra Celsũ. Euſeb. Hiſtor. lib. 1. c. 2. Naziãzenus oratione de Machabæis, ad eãdẽ pertinuere multi gentiles, vt ex Apoſtolo cap. 1. ad Rom. Chryſoſtomo, Theodoreto, Iuſtino Apol. 2. Epiphanio, & aliis eſt dictũ, & de Iob loquẽs ait Auguſtinus idem lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 25. *Diuinitus autem prouiſum fuiſſe nõ dubito, vt ex hoc vno (Iob) Sciremus etiam per alias gentes eſſe potuiſſe, qui ſecundum Deum vixerant, eique placuerunt, pertinentes ad caeleſtem Hieruſalem.*

Quanta ſit Dæmonum poteſtas in humanam naturam. Niſi Chriſtus Dominus noſter obſiſteret, huic ob Dæmonum poteſtatem nulla eſſet bona cogitatio, nullus actus bonus, nullus dominij bonus vſus. ac quomodo id efficere ij queant, ac per Chriſtum cuncta in terris ordi-nentur.

Cap. XV.

OSTENDENDVM nobis eſt, vt propoſitam materiam proſequamur, non generatim vt ſupra, ſed ſingillatim quoad ſingulos homines, & gentes omnia mala tolli, & omnia bona adduci à Chriſto, & Eccleſia Sancta; & explicandi ſunt apertius, ac diſtinctius modi, quibus Deus omnium naturalium, temporaliumque bonorum gubernationem à CHRISTO Regum Rege, & Eccleſia Sancta ſponſa ipſius Matre noſtra, ac Mundi Regina voluit, ac vult ſemper omnino pendere, ita vt ab eis omne ius, ac poteſtas recta in humanum genus deriuetur, ac rectiſsimè cuncta iuxta diuinam voluntatem, quæ ſemper ante oculos nobis eſt proponenda vt Deo ſimiles euadamus, tranſigantur, & ad exitum fœliciſsimum perducantur: illudque repetemus, ob fidem CERISTI, vel implicitam, vel explicitam nacti ſunt Angeli ſancti, tamquam membra Eccleſiæ Sanctæ, Hierarchæ, ac ſuo modo Sacerdotes omnium naturalium, temporaliumque Regiam poteſtatem, deturbati verò ex illius vſu Dæmones mali, quamuis ad eum reuocentur ab hominibus impiis, à CHRISTI fide, & obedientia alienis, vel omnino, vel aliqua ex parte. Per eamdem ſimiliter veluti Eccleſiæ membrum, Sacerdoſque ſummus, conſecutus eſt Adamus extraordinariam quamdam & ſupernaturalem

poteſtatem,qua naturalis continebatur,in cuncta animalia ; deficiens ab illa,ab hac defecit;hanc retinuit,quatenus ab illa non abſceſsit,quod præclarè S. Auguſtinus tradit de Geneſi ad litteram cap.17.18.ob ſimilem cauſam priuatus eſt ea Cain cum ſuis ; data eſt Seth,ac poſteris eius;Inde tradita eſt decimo à mundi creatione Noe, ſubmerſis omnibus , qui ab eadem fide , & obedientia ſeſe abiunxerunt. Noe ſolus poſt Adamum ſummus omnium Pontifex,ac Rex in terris fuit, Orbemque vti Eccleſiæ Sanctæ Præfectus liberis ſuis eſt partitus . Per illam met fidem tot , ac tanta effecit Moyſes,quia nimirum Primo cuncta facta ſunt ob finem ſupernaturalem. Secundo natura hunc appetit finem. Tertio Deus, Angelique ordinant cuncta adhũc finem . Quarto natura appetit hanc ſupernaturalem ciuitatem,ciuitatiſque huius participationẽ quæ quatuor ſupra à nobis conſiderata ſunt. Quocirca tandem Chriſtus venit *Primogenitus omnis creaturæ, expectatio gentium*, quem natura humana tanti boni ignara, *Gemitibus inenarrabilibus*, ac tacitis expoſcebat. Hic nimirum totius ordinis ſupernaturalis Princeps , ac ſupremus in omnibus moderator, iuſtitiæ totius, virtutumque, ac propterea cuiuslibet iuſtæ poteſtatis , dominiique iuſti eſt fons , atque origo , hic omnium meritorum caput; *Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo , & iuſtitia* , ait Paulus 1.Cor.1.hinc idem vocat eumdem, *Dei virtutem* (δύναμιν poteſtatem) *Dei ſapientiam.* Nos itaque hoc opere agimus de poteſtate iuſta, ac dominio iuſto, ſiue perfecte iuſtum ſit,ſiue imperfecte, ſiue iuſtus ſit, qui hæc habet , ſiue iuſta ſint , quæ habet , iuſteque habeat. Totum namque hoc , vt iuſte habeat,iuſtèq; aut omnino, aut ex parte vtatur,eſt a Chriſto Illud tamen eſt verum. Siquis non iuſte vtatur poteſtate , dominioque,hoc ab eo denique aufertur,vſus eius tollitur,licet illi ſit naturale,vt in Dæmonibus appa ret, quod mox dicemus. Hinc namque eſt omne ius ſtatus. Hinc S. Bernardus ſerm.13. in Cantica. *Quidquid ſapientiæ,quidquid virtutis te habere confidis, Dei virtuti, Dei ſapientiæ deputa Chri ſto: origo fontium, & fluminum mare eſt; virtutum, & ſcientiarum Dominus Ieſus Chriſtus*. Et mox. *Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo ex illo fonte manant. non ſolum autem, ſed & ſiquis pollet ingenio, ſiquis nitet eloquio, ſiquis moribus placet, inde eſt*. Et S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 13. in Ioannem, exponens illud, *Lex per Moyſem data eſt; gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt*, ait, *non habet donum participabile, ſed ipſe fons eſt, & radix omnium bonorum*. Et mox.

Con-

Conſtituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendantur lucernæ, & bis totidem, & ter totidem; nonne huiuſmodi fons, ita plenus eſt ignis, quemadmodum antequam ex eo quidquam ſumeretur? Et dein. *Idcirco Ioannes inquit, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum. Quocirca, inquit, gratiam pro gratia. Verum, quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipſa formatio hominis ex nihilo. non enim noſtris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationem. quomodo enim, cũ nihil eſſemus? ſed gratia Dei, quæ ſemper in beneficiis priores ſibi partes vendicat. nec ſolum, quod facti ſumus ex nihilo: ſed quod facti, & facienda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conſcientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice Deo tributum ſit.* Hactenus Sãctus à Chriſti hominis gratia ſtatuens eſſe, vt fuerimus ex nihilo creati, ſed quõ? quia Chriſtus homo eſt, vt ſupra diximus, *propter quem omnia ſunt, ſeruantur.* Sic igitur ob Chriſtũ natura eſt omnis, & naturalia cuncta; ab ipſius gratia deriuatur hoc modo quidquid naturale eſt. Aperit deinde, & temporalia per eamdem Chriſti gratiam deriuari, & ait, *Animaduerte præterea, quam honeſtam facit comparationem etiã apud imbecilliores, non enim ratione excellentiam confirmat, ſed nudis nominibus differentiam oſtendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam, facta eſt, huic, data eſt, opponens. maxima autem vtrorumque differentia: dare enim miniſtri eſt. nam qui dat, is aliunde accipit, & dat, cui dari præcipitur. fieri autem, & gratiam, & veritatem Regis eſt cum poteſtate omnia dimittentis peccata, & benignitatis ſuæ dona confirmantis, quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua: & iterum, vt autem ſciatis, quoniã poteſtatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, dicit paralytico, ſurge tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quomodo gratia per eum facta ſit?* Hæc Sanctus explicans, tam bonum gratiæ gratum facientis, quam temporale, & corporale eſſe à Chriſto, ac poteſtate ipſius. Rurſus oſtendit in veteri teſtamento ex virtute Chriſti hæc fuiſſe, & ait. *Veritatem autem manifeſtius intelligemus, ſi figuras didicerimus.* Et dein. *quid dicit figura? tollite agnum per familias, & ſacrificate, vt inſtituit Dominus. Chriſtus autem nihil eiuſmodi præcipit, ſed ipſe factus eſt ſacrificium, & oblationem ſeipſum Patri offerens. vides quo pacto figura data eſt per Moyſem, veritas facta eſt per Ieſum Chriſtum? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna profligarentur,*

tur, manus Moyſi ab Aaron, & Hur vtrinque ſublimes tenebantur. Chriſtus vero aduenıens ipſe ſuas manus extendit in Cruce. Animaduertis quomodo nobis figura dabatur, veritas facta eſt? Hæc Sanctus, volens verè Chriſtum dediſſe illam virtutem agno figuræ, ne occiderentur Hebræi, ac manibus extenſis per Moyſem, vt Hebræi vincerent Amalechitas, Præclare hæc omnia verbo vno expreſsit Iſaias. Nam cum Deus præuidiſſet Chriſtum Cruci affligendum, præordinauit ex hoc, cuncta, quæ fiunt in terris, ab ipſo Chriſto, ac fide ipſius ab ortu mundi ordinari, ac regi, itaque vates ait, *Si poſuerit pro peccato,* (Chriſtus) *animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur.* Et mox. *Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia.* Hæc propheta oſtendens fore, vt quæcumque Deus velit, ſiue illud pertineat ad gratiam, ſiue ad aliud bonum, non exequatur, niſi per manum Chriſti, Idcirco, S. Hieronymus eo loco, *Et voluntas Domini in manu eius dirigetur, vt quidquid Pater voluit, illius virtutibus impleatur dicentis ad Patrem, ego ſeruaui eos in nomine ſuo, quos dediſti mihi, cuſtodiui, & nemo ex ijs perijt, niſi filius perditionis.* Hucuſque Sanctus ob Iudam, cuius & ſpirituale, & temporale omne in nihilum recidit. Hinc idem declarans illud, *Videbit ſemen longæuum, ſemen eius in æternum permanet, & thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo. & iterum ponam in ſæculum ſæculi ſemen eius, & thronum illius ſicut dies cœli. Quod alijs verbis ad Virginem Gabriel loquitur, Ecce concipies in vtero, & paries, qui filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus thronum Dauid Patris ſui, & regnabit ſuper domum Iacob in ſempiternum, & regni eius non erit finis.* Et poſt interpretans illud, *Diſpertiam ei plurimos,* (ait) *Impleto illo, quod ſcriptum eſt, poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ; de quo & in hoc eodem propheta legitur, erit radix Ieſſe, & qui reſurget, vt principetur gentium, in ipſo gentes ſperabunt. Iſti autem plurimi quondam a fortibus tenebantur, & ſub ſpecie aſini, & pulli multos habebant Dominos, quibus dixerunt Apoſtoli, Dominus eos neceſſarios habet. qui fortes erant, antequam Chriſtus humanum corpus aſſumeret, ac fortē ſuperās diriperet domum eius.* Egregie rurſus hæc omnia paraphraſis Chaldaica expreſsit, ita exponens. *Videbunt regnum Chriſti ſui, multiplicabunt filios, & filias, prolongabuntur dies eorum, & facientes legem Domini in voluntate eius dirigentur. A ſubiectione populorum liberabit*

rabit animas eorum, videbit vltionem de inimicis ſuis, ſaturabuntur præda Regum eorum. Et mox. *Ideo diuidet ſibi prædam populorum multorum, & diuitias ciuitatum fortium*. Hæc ibi, vt ſciamus nullibi non in ſcriptura Sancta aperiri omnia tam temporalia, quam naturalia bona pendere à Chriſto vt homine, *Propter quem omnia* ſunt facta. Simulque illud ſciamus, quidquid eſt vſquam boni operis ſiue imperfecti, ſiue perfecti eſſe à Chriſto homine, quod ab illo ſit omnis gratia, gratiæque inchoatio, ſiue diſpoſitio quantũuis remota inter homines, ex qua hi boni aliquid efficiant, benèque vtantur vlla re, aut aliquid ex congruo mereantur, quod ex Apoſtoli, Ioannis, Iſaiæ, Bernardi, Chryſoſtomi, & Hieronymi dictis eſt probatum. Idem ſentit S. Auguſtinus tractatu, 3. in Ioannem declarans illud, *De plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*, ait enim dari gratiam ante fidem, & poſt fidem pro aſſequenda gratia, quæ nos efficiat iuſtos. Idem videntur ſentire Concilium Mileuitanum, cap. 3. & 4. Arauſicanum ſecundum cap. 5. 6. 7. 19. 22. 24. Innocentius Primus ad Concilium Mileuitanum, cap. 26. & 93. inter Epiſtolas Auguſtini, Cæleſtinus Primus ad Epiſcopos Galliæ, a quibus aſſeritur vel quamuis remotam diſpoſitionem ad gratiam eſſe à Deo per Chriſtum. Idem tradit S. Auguſtinus lib. de prædeſtinatione ſanctorum, cap. 2. & lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 9. & ep. 10. eandem ſententiam ſequitur, S. Thomas. 3. q. 7. art. 9. quo vult Chriſtum eſſe vniuerſale Principium gratiarum, quòd repetit art. 10. 11. & q. 8. art. 3. ad 2. Scotus in 3. diſt. 11. q. vnica. eamdem tuetur Vega toto libro in Concilium Tridentinum, & lib. 15. cap. 9. & 10. Hoſius in confeſsione fidei, cap. 41. & 43. Lindanus lib. 3. Panopliæ, cap. 39.

Probantur vero hæc quoque ex ipſis principijs Metaphyſicis, quibus aſſeritur, omne, quod eſt ex aliqua parte, eſſe ab eo, quod eſt ex omni parte tale, Imperfecta à perfectis. Quocirca cum ſit in Chriſto omnis gratiarum plenitudo, tam quæ in nobis eſt ex condigno, quam quæ in nobis eſt ex congruo, & tam quæ proxima, quam quæ remota eſt, quælibet ab illo erit.

Similiter ex eo: quia cuius eſt inducere formam, eiuſdem eſt inducere omnes præcedentes, & ſubſequentes diſpoſitiones ad illam; Chriſti autem merita ſunt, ex quibus gratiæ dantur, igitur omnis bona cogitatio, bona actio, bona poteſtas, quæ ſunt diſpoſitiones ad gratiam, ſunt a gratia Chriſti, & proinde omne impedimentum quod tollitur, tollitur à Chriſto. confirmantur hæc;

Nam Deus naturæ auctor intime, ac ſolus animæ eſſentiam penetradit, mouetque ad intelligendum bonum, ſimulque appetendum, mouet tamen, vt hominem Chriſto ſubijciat cum ſuis omnibus; inſerat illi Chriſti fidem vel implicitam, vel explicitam, nam ſic ipſe Ioannis 17. ad Patrem, ***Pater venit hora clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne, quod dediſti ei, det et vitam æternam***, vt ibi interpretantur Cyrillus, Theodoretus, Chryſoſtomus, Leontius, Rupertus, Auguſtinus tract. 105. ac ſupra late eſt explicatum. Sed quando nihil poteſt mens cogitare abſq; corporeis inſtrumentis, Idcirco hæc denique comprobantur. duo namque extra animæ eſſentiam fieri a Chriſto poſſunt, atq; in his videtur proprius eſſe Chriſti influxus. Primum quidem remouere Dæmonas, nequid impediant boni intellectionem, & appetitionem; Secundum vero accomodare omnia, quæ ſeruiunt intellectui, appetitionique ad hunc finem. Nam Dæmoni corpora, corporeaque ad nutum ſeruiunt, ita vt ex naturæ ſuæ potentia, Dominioque poſsit montes ex alijs in alia loca transferre, mortales occidere, & quiduis huiuſmodi efficere: quod S. Auguſtinus 3. de Trinitate, cap. 8. & 9. S. Thom. 1. q. 111. art. 3. probant. vere enim Iob cap. 41. ***Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terram***. Quocirca poteſt, Primo ex vi naturæ ſuæ ita commouere humores cuiuſlibet hominis, vt fiat furioſus; impellatur ad omnē libidinem, cædem, rapacitatem, ſecundo poteſt appingere, & infigere cogitationi quæuis ſimulacra, quin oculis ipſis quaſlibet imagines, ita vt ijs obſeſſus homo, non poſsit aliquid aliud cogitare, ac videre, ***Intelligentem namque oportet phantaſmata ſpeculari***, ait philoſophus. Chriſtus, ne Dæmon id poſsit, ſua merita, poteſtatemque datam diuinitus interponit fugans illum, nequid maleficijs, ac præſtigiis ſuis moliri queat, & gratiæ diſpoſitiones tollat. Contra autem primò per Angelos corporis humores componit, ſecundo bona ſimulacra menti offert, aut opponit oblatis à Dæmone, ne vincat: atque hæc ſunt propria Chriſti. Id niſi fieret, actum de genere humano foret. En igitur apertiſsimum fit, nulli hominum eſſe vllam bonam cogitationem ſine Chriſto, ac proinde neq; vllum actum bonum, quicūq; ille ſit, ſiue vt eſt remota, ſiue vt eſt proxima diſpoſitio ad gratiam, ſimulque neque vllam poteſtatem iuſtam, dominium iuſtum ſine Chriſto. En, vt quiuis naturæ impulſus ſit nullus abſque poteſtate, & gratia Chriſti: cuius fides, Eccleſiaque ab initio mundi regnat: ad maiorem declarationem ſubiicimus,

Chri-

Chriſtum eſſe Angelorum Principẽ, & Regem, vt habetur. Epheſ. cap. 1. & Coloſſ. 2. & vnicuique hominum dari, ſimulat naſcitur, Angelum cuſtodem, quod ex Pſal. 90. & Matthæi cap. 18. Chriſtus itaque, vti Rex aſsignat Angelum cuilibet, qui ſit eius cuſtos, ſingillatim præſcribens quid agendum. Rurſus Chriſtus eſt caput omnium hominum tam fidelium, quàm infidelium, & quo ad animam, & quoad corpus, influit itaque ſingulis in vtrumq; vt habet, S. Thomas, 3. q. 8. art. 2. & 3. Ac propterea prouidet omnia bona tam corpori, quam animæ eo, quo diximus, modo. En igitur, vt tota natura omnino ſeruiat naturæ poſitæ in ſtatu ſupernaturali. Hoc igitur eſt, quod Chriſtus dixit, *Sine me nihil poteſtis facere*, Hæc illa pugna, de qua Epheſ. cap. 6. Apoſtolus, *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus Principes, & poteſtates, aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, Sed & ipſe Petrus Apoſtolorum Princeps. *Aduerſarius veſter Diabolus, tamquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide*. Sic itaque eſſentiam mouens diuinitas cum Chriſti virtute coniungitur, ſic intelligibile lumen infundens luminum Pater per filium ſuum, *Qui eſt ſplendor paternæ gloriæ, qui illuminat oẽm hominẽ venientem in hunc mundum.* Subiicit homines, filio, vt homini; atque hic vt homo per imperium ſuum ſubiicit Patri, naturalia, temporaliaque cuncta ordinans, ac diſponens, vt ſupra eſt probatum; Sic regitur mundus totus, *Secundum menſuram donationis Chriſti*, Nam quibus minus de ſuo donat Chriſtus, minus Deo coniunguntur, ita vt aliqui longiſsime abſint, quibus minimum donatur; ac magis, minuſve ſit alicui poteſtas iuſta, ac dominium iuſtum, prout minus, magiſue Chriſtus ei prouidet, eum tutatur ab ipſorum Dæmonum poteſtate, arcens eas, de quibus ait Dauid Pſal. 77. *Immiſſiones per Angelos malos*, Ac ne dicas per accidens euenire, vt Chriſtus liberet è Diaboli ſeruitute, quaſi tãtum remoueat prohibens. Reſpondemus neceſſario, ſtante totius vniuerſi ordinatione, alterum ſequi è duobus, vel vt natura recta rectos impulſus ſequens Chriſto ſe ſe in omnibus ſubiiciat, vt peruenire ad finem ſuum poſsit, quem nõ poteſt aſſequi ſine directione ſupernaturali, vel rectos impulſus haud ſequens incidat in Dæmonum poteſtatem. Satiſque eſt nobis, ſi hoc modo per Chriſtum ſtent boni motus naturales, vt hominum poteſtas ſit iuſta.

Eccleſia Sancta Mundi Regina per Exorciſtæ characterem, ſacramentaliaque Dæmonas fugat, ne bonos animorum impulſus impediant, malos immittant, aut aliquid hominibus noceant; per donum virtutis, vel poteſtatis idem efficit; punitque contumaces ad alios à criminibus abſterrendos. Per ſacramenta Dei filios efficit, bonos impulſus infundit, per merita, preces, & oblationem corporis Chriſti omne in terras bonum deriuat; malum fugat. Cap. XVI.

HOc ſtabilito totus iuſtitiæ, bonitatisque defluxus in humanum genus deriuandæ excipitur in Eccleſia Sancta Chriſti ſponſa; vt operis initio perſtrinximus, hic latius explicatur. Nam quidquid efficit Chriſtus in terris, efficit per ſui corporis membra. Quamobrem dedit in Eccleſia minores ordines Exorciſtarum, quibus immobiliter eſt impreſſa aduerſus Dæmonas, vt hos coerceant, atque expellant, ſupernaturalis poteſtas. Hæc multo eminentior eſt in Sacerdotibus, Epiſcopis, ac Pontifice ſummo, in Eccleſia tota, ac Pontifice ſummo ſimul. Nam quidquid Chriſtus caput efficit inter homines in terris, efficit per Eccleſiam, quæ eſt ipſius corpus, in quâ ſunt membra ipſius, quibus impreſſa eſt immobiliter hæc aduerſus Dæmonum poteſtatem ſupernaturalis poteſtas, idcirco non ſemper pertinent ad quemlibet; ſed ſemper, atque ex immobiliter impreſſa poteſtate ad aliquem ex Eccleſiæ Sanctæ Chriſti ſponſa, præcipuiſque ipſius membris illæ aſſertiones, *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*, Et Matthæi cap. vltimo. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur, in nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſiquid mortiferum biberint, non eis nocebit*. & Luc. 19. *Dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia Dæmonia, & vt languores curarent*. Ampliſſime vero hanc Eccleſiæ Sanctæ ſponſæ ſuæ à Chriſto ductam poteſtatem diſertiſsime affirmat S. *P*aulus ad Epheſios capite 4.

Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti, propter quod dicit aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. &c. *qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt impleret omnia* (ſua virtute) & 1. ad Corinthios cap. 12. *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. & quoſdam poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes* (Græcè δυνάμεις poteſtates) *exinde gratiarum curationes, opitulationes, gubernationes*. Et dictum membris eius, Geneſ. cap. 11. *Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi.* & ad eam pertinet illud Apocal. cap. 2. *Dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur, ſicut & ego accepi a Patre meo*. & in dictũ c. 12. S. Ambroſius. *Caput itaque Eccleſiæ Apoſtolos poſuit, qui legati Chriſti ſunt, ſicut dicit idem Apoſtolos, pro quo legatione fungimur. ipſi ſunt Epiſcopi, firmante iſtud Petro Apoſtolo, & dicente inter cætera de Iuda, & Epiſcopatum eius accipiat alter*. Et mox. *Prophetas duplici genere intelligimus, & futura dicentes, & ſcripturas reuelantes. quamuis ſint & Apoſtoli Prophetæ, quia primus gradus omnia ſubiecta habet.* & ad Epheſ. cap. 4. *Apoſtoli Epiſcopi ſunt. Prophetæ vero explanatores ſunt ſcripturarum*. Et mox. *Inter iſtas poſt Epiſcopum plus eſſe intelligitur, qui propter reſeratum occultum ſcripturarum ſenſum prophetare dicitur, præſertim quia futuræ ſpei verba depromit, qui ordo nunc poteſt eſſe præsbyterii. Nam in Epiſcopo omnes ordines ſunt, quia Primus Sacerdos eſt, hoc eſt Princeps eſt Sacerdotum, & Propheta, & Euangeliſta, & cætera adimplenda officia Eccleſiæ in miniſterio fidelium.*

Hucuſque Ambroſius volens omnium poteſtatem, & virtutem contineri ordine Epiſcoporũ, qui & Apoſtolorum eſt ordo. quid vero ſint virtutes, declarat Theodoretus. 1. Cor. 12. *Hoc donum ſæpe etiam intulit ſupplicium, quemadmodum Elimæ lucis priuationem, & Ananiæ, & Saphiræ mortem præmaturam,* & S. Chryſoſtomus, *Diuidit, ac ſeparat* (Apoſtolus) *Curationes à virtute: quod prius quoque fecit. qui habet quidem virtutem, & caſtigat, & Medetur; qui habet autem donum curationum, ſolum medetur.* Et mox oſtendens donum virtutis, aut poteſtatis extendi aduerſus Dæmonas ait. *Iſaias diſſerebat cum Iudæis, & Dei virtutis praebebat oſtenſionem, & de vilitate Daemonum in medium adducebat argumentum*. Et rurſus citat illud, *Domine nonne in tuo nomine prophetauimus, & virtutes multas fecimus?*

Con-

Cõſtat igitur Eccleſiæ eſſe immobiliter inhærentẽ poteſtatẽ per characterẽ exorciſtæ ordinati, qui potentior eſt in Sacerdotibus, & Epiſcopis, vt poſsit expellere, ac fugare Dæmonas, ne efficiãt aduerſus hoĩes ea duo mala, quæ ſupra oſtendimus, & omne vaſtitatis genus in terras adducant. & ſimiliter eſſe Eccleſiæ poteſtatẽ ac donum virtutis ſupernaturalis, tum aduerſus Dæmonas, tum ad efficienda miracula quæuis magna contra contumaces, atque hæc etiam perpetuo data eſt Eccleſiæ Sanctæ ad eumdem finem.

Secundo Eccleſiæ largitus eſt Chriſtus, vt ſicut expellere poteſt efficaciter omne, quod bonos motus naturales poteſt impedire, ſic etiam poſsit omnes bonos motus efficaciter, & infallibiliter inducere, a quibus naturales boni motus adiuuentur, euehantur ſupra ſe, vt ad finẽ ſupernaturalem peruenire poſsint, ſiue gratiæ, & gloriæ ſtatum, ſine qua neque naturalis poteſt haberi, id eſt fieri non poteſt, vt aliquis ſit ſine peccato mortali contrario rationi naturali. licet enim Chriſtus tolleret omne impedimentum, tamẽ humana natura ex ſe non habet, vt perueniat ad finem ſuum, niſi Chriſto capiti coniũgatur, vt ſupra eſt probatum cap. 1. & 2. Quamobrem certum eſt primò per Sacramenta, quæ adminiſtrantur ab Eccleſiaſticis infundi gratiam cunctis, niſi obex ponatur, ita vt animæ eſſentiam vi ſua peruadant, diuinaq; gratia mirabiliter ornatam, ſequentemque flectant in finem ſupernaturalem, motuſq; animæ eiuſdem naturales perficiant, ſecum ducant, atque attollant; etiamſi homo nihil addat de ſuo. Hæc ſunt Dei ſolius; Deus namque ſolus permeare, & inflectere animæ eſſentiam poteſt. Quamobrem veluti Deus naturæ auctor concurrit cum naturis ipſis ad agendum, naturamque humanam mouet motu bono, ac naturali ad finem ſuum, ſic Eccleſiaſtici vitæ miniſtri dicuntur, quod ingenerent intimos, ac vitales diuinæ gratiæ, naturæque diuinæ motus in anima, ob quos Eccleſia Mater dicitur, ac parere filios Deo. Ac propter hoc dicuntur Eccleſiaſtici potentiæ Paternæ configurari, quia ſcilicet efficiũt per Sacramẽta, quod eſt Dei, ſolius, vti eſt dictum. Secundo diuinitus datur Eccleſiæ Sanctæ, vt per oblationem Corporis Chriſti ſemper aliquid impetrare efficaciter, ſimulque efficaciter Deum reddere propitium poſsit, niſi impedimentum ponatur. Atque ita Eccleſiaſtici ordines habent immobiliter annexam poteſtatem, qua tollant omne malũ naturæ humanæ quoquo modo contrarium, ſimulque adducant omne in terras bonũ. Recte enim definiuit S. Concilium Tridentinum ſeſsione 22. cap. 1. *Hanc eſſe Hoſtiam, quae per varias ſacrificio-*

ficiorum naturæ, & legis tempore ſimilitudines figurabatur, vt pote quae bona omnia per illa ſignificata, veluti illorum omnium conſumatio, & perfectio complectatur. Eadem tradunt SS. Auguſtinus epiſt. 53. & 59. & contra Creſconium cap. 25. & ſerm. 31. de verbo Apoſtoli, Cyprianus lib. 1. epiſt. 9. Ambroſius primo de officiis cap. 48. Chryſoſtomus in Pſalm. 95. & hom. 77. in Ioannem, *Pro vniuerſi*, inquit, *orbis fructibus ſacrificamus*. Leo Papa ſerm. 7. de Paſsione. Tertullianus aduerſus Scapulam cap. 3. Arnobius lib. 4. contra gentes. Proſper libro de vocatione gentium cap. 4.

Tertio largitus eſt Eccleſiæ Sanctæ, ac ſponſæ ſuæ Chriſtus, vt Eccleſiaſtici, quidquid malæ eſt doctrinæ expurgent, veris illuminent hominum mentes. ad eos namque pertinet illud, *Spiritualis homo omnia iudicat, & à nemine iudicatur*, &, *Vos eſtis lux mundi*. Huius autem poteſtatis claues datæ Petro ſoli, ac Petri poteſtatem tenenti, ipſe eſt fons, & apex Sacerdotij, ſcribit Iuſtinianus, ipſe eſt Sol, fons, ac truncus Eccleſiaſticæ poteſtatis, ait Cyprianus, penès illum reſidet infallibilis ſcientiæ clauis, vt ſupra eſt dictum.

Quarto denique, largitus eſt Deus Eccleſiaſtico, vt omnes ipſius preces ex Eccleſiaſticis officiis recitatæ, licet ipſe peccato mortali ſit irretitus, mereantur, & impetrent, nam recitat illas ex Eccleſiæ Sanctæ perſona. ita S. Thomas 3. q. 82. art. 6. Qui vero in gratia Dei eſt, alteri ex congruo primos gratiæ motus meretur.

Quocirca oblationes ſingulæ vel ſpirituales, & internæ tantum, Deoque vni manifeſtæ, vel ſimul etiam manifeſtæ alijs, & quouis modo propter actus, donaue externæ, vel per implicitam fidem, vel explicitam Chriſti corpus reſpexere, illique adhæſerunt, Deuſque per illum hominem ſibi offerri voluit, idcirco vocatur, *Sacerdos in æternum*, noſque ex ipſius perſona illud offerimus, ita vt ſit vna oblatio, ſit vnus offerens, à quo pendeant cuncta, quibus Deo placeamus, coniungamur, appropinquemus, & habeamus quodcumque eſt nobis boni. vt habetur ad Hebræos. cap. 9. ac tradunt SS. Chryſoſtomus hom. 17. ad Hebræos. Haymo. cap. 6. Anſelmus 10. Irenæus lib. 4. contra Hæreſes. cap. 32. 34. Cyprianus Ep. 63. Auguſtinus 4. de Trinitate, cap. 7. & 14. & de Ciuit. 20. cap. 20. Ambroſius 1. de officijs, cap. 48. Chryſoſtomus hom. 83. in Matthæum, & 60. ad populum Antiochenum.

Præclarè hæc omnia, ne multa coaceruemus, expreſsit Tertullianus ad Scapulam. *Sacrificamus* (en primum, à quo omnia) *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro, & ipſius; ſed quomodo præcipit*

Deus

Deus pura prece (id eſt non cruenta, ſic enim purum vocant latini, cum de ſacrificiis agunt) *non enim Deus eget conditor vniuerſitatis odoris, aut ſanguinis alicuius. Hæc enim Dæmoniorum pabula ſunt. Dæmones autem non tantum reſpuimus, verum & reuincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, ſicut plurimis notum eſt.* Et mox. *Doleamus neceſſe eſt, quod nulla ciuitas latura ſit impunè ſanguinis noſtri effuſionem; ſicut & ſub Hilariano Præſide, cum de areis ſepulturarum noſtrarum declamaſſent, areæ non ſint, areæ ipſorum non fuerunt. meſſes enim ſuas non egerunt. cæterum & imbre anni praeteriti, quid commeruerit genus humanum, apparuit, cataclyſmum ſcilicet, & retro fuiſſe propter incredulitates, & iniquitates hominum; & ignes, qui ſuper mœnia Carthaginis proxime pependerunt, per noctem quid minati ſint, ſciunt, qui viderunt; & priſtina tonitrua, quid ſonauerint, ſciunt, qui obſurduerunt* (ita legendum puto, non obduruerunt) *Omnia hæc ſigna ſunt imminentis irae Dei, quam neceſſe eſt quoquomodo poſſumus, vt & annunciemus, & praedicemus, & deprecemur interim localem eſſe. vniuerſalem enim & ſupremam ſuo tempore ſentient, qui exempla eius aliter interpretantur. Nam & Sol ille in Conuentu Vticenſi, extincto pene lumine, adeo portentum fuit, vt non potuerit ex ordinario deliquio hoc pati poſitus in ſuo hypſomate, & domicilio. habetis Aſtrologos. Poſſumus aeque, & exitus quorundam praeſidum tibi proponere, qui in fine vitae ſuae recordati ſunt deliquiſſe, quod vexaſſent Chriſtianos. Vigellius Saturninus, qui primus hic gladium in nos egit, lumina amiſit. Claudius Herminianus in Cappadocia, cum indigne ferens vxorem ſuam, ad hanc ſectam tranſiſſe Chriſtianos crudeliter tractaſſet, ſoluſque in Praetorio ſuo vaſtatus peſte, cum viuus vermibus ebulliſſet nemo ſciat, aiebat, ne ſpe gaudeant Chriſtiani.* & poſt. *Haec omnia tibi & de officio ſug geri poſſunt, & ab eiſdem aduocatis. qui & ipſi beneficia habent Chriſtianorum, licet acclament, quae volunt. Nam & cuiuſdam notarius, cum à Daemone praecipitaretur, liberatus eſt.* (notemus hæc) *& quorundam propinquus, & puerulus. & quanti honeſti viri (de vulgaribus enim non dicimus) à Daemoniis* (iterum notemus) *aut valetudinibus remediati ſunt. Ipſe etiam Seuerus Pater Antonini Chriſtianorum memor fuit. Nam & Proculum Chriſtianorum, qui Torpacion cognominabatur, Euthodeae procuratorem, qui eum per oleum,* (En virtus olei Sacri) *aliquando curauerat, requiſiuit, & in palatio ſuo habuit vſque ad*

mortem

mortem eius, quem & Antoninus optimè nouerat lacte Chriſtiano educatus. & dein. *Marcus quoque Aurelius in Germanica expeditione Chriſtianorum militum orationibus ad Deum factis imbres in ſiti illa impetrauit. quando non geniculationibus, & ieiunationibus noſtris, etiam ſiccitates depulſae ſunt?* Hæc ille aſſerens à Dæmonibus immitti has clades, repelli precibus Eccleſiæ, has vero initium ſumere à ſacrificio incruento, vt ab hoc appareat pendere omnia bona temporalia, naturaliaque alioquin vaſtanda à Dæmonibus, qui & corporibus impiorum inſidentes efficere poſſunt ex vi naturæ, ac poteſtatis ſuæ, nequis ſit vllus bonus actus naturalis, vlla poteſtas bona naturalis, vllum Dominium iuſtum, iuxta appetitum naturalem naturæ humanæ omni in re, loco, ac tempore Deum ſuum quærentis, ſeu nolentis ab illo auerti. Sic igitur conſtat, quod initio dicebamus, omnem Regiam poteſtatem reſidere in Chriſto primum, deinde in Eccleſia Sancta, ac denique per hanc in alios dimanare. Nam Regiã poteſtatem vocamus, quæcumque eſt poteſtas iuſta.

Eadem cum Tertulliano Cyprianus. Sic enim libro de Idolorum vanitate. *Spiritus inſinceri, & vagi, qui poſteaquam terrenis vitijs immerſi ſunt, & à vigore cœleſti, terreno contagio receſſerunt, non deſinunt perditi perdere, & deprauati errorem prauitatis infundere. Hos & poetae Daemonas norunt* (vt Homerus Iliados 1. & 3. Heſiodus in Theogonia) *& Socrates inſtruiſe, & regi ad arbitrium Daemonis praedicabat,* (apud Platonem in Apologia, Xenophontem de dictis, & factis Socratis, Maximum Tyrium de Socratis Dæmone, Apuleium de Deo Socratis) *& Magis inde eſt ad pernicioſas, vel ludrica potentatus. quorum tamen praecipuus Hoſtanes, & formam veri Dei negat conſpici poſſe, & Angelos veros ſedi eius dicit adſiſtere. In quo & Plato pari ratione conſentit, & vnum Deum ſeruans pari ratione conſenſit, caeteros Angelos, vel Daemonas dicit.* & deinde. *Sic ergo ſpiritus falluntur, & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepentes etiam in corporibus occulte mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant.* & poſt. *Sed tamen adiurati per Deum verum à nobis, ſtatim cedunt, & fatentur, & de obſeſſis corporibus exire coguntur.* Oſtendit vero hoc naſci ab Euchariſtia Sancta idem lib. de Natiuitate Chriſti. *In paruuli,* inquit, *huius nomine cum hoſte antiquo congredimur, & fortis armatus ſuperueniente fortiore de atrio antiquitus poſſeſſo potenter expellitur, & praeſumptae*

inſi

infeſtationis audaciae ſilentium imperatur. defectui carnis noſtrae, quae à primitiuis fœcibus originalis mali infecta languerat, ex Chriſti carne redditur fortitudo, & Sacramentorum communicatio, per quam illius corpori ſinceritati vnimur nos, in tantum corroborat. Hæc Sanctus, è quibus apparet, vt alios omittamus, quidquid boni, quod naturali lumini ſit conforme, ſit, à nobis fieri gratia, & poteſtate ipſius Chriſti Dæmonum poteſtatem coercentis, ac proinde nullam poteſtatem, dominiumque poſſe eſſe vllo modo iuſtum, ſine ipſo, Eccleſiaque ipſius ſponſa, ac Mundi Regina; cuius Sacerdotes referentes perſonam Chriſti, *Qui eſt Sacerdos in aeternum, ſecundum ordinem Melchiſadech*, offerunt, *Pro totius mundi ſalute*, eiuſdem Chriſti corpus cui dictum, *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* pſal. 109. & quando eſt, *Sacerdos in aeternũ ſecundum ordinem Melchiſedech*, idcirco, *Dominus à dextris* eius, *confregit in die irae ſuae Reges, iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquaſſabit capita in terra multorum*, Quæ verba referuntur à Sanctis, tum ad Dæmonas, de quibus eſt dictum, *Ipſa conteret caput tuum*, Gen. 2. tum ad eos, qui nolunt ſubijci humanitati Chriſti, cum ſcriptum ſit de Dæmone, ipſe eſt, *Rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiae*, Iob. 41. Idcirco & Dæmonis poteſtas in omnes orbis totius homines ob hoc ſacrificium coercetur, vt bonos actus naturales edere queant, ac non contaminentur à Dæmonibus, iuſtæ ſint hominum poteſtates, iuſta dominia, Primo iuxta appetitum naturalem naturæ humanæ deſiderantis omni in re, omni in loco Deum ſuum, vel nolentis ab illo auerti, quo cum non tendit, quieſcere haud poteſt, vel appetitam quietem participare. Sic igitur iuſta eſt poteſtas humana in nobis, quia recto appetitui noſtro in Deum tendenti eſt adæquata, vt verò in Deum tendat, vel ab illo non auocetur, eſt a precibus meritiſque Eccleſiæ Sanctæ, & Chriſti. Secundo iuxta ordinem rerum, quæ ſumpto ab externis initio magis factæ ſunt, vt perducant nos in Deũ, maxime nos Deo coniungant, ordinent homines in Deum, ordinentur ab hominibus in Deum, quam in quemlibet alium finem, quem non tollit, cum bonus eſt, ſed perficit, confirmatque Eccleſiaſtica poteſtas, Tertio, quod ad hunc finem conſtituantur ciuitates, vt ſcilicet homines in primis diuina edoceantur, Deo coniungantur, participent cæleſtem ciuitatem Deo, ſuperiſque ſimiles euadant, atque ita nos, ac noſtra adaequentur humanæ vniuerſitati iuſtè, rectèque ordinatæ. Atque ipſa poteſtas, domi-

numque

niumque noſtrum ſit iuſtum, ſiue adæquatum rectæ ſubordinationi omnium rerum in Deum, ac nullis rebus fruamur, ſed vtamur, illis vtentes ob Deum, ordinanteſque illas in Deum, vt ex natura ſua ſunt ordinandæ. Quarto quod ad hunc finem cuncta à Deo, ab Angelis ipſis, lege, omnibus rebus, perpetuò ſemperq; adnata, ac Præſidente, vt primis operis capitibus eſt deductum, regantur, atque ordinentur, Cui nos adæquantes noſtram voluntatem, noſtras actiones, vſum rerum; poteſtatem, dominia, ſunt illa iuſta, Deo, ſuperiſque, vniuerſitati humanæ, rebus ipſis recte ordinatis, ac denique nobiſmetipſis adæquata. vt vero huiuſmodi ſint, atque eſſe poſsint habemus à Dei gratia per Chriſtum, Sponſamque ipſius Eccleſiam Reginam Mundi, Primo, quod remouent Dæmonas, qui concitatione humorum corporis, ac ſpectris, & immiſsionibus malis efficere poſſunt, ne bonos actus naturales edere poſsimus, cum ſimus obnoxij peccato. pecora, mancipiaque illorum, inquit S. Auguſtinus, quamuis cogere voluntatem non queant. Secundo efficiunt Chriſtus, ac dono Chriſti Eccleſiā Sancta, vt bonos motus naturales, & edere poſsimus, falſæ doctrinæ fugentur, bonæ tradantur, gratiaq; in nos humanam naturā perficiens, ac largiens diuinam deriuetur: atque ita adæquemur, & conformemur cum rebus omnibus noſtris Deo, ſuperis, vniuerſitati humanæ, rebus omnibus, ac nobiſmetipſis. Cum vero à vitijs omnia perdantur, vt libro primo eſt concluſum, ſit tertio loco, vt omnia noſtra per Eccleſiam, Chriſtumque ſtent, atque ad nihilum non redigantur. Quarto autem ne vaſtentur, à Dæmonibus, quod SS. Baſilius, & Auguſtinus aiebant. Denique ne moriamur, atque occidamur. vbi vult enim, Dæmon id poteſt ex viribus naturæ, & peccati reus, ſimul etiam mortis eſt reus, Per Dei miſericordiam, ſuperis intima, diuinis humana, ſupernaturalibus naturalia mirabiliter ſubordinantis, atque vt aiebat S. Ambroſius concathenantis, per gratiam Chriſti, preces, meritaque ſponſæ ipſius, ac Reginæ Mundi ſit, vt appareat hinc eſſe omnium bonorum ſtatum, ſiue eſſentialiter omnia pendere à ſupernaturali, ſiue Eccleſiaſtica, quæ & ſpiritualis, atque æterna eſt, Chriſti, & Eccleſiæ poteſtate. Poſſemus verò afferre huc innumera euenta, quibus probaretur omnia mala arceri, & omnia bona adduci ab Euchariſtia, corporeque Chriſti in terris exiſtente, & oblato, è multis, vt S. Gregorio, Beda, Petro venerabili, Syluestro libro de Strigi magis, Hieronymo Magno de arte Exorciſtica, Ioanne Pico Mirandulæ Comite libro de Lamiis,

miis, quorum nonnulla collegimus lib. 5. de Signis Eccleſiæ Dei, illud ſit ſatis quod teſtatur Ouiedus ca. 10. de Indiis Occidẽtalibus portẽtoſiſsimas clades, ac tempeſtates horrendas, quas ille refert à Dæmonibus immitti ſolitas, ceſſaſſe, ex quo eſt Chriſti corpus in illis locis, ac tum mundus ruet, cum iuge ſacrificium ceſſabit, ait S. Hyppolitus lib. de conſumatione.

Argumenta ad comprobationem ſuperiorum deſumpta è Sanctis Patribus, ac Doctoribus ſupra allatis. Cap. XVII.

APparet itaque ſupernaturalem poteſtatem præeſſe inter homines omnibus rebus ordinandis, vt vltimo argumento, tertioque concludebamus, ob primam cauſam, quæ primo cap. lib. 1. eſt adducta. Quæ comprobamus plurimis argumentis, quæ Sancti Patres, ac Doctores ſupra allati producunt. Nam ſic Hugo è S. Victore, Alexander Halenſis, Franciſcus Mayro, Henricus Gandauenſis, S. Thomas, quin Apoſtolus ipſe, atque ex ipſo SS. Auguſtinus, & Hieronymus. Quæcumque eſt Spiritualis poteſtas, inter homines, diuino, ac naturali iure omnia diiudicat, & a nemine iudicatur, 1. Cor. 2. Sed quæcumque Eccleſiaſtica poteſtas eſt ſpiritualis, Ergo quæcumque Eccleſiaſtica poteſtas iudicat omnia, & a nemine iudicatur. intelligimus quæcumque, & quatenus dependet ab apice Eccleſiaſticæ poteſtatis Pontifice ſummo. Spiritualis vero eſt poteſtas, aut ex vi poteſtatis, aut aliunde. Hic accipitur, vt poſt alios diſtinguit Ægidius, ex vi poteſtatis. Ratio clara eſt vtriuſque propoſitionis, è ſuperioribus. Dominatur enim naturæ humanæ in omnibus omni momento lex illa appetitus inſeparabilis coniungendi ſe cum Deo, quod cum non poſsit aſſequi ſine Eccleſiæ Sanctæ poteſtate, quæ ſpiritualis eſt, ſeu ſupernaturalis, idcirco omni in re, momento ei dominatur, Eccleſia Sancta, iudicatque cuncta illius acta, & res. Comprobãtur hæc è S. Auguſtino, qui ſic confeſsionum lib. 3. cap. 22. & 23. *Reformamini*, inquit, *in nouitate ſenſus mentis veſtrae. ad probandum homo renouatur in agnitionem Dei ſecundum imaginem eius, qui creauit eum. & ſpiritualis effectus iudicat omnia, quae vtique iudicanda ſunt, & ipſe à nemine iudicatur. quod autem iudicat omnia, hoc eſt, quod habet poteſtatem piſcium maris, & volatilium*

latilium cœli, & omnium pecorum, & ferarum, & omnis terræ, & omnium reptilium, quae ſunt ſuper terram, & hoc agit per mentis intellectum, per quem percipit, quae ſunt Spiritus Dei. alioquin homo in honore poſitus comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt eis. Et mox. *Iudicat etiam ſpiritualis approbando, quod rectum; improbando autem, quod perperam inuenerit in operibus, moribuſque fidelium, & eleemoſinis tamquam terra fructifera, & de anima viua manſuefactis affectionibus, in caſtitate, in ieiunijs, in cogitationibus pijs, & de his, quae per ſenſum corporis percipiuntur. De his enim iudicare nunc dicitur, in quibus & corrigendi poteſtatem*, (hoc eſt, de quo agimus) *Habet*. At S. Hieronymus eo loco Apoſtoli. *Omnia dicit, quae ſunt ſpiritualia* (id eſt, quæ in animam cadant) *non enim artes, & diſciplinas huius mundi animalis homo, niſi ſpiritualiter intelligat, ſcire poteſt*. Ita Sanctus volens non intelligi à nobis vllas artes, ac ſcientias, niſi ſpirituales ſimus, id eſt, vt nos interpretamur, niſi ſimus ſpirituales, ac ſpirituali poteſtati ſubiecti errabimus in artibus, & ſcientijs, vel percipiendis, vel vtendis. Sic igitur, cum ſpiritualis poteſtas ſit eadem, quæ & ſupernaturalis iudicabit omnia tam naturalia, quàm temporalia. Quod ſi iudicabit ab aliis transferenda in alios vel arma, vel regna non poterit ab alio iudicari malene, an bene fuerit actum, alioquin non iudicaret omnia, & ab aliquo iudicaretur. Confirmatur tum hoc, tum principale argumentum.

Primo. Omnis poteſtas iudicans ex prima cauſa quodlibet agendum, iure naturali, ac diuino iudicat omnia, ſed Eccleſiaſtica poteſtas iudicat ex prima cauſa quodlibet agendum, Eccleſiaſtica igitur poteſtas naturali, ac diuino iure iudicat omnia. Maior eſt Philoſophi Metaphyſici 1. cap. 1. & 2. & probatur, quia natura humana coeſſentiali procliuitate omni in re ſemper Deum vult. non poteſt aſſequi, niſi ordinetur in illum, ex ipſius voluntate, quæ voluntas eſt prima omnium cauſa. Hanc Dei voluntatem in omnibus ſcit ſola Eccleſiaſtica poteſtas, igitur iudicat cuncta ab hominibus quibuſlibet agenda. neque duo poſſunt in terris independenter omnia iudicare, nam niſi vnus iudicet alium, non poteſt omnia iudicare: ſola igitur illa iudicabit. Scit autem ſola Eccleſiaſtica poteſtas Dei voluntatem, quæ eſt prima omniũ cauſa. Primo, ob characterem, ſiue intelligendi poteſtatem eminentiſsimam; ſecundo ob donum conſilij, quod licet aliquibus Chriſtianis detur ad ſemetipſos ordinandos; ſolis Sacerdotibus,

& Epiſcopis datur,& eminẽtius datur ad alios ordinãdos,vt infra dicetur. Atque ita minor etiam probatur.quæ & tertio confirmatur,ex ipſo Apoſtolo dicente, *Nos autem ſenſum Chriſti habemus*, id eſt, nos Apoſtoli,quibus Epiſcopi ſucceſſerunt,ſentimus, quid velit Chriſtus, ob diuinos impulſus, donumque conſilij ad alios ordinandos, ac regendos datum; Chriſtus vero ordinat cunƈta in mundo, vt eſt probatum ſupra; *Et Pater omne iudicium dedit filio*.

Secundo, Corroboratur tum ſuperius, tnm principalia noſtra Argumenta. Omnis poteſtas iudicans ex altiſsimis cauſis, naturali ac diuino iure iudicat omnia. Sed omnis Eccleſiaſtica poteſtas iudicat ex altiſsimis cauſis, Iure itaque naturali, ac diuino iudicat omnia. Maior eſt eiuſdem philoſophi adduƈto loco. ac probatur eiſdem rationibus, tum maior, tum minor. Sed hoc argumentum differt à ſuperiori. Multa enim ſunt reuelata in diuinis ſcripturis, ex quibus omnia tam ſupernaturali lumini, quàm naturali conuenientia iudicantur; ex ijs deducere infallibiliter veras concluſiones pertinet ad Eccleſiaſticam ſolam poteſtatem. Quocirca reƈte aiebat Iuſtinianus, noſtræ leges haud dedignantur Sacros Canones ſequi; & Henricus Gaudauenſis aiebat, nullas à Principe ſæculari leges promulgandas, niſi prius ab Eccleſiaſtica poteſtate approbatas.

Tertio, Confirmantur tum ſuperius, tum principalia noſtra argumenta. Omnis poteſtas habens regulam dominandi direƈte naturæ humanæ, & omnibus eius rebus,naturali,ac diuino iure directe dominatur naturæ humanæ,& omnibus eius rebus; Eccleſiaſtica poteſtas habet regulam dominandi direƈte naturæ humanæ,& omnibus eius rebus; Iure igitur dinino,ac naturali dominatur direƈte naturæ humanæ,& omnibus eius rebus. Totius argumenti eſt illa ratio, quia naturæ humanæ dominatnr direƈtè omni momento, omnique in re lex illa appetitus coeſſentialis, qua vult Deum; Quamobrem dominatur illi poteſtas, quæ hanc habet regulam perducendi illam omni in re ad Deum, Siue vt naturalis,ſiue vt ſpiritualis eſt finis. Alter namquam ſine altero non poteſt haberi. Similiter ſecundo, cunƈtæ res magis faƈtæ ſunt in eumdem finem,quam in quemuis alium,ſiue ſuum intimum,& ab eſſentia ſua fluentem, ſiue extrinſecum, direƈtè itaque ordinari ſemper debent in ipſis habendis, & vtendis à poteſtate habente hanc regulam. Tertio itidem, Cœtus humani, (vt humani, ac reƈti) direƈte ad hoc conſtituuntur, ac direƈtius ob hoc, quàm

quiduis

quiduis aliud propter illud ius coeſſentiale. Quarto denique tota rerũ natura ad hoc mouetur à Deo, Chriſto, & Angelis, vt ſupra eſt dictum, præſidetque, & adnaſcitur ſingulis quibuſq; rebus hæc lex dirigens, & ordinans illas præter proprios, ac naturales fines. Sola vero Eccleſiaſtica poteſtas habet hanc regulam; quod patet ex tribus Regulæ conditionibus. Ac prima eſt, vt regula ſit re-cta, quod habetur primo de anima tex.85. *Rectum namque ſui ipſius, & obliqui eſt menſura*. Sed natura diuulſa à ſupernaturali poteſtate eſt corrupta, obliqua; non poteſt itaque ordinare actus ſuos, regulamque ijs dare. At ſupernaturalis naturalem conti-nens, atq; omogeneam naturæ, rectam facit naturam, atq; attollit ad diuinitatem, *Eccleſiæ namque eſt columna, & firmamentum veritatis*. Secundum regulæ eſt neceſſarium, vt ſit prima, quod philoſophus tradit Metaphyſici. 12. tex.3. Verum regula hominũ ſeparata à poteſtate ſupernaturali, non eſt prima; Quin ſi adhuc huic ſubiiciatur, & coniungatur, non eſt prima. Prima eſt, quæ habet ipſum clauim ſcientiæ, poteſtatiſque diuinæ, ſiue volunta-tis, ſenſus, ac ſpiritus Dei, & Chriſti, quod ſoli Eccleſiaſticæ pote-ſtati eſt datum. Tertium, quod conuenit regulæ eſt, vt ſimpliciſ-ſima ſit, nihilque illi addi poſsit. At regula naturalis non exten-ditur in ſpeculatiuis ad ea regulanda, & menſuranda, quæ ſunt ſu pra humanam naturam. Sed in agendis prorſus eſt pleniſsima dubitationis, ob id Deus per Chriſtũ dat Eccleſiaſticis ſupra om-nes ob characterem, gradumque eminentiorem conſilij donum, hinc S. Thomas. 2.2.q.52.art.1.ad 1. *Quia humana natura non poteſt compræhendere ſingularia, & contingentia, quae occurere poſſunt, fit, quod cogitationes mortalium ſint timidae, & incertae prouidentiae noſtræ, vt dicitur Sapientiæ cap.9. ideo eget in inqui-ſitione conſilij dirigi à Deo, qui omnia compraehendit, quod fit per donum conſilij, per quod homo dirigitur, quaſi conſilio à Deo ac-cepto, ſicut etiam in rebus humanis, qui ſibi ipſis non ſufficiunt in inquiſitione conſilij, à ſapientioribus conſilium requirunt.* Hæc San ctus, neque ad rem facit, ſi dicamus agi ibi de fine ſupernaturali. Vt enim diximus indiſtincti ſunt fines quoad aſſecutionem, vſum-que aſſecutiones, & qui ab vno auertitur, aut deflectit, ab vtroq; diuertit. Confirmatur hoc primo. Natura namque humana vult conuenientia toti vniuerſitati rerum, quod ſolus Deus ſcit, vt aie-bat S. Thomas, ſimiliter & ſingulæ res ad hoc factæ ſunt, & ideo naturali iure appetunt, vt idem ſcribit ſupra lib. 1. cap. 3. allatus, hanc Dei ordinationem, quocirca videmus aquam ſurſum ferri, vt

ordo vniuerſi ſeruetur; Nos autem quotidie experimur in agendis eſſe aliqua in quibus nullo modo, quid ſit melius, apparet. Natura verò humana è duobus poſsibilibus iure coeſſentiali vult ſemper melius, Phyſici 8. tex. 59. neque vult aliquid fieri, vtcumque contingit. 2. cœli. tex. 50. & 2. Phyſici tex. 46. & de partibus animalium. cap. 1. neque ſatisfacit eum non peccare, qui quodlibet illorum deligit. Nam peccat, ſi poteſt id ſcire à ſapientiori, ac nō vult ſubijci illi. Hoc enim ſuperbi eſt, atque arrogantis. Hinc aiebat idem Philoſophus, duos eſſe gradus ſapientiæ, vt ſupra retulimus, Primus eorum, qui ex ſe ſciunt, ſecundus eorum, qui diſcere à ſapientiori haud dedignantur.

Confirmantur adhuc ſuperiora ex doctrina S. Thomæ 1. 2. q. 74. art. 7. *In omni*, ait Sanctus, *iudicio vltima ſententia pertinet ad ſupremum iudicatorium, ſicut videmus in ſpeculatiuis, quod vltima ſententia de aliqua propoſitione datur per reſolutionem ad prima principia. quamdiu enim remanet aliquod principium altius, adhuc per ipſum poteſt examinari id, de quo quæritur; vnde adhuc eſt ſuſpenſum iudicium, quaſi nondum lata finali ſententia. manifeſtum eſt autem, quod actus humani regulari poſſunt, & regula rationis humanæ, quae ſumitur in rebus creatis, quas naturaliter homo cognoſcit, & vlterius ex regula legis diuinæ, vt dictū eſt. Vnde cum regula legis diuinæ ſit ſuperior, conſequens eſt, vt vltima ſententia, per quam iudicium finaliter determinatur, pertineat ad rationem ſuperiorem, quae intendit rationibus aeternis.* Hæc Sanctus manifeſte loquens de regula ſupernaturali, ſine qua nihil poſſe iudicari ait, ſine ipſa remanere ſuſpenſum iudicium, non poſſe dari finalem ſententiam. Rationes, quas affert ad hoc comprobandum neceſſario concludunt in omni re indaganda, & cognoſcenda, quæ per humanam rationē ſciri, & indagari poteſt. Idcirco volunt aliqui Ariſtotelem, licet magni iudicij virum erraſſe, ac putaſſe à ſe æternitatem mundi certo demonſtratam, quippe qui non conſuluit æternam regulam, vix eſt igitur, vt ſciri poſsit, an aliquid naturali lumine ſit demonſtratum, niſi per regulam ſupernaturalem. Quamquam, quod ſupra eſt dictum, debeā, quod certò cognouerim ſubiicere Eccleſiaſticæ poteſtati exēplo Pauli dicentis, *Ne forte in vacuum aut cucurriſſem.* Præclare hæc omnia, rationemque eorum S. Auguſtinus expreſsit libro de vera Religione inquiens cap. 31. *Conditor tamen legum temporalium, ſi vir bonus eſt, & ſapiens, illam ipſam conſulit aeternā* (legem) *de qua nulli animae iudicare datum eſt, vt ſecundum*

eius

eius incommutabiles regulas,quid ſit pro tempore iubendum, vetandumque diſcernat. Et ante,adducens aſſertionis huius,omniumq; rationem,ſimulque ſcribens hanc legem, regulam, veritatemque eſſe filium, qui à Patre procedit,quod in eo ſit omne iudicium. *Vt enim nos*, ait, *& omnes animae rationales ſecundum veritatem de inferioribus recte iudicamus,ſic de nobis, (quando ipſi cohaeremus) ſola ipſa veritas iudicat. de ipſa vero nec pater. (non enim minor eſt, quam ipſe) & ideo, quae pater iudicat,per ipſam iudicat. Omnia enim, quae appetunt vnitatem, hanc habent regulā, vel formam, vel exemplum, vel ſiquo alio verbo dici ſe ſinit, quia ſola eius ſimilitudinem, à quo eſſe accepit, impleuit. ſi tamen,accipit,non incongrue dicitur pro ea ſignificatione, qua filius appellatur: quia non de ſeipſo eſt, ſed de primo, ſummoque principio, qui Pater dicitur,ex quo omnis paternitas in cœlo,& in terra nominatur. Pater ergo non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit filio,& ſpiritalis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur, id eſt, à nullo homine, ſed à ſola ipſa lege, ſecundum quam iudicat omnia.* Hæc Sanctus. idcirco eſſe vera,& iuſta ſingula volens,quod appetant vnitatem,quæ in ſummo Patre eſt; ad quem filius omnia reducit; ſicut ille ad filium, ſanctiſsimamque eius humanitatem; quæ in omnibus eſt diuinæ voluntati, ac ſapientiæ conformis,ideoque & eius potentiæ configuratur, cui dicuntur, & Sacerdotes, & Epiſcopi per ordinis characterem configurari, quod omnium maxime impellantur ad ſcienda omnia, quæ conueniunt diuinitati, quam natura humana ſemper, atque in omnibus appetit, (non actu elicito, ac rationis deliberatæ, ſed naturali) & ideo cum ſummo illo principio maxime vni configurentur, rebus examinatis, ac perſpectis de omnibus maxime omniū iudicare poſſunt, omnia namque appetunt vnitatem, quod illinc habeant eſſe,illinc ſtent.Ob id cap. 32. quærens cur pulchra delectent, *Sine dubitatione*, ait, *reſpondebitur, ideo delectare, quia pulchra ſunt, & ſi ſitutabitur, ſubijciam,vtrum ideo, quia ſimiles ſibi partes ſunt,& aliqua copulatione ad vnam conuenientiam rediguntur. quod cum ita eſſe compererit,interrogabo,vtrum hanc ipſam vnitatem quam conuincuntur appetere, ſumme impleant, an longe infra iaceant.*Et mox. cap. 34. *Propterea nos fallit rerum viſibilium pulchritudo, quia vnitate continetur, & non implet vnitatem. intelligamus,ſi poſſumus,non ex eo,quod eſt,nos falli, ſed ex eo,quod non eſt. Omne quippe corpus verum corpus eſt, ſed falſa vnitas. non enim ſumme vnum eſt,aut intantum imitatur, vt im-*

pleat, & tamen, nec corpus ipſum eſſet, niſi vtcumque vnum eſſet. Porrò vtcumque vnum eſſe non poſſet, niſi ab eo, quod ſummè vnum eſt, id haberet. Ad ſummam Regula eſt vna iudicandi, quam ſola habet Eccleſiæ Sanctæ poteſtas, ab illa omnes regulæ, omnes leges dependent, omnes poteſtates, quæ iuſtæ, ac veræ ſint examinandæ, ac iudicandæ ſunt, vt vni potentiæ paternæ, à qua cuncta habent eſſe, reddantur, configurentur, atque ad illam reducantur, vndè prodierunt. Hinc verum ius ſtatus, in hoc publici ſtatus iura conſiſtunt fundata ſupra firmam petram.

SECVNDO Principaliter, Oīs poteſtas ordinans iure naturali ac diuino humanā naturā, poteſtatesq; alias in vltimū ſuum finē iure naturali, ac diuino dominatur directè oībus factis eodem iure in eumdē finē; ſed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas ordinat iure naturali, ac diuino humanam naturam, omnesq; humanas poteſtates in vltimum ſuum finem ſiue naturalem, ſiue ſupernaturalem, cum fine hoc ille haberi haud queat. Directe igitur eodem iure dominatur omnibus factis ob eum finem. Deducitur hoc argumentū primo ex Apoſtolo Rom. cap. 8. *Quomodo non cum illo, omnia nobis donauit?* & 1. Corinth. 2. *Omnia veſtra ſunt.* Atque ex omnibus ijs locis, quae ſuprà cap. 11. lib. 1. ſunt allata. Secundò eſt S. Thomae, Ægydii, Mayronis, & aliorum, vt ſupra ex eorum teſtimoniis conſtat. Tertiò probatur apertè, Medicus enim numquam poterit ordinare homines ad ſanitatem, niſi dentur ei perducentia ad ſanitatem, neque Nauta ad portum, neque Dux exercitus ad victoriam. nam niſi his detur poteſtas ordinandi media, numquā peruenietur ad finem. hinc aiunt Iuriſconſulti commiſſo vno com miſſa quoq; eſſe cōmoda ad illud l. 2. de iuriſdictione omnium iudi cum. Quarto, quia cuncta iure naturali, ac diuino facta ſunt magis ob hunc finem, vt homo perducatur ad Deum, quam ad quēuis alium finem, vel ad ſemetipſa, ac ſuum finem, quod cap. 4. lib. 1. eſt dictum. Quinto quia dominatur humanae naturae omni in re, ac ſemper hoc ius coeſſentiale naturalis appetitus, vt Deum velit, extrà hunc finem, neque ſemper, neque omni in re iure naturali eſt appetitus coeſſentialis. Idcircò non eſt neceſſe, vt qui ordinat ad alium finem ità potenter, ac directè iure naturali ac diuino dominetur factis ad eum finem. Quamobrem, quae nonnulli obiiciebant aduerſus hoc argumentum, nihil ſunt, vt ſuprà lib. 1. cap. 4. apparet. Secundo ad alios pleroſque fines homo poteſt peruenire abſque aliis, poteſt ex ſe, ſed ad Deum non poteſt ex ſe. ineuitabiliter enim iure diuino, ac naturali eſt neceſſè, vt ſit ex eo populo,

qui

qui cum Deo coniungitur, ac proindè pars illius, illique, vt toti vniuerſitati pars ſeruiens, & cohaerens, hinc dicebat Philoſophus Ethici quinti cap. 7. *Vna eſt vbique in toto orbe terrarũ*, Reſp. *optima ſecundum naturam*, ſed cum natura humana haud poſsit peruenire ad Deum, vel vti eſt finis ſupernaturalis, vel vti eſt naturalis abſque Eccleſia Sancta, neceſsè eſt vt omnibus eius rebus internis, atque externis iure illo coeſſentiali, atque inſeparabiliter illi innato dominetur Eccleſia mundi Regina, non auferens aliquid alicui (niſi ordo vniuerſi ad id cogat) ſed ordinans, & confirmans, vt ſupra eſt dictum. dices non dominatur, niſi in eum finem. concedo. Nam, neque vllus eſt iure naturali, ac diuino Dominus, niſi in eum finẽ, deflectens ab eo, quatenus deflectit contra Dominum Dominorum Dominus iuſtus non eſt. Sic quoque Princeps temporalis, non eſt Dominus directè, niſi in finem temporalem, qui ex tota eſſentia ſua, factus eſt ob ſpiritualem, quod aiebant in hoc propoſito S. Thomas, Mayro, Ægydius.

Confirmatur ſuperius argumentum, Primo. Omne temporale iure diuino, ac naturali directè pendet ab æterno quoad eſſentiã potentiam, & actionem; omnium Principum poteſtas eſt temporalis; pendet itaque iure naturali, ac diuino directè ab æterna, quoad eſſentiam potentiam, & actionem. Hoc argumentum eſt, S. Thomæ in hoc ipſo propoſito lib. 3. cap. 10. opus 20. Eſt Ægydij dicentis, ex hoc ipſo, quod temporalia ſunt, ob id eſſe ſubiecta Eccleſiæ Sanctæ Reginæ mundi, eſt Mayronis ſcribentis ordinanda temporalia in finem vltimum Deum, eſt Henrici Gandauenſis qui ſcripſit temporalia iudicanda à ſpirituali, quod ſupra dicebamus. Maior probatione non eget, & vtraque propoſitio probatur è dictis libro primo cap. 1. & 3. Natura humana omni in re, ſeu temporali, ſeu naturali, & omni momento naturali & coeſſentiali appetitionis æternæ iure vult Deum, dominatur illi ineuitabiliter hæc lex inſeparabiliter innata, non poteſt aſſequi hunc, ſiue vt naturalis eſt finis, ſiue vt ſupernaturalis, niſi omni in re temporali ac naturali omni momento obediat Eccleſiæ mundi Reginæ, ideſt obedire ſit paratus: *Neque enim poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam matrem*. Tanta igitur mater, Chriſti ſponſa eodem iure ei dominatur. Secundo cuncta temporalia magis facta ſunt, quin omnino facta ſunt, vt ordinentur in Deum, Nos Deo coniungant; corpus noſtrũ, nos ipſi ad hoc facti ſumus, clauim ſcientiæ poteſtatisque ordinandi in Deum ſola habet Ec-

cleſia Sancta mundi Regina, vt adducto loco eſt probatum. Tertio quilibet idcirco appetit eſſe ex eo populo, in quo poſsit aſſequi ſuam cum Deo coniunctionem, rectèque omnia gerantur. Quarto natura humana appetitu inſeparabili appetit adæquari in omnibus voluntati diuinæ ac ſupernæ. In quibus quatuor adæquationibus conſiſtit omnium pulchritudo, omnium rerum ſtatus, vt Primo ſit aliquis ſibi ipſi. Secundo externis. Tertio humanæ vniuerſitati. Quarto Deo, ſuperque poſtrema adæquatio complectitur omnes, omnia perficit, ac per illam ſtant; in ea ſtatus omnium rerum.

Ex hoc Argumento ſequitur, nemini aliquid eſſe naturali, ac diuino iure, neminem poſſe aliquid, neminem iure eodem efficere niſi vt aliquo modo ab Eccleſia Sancta dependentem, huc tendunt omnes boni motus naturales, omnes bonæ cogitationes, & actiones, vt è populo Dei ſimus, ex Eccleſia Sancta, quod ſupra tertio loco aſſerebamus, neque ſine Chriſto, & ſponſa ipſius hæc poſſent haberi, vt ſupra eſt deductum, hoc argumento confirmatur quartum, quintum, ſextum.

Secundo, Quæcumque directe omni iure, ex tota eſſentia ſua, ſunt ordinanda in Deum ſubiiciuntur ex omni iure, ex tota eſſentia ſua directe poteſtati ordinanti in Deum, poteſtas temporalis directa, & omnia temporalia directe omni iure ex tota eſſentia ſua ſunt ordinanda in Deum; ſubiiciuntur itaque directe omni iure, ex tota eſſentia ſua poteſtati ordinanti in Deum. Diximus ſupra ab homine magis appeti Deum naturali impulſu, quam ſemetipſum, vel aliquid eſſentiæ ſuæ, non ita ordinatum, vt perueniat ad Deum, neque alio modo poſſe hominem conquieſcere, & ſatiari, niſi in Deo ordinationeque in ipſum: quod ſcilicet in eo, ſint omnia bona, neque homo poteſt a ſe auellere hunc appetitum, legemque coeſſentialem. Nullus eſt ab hac lege liber. ordinatur vero in Deum, quoties ordinatur, quomodo vult Deus. Diximus præterea humanam naturam non poſſe peruenire, quò tendit ſiue ad finem ſuum naturalem (quod ſic ab initio inſtituta fuerit humana natura) abſque ordinatione ſupernaturali Eccleſiæ Sanctæ, quod illa ſola habet infallibilem doctrinam ordinandi, ſolaque dat vires perueniendi ad illum finem, neque poſsit *Habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam matrem.* Diximusq; aſſecutionē finis naturalis eſſe indiſtinctū, à ſupernaturalis finis aſſequutione, ſimiliterq; vſum indiſtinctū ab vſu. Igitur iure naturali ac diuino, tota humana natura, cū rebus ſuis tēporalibus to-

tis, cum iure diuino ac naturali, facere non poſsit quin appetat Deum, ſunt ex tota eſſentia directe ſubiectæ Eccleſiaſticæ poteſtati. Qui volunt itaque directam poteſtatem hominum in temporalibus, non eſſe poteſtati directe omni iure ſubiectam, volunt aliquo iure eſſe aliquid, nempe illud directũ poteſtatis noſtræ, quod non ſit ordinandum in Deum, ſiue eo modo, quo vult Deus Chriſtus & Eccleſiæ poteſtas, vt ad eum perueniamus.

Tertio. Omne medium ſecundum dependet à primo, ſed omnia temporalia, naturaliaque bona ſunt media ſecunda, quæ perducunt ad Deum, non enim poſſunt vllo iure eſſe fines, ergo dependent à primo medio, quod nos cum Deo coniungit. *Sed vnus eſt mediator Dei, & hominum Ieſus Chriſtus,* ab illo igitur omnia dependent, ſed non dependerent, niſi ab ipſius ſponſa Mundi Regina dependerent, *Neque poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem.*

Quarto. Omne inſtrumentum ſeparatum dependet à coniuncto, neque enim baculus mouet, quod volo, niſi manui coniungatur. Omnia temporalia, naturaliaque bona ſunt inſtrumenta ſeparata, quibus Deo coniungamur. Dependent ergo ab inſtrumento coniuncto, quod eſt humanitas Chriſti ſanctiſsima; ſi ab hac, ergo ab Eccleſia ipſius indiuidua ſponſa, neque enim membrum poteſt eſſe aliquis corporis illius, qui capiti illius non ſubiicitur, neque capiti ſubiici, niſi ſit membrum Sanctæ Eccleſiæ mundi Reginæ, cuius in terris Vicarium caput, vt appellat Concilium Chalcedonenſe, eſt Pontifex ſummus. Hic itaque cuncta ordinabit, cunctis dominabitur dominio ciuili, Regio, Paterno, quoad omnia præſidebit, & iuxta ipſius canonas, ac præſcriptum iure eodem ſimul Epiſcoporum quilibet in ſua Diœceſi.

Tertio Principaliter argumẽtamur. Oĩs participatio ſuperioris poteſtatis eſt naturali, ac diuino iure directè à naturis ordinũ inferiorũ, in naturis ordinũ inferiorũ. Oĩs humana poteſtas ad hoĩes regẽdos eſt participatio ſuperioris poteſtatis, ideſt diuinæ, vt habetur Rom. c. 13. & ideo tam ſacri, quã prophani Scriptores aiunt Principes locũ Dei tenere. Eſt itaq; oĩs poteſtas humana iure naturali, ac diuino à naturis ordinũ ſuperiorũ, i. ſupernaturaliũ ĩ naturas inferiorũ. Hoc argumentũ, licet aliter atq; aliter ſoleat colligi, ac proponi, eſt SS. Dionyſij, Thomæ, Clementis, Ægydij, Mayronis, & aliorum, quorum dicta ſunt ſupra à nobis adducta. Nam ſicut ſe habent, inquiunt illi, effectus, & actiones naturales ad potentias naturales, ita humanæ ad humanas. Homo enim ſequitur

naturam

naturam rectam,ſed illæ deriuantur ab aliis in alias per intermedias cauſas naturales,ergo & humanæ.probantur aſſumpta. Primò ex iis, quæ ſupra proximis capitibus dicta ſunt, quibus oſtendimus omnia benignitati ſummæ Dei,meritis Chriſti, & Eccleſiæ Sanctæ à nobis attribuenda. Secundò ex eo, quia natura humana ineuitabili appetitus lege, quæ ſemper omni in re ipſi dominatur,appetit Deum,ſiuè vt naturalem, ſiuè vt ſupernaturalem finem, neutrum conſequi poteſt niſi Eccleſiæ mundi Reginæ, ſiuè ordini ſupernaturali ſe ſe ſubiiciat, quod ſcilicet in ea ſola ſit ſummum bonum naturale, ac ſupernaturale à nobis expetitum, indè igitur emanat hic appetitus, hæc poteſtas appetendi iure naturali,ac diuino,ſiue iuſtè aliquid,quia fertur huc à recto naturæ impulſu. Cum vero hic appetitus Deo ſe ſe coniungendi dominetur humanæ naturæ,neq; expleri poſsit abſque Eccleſia Sancta, hinc fit eam dominari omni in re, loco, ac tempore humanæ naturæ. Tertiò,quia cuncta externa inſeparabili iure ijs naturaliter præſidente,& adnato ſunt ordinata ad animum noſtrum, hic verò ad Deum; ſic itaque poteſtas iuſta adæquanda eſt ordini harum rerum, quem natura humana in Deum tendens inquirit eodem coeſſentiali appetitu. Quartò, quia ſimiliter appetit humanam ſocietatem, ſine qua non poteſt eſſe, appetitque eſſe ex illa, in qua cum Deo coniungatur. Denique appetit eſſe conformis,ac ſimilis Deo,ſuperiſque,& eorum voluntati, ac rectæ ordinationi. Hæc verò inſeparabili appetitu omni in re, omni in loco, omni momento quærit, quò cum peruenire abſque Eccleſia non poſsit, ac dominetur illi hic appetitus,dominatur & illi mundi Regina. Ad probationem clariorem ſuperiorum dicimus, in rerum natura idcircò tot eſſe differentias rerum, quod influxus naturalis à ſuperioribus per intermedias cauſas, ordinemque cauſarum deducatur. Quod ſi dicas, eſſentia, naturaque inferiores cauſas à ſuperioribus differre, vt terram ab aqua, aquam ab aere. Reſpondemus verè dictum. Nam ſupernaturalis, vt ſupernaturalis,humana non eſt, ſed participatio naturæ diuinæ, ait S. Petrus 2. cap. 1. Hinc videmus per agens ſuperius naturas ordinis inferioris conſequi finem ſuum,ſimulque attolli eiuſdem ſpeciei præſtantiora ad participandam naturam ſuperiorem. Hinc philoſophus lib. 8. de natura animalium cap. 1. ait, *Naturam ſenſim, paulatimque de inanimatis ad animata procedere, vt continuatione ipſa lateat eorum confinium, mediumque cuiuſnam ſit extremorum*. Et Simplicius 1. de anima. tex. 9. *Eſſe arduum di-*

ſpice-

ſpicere cuiuſnam ſint illa naturæ ſuperioris, an auferioris. Eadem Themiſtius 1. de anima cap. 5. hoc argumento confirmantur duo prima argumenta operis initio collocata.

Confirmantur verò hæc Primò. Quæcumque poteſtas ordinat homines ad optimum, ſimul etiam ſingulos quoſque ordinat iure naturali, ac diuino ad bonum ſuum, ſed Eccleſiaſtica ordinat homines ad optimũ, ſiue naturale, ſiue ſupernaturale, illius enim finis ab hoc eſſentialiter dependet, ergo ſingulos quoſque ad ſuum bonum. Maior eſt Philoſophi initio politici quarti. *In omnibus*, ait ille, *Artibus, & ſcientiis, quæ non in aliqua tantum parte, ſed in ipſo genere verſantur, illæ perfectæ ſunt, atque abſolutæ, Ad vnamque, & eamdem pertinet, quod cuique generis illius conueniat, videre*. Hæc ille, Secundò probatur ipſa ratione. Nam cum naturaliter homines appetant bonum, magis appetunt, quod eſt magis bonum, maximè, quod eſt maximum; ſic igitur ordinationem ad maximum; ſed maximum non habetur, niſi inferiora ad illud ordinentur, ſiue ita ordinentur, vt ad illud perducant, quod ſcit poteſtas ordinans ad primum. ſed in ſingulis etiam quibuſcumque hoc apparet. Nam Tertio Medicus ordinans ad perfectam ſanitatem ſcit, quid ægroto, quid conualeſcenti, quid infirmis viribus homini, quid robuſto ſit ſanum, atque ita ordinat. Quarto rurſus. nam ſicut in ſingulis quibuslibet, ita in tota quoque humana natura, quæ è ſingulis quibusque conflatur. At in ſingulis quibusque, quod eſt optimum naturaliter in ipſo cauſa eſt cuiuslibet inferioris boni. Sic optima perfectio cauſa eſt minorum perfectionum. ſed Eccleſiaſtica poteſtas ordinat ad optimam perfectionem totum genus humanum, nempè naturalem, quam magis appetit natura, quam ſemetipſam; quocircà ordinabit quoque ad minores perfectiones, ac remotas diſpoſitiones. in ſingulis namque omni momento natura humana appetit Deũ, qui appetitus cum dominetur illi omni in re, & omni momento dominatur idcircò illi Eccleſiæ Sanctæ poteſtas omni in re, & omni momento, quod ad optimum peruenire, ac diſponi abſque illa haud poſsit.

Secundò, Confirmatur. Omne imperfectum naturali, ac diuino iure tendit ad ſuam perfectionem naturalem. Sed omnis poteſtas naturalis, ac temporalis eo ipſo, quod aliquid boni agit, aut ſcit, eſt imperfecta (neque enim totum, quod quærit, habet) Ergo omnis naturalis, ac temporalis poteſtas eo ipſo, quod aliquid boni agit, aut ſcit iure naturali, ac diuino tendit ad ſuam perfectionẽ,

quam

quam cum nō poſsit aſſequi in propoſito noſtro, ſine Eccleſiaſtica poteſtate in eò bono, quod agit, quia in eo Deum quærit, neceſſariò ſubiicitur Eccleſiaſticæ poteſtati. & ideo, quod dicitur, aliquid boni ſciri, aut agi à naturali, & temporali poteſtate, retorquetur.

Tertio. Omnis poteſtas, quæ neceſſe habet directè naturali, ac diuino iure ab alia perduci ad ſuum finem, iure eodem directè eſt illi, atque eſſentialiter iure naturali, ac diuino ſubiecta, ſed omnis humana poteſtas neceſſe habet directè naturali, ac diuino iure ab alio perduci, nempe Eccleſiæ Sanctæ ſupernaturali poteſtate in finem ſuum, ſiue temporalem, ſiue naturalem. Eſt igitur huic eſſentialiter, ac directe eodem iure ſubiecta. Aſſumptum patet Primo inductione nulla eſt nauigantibus eius nauis poteſtas, quæ neque poteſt eos ad portum perducere, neque inſiſtere viis ad eum dirigentibus: nulla eſt manus eius poteſtas, quæ neque poteſt neceſſaria corpori perficere, neque ad ea paranda ſe mouere; nulla eſt cibi poteſtas, quæ neque poteſt nutrire, neque vtilitatem ſuo nutrimento afferre. Idem probatur Secundo ipſa ratione. *Natura nihil agit fruſtra*, tertio de Anima tex. 45. & primo Cœli 32. & ſecundo Cœli tex. 50. 59. *Ac fruſtra eſt poteſtas, quæ non perducit ad finem*. Cumque natura humana omni in re, ſemperque appetat iure diuino, ac naturali inſeparabiliter innato ſuam perfectionem Deum, perfectumque dicitur, qui aſſequitur ſuum finem, quinto Metaphyſico tex. 29. Poteſtas. quæ nulla in re, neque vllo momento dat illi eam perfectionem, quam quærit omni in re, & omni momento, eſt naturæ humanæ nulla, quamuis aſſequatur proprios, & intrinſecos fines omnium artium, diſciplinarum, poteſtatumque temporalium, & naturalium, non enim quærit in illis, niſi Deum ſuū, ſuam requiem, iuxta illud, ***In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate Domini morabor***. Sic igitur temporalis quarumuis artium, diſciplinarumq; poteſtas eſt eſſentialiter, ac directè ſubiecta omni in re, atque omni momento. poteſtati Eccleſiæ Reginæ mundi, cum ſine hac humana natura perduci haud poſsit ad Deum, vel vt naturalem finem, vel vt ſupernaturalem, neque viis inſiſtere perducentibus ad illum, quod illa adeo quærit, vt à ſe auellere eſſentiale hoc deſiderium non poſſit vlla in re, vel vllo momento, ſed ei dominetur. Secundo eſt illi eſſentialiter ſubiecta, quod tota ſit ob hunc finem magis cum rebus omnibus facta, quam propter quoduis aliud, ac propter ſemet ipſam. hoc argumento comprobatur vndecimum.

Quarto

Quarto, Quæcumque poteſtas eſt magis abſtracta, atque ob eminentiam ſuam diſtincta ab aliis,magis iure naturali ac diuino dominatur aliis, easque ad obedientiam ſuam cõpellit; Eccleſiaſtica poteſtas eſt magis abſtracta, diſtinctaque ab aliis poteſtatibus humanis, diſtinctaque ob eminentem diuinitatem, quam ſummo Dei, Chriſtique munere habet, maxime igitur naturali, ac diuino iure dominabitur aliis, vti dependentibus, easque ad obedientiam ſuam compellet, vt in bonum ſuum,reliquorumque mortalium deſpoticè, ni velint paternè ſubiiciantur. Argumentum aſſumptum eſt S.Thomæ 1.quæſt.76.art.1. ac probamus latè libri tertij cap.9.Nam ſi exordiamur ab vltimis infimarum rerum formis,vt terra,ac procedamus ad mixta, vegetabilia, ſentientia, rationalia, perueniamusque ad Angelos, ac Deum videbimus, quò forma eſt abſtractior, ac diſtinctior, eo maiorem poteſtatem vimque eſſe illi ad ceteras in ſuam poteſtatem compellendas. Ita vt Angelus ad nutum corpora quælibet moueat, Deus totam naturam. Poteſtas porro Eccleſiaſtica eſt abſtractiſsima, & diſtinctiſsima. Primo quia ſine vllo medio coniungit intellectum, voluntatemque cum Deo per Theologicas virtutes, & ſacramenta, gratiamque diuinam,& idcirco immediatè eſt à Deo. Nam licet Deus immediatè concurrat cum omnibus agentibus, quæ tamen magis participant eius diuinitatem, dantque aliis eius participationem; hæc immediatius ab eo ſunt, ita vt alia pendeant ab his. Vt in propoſito noſtro. Natura humana non poteſt aſſequi ſuum finem naturalem. Amplius neque ſupernaturalem, Tertio niſi pendeat omnino ab Eccleſiaſtica poteſtate, & hanc ab illa diuinitatem recipiat,corruit in omnia peſsima. Ob has igitur tres cauſas,vt alias interim mittamus, poteſtàs temporalis naturaliſque ad alios regendos non eſt immediate à Deo; primo,quia non poteſt non ruere in peſsima. ſecundo, nõ poteſt ad ſuũ finem peruenire. tertio,non poteſt ad eum, in quo ſolo natura conquieſcit. quarto, adde, non poteſt non cadere in Dæmonum poteſtatem. quinto,vt omnino ſit,nam tota eſt ob hunc finem facta, & ſeruata toties a ſupernaturali poteſtate. Has igitur quinque eſſentiales poteſtates poteſtas temporalis,naturaliſq; ex ſe non habet à Deo; ſed mediante ſupernaturali poteſtate,quas natura quærit lege, & appetitu ineuitabili,& eſſentiali omni in re, & momẽto. Sic itaq; quoad eſſentiam,potentiam,& actionem,quod aiebat S.Thomas, eſt illa ab Eccleſiaſtica ſupernaturali poteſtate. Propter hãc eminentiam fit, vt ſola Eccleſiaſtica poteſtas poſsit conficere Sacramen-

menta, per quæ abſtrahitur ab affectione inordinata omnium rerum creatarum ex natura ſtatus, vt ſupra oſtendimus, Clericisque ſunt interdicti illiciti quæſtus, neque poſſunt membrum vitamve alicui tollere quamuis in bello iuſto, vel ſe oneri vlli, ex quo laicis obligentur, ſubiicere. Quod ſi dicas Angelus directè non extendit vires potētiæ ſuæ, niſi in corpora proximè ſubiecta, ſed in alia per aliorū interuentū. Reſpondemus, Eccleſiaſticæ poteſtati eſſe humanam naturam totam ſubiectam iure diuino naturali immediatè ob finem naturalē, quem iure diuino, ac naturali directè actu elicito cognitionis illa appetit, & à cuius appetitus dominio non poteſt ſe vllo modo eximere, ac proinde neque à dominio immediato Eccleſiaſticæ poteſtatis dantis humanæ naturæ id, in quo ſolo conquieſcit, neque iure diuino, & naturali vlla media rerum naturalium, temporaliumque adhiberi poſſunt, niſi ad iſtum finem, ac proinde neque bellica, quæ S. Bernardus, non modo dixit eſſe Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed eiuſdem manu in primis educenda, & ad eius nutum, vt immediatione ſuppoſiti agat. Quamobrem ſiquid maxime eſt Eccleſiaſticæ poteſtati ſubiectum, eſt bellicum robur. neq; valet conſequentia. Pontifex non poteſt ſine maxima cauſa deturbare ex Epiſcopatu Epiſcopum, qui eſt maxime ſubiectus, ergo multo minus militem de gradu ſuo. Nam Deus ex ordinaria potentia non poteſt ab aſpectu diuinæ eſſentiæ, gratia ſua, boniſque naturalibus à ſe amouere mentes beatas quam maxime ſibi ſubiectas, & tamen poteſt amouere infideles, & quo fuerint deteriores eo magis, eodem modo pater non poteſt à ſe ablegare obedientiſsimum filium, ſed ſeruum contumacē poteſt. Poſtremo eſt adeo poteſtas tēporalis, ac naturalis ab Eccleſiaſtica poteſtate, tanquā eminentiori, vt niſi hæc foret, præcipitarentur hoīes in omnia peſsima, humana vniuerſitas rueret, vt ſupra eſt dictum. Sic tantæ eſt eminentiæ ſupernaturalis, poteſtas, vt, quod aliqui dicunt eſſe diſtinctas poteſtates, in eos retorqueatur, nam vel vt filij, vel vt ſerui omnes ei ſubiiciuntur.

Quinto, Omnis poteſtas, quæ poteſt eſſe ſine alia, ſed alia nō poteſt eſſe ſine illa, eſt cauſa eſſentialis eius; Omnis Eccleſiaſtica poteſtas poteſt eſſe ſine temporali, ac bellica, quæ ab Eccleſiaſtica ſit præciſa, vt apparet in terris immediatè Eccleſiæ quoad vſum arbitrarium ſubiectis. Igitur Eccleſiaſtica poteſtas eſt cauſa eſſentialis bellicæ, temporaliſq; poteſtatis. Maior patet, ex philoſopho Metaphyſici 1. c. 3. ſecūdo patet quoad res naturales, anima enim poteſt eſſe ſine corpore, non hoc ſine illa; Deus abſque nobis, non

con-

contra. Quoad mores patet ex ijs, quæ lib. 1. cap. 2. & 3. dicta ſunt, ac probata, horum namque finis eſt, vt nos Deo coniungant omni in re, ac momento omni; quamobrem, quæcumque id poteſtas efficere non poteſt vlla in re, vel vllo momento, non poteſt eſſe ſine illa, quæ ſemper id efficere valet. Minor probatur, primo, quia ſine ſupernaturali, & Eccleſiaſtica, ac ſpirituali poteſtate, neque, vitam neque vllum bonum, vel naturale, vel morale poſſumus tueri aduerſus maleficam, vt Ariſtoteles vocabat libro de diuinatione, Dæmonum naturam. Secundo idcirco Reſpublica nulla humana poteſt efficere aliquid, ex quo ſine errore intellectus, aut voluntatis aſſequi poſsim, quod lumini naturali eſt conforme nedum ſupernaturali, vt lib. 1. cap. 1. & 2. ac proxime etiam eſt probatum. Quamobrem cum dominetur hic ineuitabilis, & coeſſentialis appetitus, quod eſt naturale ius diuinumque humanæ naturæ omni in re, & momento habendi Deum, neque vmquam poſsit id aſſequi abſque Eccleſiaſtica poteſtate, dominatur iure naturali, ac diuino hominibus inſeparabiliter innato toti humanæ naturæ Eccleſiaſtica, ac ſpiritualis poteſtas, vitæ miniſtra, ac viuentium Mater. Omni autem momento dominatur hic appetitus humanæ naturæ, quod etiamſi ſomno vacet, tamen ideo vult vacare, vt viuens, Deo conformis, quoad ſe, ſuaque Deo frui poſsit; iuxta illud, *Somnus Sanctorum non vacat à merito.* Omni momento ſimiliter dominatur, quia coeſſentialis, ac naturalis eſt appetitus, qui expleri haud poteſt, niſi immediate Deo coniungatur, vel Deum cognoſcamus, vel non cognoſcamus, ſiue cogitemus, ſiue non cogitemus de illo, vt ex ijs, quæ hucuſque diximus, conſtat. Quod ſi dicamus, ſi poteſt Eccleſiaſtica poteſtas eſſe abſque bellica, & temporali, non eſt ergo neceſſe, vt ei ſubiiciatur, ei detur, profecto ridicule loquemur. Perinde eſt enim ac ſi dicamus, quoniam poteſt eſſe anima ſine corpore, aut Deus ſine mundo, non eſt ergo neceſſe, vt hæc ipſi, & iſtud illi ſubiiciatur. Neceſſe eſt omni iure bellicam, temporalemque poteſtatem ſubiici Eccleſiaſticæ, & ſpirituali in finem naturæ conuenientem, niſi homo velit abnegare ſemetipſum, qui coeſſentiali propenſione eo fertur. Neceſſe eſt inquam ſubiiciatur, ne incidat in Dæmonum poteſtatem per quam cuncta redigantur ad vaſtitatem, ſicut accidit Ægyptijs. Nam; *Ab hac poteſtate malorum Angelorum non liberat nos, niſi gratia Dei.* ait S. Auguſtinus in propoſito noſtro loquens, vt operis initio dicebamus, alioquin ait idem, *In filiis diffidentiæ tam*

quam

quam in ſuis mancipÿs operatur Diabolus, quemadmodum homines in pecoribus ſuis, Eſt itaque neceſſarium temporali, ac naturali homini ſubiici ſupernaturali poteſtati, vt aſſequatur hominis finem, in quibuſlibet finibus artium, diſciplinarumue aliarum, ſiue naturalem, ſiue ſupernaturalem, ſunt namque indiſtincti quoad adeptionem, vel adeptionis vſum, in quem finem fertur homo in omni re, ac momento, quodcumque aliud bonum, vel indifferentem finem in quauis re, & quouis momento appetat, fertur inquam primò, diuino, ac naturali iure ineuitabilis, & ingeniti appetitus omnia ſecum ducentis. In quã finem ſecundo, magis factæ ſunt cunctæ res, & ordinatæ, quam in proprios fines, In quem finẽ, tertio, cœtus humani congregantur naturali, ac diuino iure magis, quàm in alios fines. In quem finem, quarto, Deus, cuncta creauit, Deus homines inuitans cuncta ordinat, Chriſtus alliciens cuncta ordinat, Angeli illuminantes cuncta ordinant perficientes naturalem rerum finem, ad quem res mouentur iuxta vires propriæ formæ, attollendæ ad altiorem ſupernaturali poteſtate, quod reſpiciens Apoſtolis Roman. cap. aiebat, *Omnis creatura ingemuiſcit, & parturit vſque adhuc*, quod *Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus innenarrabilibus*. Quomodo igitur, non eſt humanæ naturæ neceſſe, vt illi ſubijciatur?

Argumenta ab Ethicis, & Politicis, principÿs deducta. Cap. IIII.

VT ſæpe eſt dictum, finis humanæ naturæ continẽs omnes fines eſt Deus naturaliter cognitus, & participata ſimilitudine imitandus, ſed ita haberi nullo modo poteſt, niſi ſupernaturaliter habeatur, atque haberi non poteſt niſi ſimus ex Eccleſia Sancta Chriſti ſponſa, ac Mundi Regina, *Quia non poteſt habere Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Matrem*. Neque participare exoptatam Dei ſimilitudinem poteſt, qui non eſt è populo Dei. Quamobrem natura humana ſuo pondere huc fertur, neque quieſcere poteſt, niſi ſit filius tantæ Matris, ac cæca ſibimetipſi, iugique ſumnetipſius conatui reluctatur, omni enim momento, & omni in re dominatur hic illi omnia ſecum trahens appetitus, & ine-

& ineuitabilis omnino lex, à qua ſeſe eximere nullo modo datur, quæ ſunt primis operis capitibus probata. ſic itaque argumentamur ex Henrico Gandauenſi.

Primo. Omnis poteſtas humana tendens in finem ſuum prius, principalius, immediatius, ac directius diuino, ac naturali iure eum vult, mediumque illi ſemper, ac neceſſario cohærens, quam ſuam poteſtatem, vel quidlibet aliud ſuum, ſed omnis poteſtas humana tendit in finem ſuum, qui eſt Deus ſaltem naturaliter cognitus, alioquin belluïna eſſet non humana, idque iure, ac lege inſeparabiliter innata, Ergo hunc prius, immediatius, ac principalius, & directius vult, ac medium ſemper, neceſſarióque illi cohærens, quam ſuam poteſtatem, vel quidvis aliud ſuum., Ac proinde Eccleſiæ Sanctæ poteſtatem, ſine qua ad finem peruenire haud poteſt. Maior eſt clara percurrentibus omnes fines. Nam prius volo ſanitatem, roburque, & bene compoſitos humores, quam medicinam; prius portum, & nauim; quam vel equum, vel rhedam, ſeu ſimile quiduis, hinc illud vulgatum, *Finis eſt prior in intētione, ac deſiderio*, & quo eminētior eſt finis, eo magis, prima propoſitione de cauſis. & pars pro toto moritur. S. Thom. 2. 2. q. 26. art. 3. igitur homo naturali, ac diuino iure, directius, & immediatius eſt Eccleſiaſticæ poteſtati omni in re, ſemperq; ſubiectus, q̃ ſibi, & cuilibet aliæ poteſtati iure illo naturali.

Secundo, Ad explicationem dicendorum, nobis eſt illud repetendum. Naturam velle in vniuerſum, quod eſt perfectius. Contingit interdum ſecus eſſe. Ac proinde eam velle, vt in Repub. virtus dominetur. Poteſt fieri tamen, vt expediat puerum, vel fœminam dominari, ac regnare, vel indoctum, & malum. Quocirca ijs, quatenus à Deo non auertunt, eſt omnino obtemperandum. Verum quando necne expediat, & quatenus à Deo non auertant ſcit Eccleſia Chriſti ſponſa Mundi Regina, in qua habitat Deus, *Quæ eſt domus Dei, columna, & firmamentum veritatis.* Scit ille, cui datæ ſunt *Claues regni Cœlorum*, cui dictum, *Paſce oues meas*, qui quærit ouem, *Quæ perijt*, cui dicitur, *Super te fundabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*, ad eos pertinet, quibus Chriſtus dixit, *Ero vobiſcum, vſque ad conſummationem ſæculi, vos eſtis lux mundi*, Et *Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis, quos ſpiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*. Sic itaque argumentamur ex Ægidio Columna.

Tertio. Omnis poteſtas, à cuius virtute pendent, ac ſunt eſſentialiter omnium mortalium virtutes, naturali, ac diuino iure directè omnibus mortalibus dominatur, ſed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas eſt illa, à cuius virtute pendent, ac ſunt omnium mortalium virtutes, directè igitur naturali, ac diuino iure omnibus dominatur. Maior probatur libri primi, & ſecundi, cap. 1. & 2. vel 19. & 20. fieri autem nullo modo poteſt, vt ſtet vllus cœtus ac Reſp. ſit vllus populi vllius ſtatus abſque aliqua virtute, & idcirco neceſſe eſt eam dominari. Flagitioſi enim diu ſimul ſtare haud queunt. Ac licet Deus ob merita, preceſque Eccleſiæ velit infidelibus eſſe aliquas virtutes imperfectas, vt ſupra libro primo cap. 1. & 2. eſt dictum, Tamen hæ iure naturali, ac diuino tendunt ad perfectum, ac proinde eò feruntur, vt ſe ſe ſubiiciant Reginæ Mundi. Secundo. omne medium iure naturali, ac diuino eſt ſubiectum fini, ac poteſtati ad finem perducenti, ac proinde quidquid boni aliquis agit, aut veri ſcit, ſubiicitur poteſtati ad finem perducenti. Tertio firmum ſtat illud argumentum ſupra adductum; probatumque abundè. Omnis poteſtas ordinans in finem dominatur naturali, ac diuino iure mediis ad finem factis.

Ad inferiorum declarationem repetimus illud, quod ſupra eſt dictum. fieri non poſſe, vt bona temporalia, naturaliaque acquirantur, aut eorum ſit vllus ſtatus abſque virtute aliqua, & maximè ipſa pax. Quocirca ſic argumentamur.

Quarto. Omnis poteſtas, quæ maximè adducit inter homines pacem virtuti coniunctam, maximè inter homines iure naturali, ac diuino dominatur, ſed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas eſt huiuſmodi, iure igitur naturali, ac diuino maximè inter homines dominatur. Maior eſt in confeſſo apud omnes. Nam *finis Belli eſt pax*, & inter alios fines Reipub. præcipuos eſt ipſa pax. Atque hæc ſine virtutibus haberi haud poteſt. flagitioſi enim quieti eſſe haud poſſunt. Ac videmus turbas, & ſeditiones non niſi ab illis naſci. Virtutes autem perfectas ſimul iunctas ſola elargitur ſancta Eccleſia Chriſti ſponſa. hinc S. Auguſtinus in Pſalm. 84. *Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. fac iuſtitiam, & habebis pacem, vt oſculentur ſe iuſtitia & pax. Si enim non amaueris iuſtitiam, pacem non habebis, amant enim ſe duo iſta, iuſtitia, & pax, & oſculantur ſe, vt qui fecerit iuſtitiam, inueniat pacem oſculantem iuſtitiam. Duæ amicæ ſunt, tu fortè vnam vis, & alteram non facis. Nemo eſt enim, qui non vult pacem, ſed non omnes volunt operari iuſtitiam*

ſtitiam. Si ergo vis pacem, ama iuſtitiam, quia duæ amicæ ſunt iuſtitia, & pax. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. fur es, adulter, & inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax, quid me quæris? Hæc Sanctus de iuſtitia vniuerſali complectente omnes virtutes. Ab Eccleſia porrò adduci inter ſuos maximam pacem conſtat, tomo primo de Signis Eccleſiæ Dei ſigno de pace; hinc illud, *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.*

Quinto. Omnis poteſtas, quæ dat omnibus hominibus, (quicumque ſcilicet illi obediunt) perfectas virtutes, ex quibus præ cunctis illi efficienter, nedum meritoriè, vt ſupra diximus, acquirunt, & conſeruant bona temporalia conuenientia ſtatui ipſorum iure naturali, ac diuino directè imperare debet temporalium bonorum poteſtati, ſed Eccleſiæ Sanctæ poteſtas dat hominibus cunctis perfectas virtutes, quibus, vt diximus ſupra, efficiēter, nedum meritoriè acquirāt bona temporalia conuenientia ſtatui ipſorū, iure igitur naturali ac diuino Eccleſiæ Sanctæ poteſtas directè imperare debet omnium temporalium poteſtati. Hinc ſequitur bona temporalia decentia maximè inter populos Chriſtianos acquiri, ac ſtare, quod conſtat ex ijs quæ tertio, & vltimo libro operis huius, & latè vltimis de Signis Eccleſiæ Dei, quod non eue nit aliūdè, niſi ob virtutes perfectas Eccleſiæ Sāctæ miniſterio catholicis inſertas: vtraq; propoſitio eſt clara, & ſupra probata.

Sexto. Omnis poteſtas, cui quicūq; Imperatores, & Reges oīum maximè in temporalibus ipſis obedierunt, omnium fœliciſsimi in ijs fuerunt, diuino, ac naturali iure omnibus imperiis, ac regnis directè in temporalibus ipſis præeſſe debet; Eccleſiæ Sanctæ poteſtas eſt huiuſmodi. Iure igitur naturali, ac diuino omnibus Imperiis, ac Regnis directè in temporalibus ipſis præeſſe debet. Maior patet, quia naturaliter, vt Ethici primi primis capitibus, & vltimi vltimis habetur, omnes homines appetunt fœlicitatem ſuo ſtatui conuenientem Rex Regi, Monachus Monacho (qui pauperiem vitæque duritiem quærit, ac profitetur, atque in iſtis fœlicitatem ponit) conuenientem. conſequentia primæ Propoſitionis patet, quia quilibet naturaliter appetit bonum, fœlicitatemque omnia bona continentem, hinc illa à Boethio definitur vt ſit: *Status omnium bonorum aggregatione perfectus.* En igitur, qua de cauſa tres Imperatores cognomento Magni fuerint omnium fœliciſsimi Conſtantinus, Theodoſius, Carolus. & in quolibet Regno videas pleroſque omnes fuiſſe omnibus penſatis,

quæ ad humanam fœlicitatem conſtituendam requiruntur, fœliciores, qui magis Eccleſiæ Sanctæ Sacerdotibus, Epiſcopis, & Pontifici ſummo obedierunt. Siquid alicui viuenti defuit, poſt obitum magis eſt datum. Quocirca Regibus multis Sanctis dantur honores cœleſtes poſt mortem; qui honores ſunt omnium maximi inter temporalia bona. Et quod minima ex parte defuit inter homines degentibus humano more in terris, reddatur, inter eoſdem diuino more cultis, ac viuentibus, regnantibusque in cœlo, ac terris. Quocirca rectè è Sybillinis verſibus cecinit ille de Chriſti pace in terras adducenda, ſimulque virtutibus, per quas orbis regeretur ab Epiſcopis diuina, ac ſupernaturali virtute ornatis, atque à Regibus, qui forent his obedientes.

Pacatumque reget patris virtutibus Orbem.

Pacatum dixit, & *patrijs virtutibus* nimirū paternæ potentiæ reget autem per delectos Heroas, quibus viuere vitam diuinā largietur, id eſt Deum rectè contemplari, ob id præmiſit.

Ille Deum vitam accipiet, Diuisque videbit
Permixtos Heroas, & ipſe videbitur illis.

Futurum vero, vt à vitiis homines opera eorumdem, meritisque Chriſti abducerentur, ſubiecit.

Te Duce ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri
Irrita perpetua ſoluent formidine terras.

Septimo: Igitur ita colligimus. Omnis poteſtas, quæ gentes omnes ſibi obedientes à moribus generi humano exitialiſsimis abducit, & abduxit, illa iure diuino, ac naturali plus iuris ſibi vendicat in iis regendis. Eccleſiæ Sanctæ poteſtas eſt huiuſmodi, quod ſigno de exteris gentibus ad humanitatem perductis, ac ſigno de fœlicitate gentium Catholicarum conſtat, & attigimus aliquid tertio libro. Ergo Eccleſiæ Sanctæ poteſtati plus iuris eſt in aliis regendis. Maior probatur, quia plus iuris eſt eis, qui plus dant, hinc Philoſophus Politico tertio. *Finis eſt igitur ciuitatis bene viuere, illa vero eſt huius finis gratia. Ciuitas autem eſt generum, pagorumque ſocietas vitæ perfectæ, ac per ſe ſufficientis, vt diximus, Bene, ac beate viuere. bene igitur agendi gratia ponendum eſt eſſe ciuilem ſocietatem, non autem gratia ſimul viuendi. quapropter quicumque plus conferunt ad huiuſmodi ciuitatem, his plus iuris competit in ciuitate, quam ijs, qui nobilitate, ac genere pares ſunt, vel maiores, ſed ciuili virtute ſunt impares, & quam ij, qui diuitijs ſuperant, & virtute ſuperantur.* Quod ſi dicas, ex hoc ſequi, neque infantem, neque indoctum

poſſe

poſſe eſſe Regem, neque fœminam ſimiliter, atque eodem modo poſſe aduerſus hos arma ſumi, ac deijci è regno, eodem modo, & alios è Magiſtratibus minus doctos, aut bonos. Reſpondemus, vt ſupra, per accidens euenire re ipſa, vt aliquando iſtis regnantibus, aut regentibus ſit melius regimen, & ideo nullo iure poteſt in eos quidquam tentari; nam verè id aliquando cõtingit. ſed ſi lex fieret vt pueri tantum, vel fœminæ regnarent, improbanda, ac nulla eſſet huiuſmodi. non ita ſi ediceretur, vt ſapientes, ac ſenes, virive tantum ſummo iure, vt in propoſito noſtro eſt, regnarent. In optima enim Repub. qualis eſt Chriſtiana, & qualis eſt, quæ eſt ſecundum naturam, regnare hi tantum ſupremo iure debent ex natura ſua, cæteri per accidens; & quando ſupernaturalis poteſtas ex naturá eſt huiuſmodi, vt ſupernaturali poteſtate, ſapientia, bonitateque præcellentes viros ſemper habeat; idcirco hi regnant ex natura ſua. ſemperque regnare debẽt.

Argumenta Theologica idem probantia *Cap. XIX.*

DIximus ſupra, ac latè libro ſecundo Sacerdotibus, atque Epiſcopis imprimi indelebilẽ characterem, ex quo natura ipſorum ſupra ſe altiſſime tollitur, ac particeps illa fit potentiæ paternæ, Deo patri omnium luminum, ait. S. Iacobus cap. 1. potentiæ paternæ, quod SS. Ignatius, Cyprianus, & Athanaſius tradunt, configurata. Nam ſicut Chriſtus à patre eſt miſſus; ſic Apoſtoli, & diſcipuli ſunt à Chriſto miſsi participes potentiæ paternæ, dempta excellentiæ poteſtate, vt habetur Ioannis cap. 20. Ob id per doctrinam, ſacramentaque illuminãt hominum mentes, vt ſciant, quid naturæ ipſorum conueniat, vt eorum natura aſſequatur vltimum ſuum finem, quod explet omne deſiderium, & propter quod omnia deſiderantur. Talis eſt itaque ex natura ſua diuinitus inſita Sacerdos, quam ob rem ſic argumentamur.

Primo, Quæcumque poteſtas ex natura ſua dat ſcientiam, vireſque humanæ naturæ, vt habeat, vel adminiſtret quodcumque temporale, ac naturale, vt exigit vltimus finis, ſiue eo modo, quo poſsit haberi vltimus finis explens omne deſiderium naturæ iure

re naturali,ac diuino directè humanæ naturæ dominatur; ſed Eccleſiaſtica per doctrinam ſuam, ſacramentaque hoc infallibiliter largitur,niſi obex pònatur,ac repugnetur. toti igitur humanæ naturæ dominatur in omni re temporali, ac naturali habenda, & adminiſtranda. Quod ſi dicas humanam naturam ſeiunctam à ſupernaturali ſcire quomodo ſit habendum, vel adminiſtrandum naturale, vt exigit vltimus finis, dices illam peruenire ſuis viribus ad vltimum finem, quod eſt contra Theologorum doctrinā, vt ſupra oſtendimus. Cum nihil aliud ſit adminiſtrare, & habere aliquid,quemadmodus finis vltimus requirit, niſi per illud peruenire ad vltimum finem. ſed numquid poteſtas Eccleſiaſtica dat homini, vel humanæ naturæ bonum temporale, vt illud habeat, niſi prius habeatur? Reſpondeo. dat,quia Chriſto capiti cōiungit, qui eſt dominus directus omnium temporalium, datque vnicuiq; tantum temporalium bonorum,quantum perduci poſsit ad Deū, qui vt naturalis finis non poteſt haberi, niſi ſimul habeatur,vt ſupernaturalis,vt poſt alios rectè explicat S. Thomas 1.2.q. vltima. art. vltimo. Ita dicens, *Si temporalia bona conſiderantur, prout ſunt vtilia ad opera virtutum, quibus perducimur in vitam æternam ſecundum hoc directè,* (nota hoc) *ac ſimpliciter cadunt ſub merito*. Sic itaque Deus per manum Chriſti dat Imperatoribus, ac Regibus obedientibus Eccleſiaſticæ poteſtati bona condigna ad exercendas Regias,& Imperatorias virtutes vltimo fini.

Secundo, Poteſtas,quæ præeſt religioni,directè naturali, ac diuino iure imperat omnibus actibus virtutum S. Thom.2.2. q. 81. art.1. Poteſtas Eccleſiaſtica præeſt religioni, ergo directè naturali,ac diuino iure imperat omnibus actibus virtutum. Cum vero homo omnis, ac Princeps iure naturali, ac diuino ſit obligatus ordinare ex virtute actus ſuos,neceſſe eſt in omni actu intimo,& externo obediat Eccleſiaſticæ poteſtati. Recta enim natura directè in Deum tendit,atque in virtutes, vt neque ſit aliquid directum, vel indirectum in poteſtate humana, quod non ſit ordinandum in Deum. Quod ſi dicas Principibus ſæcularibus eſſe religionem virtutem moralem, Reſpondemus, hanc non poſſe perducere homines ad finem naturalem, niſi ſit ſubiecta ſupernaturali ordinationi.

Tertio, Poteſtas, quæ eſt in culmine vitæ humanæ actiuæ, & contemplatiuæ directè naturali iure,ac diuino habet omnem Regiam ſimul ac ſacerdotalem poteſtatem connexam. Sed Eccleſia-

ſtica

ſtica eſt huiuſmodi; ergo habet omnem regiam ſimul, ac ſacerdotalem poteſtatem connexam. totum hoc argumentum eſt Sancti Cypriani, vel authoris illi equalis libello de Chriſmate, vt eius verba referimus libro primo. Maior probatur. Nam quælibet vita actiua habet poteſtatem aliquam temporalem; culmen verò illius neceſſario habebit culmen poteſtatis temporalis. Nam ſic Philoſophus Ethici primi cap. 7. *Perfectum enim bonum eſſe ſuffi ciens apparet. ſufficiens autem dicimus, non ipſi ſoli, qui vitam ſolitariam agit, ſed parentibus, ſed filijs, ſed vxori, amicis denique, & ciuibus, quandoquidem homo ciuilis natura eſt.* Hæc ille de vita actiua ciuili in qua ſunt Clerici omnes, ſed Epiſcopi in culmine illius non quo ad cognatos, ſed quo ad ſubiectos ſibi homines, qui ſunt ipſis inſtar filiorum, & quibus tamq; patres etiam prouidere debent ea, quæ pertinent ad victum, quantum fieri poteſt, vt libro tertio eſt dictum.

Quarto, Poteſtas, cuius eſt perfecte exercere omnes virtutes ad homines in obedientia Dei continendos neceſſe eſt omni iure, ac directè habeat neceſſaria ad has virtutes exercendas. Eccleſiaſtica eſt talis: Neceſſe eſt ergo omni iure, ac directè habeat neceſſaria ad has virtutes exercendas. Maior probatur. Epiſcopus nãque eſt in ſtatu perfectionis exercendæ, id eſt perfectæ charitatis exercendæ in vita actiua erga alios, quæ pro ſuo modo habet ſecum perfectas virtutes huiuſmodi actiuæ vitæ, vt liberalitatem, magnificentiam, prudentiamque, Ethicam, politicam, bellicam, iudicialem, vel per ſe, vel per alios exercendam. Cum Deus itaq; iuſſerit Pontifici, vt omnes mortales ad obedientiã Dei perducat, vel perductos in ea contineat, Epiſcopis ſubiectos ſuos, Sacerdotibus, Clericiſque vt in hoc ſeruiãt, neceſſario voluit ex natura ſua ſufficienter adeſſe ijs cuncta inſtrumenta ad hoc, vti facta ſunt omnia. Natura enim cui dat facultatem, dat & inſtrumentum. Ariſt. 4. de gen. anim. cap. 1. ac proinde ſi bella ad hoc ſint vtilia aduerſus hoſtes veritatis, ſi magnificẽtia Regia, debent adeſſe ijs ex natura ſua huiuſmodi omnia. Hoc argumentum eſt Franciſci Mayronis in quodlibetis q. 11. at Chriſtus hæc non habuit; verum. ſed ei debebantur. culpa hominum, vitioque euenit, ne haberet. & qui hæc obiicit, perinde eſt omnino ac ſi dicat, ante Chriſtum Deo vero non eſt obeditũ, ergo neq; modo eſt obediendum: actus obedientiæ Deo non eſt redditus, neque igitur nunc reddendus. ad probationem maiorem dicimus, ſi Pontifex arma habuiſſet, qui-

bus

bus aliquot Græcorum perfidiam cohibuiſſet, nunc haud lugeremus Græciã perditam, neque lapſa eſſet in hæreſes, ob quas Deus illam tradidit immaniſsimis hoſtibus. Quocirca & Chriſto dati fuerunt honores triumphales, cum ſub pedibus aſinæ, cui inſidebat, veſtimenta ſternebantur, quod ſi modo fieret, attribueretur prodigalitati, luxuique à prudentibus mundi huius, acclamatumque eſt illi. *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Iſrael*, & monentibus Phariſæis, vt ſilentium indiceret acclamantibus dixit. *Si iſti tacebunt, lapides clamabunt*. Eiuſdem capiti eſt inſperſum vnguentum, quod triginta aureis æſtimabatur, quod officium ſi admitteret aliquis Eccleſiaſticus, peſsime audiret, ac merito. Hæc tamen Chriſtus excepit, vt omnes cognoſcerent ſibi deberi maxima quæque, ſic habuit loculos, exercuitq; in plurimis Regíam poteſtatem, ſe Regem profeſſus eſt, vti libro tertio, & quarto dicemus.

Quinto, Poteſtas illa, cui quicumque obſiſtunt, ad extremum cum ſua naturali poteſtate, ac ſuis omnibus miſerrimè concidunt, directe naturali, ac diuino iure imperat omni poteſtati temporali, ac temporalibus rebus. Eccleſiaſtica eſt huiuſmodi, directè itaque imperat naturali, ac diuino iure temporalibus cunctis. Maioris conſequentia patet. Nam diuino, ac naturali iure poteſtas imperat alicui, per quam ſtant eius bona, aut cadunt. quin erit neceſſe hæc ſola ad extremum ſtet. Minor patet è ſuperioribus atque è libro ſexto. rectè igitur dixit Vulpianus ius publici ſtatus primum conſiſtere, *In ſacris, & Sacerdotibus*, Deinde in *Magiſtratibus*, quod ſi gentilibus hæc eueniebant, vt aliquo modo, quia qualitercumque diuinitatem colebant, eorum publicus ſtatus conſiſteret in Sacerdotibus; ipſis veræ diuinitatis veris cultoribus, perfectiſsimè oĩum rerũ ſtatus conſiſtet, ſi in omnibus pareãt Eccleſiaſticæ poteſtati. Hinc S. Ioannes Chryſoſtomus in Eutropium. *Nihil eſt, quod ex æquo reſpondeat Eccleſiaſticæ libertati, ne mihi commemores muros, & arma. muri quidem temporis prolixitudine veteraſcunt, Eccleſia verò numquam ſeneſcit, muros barbari demoliuntur, Eccleſiam ne dæmones quidem vincũt. res geſtæ hoc ſuo comprobant teſtimonio, quot quantique oppugnarunt Eccleſiam, & inter oppugnandum diſperierũt? quin eadem tranſcendit cœlos. talem Eccleſia obtinet amplitudinem, oppugnatur euincit, appetita inſidijs euadit ſuperior; iniurijs contumelijſque laceſcita illuſtrior conſtituitur.*

Sexto. Poteſtas, quæ magis perficit intellectum humanum ad intelligenda naturalia, Deoque coniungit ad intelligenda ſupernaturalia, magis iure in homines poteſt. Eccleſiaſtica eſt huiuſmodi propter doctrinam ſupernaturalem, & Sacramenta, communis namque eſt Theologorum doctrina, quod gratia perficit naturam, magis itaque in homines poteſt. Minor eſt clara, nam per Sacramenta ipſius animæ eſſentiam peruadit, ac diuinitati non aduertentem coniungit, quod apparet in pueris, ac lethargo oppreſsis. Conſequentia maioris patet. Nam natura recta appetit perfectionem ſuam, ac diuinitatis participationem. Ad probationem dicimus idcircò multos errores fuiſſe à nobis depræhenſos in omnium Philoſophorum doctrina. & quando Ariſtoteles cunctis viſus eſt, præcellere, cæterique ob id reiecti ſunt. Et in eo tamen, ſiue in practicis, ſiue in ſpeculatiuis multi ſunt errores inuenti. Quod ſi dicas inueniri Chriſtianos, qui in naturalium rerum notitia, vel rebus tractandis ſunt inferiores alienis à catholica doctrina. Reſpondemus comparationem cum paribus faciendam. Si enim duo ſunt in omnibus pares, ſed tamen alter ſit præterea donis ſupernaturalibus inſtructus, erit longè alio, qui non ſit his inſtructus, excellentior.

Septimo. Sacerdotium, cui tamquam imagini multò plura in ipſis temporalibus debentur, quam Sacerdotio antiquo vmbræ huius, directè temporalia, ſacraque omnia, tam Sacerdotali, quam Regia poteſtate reget. Sacerdotium Sanctæ Matris Eccleſiæ eſt huiuſmodi, igitur tam Regiam, quam Sacerdotalem poteſtatem cōtinebit. Maioris conſequentia ipſius latè probatur libro tertio cap. 6.

Hoc verò ſatis erit ad aliquam probationem dixiſſe in lege naturæ Sacerdotio ſubnexam fuiſſe ſemper Regiam poteſtatem, à Moyſe fuiſſe electos Iudices, vt ſubleuarēt eum laboribus, quod habemus Numeri cap. 10. & 11. Ioſue cap. 14. Iudicum primo. Quocirca ſi quid ambiguum, aut difficile erat à Iudicibus ad Pontificem ſummum lis deferebatur, vt eſt Deuteronomij cap. 17. Rex deinde electus fuit contra primariam Dei voluntatem, quod habetur primo Regum cap. 8. & 9. ac propterea dicitur à Deo datus in furore, & fuiſſe exitium Reipubl. Hebræorum, vt refert Oſeas cap. penult. Et tamen hic eligebatur, ac poteſtas ab electo in alios transferebatur per ipſos Sacerdotes, vt à Saule in Dauidem 1. Regum cap. 16. à Ioram in Iehu per Eliſæum quar-

tò Regum cap. 9. Neque poterat iudicare niſi iuxta leges à Sacerdotibus præſcriptas, vt eſt cap. 17. Deuteronomij. Rurſus Sacerdotes iudicabant, an eſſet aliquis homicidij voluntarij reus, quod legimus Numeri cap. 35. Rex ipſe erat ſubiectus collegio ſeptuaginta duorum, quod ſcribit Ioſephus Antiquitatum libro 14. cap. 7.

Ad Confirmationem ſubiicimus Primo. Cui diuinitus, & à quo diuinitus datur eadem poteſtas, quæ Moyſi; in illo eſt ampliſsima tam in omnia temporalia, quam ſpiritualia poteſtas. Sed Pontifici Romano datur diuinitus eadem, quæ Moyſi poteſtas, ergo eſt illi ampliſsima tam in omnia temporalia, quam ſpiritualia poteſtas: totum argumentum eſt Apoſtolorum. SS. Irenæi libro quarto cap. 44. Cypriani epiſt. 69. Macarij Senioris homil. 16. Bernardi lib. 2. de Conſideratione ad finem, Henrici Gandauenſis quodlibeto ſexto quæſt. 43. Richardi è Media villa in 4. diſtin. 24. quæſt. 3. ad quintum.

Secundo ſubiicimus. Cui diuinitus, & à quo diuinitus datur eadem poteſtas quæ Moyſi, & Samueli, Dauidi, & Aaron directè omnia tam temporalia, quam ſacra regit. Epiſcopalis eſt huiuſmodi, directè itaque tam temporalia, quam ſacra regit. Minor probatur, quia cùm conſecrantur Epiſcopi, ſic ad eos dicitur. *Vngantur manus iſtæ de oleo ſanctificato, & Chriſmate ſanctificationis, ſicut vnxit Samuel Dauid Regem, & Prophetam, ita vngantur, & confirmentur*. Similiter induuntur eodem modo, *quo Aaron*, qui veſtibus orbem terræ geſtabat, vt eſt Sap. cap. 18. qui verò vngit, ac veſtit, eſt Epiſcopus, atque ita Moyſen, & Samuelem refert, qui ſimul & ſpiritualia, & temporalia iudicabant ob hæc in Conſtitutionibus Apoſtolicis legimus Epiſcopos eſſe Reges, ac SS. Paulinus, & Epiphanius dixere Epiſcopos in throno Dauidis ſedere cum Regia poteſtate.

Intelligas verò Epiſcopos eſſe inſtar Moyſis, Aaron, & Samuelis, ac Dauidis in ſua Diœceſi, quod ſi dicas vngi Epiſcopos ad ſimilitudinem iſtorum, non tamen perfectam eſſe ſimilitudinem. Reſpondeo, Moyſen, Aaron, Samuelem, Dauidemque eſſe reſpectu Epiſcoporum noſtrorum, veluti vmbram informem reſpectu imaginis perfectæ, quoad dominium regendorum temporalium; quod habemus è S. Paulo 2. Corinth. cap. 3. ad Hebræos 10. Auguſtino in Pſalm. 146. Sancto Thoma ſecunda ſecundæ quæſt. 87. artic. 1. nam quemadmodum ſpiritualis poteſtas à Chriſto eſt

præ-

præſtantior facta, ſic maior illi in temporalia virtus accreuit. Cum verò verba illa ſignificent Regiam poteſtatem dari, alioquin ocioſa, ac ridenda eſſent, neque dent, niſi quod verbis ſignificatur, ſequetur eam dari, eo, quo diximus modo: idque cò magis, quod nihil aliud omnino ijs verbis ſignificari poteſt. Qui ſenſus comprobandus eſt omninò ex omnibus, quæ relata ſunt. Quod ſi dicamus; Epiſcopos ex hac vnctione eſſe Reges ob beneplacitum diuinum, non iure naturali, ac diuino, ridendi erimus. Nam ſi volumus eſſe obediendum Regibus naturali iure, quia conſtituuntur ab hominibus, non erit obediendum ijs, qui & ab hominibus, & à Deo, (vngunt namque Epiſcopi Epiſcopum ex perſona Dei) multo amplius eodem iure? Secundò, nonne iſtis, quibus tanta diuinitatis poteſtas indelebilis intimè ingeneratur, qua poſsint euehere humanum genus ad conſortium diuinæ naturæ, & configurentur, potentiæ paternæ, vt parturiant Deo filios conſubſtantialis cum Patre, Filij cohæredes, eique conformes? Tertiò nonne iſtis, quibus eſt infallibilis ſapientiæ clauis? Quartò nonne iſtis, qui dant, vnde expleatur naturale deſiderium generis humani, ac propterea dominantur humanæ naturæ, cui ſic illud deſiderium dominatur, vt ſe ab illo eximere nunquam poſsit?

Iure naturali ac diuino eſt vnus totius orbis ſupremus Monarcha. Cap. X X.

QVæ maximè omnium volunt iure naturali ac diuino ordinari inter ſe in finem ſuum, ac ſtare, maximè omnium volunt in ſingulis quibuſque vnum ordinantem, iuxta illud, quod ab Homero deſumptum refert Philoſophus Metaphyſicî duodecimi vltimo. *Entia volunt bene gubernari, non eſt bonum pluralitas principatuum, vnus ergo Princeps*; ſed iure naturali ac diuino omnes homines maximè ac directè volunt in quibuslibet benè ordinari in Deum finem ſuum. Volunt itaque ſimiliter vnum ordinantem in Deum. Hoc argumentum eſt omnium propè Theologorum quod oſtendimus libro primo. Speciatim verò eſt Franciſci Mayronis Galli cognomento Illuminati in quartù diſtinctione 19.

quæſt. 4. Quòd ſi dicas non eſſe neceſſarium, vt inter ſe ordinentur. Contra quia ſicut in quolibet homine, in qualibet vrbe, in qualibet gente, ſic in toto genere humano debent eſſe partes inter ſe optimè ordinatæ ad totum, & ad finem; alioquin non inter ſe eſſent proportionatæ, natura nollet mundum pulchrum, κόσμος non eſſet, quod dici non poteſt. Nam quilibet homo, quælibet ciuitas; quælibet gens, prout minus magisve accedit ad finem Deum, Sic iure naturali, ac diuino, ſi in vniuerſum loquamur, magis minusve honoris, diuitiarum poteſtatisque habere debet. Et quoniam Eccleſiaſtica poteſtas ex natura ſua, talis eſt, magis accedit ad Deum (licet in aliquo aliquando ſecus contingat, quod neque debet, neque poteſt attendi.) Idcirco hæc orbem mortalium totum, ſummusque in ea Pontifex cuncta ordinabit: ideòque ad maiorem comprobationem diuinitus eſt illi datum, vt neque per accidens poſsit errare in iubendis vniuerſali lege ijs, quæ pertinent ad æternam veritatem, ſiue fidei, ſiue morum, Pontificiæque ſimiliter ſedi & illud datum, ne ſit vlla Principum ſæcularium, vel Præſulum ſucceſsio, quæ tot Sanctis effulgeat, aut etiam doctrina rerumque omnium peritia præſtantibus viris, vt ipſa. quod primo libro eſt dictum. Patet autem primo humanam naturam indigere ordinante, vti quidem videmus illam fuiſſe inſtitutam. Neceſſe autem fuit ita inſtitui, vt entium diuerſitas, potentiaque Dei multiplex actu eluceret. Quin Secundo egere ordinatione ſupernaturali, vt agnoſceretur Deus libere agens, omnipotens independens & infinitus, quod ſupra eſt à nobis dictum.

Confirmantur ſuperiora Primo. Quæ maximè volunt vnionē, partiumque vnitarum pulchritudinem, vel proportionem, maximè volunt unum ordinantem in finem ſuum; ſed homines omniū maximè amant ſocietatem, partiumque inter ſe coniunctarum pulchritudinem, uel proportionem, quod uſu, ac ſenſu cognoſcimus, maxime uero in maximis, & in ordine ad maximum, uel ſupremum finem, quod tradit Philoſophus Politici primi cap. 3. & 6. & lib. 7. cap. 1. 2. 3. & Ethici ſexti in fine, ac noni cap. 9. Quocirca æque uolunt unum ordinantem, qui eſt Pontifex ſummus.

Quod ſiquis reſpondeat ad hoc, à Philoſophi auctoritate deſumpta è Metaphyſicis propoſitum non iuuari, quod ille dicat in toto mundo oportet eſſe unum ordinantem, qui eſt Deus, nec ſequi, oportere ut ſit inter mortales, conſtat eſſe falſum. Nam primo humana mens Deo quam ſimillima, ac diuinis uult in terris

eſſe

eſſe,ac proinde inter homines ſeruari ordinem eumdem rerum uni ſubiiciendarum. Deinde Philoſophi auctoritas deſumitur ex ipſius ratione,quæ eſt,entia uolunt bene diſponi, ſiue ordinari, è qua concludit ille, unus ergo Princeps, quæ ratio maximè in hominibus viget. Amplius deſumit Homeri verſiculum,quo declaret idem eſſe in hominibus,ille enim verſiculus pertinet ad homines regendos, ac de illis eſt ab Homero prolatus. Hinc,vti dicemus, idem Philoſophus vult vnam tantum Remp. toto orbe.

Secundo ſtabilitur idem, Quæcumque viſibilia Deus,ac natura in omnibus vult maximè ordinata in finem ſuum, dat eis vnum primum regens viſibile, ſed inter omnia viſibilia Deus, ac natura (vel quoad propoſitum noſtrum naturale ius, ac diuinum) maximè omnium volunt in omnibus maximè homines ordinatos in finem ſuum, id eſt Deum naturaliter, ac ſupernaturaliter participandum, Dat eis igitur maximè vnum primum regens viſibile. Quocirca ſi Deus dat apibus, dat Elephantis, dat gruibus vnum Regem,ducemve viſibilem, multo maximè hominibus,ſiue fidelibus, ſiue infidelibus dabit vnum primum viſibile regens; vel ſi dat corporibus cœleſtibus vnum primum mobile, multo magis corporibus humanis animatis. At inquies animalibus illis dat varios Duces, ac Reges, ſuntque in eis varij cœtus, qui non coeunt in vnum. Reſpondemus è ſimilitudine allata haberi duo, primum quidem in quolibet hominum cœtu dandum vnum Ducem, qui cuncta ordinet, ac proinde in vnaquaque ciuitate, ac populo: Secundo verò, cum ſint homines omnium maximè ſociabiles, & maximè eos Deus velit coniunctos ad pulchritudinem totius vniuerſitatis humanæ atque intellectualis, idcirco non modo vnum dabit cuilibet hominum cœtui, (ſic enim non eſſet magis ſociabilis, quàm ſint animalia, neque Deus eum vellet magis ſociabilem) ſed toti humano generi dabit vnum primum regens viſibilia;ac videtur huius alia ratio, Obiectum namque animalium eſt particulare bonum ſenſibile, Sed hominum eſt vniuerſale verum,ac bonũ,vniuerſale ens,vt habemus 3. de anima textu 17. & 37. Quocirca ijs omnibus vnus ordinans eſt dandus.

Tertio corroboratur. plures hominum cœtus non poſſunt bene ordinari diſtingui, ac ſtare niſi per aliquam poteſtatem maximam, ac diſtinctam ſtantem; Sed hominum cœtus ſunt plures, non poſſunt itaque bene ordinari,diſtingui,ac ſtare,niſi per vnam poteſtatem maximè diſtinctam ſtantem; qualis eſt Pontificia,atque Eccleſiaſtica poteſtas, quæ non poteſt excidere in iis ſanciendis

dis

dis vniuerſali lege, quæ ad æternam veritatem, ſiue fidei, ſiue morum ſpectat, vno ſpiritu diuinitatis, fidei, charitatiſque regitur, ac diſtinguitur indelibilium ſignorum poteſtate, & cœleſtium ſimul terreſtriumque claui.

Quarto confirmatur ex auctoritate Philoſophi Ethico quinto, cap. 7. Dicentis. *Neque Respublica apud omnes eſt eadem, ſed vna tantum vbique ea eſt ſecundùm naturam, quæ optima eſt*, Hæc ille volens eſſe vnam tantum Rempublicam toto orbe terrarum, quæ ſit optima ſecundum naturam. Sed humana natura, vt conſtat, vult optimum ſibi lib. 2. Cœli textu 36. Phyſico octauo tex. 56. de partibus animalium. libro ſecundo cap. 4. & de generatione libri ſecundi tex. 59.

Quinto comprobatur ex omnium conſenſu, quæ vnius principatum per ſe optimum ſtatuerunt, Ariſtoteles Ethici octaui cap. 10. Cum numeraſſet tres publicæ gubernationis formas, inquit, *Harum optima regnum*. Quod verò id maximè Reſp. Chriſtianæ conueniat, diximus libro ſexto. Plato in Politico vltra medium, *Vnius dominatio bonis inſtructa legibus illarum omnium optima eſt, Gubernationem vero eam, in qua non multi imperant, mediam cenſere debemus, cæterum multorum adminiſtrationem omnibus in rebus debilem, atque infimam*, Seneca inter Stoicos non ignobilis, *Optimus*, ait, *Ciuitatis ſtatus ſub Rege iuſto eſt*. Plutarchus lib. de Monarchia, & in vita Solonis, Iſocrates in Nicocle Stobeus ſermone 45. cui titulus, *optima eſt Monarchia*, referens Heſiodi, Euripidis, Sorini, & aliorum ſententias, Herodotus lib. 3. referens Perſarum conſilium in idem conuenientium. Philo libro de Confuſione linguarum. SS. Iuſtinus in exhortatoria ad gentes Athanaſius in oratione aduerſus Idola, S. Cyprianus de idolorum vanitate, & de vnitate Eccleſiæ, Hieronymus Epiſt. ad Ruſticum monachum S. Thomas 1. par. q. 103. art. 3. & lib. 4. contra gentes, cap. 76.

Sexto corroboratur. ex inſtitutione diuina in lege ſcripta vt latè explicamus lib. 3. cap. 6. quo diſſerimus, quæ Iudicibus, quæ Regibus olim poteſtas foret in Rep. Iudæorum.

Septimo Deus ita ab initio, cum ſola eſſet lex naturalis, inſtituit. Idcirco ab Adamo, vſque ad diluuium per annos mille ſexcentos, quinquaginta & ſex vnus humano generi præfuit, Deinde poſt diluuium, Noè per annos trecentum quinquaginta, vt libro ſexto aperimus. Poſt quem filius eius primogenitus Sem vitam produxit vſque ad annum Iſaac Filij Abraham Centeſimum

ſimum octauum, ſi Euſebij Chronicon ſequamur. Ad eum veluti primogenitum ſpectabat tum Monarchia totius orbis, tum vero Pontificatus ſummus, Eo defuncto humanarum rerum facta eſt maxima conturbatio. Nam paulatim natura in deprauationem tendente, non amplius agnitus eſt vnus totius humani generis Pontifex, ac Rex ſummus. Cumque gentiles ſaluari abſque Circuncisione poſſent, vt diximus ſupra, Hebræi vero multo efficacius, totius humani generis ſtatus erat eo loco, quo vacante pontificia ſede ſolet eſſe Reſp. Chriſtiana, verumtamen apud gentiles iidem Sacerdotes ſummi erant, ac Reges apud Hebræos. eodem modo ſanxit Deus, quamuis voluerit ſæcularibus Iudices eſſe, qui ſæcularia iudicarent, ſed omnia tranſigerent iuxta leges à ſacerdotibus latas, horumque reſponſa. habitabant enim leuitæ à Laicis ſeparati, quæ fuſius proſequimur lib.3.cap.6.

Octauò fieri non poteſt, vt homines duobus Dominis ſeruiant, qui non ſint inter ſe eſſentialiter ſubordinati, cum tamen pacem maximè velint, diſſenſiones vitent. ſcriptum namque eſt, *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire.* Ioannis 21. quod ſi inter Chriſtianos maxima pax eſſe debet, & huic ſtabiliendæ præſidet ex præcepto diuino Pontifex ſummus; ac vix poteſt ſeruari. multo minus ſeruabitur Inter infideles, & Chriſtianos, etiamſi bellum ſuſcipiatur ad eam confirmandam; niſi iure vnus cunctis mortalibus præſit. Ad quem ſpectat efficere, ne mortalium laniena ſint inter mortales ſiue infideles, ſiue fideles.

Nono propoſitum confirmatur è S. Thomas 1.q.11. art. 3. *Omnia enim, quæ ſunt,* ait, *inueniūtur ordinata ad inuicem, dum quædam quibuſdam deſeruiunt. quæ autem diuerſa ſunt, non conuenirent, niſi ab aliquo vno ordinarentur. melius enim multa reducuntur in vnum ordinem per vnum, quàm per multos, quia per ſe vnius vnum eſt cauſa, & plures non ſunt cauſa vnius, niſi per accidens, niſi inquantum ſcilicet ſunt aliquo modo vnum.* Hæc Sanctus. E quo habemus iuxta hanc doctrinam, niſi omnes humanæ poteſtates dependeant ab vna per ſe, & eſſentialiter, quod natura humana vult, fore vt natura humana per accidens velit inter homines pacem, & coniunctionem. ſed quando humana natura recta per ſe vult hanc pacem, per ſe vult vnam poteſtatem; quocirca ad ſupernaturalem deueniendum. recta enim dependet eſſentialiter à ſupernaturali, vti eſt dictum.

Hinc cunctis gentibus Deus teſtatum voluit eſſe, ex antiquiſ-

ſimus

ſimis monumentis fore, vt è cœlo mitteretur, qui cœli, ac terræ Dominus eſſet, ac per Heroas à ſe datos regeret omne humanum genus, non vnam partem, vt ſupra ſybillinorum verſuum prædictiones afferebamus, adducens pacem, coniunctionem.

Ille Deùm vitam accipiet, diuiſque videbit
Permixtos Heroas, & ipſe videbitur illis
Pacatumque reget patrijs virtutibus orbem,

En diuinis virtutibus *Patrijs virtutibus*, à potentia diriuatis *paterna*, cuius characterē geſtant Sacerdotes, vt ſupra eſt explicatum, pacandusq; & regendus vnius Dei vita, vna poteſtate à Chriſto orbis per Heroas, de quibus Pſalm. 44. *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terrā.* Ex his itaque apparet naturalis, ac diuini iuris eſſe. vt vnus præſit mortalibus cunctis eminentiori poteſtate, ac ſecus eſſe, eſt ex deprauatione naturæ, quod ſi dicas fieri non poſſe, vt vnus cuncta adminiſtret. Ita profecto eſt. Idcirco dicimus cunctis ſua regna, & relinqui, & conſeruari. Sed grauiſſimæ quæque temporaliū rerū cauſæ ad hunc ſupremum deferentur veluti filiorum cauſæ ad omnium diuinitus datum tum Regem, tum Patrem quæ libro tertio fuſius aperiuntur.

Confirmari poſſunt hæc omnia, tum è multis tum ex eo, quod Chriſtus dicit, *Fiet vnum ouile, & vnus Paſtor.* quod non poteſt intelligi de inuiſibili paſtore. Nam prius erat ille vnus inuiſibilis paſtor ſaluans tam gentes, quam Iudæos, neceſſe eſt intelligatur de viſibili Paſtore, vel Deum nullum dediſſe humanæ naturæ Paſtorem.

Poſtremò corroborantur hæc ex ijs principiis, omne mobile pēdet ab immobili. de Petri autem poteſtate dictū, *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Fallibile ab infallibili. hinc dictum, *Non deficiet fides tua*, Temporale ab æterno. hinc *Ero vobiſcum vſque ad conſummationem ſæculi, veritas Domini manet in æternum, regnum immobile ſuſcipiētes.* Naturalis vero, ac temporalis hominum poteſtas non poteſt ex ſe quinque, vt eſt dictum. Primo non eſſe ex ſe, ob ſupernaturalem namque eſt facta, & ab ea conſeruatur. Secundo non poteſt non cadere in Dæmonum poteſtatem. Tertio non poteſt non ruere in omnia peſsima. Quarto non poteſt aſſequi finem ſuum naturalem. Quinto neque ſupernaturalē naturæ pōdere appetitū, niſi depēdeat à Pontifice ſummo, in quo vt in Sole, ac fonte eſt illa.

A characteris impreſſi aſpectu ſolo Dæmones aufugiunt. hic ſeipſo purgat, & illuminat. Clerici ſunt Reges poteſtati ſummæ configurati. quantus Eccleſiaſticis honos debeatur. Eorum poteſtas imperitis nota.

Cap. XXI.

Dictum eſt, hominum naturalem poteſtatem poſſe nihil ex ſe in terris, nam Dæmoni eſt ſubiecta, huius poteſtate inferior, ac proinde hic hominem poteſt occidere, vertere in furorem, veſaniamque, adigere, vt ſe perimat, inſtar corũ, quorum exempla adduximus, inſtar Saulis, Neronis, Diocletiani, omnia ſua præcipitet; niſi ſupernaturalis poteſtate ſua, precibus ſuis obſiſtat. Hinc fit quod aſſerit cum multis aliis Hugo, & Alexander, *Poteſtas ſpiritualis terrenam poteſtatem & inſtituere habet, vt ſit & iudicare habet, ſi bona non fuerit.* Eadẽ poteſtate ſupernaturali, ac meritis eius fit, ne oĩno illa eueniãt ceteris hominibus, quæ ſuperioribus eorũq; ſimilibus magis, minusve euenerũt, vt Chriſtus omniũ Dominus, ac Rex noſter, Eccleſiæ ſuæ Mundi Reginæ preces, meritaque reſpiciens magis, minusve ordinarit. A gratia Dei nempe eſt mirabili quadam cõcathenatione ſicut aiebat S. Ambroſius à nobis ſupra adductus naturalia ſupernaturalibus ſubnectentis ne ſimus Læſtrigones, aut Cyclopes; ſimiles Indis illis Occidentalibus, quibus nihil propè aliud humani eſſe videbatur, niſi ſermo, ac figura. Adeo Dæmon caligine altiſſima miſeras eorum mentes circumfudit, atque in profundo demerſit. Non ita potuit in alios mortales Chriſtianis viciniores, quaſi omnium bonorum fonti, à quo dimanent omnia bona, quæ oriuntur ab æterni illius characteris, in cuius perſona humanitas Chriſti ſanctiſsima ſubſiſtit, participatione nobis impreſsa, ſiue intellectui, ſiue voluntati, ſiue vtrique, ſeu vero eſſentiæ ipſius animæ

matur, nil refert. ſeipſo efficax eſt. mouetque intimè ad ſcienda, amanda, & efficienda optima quæque, ac diuina. Solo aſpectu, ſeipſo Dæmonas fugat, mentes hominum purgat, atque illuminat, tenebras ex ijs diſiicit. Audiamus Prudentium, qui refert, quod ſe puero accidit Iuliano Imperatori, cum Dæmoni ſacra faceret, & aſtaret Chriſtianus cum Regia poteſtate Characteris participati ab æterno Charactere, qui cuncta creata ordinat, ac regit. ſic igitur ille.

Tum ſubito exclamat media inter Sacra Sacerdos
Pallidus, en quid ago? maius Rex optime maius
Numen neſcio quod, noſtris interuenit aris.
Quam ſufferre queant ſpumantia cymbia lactè
Cæſarum ſanguis pecudum, verbena, coronæ
Accitas video longè diſpergier vmbras.

En vt purgetur hic Sacerdos, atque illuminetur, niſi obſiſtat. Et mox. Sacerdos vbi narrauit omnia turbata, & collapſa.

Neſcio quis certè ſubrepſit Chriſticolarum
Huc iuuenum. tremit hoc hominum genus infula, & omne
Puluinar Diuùm. lotus procul abſit, & vnctus.

En vnctio Regij characteris.

Pulchra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Dixit & exanguis collabitur, ac velut ipſo
Cerneret exerto minitantem fulmine Chriſtum.
Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit, ecquis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno
Qui Zoroaſtraos turbaſſet fronte ſuſurros
Armiger e cuneo puerorum flammicomantum
Purpurei cuſtos lateris deprenditur vnus;
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Proijcit, ac Chriſti ſignum ſe ferre fatetur.
Proſilijt pauidus deiecto Antiſtite Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante ſacellum.
Dum tremefacta cohors, Dominique oblita ſupinas
Erigit ad cœlum facies, atque inuocat Ieſum.

Hæc Prudentius Hiſpanicæ nationis decus. è quibus habemus ab æterno Chriſti charactere, à quo omnia reguntur, participatū characterem, per ſe illuminare, ac purgare, niſi obex ponatur. Audiſti Dæmonas fugatos, Sacerdotemque, & Imperatorem veritatem cognoſcentes, fatentes, expertos; huius militis characte-

ris

ris lumine cœlitus defluente ab illo, *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* purgatos, ac reuera illuminatos. Innumera huc afferre huiuſmodi exempla poſſem, quibus idem probaretur, integra volumina conficerem. Satis hoc vnum. vt ſciamus, clericum, ſimul atque aliquo accedit, niſi obex ponatur, ſolo aſpectu purgare, & illuminare animos, tanta eius Regia poteſtas; quod nulli Regum datur, ſi ſola naturali poteſtate nitantur. Cum verò exemplum ſit laici confirmationis characterem geſtantis, multo ampliora efficit clericalis, qui attolitur, atque ampliatur ſupra confirmationis characterem, & proprie cõfiguratur potentiæ Paternæ, a qua *Omnis paternitas, & poteſtas*. Rectè igitur, S. Paulus, *Si Angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia?* Nam diuiſa hæc à ſupernaturali ſunt ſubiecta Dæmoni, qui ſubiectus eſt cum ſuis rebus oĩbus poteſtati ſupernaturali Regiæ Clericalis characteris cõfigurati potentiæ paternæ, ac proinde ſæcularia Dæmoni ſubiecta ſũt ſubiecta Eccleſiaſticæ poteſtati. Hinc Sanctorũ Patrũ ſecutus dicta Alexander Halenſis par. 4. q. 8. art. 1. mẽbro 8. *Penes repræſentationẽ ſummæ potentiæ, quæ eſt in Patre, ſumitur character ordinis*. At S. Thomas in 4. diſt. 24. q. 1. art. 1. q. 2. ad tertium loquens de poteſtate characteris clericalis, & ſuperiorum characterum. *Poteſtas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia, & ideo hæc diffinitio poteſtatis non conuenit baptiſmo*. & q. 3. art. 1. in reſponſione ad primam quæſtionem; *Illi autem, qui diuinis miniſterijs applicantur adipiſcuntur Regiam dignitatem*. Et ad tertium de clerico primæ tonſuræ, *Dicendum, quod non ſolum debet ſignificari temporalium abiectio* (capillis detonſis) *ſed Regalis dignitas in forma coronæ, & ideo non debet totaliter coma tolli*. & ad tertium ſecundæ quæſtionis. *Ex hoc, quod aliquis eſt clericus, eſt in altiori ſtatu quàm laicus*. Eadem Rabanus cum aliis, vt ſupra vidimus, ac recitauimus tum illius verba libro primo, tum reliquorum paſſim. Sed & S. Dionyſius lib. de diuinis nominibus cap. 8. *Sanctos vero, & Reges, Dominoſque, ac Deos ſcripta diuina appellant gradus, & ordines, qui in ſingulis primas obtinent, quorum opera ſecundi, ſiue inferiores munera, quæ à Deo proficiſcuntur accipientes tributionis, diuiſioniſque illorum ſimplicitatem in ſuis diſtinctionibus multiplicant, eorumque varietates primi ordines vtiliter, & diuinè, ad vnitatem ſuam contrahunt*. Hæc ille ſingulis ordinibus, gradibuſque attribuens nomen, dignitatem, poteſtatemque Dei, Domini, Regis, ac Sancti, ita tamen vt vltimi

reducantur per ſuos propinquos ad primum, in quo coniunguntur omnes veluti continente omnium nomen, dignitatem, poteſtatemque Sanctam, Regiam, Dominantem, diuinam. loquitur autem loco illo Sanctus tam de Angelis, quam de hominibus, quod è multis, atque ex ipſa ratione apparet. Hinc Sanctus Thomas in commentariis ſuis explicans ea verba, *Primas obtinent, id eſt illos, qui ſortiuntur primos gradus in ſingulis ordinibus, ſicut inter Angelos ſupremi Angeli, & inter homines ſupremi homines, & hoc ideo, quia ſupremi in ſingulis ordinibus accipiunt Dei dona in maiori ſimplicitate, quia magis aſſimilãtur Deo.* Hæc Sanctus de ordinibus ob lumẽ, quod participatur ab his, *Deſcendens à Patre luminum*, per eum, *qui eſt ſplendor paternæ gloriæ, figura ſubſtãtiæ eius, & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ* Diſijciens Dæmonum tenebras, in quibus eſt luminis priuatio, ac diminutio non pertingens ad finem ſuum, quod lumen per cõicati characteris poteſtatem, vel ſolo aſpectu purgat, illuminatque hominum mentes, magis minuſue prout eminentius eſt lumen ob eminentionem characterem, maiuſue, aut minus obiicitur impedimentum; quod nulli Naturalium, temporaliumve poteſtatum contingit. Quid vero ſit eſſe Sanctum, Regem, Dominũ, Deum declarat idem Sanctus initio capitis, ita dicens, *Sanctitas quidem eſt vt noſtra ratione dicam, & ſententia, ab omni ſcelere libera, perfectaque, atque omni ex parte incontaminata poteſtas. Regnum autem omnis terminus ornatus iuris, ordinumque Tributio. Dominatus vero non ſolum inferiorum præſtantia; ſed omnis etiam & pulchrorum, & bonorum perfecta poſſeſſio, veraque, ac certa conſtantia. Itaq;* κυρίοτης παρὰ τὸν κυρὸς, καὶ τὸ κύριον, καὶ κυριέυειν, *id eſt Dominator ab eo, quod eſt ratum, & Dominus, & quod dominatur, dicitur. diuinitas autem eſt prima contemplans prouidentia, atque id perfecta bonitate & vndique omnia luſtrans, ſuoque complexu continens, ſeque complens, yſque omnibus, quæ ipſius prouidentia fruuntur, antecellens.* Hæc Sanctus E quibus habemus. Primo Eccleſiaſticorũ quemlibet eſſe Regem: nam clare aſſerit tales vocari ordines. Secundo non modo ordines, ſed etiam gradus. Tertio neque hos duntaxat, ſed qui in ſingulis primas obtinent in Eccleſiaſtica hierarchia, ſiue in Eccleſia militante reſpectu inferiorum.

Secundo profitetur Eccleſiaſticos, quibus ſcilicet eſt actus poteſtatis à Põtifice communicatus, eſſe diſtributores rerum quatuor, Primum termini omnis, quouſque ſcilicet aliquis laicorum, vel

vel inferiorum progredi debeat in ſuis rebus. Secundum, ornatum quòd omnis dignitas de Eccleſiaſticorũ manu ſit aſſumenda à laicis. Tertium, iuris, quòd poteſtas omnis in omnes res ab Eccleſia ſticis in laicos, & inferiores deriuanda ſit. Quartum ordinis, quod omnis ordo inter ipſos ſæculares ſit ab ipſis conſtituendus.

Tertio profitetur Eccleſiaſticos, ſiue gradus omnes, & ordines Eccleſiaſticæ hierarchiæ, non modo Reges, ſed etiã Sanctos, Dominos, ac DEOS. Quarto ait ſic appellari à ſcriptis diuinis, quod ita eſſe apparet ex ijs, quæ adduximus, & adducentur. Ne quis verò ſciolus reuocet in dubium ſcripta Sancti Dionyſii Areopagitæ, cognoſcat ille, ſcripta tanti Patris ſcholiis fuiſſe illuſtrata à S. Dionyſio Alexandrino, qui fuit eadem, qua S. Cyprianus, ætate, quod tradit Maximus monachus. & à S. Ioanne Chryſoſtomo vocatur idem. S. Dionyſius πετεινὸς οὐρανοῦ Cœli volucris. quod refert Anaſtaſius Bibliothecarius epiſtola ad Carolum. Vult etiã Liberatus in breuiario citari eiuſdem ſcripta à Cyrillo Alexandrino aduerſus Dioſcorum, & Theodorum, & libro de incarnatione verbi; eadem citantur ab auctore Homiliæ ſecundæ in diuerſis inter opera Origenis. Hos ſequuntur SS. Anaſtaſius Sinaita, Patriarcha Antiochenus, qui vixit tempore Gregorij Sancti, Gregorius ipſe magnus homilia 34. in Ezechielem, Martinus Papa, Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus, vt habetur in ſexta ſynodo, Agatho Pontifex, Damaſcenus, aliique multi.

Neque verò mirum, ſi paſſim non erant libri Areopagitici in manibus omnium. ipſe enim Dionyſius multis in locis edicit, ne ſcripta ipſius, cum gentiles adhuc maximè imperarent, ac profani omnia replerent, euulgarentur. Euſebius verò non appoſuit in catalogo Eccleſiaſticorum ſcriptorum, ſicuti etiam multos alios, quod eſſet Arianus, & ſcripta Areopagitica valde aduerſentur hæreſi Arianorum, S. verò Hieronymus, cum texuit catalogum, potius fuit interpres Euſebij, quam de ſuo quidquam adiecerit eius catalogo.

Confirmantur ſuperiora ex eo, quod Halcut, & Rabbi Iſaac Abarbanel tradunt in Exodi trigeſimum caput, olim Reges ſic vngi ſolitos, vt circumduceretur eorum crinibus digitus oleo tinctus, eoque deſcriberetur corona. Sacerdotes ſummi vngebantur oleo producto in formam Crucis, cuius duæ lineæ extremæ, deſinerent ſupra ſupercilia. Ambobus porrò effundebantur ſupra caput olei guttæ, vtriuſque conſuetudinis nũc in-

ſignia clerici geſtant. Nam & pileus illis in ſimilitudinem Crucis eſt conformatus, & crines principio in vertice facto in modũ coronæ, quam ſemper geſtant, abraduntur, vt Reges eſſe intelligas, & Sacerdotes. Sed quando antiqua erant vmbra noſtrarum rerum, illaque erant totâ propè in externis, Noſtra, autem licet externa maxime habeant, primo tamen, & maxime interna: idcirco altiora ſimul, ac maiora, & efficaciora ſunt nobis diuinitus elargita.

Superiora verò omnia reſpiciens Prudentius inducens Theodoſium nobiliſſimæ gentis Hiſpanicæ ornamentum Maxentio, & Eugenio deuictis, ita canit.

Cætibus aut Magnis Laterani currit ad ædes
Vnde ſacrum referat Regali Chriſmate ſignum.
Et dubitamus adhuc Romam tibi Chriſte dicatam
In leges tranſiſſe tuas? omnique volentem
Cum populo, & ſummis cum ciuibus, ardua Magni
Iam ſuper aſtra poli terrenum extendere Regnum?

Hæc ille apertè volens ob vnctionem characteris à Pontifice ſummo habitante in Palatio Lateranenſi, quod Conſtantinus donarat Eccleſiæ Romanæ, cum prius Imperatorum ſedes eſſet, acceptũ eſſe in Eccleſia Sacerdotium Regale à Pontifice ſummo dependens, ex quo infert ille. Primò Romam, ſimulque Imperium Romanum, (nam de illo eſt ſermo) Chriſto eſſe dedicatum; quod autem Chriſto dicatur, non pertinet amplius ad ſæculares, niſi quantum Pontifex decernit? Secundo tranſiſſe in leges Chriſti, at Chriſti leges ordinant cuncta temporalia, naturaliaque, vel vſus horum. Tertio propterea ſubiicit Regnum terrenum ſuper aſtra poli extendi pennigeratum, quod aiebat Sanctus Irenæus, charactere Euangelij Sacerdotali, Prophetico, Regali, qui ab æterno charactere impreſſus Petro (cui datæ ſunt claues omniũ cælorum, quæ claues eſſentialiter ſunt character) communicatur ab illo, ſucceſſoribusque ipſius cuilibet Chriſtiano, ita tamen, vt attollatur ex ordine in ordinem, donec à minori ad maiorem, maximumque fuerit deuentum, qui refert formam *Patris omnium, continetque omnem ſub ſe poteſtatem vitæ actiuæ, & contemplatiuæ.* Quod vero eſt ſuper aſtra Poli, clauditur, atque aperitur clauibus Petri, eſt in poteſtate ipſius, ac ſucceſſorum. Quarto, niſi ita dicamus, cur meminit potius ſigni Regalis, quã

bap-

baptiſmatis, fidei, vel Religionis? cur ex hoc ſigno Regali concludit Romam Chriſto dicatam?

Hinc etiam conſtat, quantus Eccleſiaſticis, & Sacerdotibus Chriſtianis honos debeatur; quantus, ſcilicet nulli ſæcularium principum reddendus eſt, quod aperte habemus ex oraculo Iſaiæ, cap. 49. quod ſupra attulimus. Idcirco Sanctus Ignatius epiſt. ad Smyrnenſes aiebat primo loco Epiſcopos honorandos deinde Reges. Eadem S. Baſilius monaſticarum conſtitutionum vigeſima tertia, cuius verba recitamus libro quarto cap. decimo. Multo his ampliora S. Cyprianus epiſt. 55. ad Cornelium. Sed & præter illa, quæ ſupra attulimus ita S. Ioannes Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio. *Sacerdotes, ait, merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam maiori honore, quam parentes proprios honeſtare.* S. Ambroſius libro de dignitate Sacerdotis cap. 2. *Honor igitur patris, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari, ſi Regum fulgori compares, & Principum diademati, longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares.*

Notum eſt factum Conſtantini in Concilio Nicæno, quem Euſebius ita deſcribit ingreſſum in Epiſcoporum conſeſſum libri ſecundi de vita ipſius cap. 10. *Simul ac vero ad ſummum locum venit, primum in medio conuentu erectus conſtitit, ac cum parua quædam ſella ex auro fabricata illi eſſet eo in loco poſita non prius cõſedit, quam Epiſcopi ad id annuiſſent.* En Conſtantinus in parua ſella in medio Epiſcoporum ſtans, nec prius conſidens, quam illi annuiſſent.

De Leontio ſic Suidas verbo, *Leontius*, ait, *Tripolis Lydiæ Epiſcopus natione Myſus ex ijs, qui Iſtrum accolunt, & ab Homero* ἀγχέμαχοι, *quod cominus pugnent, dicuntur. Hunc Leontium ſibi adiungit vecors Philoſtorgius in libro ſuo, vt approbatorem Arianæ ſuæ vecordiæ. Hic Leontius cum filium vnum haberet non optimæ ſpei puerum, precibus, vt aiunt, impetrauit, vt adoleſcentulus moreretur, optimum ratus, eum ante ſuſceptum aliquod dedecus defungi, lubricis vitæ caſibus ereptum. Hanc regulam Eccleſiæ vocabant. Animo fuit ingenuo aduerſus omnes, & ore libero. & quodam tempore Concilio indicto, cum Euſebia Conſtantij vxor ſuperbia elata ab Epiſcopis adoraretur, ſolus eam adulationem aſpernatus domi manſit. At illa irritata, & animo inflammata mittit ad eum expoſtulatum, pollicitationibus*

etiam

etiam hominem alliciens, ſe Eccleſiam illi maximam extructuram eſſe, & affatim pecuniā præbituram, ſi ipſam conueniret. cui ille hoc modo reſpondet. Iſtorum quidem, ſi quid Imperatrix exequi volueris, non tam mihi ſe ſcito, quam animæ tuæ gratum facturam. Si vero me ad te venire volueris debitam Epiſcopis reuerentiam conſeruato, vt ego quidem ingrediar, tu autem ſtatim de ſublimi iſto ſolio deſcendens reuerenter mihi obuiam procedas, & caput meis manibus ſupponas benedictionem acceptura; ac deinde ego ſedeam; tu verecunde aſtes, cum iuſſero ſigno dato ſeſſura, ſi hæ inquam tibi conditiones placuerint, ad te veniam, ſin alio modo, non tam multa dabis, tam magna non poteris, vt nos honore Epiſcopis conueniente neglecto, diuinum Sacerdotij inſtitutum violemus. quæ cum renunciata eſſent, exarſit iracundia mulier, non ferendum rata Leontij reſponſum, & vehementer commota, & multum conqueſta, multumque muliebri bile, & leui ingenio minitata, rem marito exponit, cumque ad ſupplicium de illo ſumendum inſtigat. Is verò ingenuum Leontij animum magis laudat; placatamque ira vxorem in gynecæum ablegat. Hæc de Leontio Suidas.

Nunc intelligant, qui excommúnicationes Epiſcoporum contemnunt, vel Clericos minores deſpiciunt, quid egerit Maximus, ac ſapientiſsimus totius Orientis Imperator Theodoſius ſecūdus Magni nepos. Nam ſic de illo Nicephorus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 14. cap. 3. *Vir quidem (*Monachus*) aſperiorem, durioremque virtutis vitam ſectans, præfracto eum adijt animo, vt ab eo neſcio quid peteret. Atque* vbi *id ſæpius expertus non impetrauit, vinculis Eccleſiaſticis Imperatorem à communione arcens ſubdidit. poſtquam autem Imperator in Regiam ſuam venit. & & epulæ appoſitæ ſunt, conuiuæque omnes adfuerunt, non ille prius cibum ſumendum eſſe, quam vinculis ſibi iniectis ſolutus eſſet, cenſuit. Quapropter ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum famulum quendam miſit, petens, vt eum ipſum ſoluere ſe, qui ligaſſet, iuberet. Cum id Epiſcopus recuſaret; & pro vinculo habendum non eſſe, quod à quocumque ligatum eſſet, ſignificaret; ſolutumque iam adeo eſſe diceret. nondum calculo eius acquieſcendum eſſe dixit. multo verò labore is, qui ipſum ligauerat, inquiſitus eum abſoluit.* Hæc Theodoſius Imperatorum maximus. quid ad hæc noſtri dicent? Eant nunc aliqui noſtrorum, dicantque iuris eſſe naturalis, vt populi gubernentur à Principibus licet excommuni

municatis. An non iuris erat naturalis, vt Imperator Theodoſius cibo ſumpto vitam tueretur? inſpiciamus adhuc, quid egerit S. Martinus. Sic autem Seuerus de illo in vita cap. 23. *Cum ad Imperatorem Maximum ferocis ingenij virum, & bellorum ciuilium victoria elatum plures è diuerſis partibus Epiſcopi conueniſſent, & fœda circa principem omnium adulatio notaretur; ſeque degeneri inconſtantia clientelæ Sacerdotalis dignitas ſubdidiſſet. in ſolo Martino Apoſtolica auctoritas permanebat. Nam etſi pro aliquibus ſupplicandũ Regi fuit imperauit potius, quam rogauit; & à conuiuio eius frequenter rogatus abſtinuit, dicens ſe menſæ eius participem eſſe non poſſe, qui duos Imperatores vnum Regno, alterum vita exuiſſet, poſtremo cum Maximus ſe non ſponte ſumpſiſſe Imperium affirmaret, ſed impoſitam ſibi à militibus diuino nutu regni neceſſitatem armis defendiſſe; & non alienam ab eo Dei voluntatem videri, penes quem tam incredibili euentu victoria fuiſſet; nullumque ex aduerſarijs niſi in acie occubiſſe, tandem victus, vel ratione, vel precibus ad conuiuium venit, mirum in modum gaudente Rege, quod id impetraſſet. conuiuio autem aderant, velut ad diem feſtum euocati, ſummi, atque illuſtres viri, Præfectus idemque conſul Euodius vir, quo nihil vnquam iuſtius fuit, Comites duo ſumma poteſtate præditi, Frater Regis, & Patruus, medius inter hos Martini presbyter accubuerat, ipſe autem ſellula iuxta Regem poſita conſederat. ad medium fere conuiuium (vt moris eſt) pateram Regi miniſter obtulit, ille Sancto Epiſcopo dari admodum iubet expectans, atque ambiens, vt ab illius dextera poculum ſumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram presbytero ſuo tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt ſe biberet; nec integrum ſibi fore, ſi aut Regem ipſum, aut eos, qui à rege erant proximi, presbytero prætuliſſet. quod factum Imperator, omneſque, qui tunc aderant, ita admirati ſunt, vt hoc ipſum eis, in quo contempti fuerant, placeret.* Hæc Sulpitius. Libro operis huius vltimo oſtendimus, quam reueriti fuerunt olim Reges Hiſpanici Epiſcopos, ita vt illi ingreſsi in Concilia proſternerent ſe humi, & confirmari ab ipſis leges rogarent. Tomo primo de Signis Eccleſiæ Dei, ſigno de ſumma Regum reuerentia, oſtendimus quantopere antiqui Imperatores, ac Reges coluerint ſemper Pontificem Romanum; non eſt opus, illa huc transferre: eò reiicimus lectorem.

Vulgatiſsimum eſt illud S. Franciſci dictum, ſe aſtantibus Ange-

gelo, ac Sacerdote, prius huic deoſculaturum manus omnemque reuerentiam præbiturum, deinde Angelo; quæ conſona ſunt iis, quæ è SS. Ignatio, Ioanne Chryſoſtomo, Cyrillo, & aliis ſupra attulimus, quin iis, quæ ſcribit S. Ioannes Euangeliſta Apocalypſis cap. vltimo. Nam cum vellet Apoſtolus Angelum adorare, ſeu venerari ad terram accidens, vetitus eſt ab illo dicente. *Vide ne feceris. conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum prophetarum.* Quod ſi Angeli haud patiuntur ſe honorari ab Apoſtolis, quomodo Principes ſæculares patientur ſe coli ab Epiſcopis, qui Apoſtolis ſucceſſere, vt habemus, ex Epiſtolis SS. Ignatii ad Smyrneuſes, Trallianos, Philadelphienſes, S. Dionyſio libris de Eccleſiaſtica Hierarchia, & Epiſtola ad Demophylum, Cypriano epiſt. 69. ad Puppianum, & aliis? Placet hic aſcribere, quæ refert Abbas Stadenſis Anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto ſcripta fuiſſe ad Innocentium Quartum, à potentiſsimo Mahometanorum Sultano, vt vocat, qui Imperatoris Friderici Secundi vires fregerat, eumque ad fœdas conditiones pacis adduxerat, ſic igitur ille ad Pontificem, *Præſentiæ Papæ nobilis, magni, ſpiritualis, affectuoſi, Sancti, Tertijdecimi Apoſtolorum vniuerſalis loquelæ Chriſtianorum, manutenentis adoratores Crucis, iudicis populi Chriſtiani, ductoris filiorum baptiſmatis.* Et mox. *Nuncius venit ad nos, quem miſit ſanctus Papa, & ipſum præuenimus cum honore, & dilectione, cum deuotione, & reuerentia, ipſumque vocauimus ad conſpectum noſtrum ſibi inclinantes.* Hæc hoſtis Chriſti, & Chriſtianorum, cuius quam latè pateret Imperium colligimus ex inſcriptione, in qua ſic habetur. *A Rege regionis Aegypti, & Syriæ, & Meſopotamiæ, & Mediæ, & Idumeæ?* Hic itaque occurrit Nuncio Pontificio, prior illum voluit honorare, ac ſeſe illi, vt ait, cum deuotione reuerentiaque inclinare. ac Reges noſtri non hoc agent? Quomodo poterunt igitur ſtare in horribili die Iudicij ante Chriſti tribunal, aſtante & hoc ipſius Chriſti hoſte, ipſius Chriſti inquam dicentis, *Qui vos audit, audit me, & qui vos ſpernit ſpernit me?* En dicet iſte, aut dexteram Regni Cæleſtis ſibi deberi à Chriſto, aut multis noſtrorum dandam ſiniſtram, locaque infera longè infra ipſum poſita, quando minus coluerint nuncios Pontificis ſummi, quam coluerit ipſe. Verum cum ſit diuini iuris hic honor, quomodo laicis permitti poteſt, ne clericis eum præſtent. An ad duritiam cordis aliquorum? An vt agnoſcant laici humilitatem Clericorum, qui debitos

ſibi,

ſibi honores remittant, quando ipſi eos laicis elargiantur, quamuis nullum ius his acquiri poſsit? Dicent laici aliqui, honorandos Clericos, cum ſpiritualia diſtribuunt, ſed hæc nullius eſt momenti reſponſio.

Primo namque ſemper in eſt humanæ naturæ appetus ille ineuitabilis, quo nullo momento nulla in re poteſt velle à Deo diſiungi, aut non ordinari in illum, cumque appitus hic ipſi dominetur, dominatur & ipſi in ſuis membris nobilioribus, & ordinibus Eccleſia Sancta, ſine qua non poteſt ad Deum peruenire, & ordinari in illum.

Secundo dicemus adeò diſtribui ab ordine Clericali ſpiritualia quibuſlibet horis, vt niſi preces, oblationeſque ipſorum iuges eſſent, Dæmonum poteſtas quid non ageret in humanum genus?

Tertio reſpondemus, non poſſe laicos aliquid intimè, ac ſcienter cogitare, vel extrinſecum tantillum agere, quod non ſubiiciatur Eccleſiaſticæ poteſtati, quæ ſtatuit delectationem moroſam criminis alicuius mortalis, eſſe mortale crimen: non reiectam vero, ſimulatque aliquis aduerterit, ac potuerit, per quandam negligentiam leuem eſſe veniale. ac licèt hæc ſint conformia lumini naturali, tamen neque hoc ſufficit, vel ad ſingula peccata cognoſcenda, vel ad repellenda, niſi ſubijciat ſe quilibet ſupernaturali poteſtati, ab illa ſpiritus diuini deriuationem recipiens, vt ſupra dicebamus, & habemus ab Apoſtolo Epheſ. cap. 4. & 1. Corinth. 12. ſic igitur Eccleſiaſtica poteſtas hominem totum ſemper intrinſecus, atque extrinſecus complectitur. Temporalis vero nihil intrinſecus, ſed extrinſecus aliquid, ac raro. cum dandus ſit itaque honor pro modo dignitatis, ac poteſtatis, quantus Eccleſiaſtico dari poterit à ſæculari, qui non ſit debito longè minor?

Quin ſic argumentamur. Tanto maiora à veri Dei cultoribus debentur miniſtris veri Dei, quàm dederint falſorum deorum cultores miniſtris falſorum deorum, quanto præſtat verus Deus diis falſis. ob illam regulam topicam, quod efficit propoſitum in propoſito, idem efficit oppoſitum in oppoſito, ſed vti vidimus, ac fuſius enarratur libro Sexto, maximus honor ſacerdotibus falſorum deorum exibitus eſt ab illis falſorum deorum cultoribus: ergo multo maximus, ac multo maxima Dei veri Sacerdotibus exhibenda erunt à noſtris veri Dei cultoribus: hoc argumento eſt

vſus S. Gregorius in epiſt. ad Mauritium, quæ ſuo loco adducitur.

Supra vero oſtendimus è Sancto Paulo tantum ſplendoris eſſe in participato charactere Eccleſiaſticis impreſſo, vt alij digni haud ſint intendere oculos in Epiſcoporum, Sacerdotumque faciem iuxta illud prophetæ, *Vultu in terram demiſſo adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent*. quod cap. 49. Iſaiæ habetur, lumini porro naturali notiſſima hæc eſſe latè conſtat, ex ijs, quæ libro ſexto fuſius explicamus, ac facillimè, è ſuperioribus deduci poſſunt. & maximè, cum ponendum ſit ſubiectum, (de quo diſputamus, an inſit illi aliquid) quo poſito, & cognito, protinus apparet eſſe diuiniſſimum, ſupra omnem naturam eminens, imperans illi omni in re, & omni momento, vt ſupra eſt latè deductum. Nam cum finis ſit actionum noſtrarum principiũ. finis vero ſit humanarum mentium Deus. hic eſt primum principium, quod practicum vocant, ſiue actionum noſtrarum, quod ſingulas moderatur. Quocirca naturale lumen natura impellente protinus concludit ijs hominibus omni momento, & omni in re obediendum, qui infallibili ſcientia poſſunt omni in re, atque omni momento ad Deum perducere, neque infallibili ſcientia ſolum, ſed etiam virium ſubminiſtratione. quod ſupernaturalibus, ſiue Eccleſiaſticis ordinibus diuino munere eſt conceſſum.

Pote-

Poteſtas naturalis, ſeu temporalis, ſine ope ſupernaturalis eſt nulla, neque eſt immediate à Deo. quid hæreticum dicatur eſſe in hac controuerſia. licet poſſit, ob ſcandalum tamen Eccleſia non aufert infidelibus dominia ſua, & quodnam ſit ſcandalum tale.

Cap. XXII.

POteſtas eſt qua poſſumus aliquid. Nihil vero poteſt poteſtas hominum naturalis, aut temporalis ſine ope ſupernaturalis. Homo namque ob peccatum meretur ad nihilum redigi ex rigore iuſtitiæ diuinæ; gratia Dei fit, ne redigatur, ſed naturaliter viuat; vt naturaliter viuunt ij, quibus extremum ſupplicium Principes, non ex miraculo, ſed gratia condonant. Hinc Ieremias. cap. 10. *Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me.* ita S. Thomas. Quocirca ob fidem Chriſti Adamus ab hoc iuſtitiæ rigore eſt ſeruatus, ſimulque cum ſuis à morte protinus admiſſo peccato merita euaſit; ex qua liberatione Secundo loco contingit, vt homines nati ſint: ſic etiam Noe viuente, cum dixit Deus, *Pænitet me feciſſe hominem* Cuncti mortales deleti Tertio fuiſſent, niſi ſupernaturalis gratia reſidens in Noe interceſſiſſet. ex qua etiam Deus ob ſacrificium oblatum in fide Chriſti pollicitus eſt Quarto non ſe amplius homines deleturum. Sed adhuc tamen Quinto quoties homo peccat eſt eiuſdem mortis reus, gratia ſupernaturalis Eccleſiæ ſanctæ efficit, ne id contingat. idque multo magis Sexto loco, quod nihil aliud Dæmon, in cuius poteſtate eſt peccator, molitur, quam vt hominem perdat, necet, cum ſit *Homicida ab initio.* & *ab hac poteſtate malorum Angelorum non liberat nos, niſi gratia Dei*, quæ datur per Ieſum Chriſtum, ait S. Auguſtinus in pſal. 77. Natura igitur humana tot modis habet eſſe & vitam per Chriſtum, *De cu-*

ius plenitudine nos omnes accipimus. & in cuius corpore *Habitat omnis plenitudo diuinitatis*. ac licet anima immediate à Deo creetur, ob Chriſtum tamen, ſponſamque eius, ob horum ſcilicet merita, & gloriam creatur, & conſeruatur. Atque vt rem propius attingamus, I. ab ipſius, Eccleſiæque meritis, & diuinitus participata, ac ſupernaturali poteſtate coercetur Dæmonum poteſtas, ne occidat homines. *Alioquin non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei.* Ad nutum namque illi corpora obediunt hominibuſque eueniret, niſi interueniret Eccleſia Sancta, quod Ægyptiorum primogenitis, & exercitui, quod filijs, familiæ, pecoribuſque Iob, quod militibus Senacheribi. Atque ita non poteſt poteſtas naturalis ſuorum vitam tueri; vt poſſit, habet à ſupernaturali poteſtate, II. cum Dæmon poſſit humores corporis turbare, atque, vt aiunt, applicando actiua paſsiuis, vertere homines vel in furorem, vt Saulem; vel in ſtuporem quod accidit Aſſyriaco exercitui miſſo aduerſus Eliſeum, vel Nabuchodonoſoro, Sola Eccleſiæ Sanctæ poteſtas in terris eum coercet ob characteris participati vim ſupernaturalem, de qua eſt actum, ob merita preces, & Chriſti corpus oblatum. *Pro noſtra, ac totius mundi ſalute*. Et hoc igitur non poteſt poteſtas naturalis; III. Dæmon poteſt obijcere humanæ cogitationi quæuis ſimulacra, ſenſibus quaſlibet ſenſilium ſpecies imprimere, *Immiſsiones per Anglos malos*, ac præcipitare ſuo dominio ſubiectos in ſcelera Caij, Caligulæ, Neronis, Domitiani, Commodi, Maximini, Maxentij, deiicere ad vitam Cyclopum, Læſtrigonum. Tueri ſe aduerſus hæc naturalis poteſtas non poteſt, poteſtas ſupernaturalis eam tuetur, toto Orbe vim ſuam, prout eam Chriſtus applicat, varia *diſtributione* diffundens. Quarto, non poteſt poteſtas naturalis ad finem ſuum peruenire abſque ſupernaturali poteſtate, ideſt non poteſt homines adducere ad eum ſtatum, vt abſque aliquo errore lumini naturali contrario ſtare aliquo momento poſſint. Quinto, denique neque ad ſupernaturalem, ſine quo naturalis in effectu, haud datur, conſequi valet. Sic igitur ad hunc omnia reducuntur. Ab hoc fine, ac poteſtate ſupernaturali res naturales, vt naturaliter ſint, & conſeruentur inter homines, pendent. Quamobrem quod initio, ac ſæpè diximus. Primo ſic natura humana quãuis ignara naturali dumtaxat appetitu, multo autem magis ſciẽs rationali appetitu, ac Dei dono potens in Deum ſupernaturaliter fruendum fertur, vt nullo momento, nulla in re poſſit rectè

vm-

vmquam velle, in ipſum non quàm maximè ferri, ſe eximere ab hoc *Ardentiſsimo*, vt vocat S. Auguſtinus, *Appetitu* numquam valet, dominatur illi hoc ius coeſſentiale,& ineuitabile, nihilque vult, niſi ob hunc; quæcumque ſunt, nihili ob hunc facit. identidem tacitè dicens, *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*, Verum cum Deus naturali iure, ac lege communicet efficientiam ſuam rebus,ac velit homines per homines regi,ac diuerſos eorum gradus eſſe; natura humana ad illum peruenirehaud valet vlla in re,vllo momento, niſi Eccleſiæ Sanctæ obediat, neque enim *Poteſt habere Deum Patrem,qui non habet Dceleſiam Matrem*, Hæc enim ſola ſcit, quò perueniatur ad hunc finem, quin ſola tot modis dat vires.Quamobrē iure eodem naturali diuino inſeparabili, atque æterno dominatur toti naturæ humanæ Eccleſia Sancta; ac tam Reges, quam priuati ad tantæ Reginæ dicta, niſi abnegare humanam naturam velint, omnia temporalia abiicere, & quò velit transferre ea ſunt inſito, & coeſſentiali iure obligati; ac rectè. Secundo enim quælibet res magis,quin tota iure eodem na turali, ac diuino ineuitabili, atque æterno facta eſt, vt ad finem ſupernaturalem perducat, nihilque eſt eius, quod non ſit huc ordinanda, magiſque eſt ob hunc finem, quam propter ſemetipſam vel inſitum, naturalemque finem. Media ſunt ipſa, quibus vtimur,ait S. Auguſtinus,non fruimur,hinc legimns, *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Ac potius ſibi,ſuoque fini peribuut res, ac perire naturaliter amabūt, quam fini huic. Sicuti partem ſe morti obijcere videmus ob totum,totiusque conſeruationem. Sic etiam neceſſariò fit Tertio loco, vt natura humana magis velit coeſſentiali illo iure eſſe ex illo populo, qui huic fini paret,ad hunc tendit, atque ad eumdem dat vires,quam ex vllo alio, quin è nullo, niſi exuat ſemetipſam, volet eſſe, niſi ex hoc,hunc enim ſpectant illa, *Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Hieruſalem*, Quocirca licet,Quarto loco Deus rebus inſit eas mouens ad proprios fines, Angeli præſint cuilibet rerum ſpeciei, præſunt tamen, ordinant ac mouent ad hunc finem magis,ſiue,vt cuncta ſeruiant huic fini, quam ad proprios fines, atque vt his ſeruiant. Neque hæc lex adſidens, & adnata rebus eſt ex beneplacito diuino ad tempus,(vt ſunt multa)ſed coeſſentialis eſt,atque æterna, à qua ſunt cuncta,hinc illa, *Omnis creatura ingemiſcit,& parturit vſque adhuc reuelationem filiorum Dei expectans.* Ad ſummam naturalis poteſtas tota eſt à ſupernatura-

ingemiſcit,& parturit vſque adhuc reuelationem filiorum Dei expectans. Ad ſummam naturalis poteſtas tota eſt à ſupernaturali, nihil immediatè habet à Deo,quidquid habet, id totum habet in terris mediante Eccleſia Sancta mundi Regina,à poteſtate,precibus,ac meritis eius. Et primo eſſe & vitam. Secundo omnem mentis vſum; qualiſcumque ſit. Tertio bonum mentis vſum. Quarto finem proprium. Quinto denique finem ſupremum. Quamuis enim Deus cunctis agentibus immediatè inſit, immediatè concurrat cum ijs in agendo, tamē aliqua ſolus immediatè creat,neq; alia cōcurrunt ad eorū creationem, veluti in creatione animæ, ſed aliqua facit Deus cōcurrentibus aliis cauſis. Atq; hoc ſecundo modo naturalis hoīm poteſtas recipit cūcta à ſupernaturali poteſtate,vel quia remouentur ab hac omnia,quæ bona illius, ne ſint, impediunt; aut exiſtentia ſubuertere, ac vaſtare conantur (neque enim Deus animam creando infundit, niſi adſint parentes, aut humanam corpus in vtero ſit apte formatum.) Vel quia poteſtas ſupernaturalis non modo remouet impedientia bonum naturale,ſed ipſa proprie dat vires ad finem naturalem. Reges igitur, ac Principes ſæculares, atque eorum poteſtas naturalis,ac temporalis non ſunt immediate à Deo, ſed mediante Mundi Regina Eccleſia Sancta. Idque Sancti omnes,& Doctores concludunt. Hinc primo S. Dionyſium ſecutus aiebat Clemens Alexandrinus Strom. 6. *Diuina prouidentia deſuper ex ijs, quæ ſunt principalia, tamquam ex capite peruadit ad omnes. ſicut vnguentum, inquit, quod deſcendit in barbam Aaron, & in oram veſtimenti eius hoc eſt magni Sacerdotis.* Eum ſequuntur in propoſito noſtro, vt vidimus libro primo S. Thomas, Hugo, Alexander, Ægidius, Triumphus, aliique prope omnes. Secundo hinc SS. Ignatius poſt Dionyſiū dixit, *Epiſcopus eſt forma Patris omnium*, & Cyprianus, *velut oleum fluitat, & humidis quibuſlibet ſuperfertur,ita excellentia* Sacerdotalis, *& Regiæ dignitatis ſecundum formam Dei, & Chriſti ſub ſe omnia continens regimen, & munimentum tam actiua, quàm contemplatiua vitæ obtinet; & ex hoc humore conſtat deſcendere omnes gratiarum diuiſiones*, & S. Athanaſius ait Sacerdotes Patri coaptari per ſigillum, ſeu poteſtatem characteris, & clauis. quod ſcilicet Patri attribuatur omnis poteſtas, ſit fons Trinitatis, in quem cuncta recapitulantur. Atque ita Poteſtas Sacerdotalis eſt illa,à qua prodeūt omnes poteſtates. Tertio propterea volunt imprimi Epiſcopis, & Eccleſiaſticis characterem, ſeu figuram viuam, & efficacem, vel in remotiſſima naturalia,temporaliaq; operantem Paternæ poteſtatis, ac ſuperna-

naturalis, quæ *Ad omnes penetrat creaturas*, per quam ſumus, *panis vitæ*, ait Cyrillus, & *Dedit nobis miniſterium reconciliationis* inquit S. Hilarius. & qua Chriſtus vt homo, *Vniuerſa in ſemetipſo recapitulat, vt in viſibilibus, & corporalibus principatum habeat*, per Eccleſiam Sanctam: vt ſcribit, S. Irenæus. quē SS. Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Theodoretus, aliique multi ſupra memorati ſequuntur, è quibus neceſſario fit ab Eccleſia prodire omnem poteſtatem, quæ ſit inter mortales. Quarto ob id omnem poteſtatem fuiſſe Epiſcopis datam, aiunt SS. Ambroſius explicat illud, *Omnia veſtra ſunt, quomodo hec* (quæcumque ſunt) *iudicio noſtro conceſſa ſunt, & ſubiecta, & nos Chriſto ſubijciamur*, & Chryſoſtomus. *Pater omnifariam filio poteſtatem dedit, cæterum video ipſam eamdem omnifariam à filio illis* (Sacerdotibus) *traditam*. & *terræ, & eorum, quæ in terra ſunt curam, & præfecturam verius reſidere penes Sacerdotes, quam penes eum*, Imperatorem, & Cyrillus, *ſicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ gentium Dux ex Iſrael egrediens ſuper omnem principatum, & poteſtatem, ſuper omne, quodcumque eſt, vt ei cuncta curuentur ſic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſime commiſit, & nulli alij quàm Petro Chriſtus, quod ſuum eſt plenum, dedit*. & S. Auguſtinus. *Prorſus totum mundum accepit Petrus, quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes*. & Anſelmus. *Omnia enim, quæcumq; ſunt, veſtra ſunt ad poſſidendum*. & Chriſtus: *vobis & homines, & omnia ſubiecit*. & S. Bernardus. *Epiſcopi habent, & Regalia, quia Domini ſunt Vrbium, & oppidorum, nec ſolum Epiſcopatus*. Quinto ob hæc dixerunt Hugo, Alexander Halenſis, Mayro, Ægidius, Henricus Gandauenſis, Triumphus, *Spiritualis poteſtas habet inſtituere terrenam, vt ſit, & iudicare, vtrum bona fuerit*. Sic itaque non eſt hæc immediate à Deo. Sexto S. Thomas tradidit temporalem poteſtatem eſſe à ſpirituali, *Quoad eſſentiam, potentiam, & actionem*, non igitur immediate à Deo. Septimo propterea dixerunt SS, Reges alios eſſe Eccleſiaſticorum figurā, ſed Eccleſiaſticos vere, ac proprie Reges. Vnctionis enim Sacerdotalis, ac Regiæ poteſtatis in ea reſidentis, *Typus fuit in Regibus Iudæorum*, ſcribit S. Ambroſius. cumque duæ ſint functiones Sacerdotalis, & Regalis, *Ambas ſolus* ille (Chriſtus) *ſuſtinuit, & non figurate, ſed proprie ſolus impleuit*. Has vero ita reliquit Eccleſiæ, *Vt omnes nondum credentes in Chriſto ſub pedibus iaceant Chriſtianorum*. Quocirca vnctione Regum Iudaicorum, *Regale Sacerdotium præfigurabatur Eccleſiæ*, ait S. Auguſtinus. Apoſtoli enim, quibus Epiſcopi ſucceſſerunt. *Omnibus Principibus*

bus fuerunt magis proprie Principes. ac *terrae, & eorum, quae in terra ſunt, curam, & praefecturam veriùs reſidere penes Sacerdotes, quam penes eum*, Imperatorem, tradit. S. Ioannes Chryſoſtomus. Octauo ob eamdem cauſam Sanctus Irinæus vult Epiſcopos eſſe in Eccleſia inſtar Moyſis, & Samuelis, & idem tradit S. Bernardus; quin, vt vidimus ex Eccleſiæ conſuetudine tamquam Moyſes, & Aaron vnguntur, & veſtiuntur, quæ conſentiunt ijs, quæ ſupra ſunt adducta SS.vero Epiphanius, & Paulinus ſcribunt Epiſcopos ſedere cum Regia poteſtate in ſede Dauidis, quocirca quicumque ſunt in Eccleſia Principes temporales,ab eis erunt, non immediate à Deo. Nonó idem S. Bernardus vult pontificem eſſe, *Gubernatu Noe, & vnctione Chriſtum*, ac S.Chryſoſtomus tradit illa, *Pater omnifariam filio poteſtatem dedit caeterum video ipſam eandem omnifariam à filio illis traditam*. & Cyrillus, *Pedes Chriſti humanitas eſt ſcilicet irſe homo cui tota Trynitas pleniſsimam dedit poteſtatem, quem vnus trium aſſumpſit in vnitatem perſonae, tranſuexit ad poteſtatem ſuper omnem Principatũ, & poteſtatem, vt adorent eum omnes Angel Dei, quem principatum totum, & poteſtatem dimiſit per Sacramentum Petro, & Eccleſiae eius*. & S. Auguſtinus, *Prorſus totum mundum accepit Petrus*, & alia quæ ſupra adduximus ex eodem Angelomoque,& Anſelmo. quamobrem, ſi tota, ac pleniſſima poteſtas, ac totus mundus traditus eſt Petro,eiuſque ſucceſſoribus, quicumq; habẽt aliquam poteſtatem mediante ipſo habebunt, non à Deo immediate. quod igitur ſcriptum legimus, *Per me Reges regnant*, intelligendum nobis eſt, Eccleſia mediante, ſimiliterque ſimilia ſunt exponenda. confirmantur hæc omnibus ijs, quæ ſupra adduximus, cum de vno totius orbis principe ageremus: addimus hic illud vulgatum, *Iure naturali, ac diuino in omni genere rerum, eſt vnum primum,quod eſt regula, menſuraque omnium genere illo contentorum*, quamobrem neceſſe eſt in genere humanarum poteſtatum eſſe vnam,quæ ſit omnium regula, ac menſura, menſura vero regulaque eſſe non poteſt, cui non conueniunt illa tria, quæ ſupra, libri ſecundi cap.2.ſunt explicata. Igitur ad Pontificem ſummum, & quantum voluerit ipſe ad Epiſcopos, Eccliſiaſticosque alios in omni poteſtate humana, quæ rebus vllis vtitur,vt per illas Deo fruatur, ſpectat examinare omnes circumſtantias quibus ſingula quæquæ agenda ſunt,iudicare,& ordinare. breui illæ verſiculo continentur.

Quis,quid,vbi,quibus auxilijs,cur,quomodo, quando.

Ac proinde ad eoſdem pertinebit iudicare naturali, ac diuino

iure

iure, quiſnam ſit Rex; cui Regnum debeatur, cui bellica poteſtas; à quo ſit exercenda, à quo auferenda, vt ipſi, ac reliqui Deo fruantur, perueniant ad finem ſupernaturalem, naturalem, non corruant in omnia flagitia, non deueniant in Dæmonum poteſtatem, non deleantur. In ſingulis enim quibuſque expediendis, quid nos ad Deum, quo ſemper aſpiramus omni in re, perducat, ſcit ſola *Eccleſia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis.* Quod ſi quis exiſtimat ſe ſcire, neceſſe eſt conferat cum Petri ſucceſſore, dicens cum Paulo, *Ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem.* Quod ſi Oriens id iuris naturæ humanæ coëſſentialiter inſiti obſeruaſſet, non maximo noſtro dolore aſpiceremus Aſiam, Africam, Græciam perditas redactas in barbariem, Tyrannidemque immaniſſimam; quò pertrahunt nos qui opinionem contrariã noſtræ ſequuntur: Quamobrẽ Concilia Sancta, Pontificesq; ſummi, vt effrænem quorumdam cupidinem coercerent aliqua ſtatuerunt, quæ pro definitis habentur. Primumque eſt, eſſe hæreſim, ſi quis aſſerat poſſe accipi è manu ſæcularium poteſtatum iura, vel bona vlla Eccleſiaſtica. Nam ſic in Concilio Romano, ac Lugdunenſi, quæ ſunt habita Henrico Tertio, & Quarto imperantibus. *Inueſtituras Epiſcopatuum, & Abbatiarum, & omnium rerum Eccleſiaſticarum de manu laica accipere Sanctæ Romanæ Eccleſiæ auctoritatem ſequentes hæreſim eſſe iudicamus.* Hæc in Epiſtolis Iuonis; apud quem Ioannes Archiepiſcopus Lugdunenſis epiſtola 239. ſic illa interpretatur, *Licet exteriores inueſtituras per laicos factas non ſatis propriè hæreſis nomine cenſeamus ſic ſentire tamen ac defendere eas fieri debere, indubitata eſt hæreſis.* Secundum præterea apud Catholicos eſt in confeſſo, non licere imminuere iura vlla Eccleſiaſtica, hæreſimque eſſe, aſſerere id licere. Nam ſi fas non eſt ſæcularibus principibus dare vllum ius velut à ſe dependens Eccleſiaſticarum rerum perſonis Eccleſiaſticis, quomodo poterunt illa omnino redigere in ſuam poteſtatem? Quicquid verò pertinet ad Eccleſiam, vel Eccleſiæ ſeruientium poteſtatem, victum, dignitatemve, ſacrum vocatur, vt poſt alios egregiè notauit S. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 1. & in hoc caſu Durandus tractatu de origine iuriſdictionum quæſt. 3. circa medium, vult eſſe hæreticos, qui dicerent fas eſſe vſurpare iuriſdictiones temporales à Regibus, Principibusve in eorum Principatibus, quæ ſint Eccleſiaſticorum. Sed quæritur tertio loco. An ius quod Eccleſiæ competit in omnia temporalia ſit huiuſmodi, vt aſſertio dicentium directè non ei competere, ſit hæretica. Qui ſanè volunt non ei competere, ita, vt poſſit Pontifex ſummus pro quolibet libito

bito

bito dare, ac transferre imperia, & Regna, meo quidem iudicio re-ctiſſimè loquuntur, ac ſcribunt, ſicuti & Regi directa eſt poteſtas ad regenda temporalia ſuorum, neque tamen illa poteſt auferre, ſiue agamus de priuatorum bonis, ſiue de publicis Principum multorum iuriſdictionibus, qualia ſunt feuda, palatinatus, magiſtratuſque multi in quibuſdam Regnis perpetui. Sic igitur Pontifex habet directam poteſtatem in Regna, neque facere poteſt, quod non conueniat diuinæ voluntati. Nam neque Deus facit, aut facere poteſt, quod non vult. Pontifex verò locum Chriſti, ac Dei tenet. Itaque voluntas eius erit eadem cum voluntate Chriſti, ac Dei, ſiue omnino ei concors. Hoc itaque rectiſſimè multi noſtra ætate ſcripſerunt, Quo ad reliqua quid dicendum? Primo igitur Eccleſia videtur communi teſtificatione quodammodo comprobaſſe omnia Regna mundi, ad Pontificem ſummum pertinere. Nam ſic ex antiquiſſimo tempore canimus in reſponſoris quartæ lectionis in feſto Cathedræ S. Petri. *Tu es Paſtor ouium Princeps Apoſtolorum, tibi tradidit Deus omnia Regna mundi, & ideo tibi traditæ ſunt claues Regni cælorum, quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis.*

Quod ſi dicas hoc pertinere ad ſpirituale, Reſpondemus vſum temporalium, & ordinem rectum pendere eſſentialiter à ſpirituali, vt ſupra deduximus, neque vllus ordo datur, qui iuſtus ſit, ac non redigatur in Deum. Secundo vt vidimus cuncti patres ex omni tempore dixerunt gubernationem temporalium pertinere, non modo ad Pontificem ſummum, ſed ad Sacerdotes, & Epiſcopos, qui ſi quando reieceruunt à ſe illorum curam, reiiciendamque dixere, idcirco id dixerunt, non quod ad eos iure non ſpectet, ſed quod maiora non ſint dimittenda; ſicuti neque Regem decet ſtabulariã, ſtercorariamque artes exercere, ſic neq; Eccleſiaſticos hæc ignobiliora; quæ tamen quoties expedit poſſunt, vel quoties adeuntur. iuxta l. Epiſcopale. C. de ep. aud. vel Conſtantini, Caroliquе legem, de qua libro quinto, ſapienter, ac ſuo loco, temporeque obſeruandam iuxta Canonum decreta. Tertio Scholarum Principes omnes acutiſſimi, doctiſſimique è Scholaſticis perenni, vt vidimus, ſucceſſione, ſicuti & patres idem ſtatuerunt, atque aſſerere aliquid contra perpetuam tàm Patrũ, quàm ſcholaſticorũ ſententiã reputatur erroneum. Quarto Theologi Scholaſtici maxime docti, & acuti id tradiderunt in his Carmelitanæ Scholæ Princeps Ioannes Bacconus, ex Auguſtinianis Beatus Auguſtinus Triumphus inquiens non eſſe duas poteſtates ex æquo inter ſe vllo modo diſtinctas, ſed ita diſtinctas, vt altera alteri eſſentialiter,

& omnino ſubiiciatur, quoniam non ſunt duo principia, quod Me nichæi dicebant: è Franciſcanis Doctor Illuminatus Franciſcus Mayro deducens ad duas hæreſes contrariæ partis aſſertores, vti ſupra attulimus eius verba. Sic igitur ex inſignibus ordinibus Scholaſtici inſignes id volunt. ſed præter hos alii ſunt, qui contrariam ſententiam decernunt eſſe hæreticam, Beatus Ioannes è Capiſtrano ex ordine S. Franciſci Theologus, & Canoniſta tractatu de poteſtate Papæ 2. par. 2. partis principalis, & inter Canoniſtas Hoſtienſis 24. quæſt. 6. cap. 8. cap. nouit de iudicijs. cap. cauſam quæ. qui filij ſint legitimi, & Iuriſconſultorum Princeps Bartolus idem ſignificat. l. 1. §. Præſides de requirendis reis; Hieronymus Albanus tractatu de poteſtate Papæ; Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Eccleſiæ cap. 27. vt ſupra eius verba retulimus, ſic igitur veluti hæreticam condemnarunt opinionem contrariā. Gallicæ nationis Theologi inſignes Franciſcus Mayro, Ex Hiſpanica Aluarus Pelagius Theologus, & Canoniſta, ex Anglica Bacconus, ex Italica duo Beatis annumerati Auguſtinus Triumphus, & Ioannes è Capiſtrano præter alios memoratos. Quinto hoc videtur à Nicolao ſecundo, qui ſedere cæpit anno 1059. definitum 22. diſtin. cap. 1. Nam ſic ille, *Omnis Patriarchij cuiuslibet apicis, ſiue Metropoleos, Primatus, atque Epiſcopatum Chatedras, vel Eccleſiarum cuiuſlibet ordinis dignitates inſtituit Romana Eccleſia. Illa vero ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei naſcentis erexit, qui B. Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul* (nota hoc) *& cæleſtis Imperij iura commiſit. Non ergo qualibet terrena ſententia, ſed illud verbum, per quod conſtructum eſt cœlum, & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundauit Eccleſiam, illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. vnde non dubium, quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ ius ſuum detrahit iniuſtitiam facit, qui autem Romanæ Eccleſiæ Priuilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæreſim labitur, & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt proculdubio dicendus hæreticus.* Hæc Nicolaus, à quo habemus eſſe ſine dubio hæreticum, qui iura terreni ſimul cæleſtiſque Imperij Eccleſiæ Romanæ à Chriſto commiſſa aufert, atque aſſerit id licere, atq; ob hoc erit hæreticus, ex huiuſmodi aſſertione. Hæreſis namque non eſt in facto, ſed in aſſertione pertinaci. Multi reſpondent huic ſanctioni, quorum dicta facillime diluuntur ex ijs, quæ ſupra a nobis dicta ſunt. Nam quidquid poteſt poteſtas naturalis, aut temporalis poteſt ex poteſtate ſuper

naturali Eccleſiæ Sanctæ;ſine qua eſt in Dæmonum poteſtate, ruit ad interitum, ſtuporem veſaniamve, ad omnia flagitia, longe à fine naturali, ac ſupernaturali. Quocirca Eccleſiæ Reginæ Mundi, directiſsimè omni momento, atque omni in re ſubiicitur, per quam deriuatur in homines qualiſcunque gratia Dei. diuiſusque homo ab Eccleſia Dei, qua parte eſt diuiſus, eſt iræ, pænæ, ac vindictæ filius. præterea verò, qui ſecus atque nos dicimus volunt, iidem volunt ob alias cauſas id à Nicolao ſancitum, quam propter eas quatuor à nobis adductas;aut illã primã;quà momento omni, atque omni in re homines naturali appetitu Deum volunt. Videtur idem multo clarius à Bonifacio Octauo decretum in Extrauaganti vnam ſanctam de maioritate & obedientia, in qua definitur illud inter alia. *Spiritualis poteſtas terrenam habet inſtituere, vt ſit, & iudicare ſi bona non eſt:* Quod eſt dictum Magiſtri Hugonis de Sancto Victore Saxonis, & Alexandri Hálēſis Angli ſupra à nobis adductum. *Item lex diuinitatis eſt infima per media in ſuprema reduci, & non ergo ſecundum ordinem vniuerſi omnia æque immediatè, ſed infima per media, inferiora per ſuperiora in ordinem rediguntur;* Quæ doctrina eſt Dionyſij Areopagitæ, Clementis Alexandrini deſumpta ab vniuerſi ipſius Conſtitutione, vt ſupra à nobis eſt declaratum. Quin S. Pauli cap. 13. Epiſtolæ ad Romanos & 1. ad Corinth. 12. Epheſ. 4. Qui verò reſpondent indirectè eſſe, vel Chriſto, vel Eccleſiæ Sanctæ in temporalia poteſtatem refelluntur iiſdem modis, quibus refelluntur ii, qui ſupra adductam Nicolai conſtitutionem conantur infringere. Omne enim bonum, directè à Deo deriuatur in humanũ genus per Chriſtum, Sponſamq; eius; ac directiſſimè in omni bono ſubiicitur illis humana natura. Præterea qui ſecus dicunt, dicũt dari momentũ, vel aliquid, nẽpè indirectã poteſtatẽ, in quo poſſit humana natura abſcedere ab illo coeſſentiali appetitu in Deum, ſiue indirectè ſubiici poteſtati perducenti ad Deũ, quod fieri nullo modo poteſt, vel vllo momento, vel vlla in re, ſiue in ſpirituali, ſiue tpali, immediatius enim directius, principalius, ac prius vult ſubiici natura humana poteſtati pducẽti ad Deum in oĩbus, ꝗ cuiuis poteſtati. Vel dicunt corporalia, tpaliave, aut naturalia magis eſſe propter ſe, ꝗ propter ſupernaturalia, quorum quoduis dicamus, incidimus in duos Deos, nam propter ſe, eſt ſolus Deus, cætera magis ob ipſum & in ordine ad ipſum, quã ob ſe, vel in ordine ad aliud. Sexto ob hæc deducunt Doctores è contraria opinione hæreſes aliquot, ac prima eſt iam dicta, quàm conſiderat Ioãnes Baconus

conus, ſi bene aduertatur, eumque multi ſecuti, atque in his B. Auguſtinus Triumphus 1. par. quæſt. 1. art. 8. Bonifacius Octauus Extrauagan. vnam ſanctam, nempè Manichæorum ponentium duos Deos, ac probatur eodē modo. Nam II. cum bona omnia deriuentur in humanum genus à Deo per Chriſtum, & Eccleſiam ſanctam Mundi Reginam, vel quatenus amouent obſtantia, vel quatenus humanam naturam perducunt ad finem ſuum, qui aliunde aſſerūt ſe habere, neceſſe eſt aſſerant ſe habere ab alio Deo, q̃ Deo Chriſti, & Eccleſiæ ſponſæ eius. III. iure naturali, ac diuino nulla in re naturali, aut temporali, ac nullo momento poteſt humana natura velle à Deo diſiungi, vel indirectè vlla in re, ac momento nō ſubiici poteſtati ad eum perducenti quæ eſt *Eccleſia Dei viui, quæ eſt columna, & firmamentum veritatis*, & quamuis aliquid aliquis certiſſimo ſciat, tamen neceſſe eſt illo vtatur, vt membrum Chriſti, ac ſubiectus ei, de quo eſt dictum, *Super te ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. dicens vna cum Paulo, qui didicerat Euangelium, *Per reuelationem Ieſu Chriſti*. Illa, *ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem*, Ob eas cauſas, quæ ſupra ſunt adductæ; directiusque natura humana vult ſubiici Deo, poteſtatiq; perducenti ad eum cum ſuis omnibus poteſtate naturali, temporali, ac notitia, quàm quidvis aliud; ac directius eſt omne ob hoc, quàm ob quidvis aliud; ergo Eccleſiæ poteſtas eſt directa in hæc. dices in ordine ad Deū. cōcedo, ſed nō eſt, niſi vnus ordo, cui Chriſtus præeſt. vniuerſalis continens oēs, ac proinde nō poteſt eſſe vllus ab eo diſparatus, ac diuinus, ſic enim forent duo Dei. III. Hanc hæreſim deducit ex opinione contraria S. Auguſtinus lib. 2. de moribus Manichæorū c. 6. vt ſupra adduximus eius verba, IV. S. Irenæus ſtatuit poni duos Deos ab iis, qui aliqua in re, nō eſſe Eccleſiæ, Sacerdotibusve eius obediendum volunt. Sic enim libro 3. cap. 40. *Vbi enim Eccleſia, ibi & ſpiritus Dei, & vbi ſpiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia. ſpiritus autē veritas, quapropter, qui non participant eum, neq; à mamillis matris nutriuntur in vitam, neq; percipiunt de corpore Chriſti procedenti nitidiſsimū fontem: ſed effodiunt ſibi lacus detritos de foſſis terrenis, & de cœno putridā bibūt aquam, effugientes fidē Eccleſiæ, ne traducantur, reijciētes verò ſpiritum, ne erudiantur, alienati verò à veritate, digni in omni volutantur errore, fluctuati ab eo, aliter; atq; aliter per tempora de eiſdem ſentientes, & numquam ſcientiam ſtabilem habentes, Sophiſtæ verborum, magis volentes eſſe, quam diſcipuli veritatis. non*

enim ſunt fundati ſupra viuam petram; ſed ſuper arenam habentem in ſe ipſa lapides multos, propter hoc & multos Deos fingunt. Sic etiam V. S. Ioannes Chryſoſtomus vult eſſe in oĩbus creatis idẽ regnũ Dei, Chriſti, atq; Eccleſiæ, eo modo, qui ſupra eſt explicatus, cuí ſubſcribũt innumeri Patres. Secunda hæreſis eſt, q̃ deducũt ex opinione contraria Franciſcus Mayro, Aluarus Pelagius, & ante eos SS. Ignatius, Cyprianus, Gregorius Magnus, quia ponunt duos ſpiritus, ac proinde duas Eccleſias; naſciturque hæc ex hæreſi ſuperiori & reducitur ad eam: iure enim naturali, ac diuino, neque directè, neq; indirectè poſſum velle vlla in re cognita, aut ignorata, ſeu tpali, aut naturali, nõ eſſe ex Eccleſia Dei, vel ſpiritu illius, vel aliquid velle niſi cum ſpiritu in ordine ad Eccleſiam, Chriſtum Deũ, vt eſt dictũ. Hinc Secundo S. Paulus Epheſ. 4. *Vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicuti vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtrae, vnus Dominus, vna fides, vnũ baptiſma, vnus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnia, & in omnibus nobis.* Et S. Ignatius ad Trallianos. *Obedite Epiſcopo veſtro, & Presbyteris, qui enim extra altare cõſtitutus eſt, extra Epiſcopum, & Presbyteros, & Diaconos aliquid agens, qui talis fuerit, pollutus eſt conſciẽtia, & deterior infideli.* Ita Sanctus non ſeparans à temporali ſpirituale, volens deprauatæ naturæ eſſe, qui aliquid, agit non modo contra, ſed extra Epm̃, altare, ſpirituale. Et Tertio S. Cyprianus epiſt 69. ad Pupinianũ, ſic argumẽtatur. Quicumq; eſt contra Epm̃ non eſt in Eccleſia Chriſti. Quicumq; inquirit cõtra Epm̃, eſt contra Epm̃, ergo non eſt in Eccleſia Chriſti, ac Dei, Minor eſt euidens. Maior probatur. Eccleſia namq; eſt in Epõ, vt in capite, ac fundamẽto, is enim loco Apoſtolorum ſucceſſit cap. 4. Epheſ. 1. Cor. 12. Irenæus lib. 3. cap. 3. Ignatius paſſim. Theodoretus Pſal. 44. Hinc quarto S. Gregorius in Pſal. 4. Pœnit. vocabat Imperatores hæreticos qui de actionibus Eccleſiaſticorũ cognoſcere volebant, quod fieri Eccleſiaſticorũ, ſiue Eccleſiæ ſpiritu, vel Dei non poteſt. Deus denique mouet hoc ſpiritu lumen naturale intellectus noſtri, vt oĩa ſubijciat Chriſto, quod latè eſt probatũ. quiſquis lumine ſuo non ſubiicit ſe Chriſto in oĩbus, dicitq; id eſſe à Dei ſpiritu, dat duos Deos neq; capiti Chriſto ſubiicitur, qui corpis eius, ideſt, Eccleſiæ nõ eſt mẽbrũ. Tertiã nõnulli hæreſim deducũt Pelagij, qui volebat poſſe à nobis haberi, tam naturalẽ, quã ſupernaturalẽ finem ſine gratia Dei; vtrũq; dãnatur à Mileuitano Concilio cap. 7. 9. & ab Arauſicano cap. 14. & 19. & S. Auguſtino lib. 2. de peccatorũ remiſſione c. 5. & hæreſi 88. Nam cum naturalis finis ſit indiuiſus à ſupernaturali

in aſſecutione eædem vires exigũtur ad vtriuſque. Secũdo licet diuiſus eſſet, tamen in eandem labimur hæreſim; quia vires naturæ humanæ, non poſſunt aſſequi illũ, qui cum dñetur ei, neque poſſit inſiſtere viæ ducenti in ipſum (licet boni aliquid agens minus recedat) niſi obediat, ac ſubiiciat ſe in omnibus, omni momento Eccleſiæ ſanctæ. Hæc proinde ipſi eodem iure dominatur. Quamobrem rectè ait S. Thomas, vt vidimus, poſſunt infideles ab Eccleſia priuari dominio, quod habent, ob crimen infidelitatis, non quod infidelitas dominiũ tollat, ſed quod cauſa iuſta ſit, quoties Eccleſiæ videtur, vt tolli poſſit. ab ea namq;, vti à Chriſto Deo ſponſo ipſius omne dominiũ dependet. Nõ tollit propter ſcandalũ vitãdũ. Duplex verò eſt illud; acceptũ, & datũ, ſiue actiuũ, & paſſiuũ. Datũ eſt, cũ quid genere ſuo malũ ſit. Acceptũ, cũ quis accepit ſcãdalũ, quia factũ fuerit ab alio, dictũve, quod iure licet. Hoc non eſt cauendũ, cum videmus, niſi id fiat, mala naſci, aut naſcitura, vt docet Chriſtus Matthæi. cap. 15. preſertim, quoties aliquis ex malitia peccat quamuis certior factus veritatis, vt late tradunt *SS.* Thomaſ. 2 2. q. 43. art. 7. & 8. Auguſt. lib. 3. cap. 2. contra Parmenianum. Quamobrem quod aiebat inter alios S. Antoninus poteſt Eccleſia debellare infideles, vt puniat eorum peccata contraria lumini naturali, cum iudicauerit hoc expedire. Quod ſi licet bellum mouere ob bonum temporale, aut naturale, particulare, multo magis ob bonum, quod continet omnia bona. Non licet inquiũt compellere ad fidem. Concedo. licet compellere, vt abſtineant qui puniuntur, à peccatis, cæterique exemplo illorum deterreantur, vt ſupra eſt dictum. hæc igitur iſti opinionem contrariã dicẽtes hæreticam; ſed nec ne ſit aſſerere, vel dicere ad nos nõ ſpectat.

Ad ſummã, vt omnia colligamus poteſtas indelebilis, ac ſupernaturalis animæ noſtræ diuinitus per characteres inſculpta dominatur omnibus, atque eſt immediate à Deo, & quãuis interueniat miniſteriũ noſtrum, ſit hæc figura, & epiſtola hominibus inſcripta, noſtro, Chriſtique miniſterio, tamen, vt gradatim dictum fuiſſe ab Apoſtolo ſupra expendimus, illa eſt, *Scripta Spiritu Dei viui*, qui ſolus poteſt à parte anteriori, vt loquuntur Doctores, animam mouere, intimè illabens ipſius eſſentiæ, ad intelligenda, atque appetenda efficaciter, & infallibiliter diuina ſiue non excedant, ſiue excedant naturæ noſtræ poteſtatem; ſolus ipſe nos immediate coniungere ſibi ipſi poteſt; quod nullibi conquieſcens appetit humana natura coeſſentiali, & inſeparabili iure, cui ſeruiunt ad illud imprimis facta omnia, ex æterna ſummi Patris

præ-

præordinatione numquam recedente, ac numquam receſſura à rebus. Quamobrem nos ſecuti Sanctorum, Theologorumque eminentium doctrinam lib. 2. c. 2. argumenta omnia redegimus ad tria. Quorum primum pertinet ad Patrem, ſecundum ad Filium, tertium vero ad Spiritum Sanctum. quouis illorum ſolui argumenta omnia contraria poſſunt. Primum vero quo ſunt vſi vna cum Paulo Auguſtinus, Hieronymus, Hugo Alexander, Thomas, Ægydius, Mayro, Bacconus cæterique omnes eſt primo loco poſitum. *Spiritualis*, ſeu ſupernaturalis, *iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur*. Nam *Pater eſt, qui iudicat*. & quamuis dicat Filius, *Ego non iudico quemquam*, tamen *Pater*, cui nos configuramur per characterem, *Omne iudicium dedit Filio*. qui dicit, *Ego à me ipſo non iudico quemquam*. Quocirca hinc oritur, ſecundum argumentum quo ſunt vſi S. Thomas, Ægidius, Mayro, ac reliqui, vti eſt dictum. Quæcumque poteſtas ordinat in vltimum finem, ordinat cuncta facta ad illum finem. Nam cum Filio attribuatur ſapientia, ſapientiſque ſit ordinare, ac Filius ſit, per quem cuncta ordinantur à Patre, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Similiterque humanitas ſanctiſſima coniuncta æterno characteri ordinet cuncta, quæcumque ordinari, ac fieri à creatura poſſunt in hinc nihil fingi poteſt, ab hominibus ordinandum, quod non ſit à participato in nobis charactere ordinandum, quæcumque autem ſint, aut fingantur, ordinanda ſunt omnino in vltimum finem, media ſunt, vtimur illis, non fruimur, explere noſtrum deſiderium non poſsunt, & quamtumuis alij ſciant alia, ſupernaturalis mouetur ad ſciendas illas circunſtantias, de quibus eſt dictum. Hinc argumentum tertium procedens à primo, & ſecundo, quo ſunt vſi in primis SS. Dionyſius, Clemens, Thomas, Ægidius, aliique omnes, omnis poteſtas à diuina communicatur inferioribus per ſuperiores. Nam bonitas, cuius eſt communicare, attribuitur Spiritui ſancto. Sed hoc argumentum prodit à primo, & ſecundo; ſicuti Spiritus ſanctus à Patre, & Filio, Nam poteſtas Patri attribuia communicat ſe, & communicat ſe per ordinem, qui attribuitur filio, ſed ipſa communicatio Spiritui ſancto attribuitur. Sic itaque reditur ad primum; quo maximè diluuntur cuncta aduerſantia. Supernaturalis poteſtas inter homines omnibus dominatur. Ob id *SS*. Nazianzenus, Bernardus, Primaſius, Auguſtinus, Symmachus, Anſelmus, Hormiſda, Nicolaus 1. Leo 1. Gregorius 7. Baſilius, Chryſoſtomus, Græ-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ci, Dionyſius, alijque volunt ex ijs verbis, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita eſt*, haberi, omnes in omnibus obligatos eſse obedire Eccleſiaſticæ, ſeu ſupernaturali poteſtati, ab hac namque. Primo deriuantur, omnes poteſtates ſecundo ab illa ordinantur cuncta, tertio formam Patris tenens hæc omnibus dominabitur omnia recapitulans in Eccleſiam, Chriſtum, Deum.

Primo tamen argumento maxime diſſolui omnia poſſunt. Omni namque in re, & omni momento dominatur humanæ naturæ ius illud coeſſentiale, & in ſeparabile perueniendi ad eum, neque poteſt poteſtas vlla vlla in re, vel vllo momento eo peruenire abſque infallibili doctrina, ac poteſtate efficaci Eccleſiæ Sanctæ quocirca eius ſupernaturalis poteſtas omnibus omni in re, & omni momento eodem iure dominatur, ac proinde ſecundo loco ordinat cuncta, & tertio communicat ſe ſuamque poteſtatem cunctis mortalibus magis, minuſue eos purgans, & illuminans cohibita Dæmonum poteſtate, ac tenebris diſiectis, perficiens vero, & coniungens Chriſto filios ſibi ex animo in omnibus omnino obedientes.

Abſurda porro innumera deduci ab opinione cõtraria poſſunt. Nã cũ deprauatio naturæ ſit diſiungere ſe à ſupernaturali directione, neceſſario quidquid ab illa oritur, deprauabitur, niſi quãtũ per merita Eccleſiæ, boni aliquid aliquid aget naturæ impulſu, cuius non omnis actus deprauatur, vt in damnatis. Per ſe tamen tendit ad omnem deprauationẽ, quiſquis à ſupernaturali ſe directe, aut indirectè diſiungit. Sed iſta mittamus, & accedamus ad examinanda teſtimonia pro Eccleſiaſticã libertate, quæ pertinent ad poteſtatem fratri noſtro vna cum quæſtionibus dimittentes.

F I N I S.

R O M Æ,

Typis Bartholomæi Bonfadini. M D C.